

Žilina

Beskydy

2026

Okno príležitostí / 2. Bidbook

Kandidátske

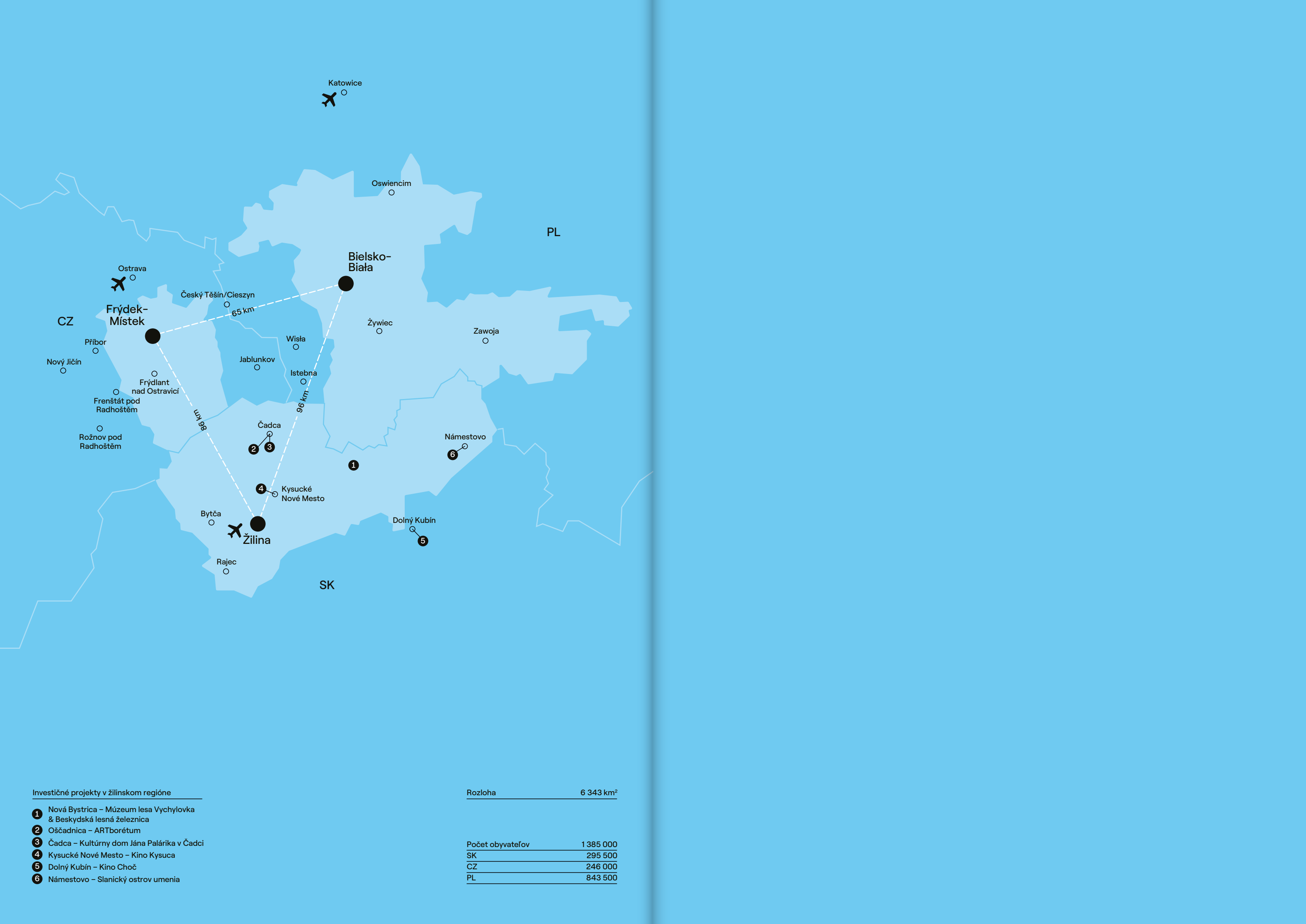
Európske

hlavné

mesto

mesto

kultúry

Investičné projekty v žilinskom regióne

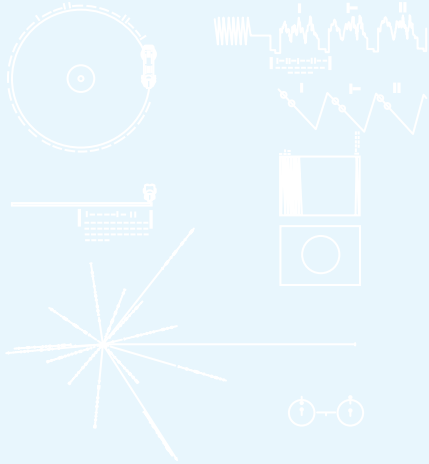
- 1 Nová Bystrica – Múzeum lesa Vychylovka & Beskydská lesná železnica
- 2 Oščadnica – ARTborétum
- 3 Čadca – Kultúrny dom Jána Palárika v Čadci
- 4 Kysucké Nové Mesto – Kino Kysuca
- 5 Dolný Kubín – Kino Choč
- 6 Námestovo – Slanický ostrov umenia

Rozloha 6 343 km²

Počet obyvateľov	1 385 000
SK	295 500
CZ	246 000
PL	843 500

0. Úvod	01
1. Príspevok k dlhodobej stratégii	05
2. Kultúrny a umelecký obsah	11
3. Európsky rozmer	69
4. Dosah	77
5. Riadenie	87
6. Schopnosť dosiahnuť ciele	96

0. ÚVOD

Táto kniha je sčasti pokusom o kvadratúru kruhu. Totiž, každý veľký sen, akým je aj snaha získať titul Európske hlavné mesto kultúry, sa prirodzene spája s posúvaním hraníc predstavivosti – a to sa počas lockdownu robí ťažko. Príprava prihlášky v čase pandémie nás vystavila paradoxnej situácii, lebo stále veríme, že kultúra je najmä *spoločná komunitná aktivita*, no čo robiť v situácii, keď sa ľudia nesmú stretnúť? Neobvyklé bolo aj plánovanie veľkých investícií do novej kultúrnej infraštruktúry v čase, keď existujúce inštitúcie ostali zatvorené alebo poloprázdne, alebo tiež práca na posilňovaní európskej a cezhraničnej spolupráce, pričom hranice boli dočasne zatvorené a cestovanie po Európe skôr zvláštnosťou. Podobne aj plánovanie veľkých podujatí pre európske publikum len z „útočiska“ našich domov (alebo kancelárií).

Spoločenský a kultúrny život sa v čase pandémie spomalil, no nikdy úplne nezastal. Videli sme úžasnú kreativitu kultúrnych organizácií, ako neustále produkovali nový obsah a stali sa priekopníkmi prechodu do online prostredia, len aby ostali v kontakte so svojím publikom. Ako pritom nerezigovali ani na živú kultúru, keď napríklad kultúrne centrum v Žiline organizovalo koncerty na ulici pre ľudí, ktorí stáli v rade na celoplošné testovanie na koronavírus. Boli sme svedkami toho, ako sa turistika a vychádzky do prírody stávajú miestom kultúrnej interakcie, zatiaľ čo tradičné miesta ako divadlá a galérie zostali zatvorené.

Život sa už nevráti do starých koláji. Pandémia nám vzala príliš veľa. Otriasla našimi spoločenskými návykmi, priniesla veľa hnevu aj frustrácie a napokon, spôsobila príliš veľa utrpenia na to, aby sme to len tak prekonali. Je preto ťažké odhadnúť, ako sa bude spoločnosť vyvíjať a kde bude o päť rokov.

Z núdze cnosť, hovorí sa. A práve kultúra je priestor, v ktorom musíme zabojsť proti vlne strachu, proti trendom *atomizácie* a *polarizácie*, a preto sa týmto závažným problémom venujeme v našom programe.

Skúsme sa teraz pozrieť na budúcnosť. Úlohou kultúry je dávať nádej. Čo ak sa nasledujúce roky ukážu ako zlatý vek, akým boli aj 20. roky 20. storočia po prvej svetovej vojne, po pandémie španielskej chrípky? Ľudia sa budú opäť radi stretávať, prevládne pocit úľavy a radosti a bude sa dariť umeniu a kultúre. Na druhej strane, čo ak bude vplyv traumy z pandémie stále silný, ľudia výrazne obmedzia spoločenské kontakty a ešte viac sa posilní prechod do virtuálneho prostredia?

Naším heslom je metafora Okna príležitostí. Dobre vystihuje napätú, no zároveň otvorenú situáciu, v ktorej sa nachádzame. V regióne a meste, ktoré majú potenciál a pred sebou mnohé výzvy.

Metafory si zvyčajne nespájame s presnými definíciami, ale okno príležitosti definíciu má, podľa ktorej ide o *vzácnu súhru okolností v konkrétnom čase, kedy je možné dosiahnuť inak nemožný výsledok*. Pôvodne je to výraz z prostredia vesmírneho výskumu a NASA, ktorý vystihuje fakt, že štart kozmickej lode má vždy isté fyzikálne obmedzenia. Páči sa nám na ňom, že dáva do úzadia fatalizmus čakania v prospech myšlienky určitej dynamiky, ktorú je potrebné vlastnými silami vytvoriť a udržať. Pre spojenie s titulom EHMK za týchto špecifických okolností sa dobre hodí.

Misia Voyager

V lete roku 1964 dostal mladý inžinier v NASA menom Gary Flandro za úlohu preskúmať možnosti výskumu najvzdialenejších planét našej slnečnej sústavy. Flandro si sadol k výpočtom a zistil ohromujúcu vec: každých 176 rokov sa Jupiter, Saturn, Urán a Neptún zoradia na svojich obežných dráhach blízko seba tak, žeby vďaka silám vlastnej gravitácie fungovali pre satelit vypustený zo Zeme v istom presnom okamihu ako „vesmírny prak“. Výsledkom by bolo skrátenie cesty satelitu na desať rokov, namiesto štyridsiatich. Problém bol v tom, že k takejto konštelácii malo dôjsť už o trinásť rokov, v roku 1977. Každopádne, NASA na základe týchto zistení zaradila Flandrov projekt medzi hlavné priority a využila okno príležitosti na spustenie programu Voyager. Ten je dnes považovaný za jeden z najúspešnejších vesmírnych programov vôbec. Kľúčovým posolstvom je, že okná príležitostí majú svoj začiatok a koniec. *Predstavte si teraz, aké to je zachytiť ten správny okamih a ušetriť vďaka tomu tridsať rokov úsilia!* Naša snaha získať titul EHMK je v niečom podobná. A urobíme všetko – zmeníme priority, vybudujeme nové spojenectvá, zmobilizujeme zdroje – aby sme toto naše okno príležitostí využili naplno.

Čo je nové?

➤ Od marca 2021 sa k tímu pripojili noví projektoví koordinátori z Bielsko-Bialej a Frýdku-Místku a spoločne sme odvodili obrovský kus práce v teréne. Zamerali sme sa na tvorbu programu a aktívne zapojenie našich cezhraničných partnerov aj občanov. Prostredníctvom mnohých pracovných návštev, online stretnutí, workshopov, networkingového programu Akceleraťor Beskydy 20<26 a konferencie Kultúrne fórum Beskydy sme nadviazali množstvo nových formálnych aj neformálnych vzťahov, objavili desiatky nových lokálnych iniciatív aj posilnili kolektívne vlastníctvo projektu. Dosiahli sme lepšie prepojenie programu cez hranice aj regionálne rozloženie a rovnováhu programových aktivít v rámci celého územia regiónu.

➤ Silná politická podpora zo strany všetkých troch samosprávnych krajov, ako aj primátorov troch partnerských miest bola oficiálne spečatená zmluvnými a finančnými záväzkami. Medzičasom došlo k zmene na poste primátora Frýdku-Místku, na podporu projektu to nemalo žiaden negatívny vplyv. Významne sa posilnil cezhraničný aj regionálny charakter projektu – uzavreli sme viac než 130 memoránd s miestnymi a regionálnymi samosprávami, rôznymi platformami a inými organizáciami, čo naznačuje, že naša kandidatúra sa stáva živou iniciatívou vybudovanou zdola, ktorá sa „zakoreňuje“ v celom regióne Beskyd.

➤ Pre väčšinu investičných projektov boli vypracované štúdie realizovateľnosti. Nová infraštruktúra prinesie nové, nielen pracovné príležitosti a prispeje k udržateľnosti kultúrneho ekosystému v regióne. S radosťou môžeme oznámiť nový zámer rekonštrukcie hlavnej železničnej stanice v Žiline, ktorá prinesie reprezentatívny vstup do mesta a tiež nové kultúrne funkcie do staničnej budovy. Investície do novej kultúrnej infraštruktúry sme naplánovali naprieč regiónom, aby z projektu benefitovali aj obyvatelia v menších mestách a obciach Kysúc a Oravy. Dve veľké investície sú naplánované vo Frýdku-Místku, kde má vzniknúť moderná polyfunkčná budova divadla *Nová scéna* a po čiastočnej rekonštrukcii starej textilnej továrne tiež kultúrne centrum *Nová osmička*.

➤ Veľkú časť kapacít sme vynaložili na prehlbovanie európskeho rozmeru programu, jednak prostredníctvom nadväzovania nových kontaktov a komunikácie s medzinárodnými partnermi, ale najmä presnejším špecifikovaním úloh už existujúcich partnerov. Plne sa hlásime k princípu internacionalizácie, v tejto chvíli má 75 % našich projektov v rámci programu medzinárodného partnera.

0.1 Zmenila sa od predkola výberu koncepcia programu? Ak áno, popíšte nový koncept a vysvetlite dôvody zmeny.

Náš koncept sme nezmenili, program je stále postavený na pôvodných troch tematických pilieroch: »Továreň na budúcnosť, »Tok prírody a »Identita bez hraníc. Rozhodnutie poroty o postupe do finále sme vnímali aj ako signál, že náš koncept je životaschopný a na základe spätnej väzby od poroty sme ho ďalej rozvinuli. V ďalšom texte stručne predstavíme niektoré nové projekty alebo spomenieme tie, ktoré sa najviac posunuli, aby sme naznačili pokrok, ktorý sme dosiahli.

1 V našom prvom programovom pilieri Továreň na budúcnosť sme posilnili regionálnu a cezhraničnú podstatu projektu zameraním sa na to, čo nás spája – silná priemyselná tradícia.

- Na priemyselnú minulosť aj súčasnosť regiónu reflektujeme prostredníctvom vlajkového projektu *Sezóna textilného umenia*, v rámci ktorého vznikne sedem paralelných výstav s rôznymi kurátorskými prístupmi k téme textilu a vo viacerých mestách regiónu predstavujú rôzne európske textilné tradície.
- Posilnenie európskeho rozmeru často viedlo k neočakávaným nápadom, ako napríklad skupinovú výstavu *Výhlady budúcnosti: VAL – Prospektívna architektúra a dizajn dnes*, ktorej kurátorom je David Crowley (Írsko) a bude skúmať spoločné východiská žilinského kolektívu architektov a umelcov VAL zo 70. rokov a rumunskou skupinou Sigma a talianskym fenoménom Superstudio.
- Postup do finále podnietil viaceré partnerské inštitúcie, aby prišli s novými víziami, napríklad: Studio Filmov Rysunkowych chcú založiť nový *Medzinárodný festival animácie v Bielsko-Bialej*, tri univerzity pôsobiace v regióne prišli s iniciatívou *Festivalu nezávislých hier a digitálneho umenia*, alebo kurátori z Považskej galérie umenia v Žiline to zobrali ako príležitosť splniť si sen o *Bienále videoartu*.
- Pozorne sme vnímali spätnú väzbu od poroty a zamerali sme sa na to, aby sme pre širokú verejnosť priniesli viac veľkých podujatí, medzi ktoré patrí sezóna nového cirkusu s festivalom *NCAF – Festival nového cirkusu*, séria predstavení najlepších európskych bábkových divadiel v Žiline, či veľkorozmerné bábkové španielskeho zoskupenia *Carros de Foc* v uliciach Bielsko-Bialej, ale tiež umelecký program vo verejnom priestore s monumentálnou inštaláciou utopického diela *Akustikon*, alebo špičkové európske koncerty klasickej hudby v spojení s netradičnými miestami historického dedičstva, ako je napríklad projekcia pôvodného filmu *Nosferatu* z roku 1922 s orchestrom na mieste natáčania filmu na Oravskom hrade.
- V priestoroch bývalého textilného priemyselného areálu vo Frýdku-Místku vznikne nové kreatívne centrum s názvom *Nová osmička*, kde budú realizované výstavy v rámci *Sezóny textilného umenia*. Divadelný program vrátane festivalu *Odpútaná scéna* bude môcť využiť novú modernú budovu *Novej scény*. V Žiline mesto odkúpilo pamiatkovo chránený priemyselný objekt *Ciachovňa* ako jasný záväzok zachovať jeho kultúrnu funkciu so zameraním na mediálne umenie a prepojenie umenia a vedy v projekte *STE(A)M²*. Táto programová oblasť sa mala pôvodne konať v priestoroch univerzitnej budovy Áčko, z ktorej sa však napokon stane centrum zamerané na popularizáciu vedy. Plán vybudovať *Environmentálny park Bôrik* bol rozšírený o rozsiahly výstavný priestor, v ktorom bude možné realizovať technologicky náročné zážitkové výstavy s environmentálnym zameraním.

2 Hory a hlboké lesy Beskyd formovali vysoko-horskú mentalitu miestnych komunít, turistika a outdoorové aktivity sú neoddeliteľnou súčasťou životného štýlu miestnych ľudí, podobne ako v iných európskych horských regiónoch.

V druhom programovom pilieri Tok prírody sa orientujeme na mimomestské komunity, venujeme sa téme udržateľnosti a reflektujeme na to, ako sú príroda a tradície neustále zdrojom inšpirácie.

- Tento programový pilier prešiel zásadnou reorganizáciou a pribudlo mnoho nových projektov z českých a poľských Beskyd.
- Mnohí ľudia ešte stále nepovažujú problém klimatických zmien za absolútne naliehavý, preto sa budeme zaoberať environmentálnymi otázkami a budeme skúmať, ako môže umenie a kultúra prispieť k hlbšiemu ekologickému povedomiu, alebo aj inšpirovať k zmenám fungovania spoločnosti. Niektoré z našich najväčších investičných projektov – *Environmentálny park Bôrik* v Žiline alebo *Park Aqua* v Bielsko-Bialej prinesú nové vzdelávacie a výstavné priestory venované problematike životného prostredia, no program v rámci piliera sa najviac rozvinul vo Frýdku-Místku. Tam vznikne nová *mestská galéria MOBA* špecificky zameraná na environmentálne umenie a súbežne s tým tiež *Environmentálne umelecké centrum FM* ako kurátorská platforma so zameraním na dátovú a akustickú ekológiu v rámci projektu kolektívu Prototyp *Voda z Beskyd*.
- Plánujeme vytvoriť súbor *Umeleckých trás Beskyd*, ktoré budú zahŕňať už existujúcu kultúrnu ponuku a zároveň sa popri nich budú organizovať menšie kultúrne podujatia, aby sa fyzické putovanie spájalo aj s mentálnou cestou, na ktorej môžu návštevníci okrem pozorovania prírody kontemplovať o umení. V projekte *SCAPE festival* budeme iniciovať spoluprácu medzi ekologickými aktivistami, lesníkmi a umelcami, spolu s novými partnermi z European Land network. Do programu sme pridali tiež nový land art festival *Landart Zawoja* v poľských Beskydách.
- V projekte *Vrchol kultúry* chceme priniesť špičkovú klasickú aj súčasnú hudobnú produkciu na rôzne miesta v nezvyčajnom prírodnom prostredí.
- V novom súbore projektov *Pri lese* sa cez unikátnu výstavu diel Dušana Jurkoviča pozrieme na bohatú históriu vidieckej secesnej architektúry v regióne. V projekte *Helter Shelter* prerobíme horské útulne a postavíme nové chatky. V projekte *Územie bez hraníc* sa zameriame na dočasné architektonické zásahy vo vidieckych častiach Beskyd.

3 „Demokracia je diskusia“, povedal zakladateľ československej demokracie T. G. Masaryk a varoval, že hrozbou pre demokraciu je nedostatok demokratov – angažovaných občanov, ktorí sa aktívne zapájajú do verejného diania.

To by mohlo byť krédom pre náš tretí programový pilier, Identita bez hraníc, v ktorom chceme priniesť množstvo príležitostí pre zapojenie občanov, ale tiež reflexiu a diskusiu o naliehavých otázkach, ako je napríklad definovanie rôznych skupinových identít v európskom kontexte „bez hraníc“.

- S novým partnerom z Nadácie FORUM 2000 sme rozpracovali myšlienku *festivalu demokracie Polis*, z čoho vznikol plán týždňového fóra organizovaného v roku 2026 v Žiline a v Prahe s významnými hosťami z celého sveta. Ako vizuálny protipól rozhovorov na fóre prinesieme špeciálnu edíciu *Bienále fotografie*, etablovaného festivalu z Bielsko-Bialej, v rámci ktorého v roku 2026 zorganizujeme výstavy svetových fotografů v Žiline.
- Sme hrdí, že sa nám podarilo nadviazať partnerstvo so Štátnym múzeom Auschwitz-Birkenau v Osvienčime a spoločne v roku 2024 zorganizujeme spomienkové podujatie pri príležitosti 80. výročia úteku Rudolfa Vrba a Alfréda Wetzlera. V našom vlajkovom projekte *Po stopách hrdinov* spolu s ďalšími partnermi otvoríme označenú *Trasu po stopách Vrba a Wetzlera*. V tomto roku sme spoločne so Židovskou náboženskou obcou v Žiline otvorili *Pamätnú izbu Vrba a Wetzlera* v budove, ktorá patrí ŽNO a v ďalšom kroku ju chceme transformovať na *Medzinárodný dom literatúry Vrba a Wetzlera* s rezidenčným programom pre spisovateľov a prekladateľov. V *Kultúrnom dome Jána Palárika* v Čadci bude *stála expozícia o príbehu Vrba a Wetzlera*.
- V súbore projektov *Okná diverzity* sme zapojili množstvo nových lokálnych a medzinárodných partnerov a pre pohraničné mesto Český Těšín sme pripravili projekt medzinárodného festivalu divadiel menšín *Festival nad riekou. Hlasy hraníc* sú súborom projektov s ozajstným beskydským rozmerom: v rámci *Mobilného VR kina bez hraníc* sa pozrieme na historickú a súčasnú migráciu v rámci regiónu. S etablovaným filmovým festivalom v poľskom meste Cieszyn *Kino na hranici* sa v roku 2026 presunieme aj do Žiliny a okolitého regiónu.
- A nakoniec, sme radi, že v našom vlajkovom projekte *V spojení* sa nám podarilo dohodnúť s mestom Žilina a Železnicami SR na začlenení projektu *Kultúrnej križovatky – Múzea dopravy* a ďalších kultúrnych funkcií do priestorov novozrekonštruovanej hlavnej železničnej stanice v Žiline.

1. PRÍSPEVOK K DLHODOBEJ STRATÉGII

1. 1 Popíšte všetky zmeny kultúrnej stratégie, ktoré nastali od predkola výberu a úlohu, ktorú predkolo výberu EHEMK zohralo pri týchto zmenách.

Mesto Žilina začalo s prípravami kultúrnej stratégie Kreatívna Žilina 2035 súbežne so spustením procesu kandidatury na EHEMK v roku 2020. K jej schváleniu mestským zastupiteľstvom došlo dňa 20. 9. 2021. Ide v skutočnosti o historicky prvý strategický dokument kultúrnej politiky mesta, ktorý sa venuje výhradne oblastiam kultúry a kreatívneho priemyslu. Proces kandidatury prebiehal súčasne s prípravou SMART kultúrnej stratégie pre Žilinský samosprávny kraj, ktorá stavia na predchádzajúcej stratégii z rokov 2014 – 2020 a bola schválená krajským zastupiteľstvom ako súčasť *Plánu pre hospodársky a sociálny rozvoj*. Stratégia sa sústreďuje na tému rozvoja a práce s publikom, zlepšovanie služieb a SMART riešenia v kultúrnom sektore.

Vývoj stratégie Kreatívna Žilina 2035: dvojročný proces

Príprava začala v roku 2020 určením strategického rámca. Prvými krokmi boli získanie dostupných dát, realizácia prvých analytických vstupov, organizovanie tematických diskusných skupín za účelom realizácie SWOT analýzy a online dotazník. Tento predbežný výskum, na ktorom sme sa zúčastnili, viedol k definovaniu počiatočných strategických cieľov a zámerov obsiahnutých v prvej prihláške. Neskôr iniciatívu prevzalo mesto a objednalo si prieskum verejnej mienky, aby tak získalo základné údaje a lepšie pochopilo aktuálnu úroveň zapojenia občanov a ich potreby. Experti zo Žilinskej Univerzity realizovali kvalitatívny výskum v oblastiach, ktoré sa podľa predbežnej analýzy ukázali ako prioritné. Aby pôvodné zistenia preverili, viedli množstvo hĺbkových individuálnych rozhovorov a skupinových diskusií na konkrétne témy s kľúčovými aktérmi v kultúrnom a kreatívnom sektore. Na záver nasledovalo niekoľko verejných workshopov, ktoré viedli k formulácii vízie, cieľov a opatrení v strategickom dokumente. Ako súčasť tohto procesu sa realizovalo mapovanie komunít v šiestich mestských častiach, keďže pôvodné výsledky poukázali na nedostatok kultúrnych aktivít a príležitostí v odľahlých častiach mesta. Okrem toho, externá expertka analyzovala aktuálny stav kultúrneho cestovného ruchu v meste a regióne, pričom zmapovala celú oblasť, viedla hĺbkové rozhovory s kultúrnymi operátormi a následne navrhla strategické priority. Na úrovni celého beskydského regiónu zatiaľ neexistuje spoločná cezhraničná stratégia orientovaná výlučne na kultúru, aktualizovali sme však bilaterálne dohody a memorandá medzi partnerskými mestami a regiónmi. Kancelárie Euroregiónu Beskydy majú spoločnú stratégiu na roky 2016 – 2023, kde je kultúra prítomná v rámci rozvoja cezhraničného cestovného ruchu a spolupráce medzi miestnymi organizáciami. Euroregión Beskydy v súčasnosti pripravuje nový strategický dokument na ďalšie obdobie.

Prehľad stratégie Kreatívna Žilina 2035

Kultúrna stratégia mesta Žilina pokrýva štyri oblasti a má trinásť strategických cieľov.

- Podpora kultúry zo strany mesta**
Rozmanitá, živá a vzájomne spolupracujúca kultúrna scéna v meste, ktorá funguje v adekvátnych infraštruktúrnych podmienkach a so zapojením angažovaného publika.
- **CIELE**
 - Mesto ako partner a katalyzátor spolupráce
 - Efektívny manažment kultúry
 - Rozvoj publika – dostupná a prístupná kultúra

- Inšpiratívne a inovatívne mesto**
Investície do inovácií – kreatívny priemysel ako priemysel budúcnosti, posilnenie povedomia o meste a jeho konkurencieschopnosti.
- **CIELE**
 - Propagácia kreatívneho ekosystému s udržateľnými pracovnými podmienkami pre kultúrny a kreatívny priemysel
 - Budovanie kapacít a rozvoj kreatívneho a inovačného potenciálu
 - Zvýšenie atraktívnosti a zlepšenie reputácie na základe dobre rozoznateľnej značky kreatívneho mesta

- Identita a kultúrny turizmus**
Atraktívna destinácia pre domáci aj zahraničný kultúrny turistický ruch vďaka schopnosti tvorivo reflektovať a prostredníctvom kultúry rozvíjať identitu mesta a regiónu.
- **CIELE**
 - Vytvorenie rozmanitej ponuky pre kultúrny a kreatívny cestovný ruch
 - Posilnenie cezhraničného regiónu Beskydy prostredníctvom kultúrnej spolupráce
 - Vybudovanie silnejšieho európskeho profilu mesta, s dobrým prepojením na európske siete a participáciou v nich

- Inkluzívne a udržateľné mesto**
Otvorené, inkluzívne a udržateľné mesto so širokou dostupnosťou kultúry ako nemateriálneho zdroja kvality života všetkých obyvateľov mesta.
- **CIELE**
 - Tvorba kultivovaného verejného priestoru pre všetkých
 - Inkluzívne mesto s priestorom pre tvorivosť a rozvoj komunít
 - Angažované mesto – rozvoj kultúry demokracie a otvorenosti
 - Udržateľné mesto

Príspevok kandidatury Žilina Beskydy 2026 k stratégii Kreatívna Žilina 2035

Strategické ciele projektu Žilina Beskydy 2026 sa vo väčšine definovaných oblastí prekrývajú s kultúrnou stratégiou mesta, hoci projekt operuje na väčšej škále cezhraničnej kandidatury. Strategický dokument Kreatívna Žilina 2035 odráža veľké ambície kandidatury, nie je to však dokument vytvorený špecificky len pre potreby EHEMK, ktorý by v prípade neúspechu nenašiel uplatnenie. Samozrejme, príspevok EHEMK k realizácii stanovených cieľov zostáva zásadný, s ohľadom na možnosti bezprecedentnej mobilizácie zdrojov v rokoch 2022 – 2026.

- Strategické ciele projektu Žilina Beskydy 2026 v spojení s cieľmi Kreatívnej Žiliny 2035 sú:
- **Inšpiratívny a inovatívny región**
↔ Inšpiratívne a inovatívne mestá
 - **Cezhraničný európsky región Beskydy**
↔ Identita a kultúrny turizmus
 - **Inkluzívne a kreatívne komunity** ↔ Inkluzívne mesto s priestorom pre kreativitu a rozvoj komunít
 - **Rozvoj kultúry demokracie**
↔ Angažované mesto – rozvoj kultúry demokracie a otvorenosti
 - **Kultivovaný verejný priestor a udržateľné mestá v horskom regióne** ↔ Udržateľné mesto

Kapitola **Inšpiratívne a inovatívne mesto** v stratégii Kreatívna Žilina 2035 je v súlade so strategickým cieľmi projektu Žilina Beskydy 2026 v oblasti **Inšpiratívny a inovatívny región**. Veľká časť navrhovaných aktivít a investícií má za cieľ posilniť udržateľný rozvoj kultúrnej scény a doplniť kultúrnu ponuku o chýbajúce segmenty. Navrhované investície ako Hangár – Kreatívne centrum pre umenie vo verejnom priestore, Centrum tanca S2, Audiovizuálny HUB či Ciachovňa prinesú nové priestory a súvisiace technologické zázemie pre tvorbu a výrobu inovatívnych diel (dielne, ateliéry, coworking), zamestnajú kvalifikovaných odborníkov a podnietia medzisektorovú spoluprácu, čím posilnia inovačný potenciál mesta. Titul EHEMK sa zvykne spájať s veľkými očakávaniami ohľadom posilnenia pozície mesta a regiónu ako turistickej destinácie, preto je jednou z našich priorít posilnenie **Cezhraničného európskeho regiónu Beskydy**, čo je koncepčne prepojené s cieľmi mesta v oblasti **Identita a kultúrny cestovný ruch**. Mesto Žilina sa chce stať atraktívnou európskou destináciou, navrhované aktivity v rámci EHEMK prehľbia jeho spoluprácu s európskymi sieťami a vytvoria nové európske partnerstvá, čo je v súlade s touto ambíciou.

Už samotné rozhodnutie kandidovať na EHEMK ako cezhraničné konzorcium je signálom snahy posilniť značku Beskydy ako destinácie európskeho významu. V septembri 2021 šestnásť organizácií v oblasti regionálneho rozvoja podpísalo memorandum o spolupráci a odsúhlasilo vznik Marketingovej aliancie Beskydy 2026, ktorá bude koordinovať rozvoj spoločnej turistickej značky Beskydy.

Spojenie síl v silnom konkurenčnom prostredí má priniesť väčšie možnosti prístupu na nové trhy, inšpirovať operátorov k ponuke nových produktov aj propagovať nový model kultúrneho turizmu pre mesto a celý cezhraničný región Beskyd. Ambícia strategickej oblasti **Inkluzívne a udržateľné mesto** je reflektovaná v dvoch strategických cieľoch EHEMK: **Inkluzívne a kreatívne komunity** a **Kultivované verejné priestory a udržateľné mestá v horskom regióne**, ale tiež v našom hlavnom programe a projektoch zameraných na zapojenie verejnosti. Celý jeden programový pilier Tok prírody je venovaný ekologickým témam a udržateľnosti. V pilieri Továreň na budúcnosť sa zameriavame na spoluvytváranie a kultiváciu verejných priestorov, či už prostredníctvom podpory vzniku diel vo verejnom priestore alebo využitia dočasnej architektúry ako nástroja na testovanie budúcich funkcií. Aktivity projektu Pasá:Ž sú krokom smerom k väčšej participácii občanov na tvorbe verejného priestoru, ale tiež kultúrnych politík a lepšiemu zapojeniu do verejných diskusií.

Strategický cieľ EHEMK **Rozvoj kultúry demokracie** reflektuje aj stratégia mesta v oblasti **Angažované mesto – rozvoj kultúry demokracie a otvorenosti**. Tieto stratégie sú priamo spojené s tretím programovým pilierom Identita bez hraníc, kde sa sústreďujeme na propagáciu európskych demokratických hodnôt, na tému slobody prejavu, a tiež na interkultúrny dialóg. Aktivity EHEMK hľadajú nové spôsoby interakcie mesta s občanmi, skúmajú participatívne modely a rozvíjajú nástroje kreatívnej byrokracie. Ťažiskom našej stratégie zapájania verejnosti je sprístupnenie našej ponuky čo najširšiemu spektru obyvateľov, nielen prostredníctvom eliminácie fyzických bariér, ale aj tým, že kultúru prinesieme bližšie k obyvateľom. Projekt EHEMK propaguje komunitný rozvoj a kultúrnu participáciu v periférnych komunitách, napríklad prostredníctvom vytvorenia siete kultúrnych domov.

Vedenie mesta a kraja kandidatúru schválili s cieľom urýchliť realizáciu strategických cieľov v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Už samotný proces kandidatury posilnil pozíciu kultúrneho sektora v Žiline a ukázal tiež dôležitosť dát a analytických výstupov pri tvorbe kultúrnej politiky. Kandidatúra je veľkou príležitosťou vybudovať nové regionálne a európske partnerstvá a tým posilniť kapacitu miestnej kultúrnej scény.

1. 2 Zmenili sa od predkola výberu vaše zámery ohľadom dlhodobého dopadu EHMK na mesto?

Počas prípravy finálnej prihlášky sme sa sústreďovali najmä na posilnenie cezhraničnej a regionálnej spolupráce, na ďalší rozvoj programu a jeho európsky rozmer. Očakávame, že tieto aspekty EHMK budú tvoriť časť dlhodobého dopadu projektu. Čo sa týka všeobecných očakávaných dopadov, tie sa významne nezmenili. Detailnejšie je spojenie strategických cieľov, očakávaného dopadu, podniknutých krokov a indikátorov na meranie a ohodnotenie dopadu popísané v Tabuľke 1.

Tab 1. Príspevok k dlhodobej stratégii

STRATEGICKÉ CIELE KANDIDATÚRY	DOPADY KULTÚRNE / SOCIÁLNE / EKONOMICKÉ / ROZVOJ MESTA	MOŽNÉ INDIKÁTORY
Inšpiratívny a inovatívny región	↘ Kultúrne - Rozvoj publika a rozšírenie jeho kultúrnych perspektív - Nové príležitosti pre miestnych umelcov, nové kontexty tvorby, európske zviditeľnenie - Navýšenie kapacít a ambícií kultúrneho sektora ↘ Sociálne - Posilnenie udržateľnosti a finančnej stability kultúrnej scény - Silnejšia kultúra spolupráce medzi prevádzkovateľmi kultúry - Zlepšenie pracovných podmienok a lepšie povedomie o dôležitosti kultúry ↘ Ekonomické - Zvýšenie podielu kreatívneho priemyslu na miestnej ekonomike - Inovatívne ekosystémy s lepším prístupom k priestorom, technológiám a výrobným nástrojom - Lepší prístup k školeniam a vzdelávaniu pre pracovníkov v kreatívnych odvetviach - Zvýšenie atraktívnosti Beskyd ako destinácie pre pracovníkov v kreatívnych odvetviach a zvrátenie trendu odlivu mozgov - Lepšia online prezentácia a kultúrny marketing ↘ Rozvoj mesta - Nová kultúrna infraštruktúra s ponukou inovatívneho kultúrneho a umeleckého obsahu	- Celkový počet EHMK podujatí, ktoré vzniknú a ich návštevnosť, vrátane demografických údajov o návštevníkoch a miere ich spokojnosti - Nárast návštevnosti kultúrnych inštitúcií v porovnaní s bežným obdobím pred EHMK - Počet nových pracovných priestorov a ateliérov pre pracovníkov v kreatívnych odvetviach - Počet školení pre pracovníkov v kreatívnych odvetviach a účasť na nich - Počet pôvodných umeleckých diel objednaných EHMK a nové umelecké spolupráce, ktoré vzniknú v spojitosti s EHMK - Počet spoluprác medzi kultúrnymi operátormi - Počet a profil ľudí, ktorí sa budú podieľať na tvorivých aktivitách a rozsah navštevovaných kultúrnych podujatí a inštitúcií - Podiel rozpočtovej kapitoly na kultúru v celkovom rozpočte mesta (vrátane kreatívnych odvetví) a počet uchádzačov o grantové schémy mesta a kraja - Podiel kreatívneho a kultúrneho priemyslu na lokálnych HDP - Podiel pracovníkov v kreatívnych odvetviach na celkovej zamestnanosti v mestách a krajoch - Počet medzisektorových spoluprác s účasťou kultúrneho sektora - Podiel samofinancovania a príspevkov od sponzorov na celkovom rozpočte - Počet nových a rekonštruovaných kultúrnych priestorov - Hodnota investícií do novej kultúrnej infraštruktúry
Cezhraničný a Európsky región Beskydy	↘ Kultúrne - Lepšie prepojenie kultúrnej scény - Členstvo miestnych kultúrnych operátorov v európskych sieťach a medzinárodná projektová spolupráca - Zlepšenie interkultúrnych kompetencií občanov - Zlepšenie povedomia o regióne Beskydy na miestnej a medzinárodnej úrovni ↘ Sociálne - Prehlbenie pocitu príslušnosti k EÚ a jej hodnotám na strane občanov - Väčšia otvorenosť obyvateľov regiónu k návštevníkom a cudzincom - Väčšia geografická a sociálna mobilita v regióne ↘ Ekonomické - Zvýšenie poznateľnosti značky Beskydy ako európskej turistickéo destinácie - Diverzifikácia ponuky turistického ruchu v regióne a jej lepšia prepojenosť - Zlepšenie kvality poskytovaných služieb pre návštevníkov regiónu ↘ Rozvoj mesta - Prepojenejší región, vrátane lepšej dostupnosti verejnej dopravy, chodníkov a cyklotrás - Lepšia geografická dostupnosť kultúrnej infraštruktúry v regióne	- Počet zahraničných návštevníkov EHMK podujatí - Počet európskych a cezhraničných spoluprác, koprodukcí a mobility umelcov s účasťou miestnych a zahraničných kultúrnych operátorov - Počet lokalít, kde sa bude odohrávať umelecký program EHMK - Počet podaných a úspešne zrealizovaných projektov v grantových výzvach z fondov EÚ a V4 - Počet vzájomne marketingovo podporených podujatí medzi mestami / kultúrnymi operátormi v regióne - Počet aktivít s dôrazom na rôznorodosť Európy, založených na európskych témach alebo medzinárodnej spolupráci - Vnímanie príslušnosti k EÚ občanmi a vplyv EHMK naň - Počet a podiel pozitívnych ohlasov v článkoch v medzinárodnej, domácej a miestnej tlači s odkazmi na EHMK - Miera povedomia o EHMK na miestnej, domácej a európskej úrovni - Miera pozitívneho / negatívneho imidžu mesta a pravdepodobnosť návštevy/ochota k nej - Miera zmeny v návštevnosti miest a regiónu (počet / odkiaľ prišli / dĺžka pobytu) - Miera zmeny motivácie navštíviť región, výdavky návštevníkov, počet navštívených miest a priemerný počet prenocovaní - Miera spokojnosti návštevníkov so službami - Počet novovytvorených tematických balíčkov a návštev so sprievodcom v regióne - Počet železničných spojov, intenzita dopravy, cezhraničné kultúrne chodníky a cyklotrasy - Počet architektonických intervencií realizovaných v regióne

Inkluzívne a kreatívne komunity	↘ Kultúrne - Zvýšenie kultúrnej participácie - Decentralizácia kultúrnej ponuky aj v odľahlých častiach regiónu - Realizácia plánov komunitného kultúrneho rozvoja - Ponuka uspokojená pre seniorov, deti a rodiny ↘ Sociálne - Zlepšenie sociálnej súdržnosti a sebavedomia obyvateľov Beskyd - Posilnenie medzigeneračného dialógu - Lepšia dostupnosť kultúrnych organizácií a podujatí pre návštevníkov so špeciálnymi potrebami - Participácia marginalizovaných a nízkopríjmových skupín na kultúrnych aktivitách - Implementácia politiky nediskriminácie v kultúrnom sektore ↘ Ekonomické - Viac dobrovoľníckej práce v kultúrnom sektore - Zvýšená miera participatívneho turizmu a väčšia ponuka v rámci kultúrneho dedičstva ↘ Rozvoj mesta - Renovácia kultúrnych domov v odľahlých mestských častiach - Debarierizácia a sprístupnenie kultúrnych inštitúcií ľuďom so špeciálnymi potrebami	- Podiel domácich návštevníkov na kultúrnych podujatiach a geografická, veková a spoločensko-kultúrna štruktúra publika - Rozsah a rôznorodosť kultúrnej ponuky v odľahlých častiach regiónu - Počet opatrení na zvýšenie zapojenia občanov do rozhodovacích procesov a počet ľudí zapojených do realizácie projektov EHMK - Počet vyškolených kultúrnych pracovníkov a vypracované stratégie na rozvoj publika - Počet projektov so zapojením konkrétnych sociálnych skupín: seniorov, marginalizovaných skupín apod. - Rodová vyváženosť a kultúrna rôznorodosť medzi kultúrnymi pracovníkmi - Vnímanie zlepšenia kvality života v regióne, pocit príslušnosti, vnímanie bezpečia a pozitívnych / negatívnych dopadov EHMK medzi rôznymi cieľovými skupinami v regióne - Počet a profily aktívnych dobrovoľníkov a miera ich zapojenia - Počet obyvateľov zapojených do tvorby kultúrnej a turistickej ponuky - Počet zrekonštruovaných kultúrnych domov a počet podujatí v nich - Počet inštitúcií s bezbariérovým prístupom
Rozvoj kultúry demokracie	↘ Kultúrne - Posilnenie slobody prejavu a tolerance - Posilnenie miestnej demokracie a dialógu medzi verejnými inštitúciami a občanmi - Zvýšenie zapojenia občanov do verejných diskusií - Posilnenie plurality miestnych médií ↘ Sociálne - Zlepšenie dialógu medzi komunitami - Zvýšená úroveň kritického myslenia obyvateľov - Väčšia podpora pre vznik miestnych iniciatív zdola ↘ Ekonomické - Zvýšenie povedomia o protikorupčných opatreniach - Realizácia participatívnych rozpočtov ↘ Rozvoj mesta - Spoluvytváranie verejných priestorov s občanmi a komunitami	- Počet prenasledovaných spisovateľov, umelcov a novinárov zapojených do aktivít EHMK - Počet občanov zapojených do verejných diskusií a strategických rozhodnutí - Vnímanie dôvery obyvateľov v projekt EHMK - Rozmanitosť a počet mediálnych výstupov o EHMK - Počet projektov so zapojením rôznych komunít - Počet miestnych občianskych iniciatív zdola, ktoré vzniknú počas alebo po EHMK - Intenzita a počet verbálnych útokov na kultúrnu rôznorodosť a pluralitu názorov - Počet realizovaných participatívnych rozpočtov a podporených komunitných projektov - Rozsah publikovaných informácií a finančných správ organizácie Žilina Beskydy 2026 - Podiel otvorených súťaží a verejných obstarávaní - Počet mestských a architektonických projektov spolutvorených s občanmi a miestnymi komunitami
Kultivované verejné priestory a udržateľné mestá v horskom regióne	↘ Kultúrne - Nové kultúrne podujatia a umelecké diela v prírode - Zvyšovanie povedomia o umení vo verejnom priestore a zlepšenie jeho kvality - Mobilita kultúrnych služieb do odľahlých častí regiónu - Reinterpretácia miestnych kultúrnych tradícií v európskych a súčasných kontextoch - Zvýšenie povedomia o architektúre, urbanizme a rekonštrukciách v mestách a vidieckych oblastiach ↘ Sociálne - Lepší prístup ku kultúre v odľahlých častiach regiónu a obnovenie vzťahu medzi vidieckymi usernameami a mestami - Zvýšenie povedomia o ekologických otázkach a inšpirovanie k zmene kolektívneho správania (recyklácia, upcycling, zelená mobilita, vodné hospodárstvo, biodiverzita) - Viac komunitných podujatí vo verejnom priestore ↘ Ekonomické - Väčšia ponuka udržateľného prírodného cestovného ruchu v regióne - Transformácia miest ako východiskových bodov pre turizmus v horskom regióne v kombinácii s ponukou mestského kultúrneho života - Väčšia ponuka v sektore reštauračných služieb a kultúry vo verejnom priestore ↘ Rozvoj mesta / vidieka - Menší environmentálny dopad kultúrnych podujatí, podpora cirkulárnej ekonomiky v rámci kultúrnej produkcie - Nové oddychové destinácie okolo miest, lepšia kvalitaestskej zelene, parkov a dvorov - Obnova centra mesta a industriálnych zón, zvýšenie jeho atraktívnosti a kvality života - Dostupnosť nábreží a zlepšenie ekologického povedomia a vzťahu k chráneným krajinným usernameam	- Počet kultúrnych podujatí v prírode - Počet ocenení pre diela vo verejnom priestore vyprodukované v rámci EHMK - Počet nových diel a inovatívnych produktov založených na miestnych kultúrnych tradíciách - Počet nových kultúrnych služieb v odľahlých častiach regiónu - Počet komunitných podujatí organizovaných vo verejnom priestore - Počet podujatí, ktoré zavedú ekologické postupy - Kvantita a vývoj objemu CO2 vyprodukovaného počas podujatí EHMK - Počet zapojených architektov a zorganizovaných architektonických súťaží - Počet nových kultúrnych a udržateľných turistických produktov - Nové využitie industriálnych zón, nevyužitých priestorov a rozvoj verejného priestoru - Implementácia environmentálnych politík pri podujatiach - Objem odpadu vyprodukovaného počas podujatí a podiel recyklovaného odpadu - Podiel upcyklovaných materiálov - Počet nových a obnovených parkov a oddychovej infraštruktúry - Počet kilometrov novo sprístupnených nábreží a nových oddychových zón pri vode

1. 3 Popíšte svoje plány na monitorovanie a vyhodnotenie dopadu zisku titulu na vaše mesto a na zverejnenie výsledkov takéhoto vyhodnotenia.

Považujeme za dôležité ísť nad rámec požadovaného hodnotenia, preto plánujeme proces kandidatúry pravidelne a systematicky vyhodnocovať. Pre tento účel vznikne samostatný monitorovací orgán – Konštelácia – za účasti výskumníkov z univerzít v regióne a ďalších expertov. Jeho úlohou bude zber a analýza dát, ich vyhodnocovanie a formulácia odporúčaní pre manažment projektu.

V tíme Žilina Beskydy 2026 bude vytvorená pozícia koordinátora procesu hodnotenia, ktorý bude poskytovať súčinnosť expertom z platformy Konštelácia najmä v oblasti zberu dát a ich dostupnosti. Už počas predkola sme ako hlavného partnera hodnotiaceho procesu prizvali expertov zo Žilinskej univerzity, ktorí realizovali viaceré výskumné aktivity v tejto oblasti. Cezhraničný charakter projektu Žilina Beskydy 2026 predstavuje pre expertov na hodnotenie zaujímavú výskumnú príležitosť, preto sme prizvali aj ďalších akademických partnerov z regiónu – expertov z Ostravskej univerzity na českej a Sliezskej univerzity na poľskej strane. Výskumníci z týchto troch univerzít a ďalší externí odborníci spoločne vytvoria hodnotiacu platformu – Konšteláciu, ktorá sa zapojí do procesu hodnotenia dopadu EHMK a bude zodpovedať za hĺbkovú analýzu zozbieraných dát. Výskum dopadu projektu bude zahŕňať hodnotenie kultúrnych, ekonomických, mediálnych, sociálnych a environmentálnych dopadov. Každý partner sa sústreďí na konkrétnu doménu, napríklad UNIZA sa spolu s odborníkmi na ekonomický dopad kultúry zo skupiny Krea (CZ) zameria práve na hodnotenie ekonomického dopadu projektu.

Experti z Fakulty humanitných vied UNIZA budú realizovať hodnotenie dopadu turizmu a ohlasov projektu v médiách. Odborníci na kultúrny manažment zo Sliezskej univerzity v Cieszyne (PL) sa zamerajú na kultúrnu participáciu miestnych obyvateľov, zatiaľčo experti z Ostravskej univerzity (CZ) budú sledovať kvalitu manažmentu. Katedra biológie a ekológie Technickej univerzity v Ostrave (CZ) pomôže pri zhodnotení environmentálneho dopadu EHMK. Sociologický inštitút v Gorizii (IT) nám pomôže zhodnotiť cezhraničnú spoluprácu a inovácie vo verejnej správe. Experti z Centra pre kultúrnu evaluáciu (DK), ktorí pracovali na vyhodnotení EHMK v Aarhuse 2017, nám v spolupráci so sieťou University Network of the European Capitals of Culture (UNeECC) poskytnú teoretický rámec a body na porovnanie na medzinárodnej úrovni. Kultúrna a výskumná organizácia Die Bäckerei (AT) nám v rámci projektu Kultúra kultúry pomôže zhodnotiť dopad EHMK na umelcov a nezávislé kultúrne organizácie. A napokon, poľská organizácia Medialab Katowice (PL) sa zameria na dostupné dáta o pomôže nám ich interpretovať a odkomunikovať širokej verejnosti. Okrem toho, budeme podporovať aj nezávislých výskumníkov a vývoj nových kreatívnych výskumných metód (umelecký výskum, transformatívne metódy). Systém bude založený na podpore individuálnych projektov, ktoré vzniknú v reakcii na grantové výzvy so zameraním na kvalitatívny výskum a analýzu konkrétnych aspektov, miest a umeleckých mikro-intervencií.

Čo sa týka časového rámca evalvácie, prvým krokom bude podpísanie zmluvy s vyššie uvedenými partnermi v roku 2022, nábor doktorandov a výskumníkov na prácu na projekte a následné zadanie tém výskumu. Platforma Konštelácia každoročne vyprodukuje hodnotiacu správu dostupnú online a tiež interný zoznam

odporúčaní pre manažment a správnu radu organizácie. Tento proces vyvrcholí finálnou hodnotiacou konferenciou a publikáciou v roku 2027, na základe ktorej dôjde k stanoveniu ďalšieho postupu a aktivít projektu.

Okrem odovzdania troch povinných monitorovacích správ a finálnej hodnotiacej správy zorganizujú UNIZA a tím EHMK špeciálnu sekciu v rámci konferencie Kultúrne fórum Beskydy, kde bude prezentované pravidelné hodnotenie aj výsledky výskumu. Pozvaní budú medzinárodní odborníci, ktorí predstavia aktuálne príklady najlepšej praxe a prediskutujú ich s členmi hodnotiacej platformy. Konferencia poslúži ako platforma pre vzdelávanie, diskusiu a pravidelnú spätnú väzbu k vývoju a celkovému dopadu projektu so zámerom aktualizovať priority. Už v prípravnej fáze kandidatúry, v roku 2021, bol súčasťou Kultúrneho fóra panel zameraný na hodnotenie kultúry, otvorené dáta a zbieranie podkladových údajov v kultúre, keďže sa jednalo o zásadné otázky pri zostavovaní nášho programu hodnotenia a monitoringu projektu. Hodnotenie dopadu EHMK plánujeme s odstupom jedného (2027) a piatich (2031) rokov od roku titulu EHMK.

Platforma Konštelácia sa bude na Kultúrnom fóre Beskydy venovať nasledujúcim témam:

- **2021** → Hodnotenie kultúry (úvodný workshop)
- **2022** → Participácia a rozvoj publika
- **2023** → Cezhraničná kultúrna spolupráca a budovanie európskej značky
- **2024** → Environmentálny dopad kultúry, modely cirkulárnej ekonomiky v kultúre
- **2025** → Ekonomický dopad, kultúrny turizmus, medzisektorová spolupráca
- **2026** → Udržateľnosť kultúrneho ekosystému a nové modely kultúrnej produkcie
- **2027** → Finálne hodnotenie projektu Žilina Beskydy 2026

V rámci prípravy analytických vstupov pre kultúrnu stratégiu Kreatívna Žilina 2035 sme vygenerovali súbor podkladových dát získaných prostredníctvom dotazníkového prieskumu a kvalitatívneho výskumu, niektoré z nich realizovali experti z UNIZA, pričom tieto prieskumy plánujeme pravidelne opakovať, aby sme mohli vyhodnocovať plnenie cieľov a napredovanie projektu priebežne vyhodnocovať na základe „tvrdých“ dát. Budeme tiež naďalej zbierať a analyzovať súbor existujúcich štatistických údajov o návštevnosti, počte aktivít a ekonomických ukazovateľoch verejných kultúrnych inštitúcií. Od roku 2022 doplníme do podkladových štúdií dáta z Frýdku-Místku a Bielsko-Białej.

Zoznam indikátorov, ktoré zodpovedajú strategickým cieľom Žilina Beskydy 2026, sa nachádza v Tabuľke 1. Budeme tiež zbierať údaje o spokojnosti a kvalite práce tímu Žilina Beskydy 2026 podľa hodnôt a princípov obsiahnutých v našom Manifeste (diverzita, inklúzia, kvalita a nezávislosť umeleckej produkcie, udržateľnosť, transparentnosť a skladanie účtov, inklúzia, participácia, inovácie, kreatívna byrokracia, dekoncentrácia a prechod do online priestoru, ochrana životného prostredia a kultúra pod holým nebom). Prijmeme postupy a opatrenia na elimináciu diskriminácie v rôznych oblastiach, ako to opisuje náš Manifest.

Výsledky hodnotenia budú každoročne prezentované počas Kultúrneho fóra Beskydy a prostredníctvom online publikácie. Finálna hodnotiacia správa pre expertov a fotokniha Žilina Beskydy pre účely ďalšieho marketingu vzniknú v roku 2027. Správu a performanciu v projekte Kultúra kultúry odprezentuje súbor Die Bäckerei (AT) v Žiline v roku 2026. MediaLab Katowice vytvorí výstavu a site-specific vizualizácie dát, pričom predstavia výstupy EHMK vo verejnom priestore a zároveň v otvorenom dátovom formáte.

Okrem *Okna príležitostí*, ktoré sme si osvojili ako krédo, existuje aj iná fráza z NASA, ktorá hovorí, že „*zlyhanie sa nepripúšťa*“ (failure is not an option). V umení a kultúre sú však – na rozdiel od vesmírnych letov – zlyhania povolené, len sa omnoho ťažšie definujú, keďže hodnotenie umeleckých výkonov je záležitosťou vkusu a tak do istej miery subjektívne. Samotné umenie sa dá považovať za večnú snahu o víťazstvo ducha nad hmotou. Ak si miestni obyvatelia a návštevníci zapamätajú projekt Žilina Beskydy 2026 ako niečo, čo im otvorilo myslenie, rozšírilo obzory a posunulo vnímanie kultúry, budeme to považovať za skutočný „úspech“.

Pokiaľ ide o merateľné aspekty úspechu, budeme projekt hodnotiť prostredníctvom indikátorov uvedených v Tabuľke 1, pričom niektoré z očakávaných hodnôt pre rok 2026 sú:

2. KULTÚRNY, A UMELECKÝ OBSAH

2. 1 Detailne popíšte umeleckú víziu a stratégiu pre kultúrny program roku.

Okno ponúka príležitosť otvoriť ho, pozrieť sa von a vpustiť dnu čerstvý vzduch z Beskýd či iných častí Európy, aby nás inšpiroval.

Naša stratégia vychádza z pôvodnej myšlienky nezaoberať sa len sami sebou, ale otočiť pohľad a pozrieť sa von, prejsť za hranice a zjednotiť tri cezhraničné mestá v regióne Beskydy. Po počiatočnom nadšení z myšlienky spoločnej kandidatúry sme sa po predkole snažili naše kultúrne spojenectvo rozšíriť tak, že sa v rámci prípravy programu sústredíme na lepšie vzájomné prepojenie a rozmiestnenie programu po celom území Beskýd.

EHMK považujeme za príležitosť na veľký skok, ale aj malé kroky – systémové zmeny na úrovni manažmentu kultúrneho sektora aj postupné posilňovanie kapacít na prevádzkovej úrovni. Využívame silných kultúrnych operátorov a výraznú kultúrnu ponuku, ktoré v regióne už máme, stavíme na ich základoch a posúvame ich ďalej tým, že pre nich otvárame „okná“ do Európy. Venujeme sa zlepšeniu práce s publikom a snažíme sa urýchliť rozvoj týchto procesov. Na väčšine projektov spolupracujeme s medzinárodnými partnermi a sieťami, mnohostranne podporujeme mobilitu umelcov a diel, ktoré prinášajú nové európske pohľady na regionálne a miestne súvislosti.

Okrem klasických foriem prezentácie umenia a organizácie typických kultúrnych podujatí ako koncerty, festivaly či divadelné predstavenia, sme sa rozhodli viac sústrediť na vytváranie nečakaných kultúrnych situácií v neobvyklých mestských a vidieckych kontextoch, pričom berieme do úvahy ich autentický topos, napr. tak, že inštalujeme diela vytvorené pre konkrétny kontext vo verejnom priestore, či v prírode. Ako nám odporúčal panel poroty, snažili sme sa program doplniť o veľké a výrazne zapamätateľné podujatia, ktoré by do

roku titulu priniesli silné zážitky ako lákadlo pre miestnych aj európskych návštevníkov, ako napr.: veľkorozmerné bábkové divadlo, nový cirkus, alebo náš najväčší umelecký projekt vo verejnom priestore Akustikon, či desiatky dočasných umeleckých inštalácií, festival Ozveny mesta, festivaly Flow a –Scape, Vrchol kultúry, Jazzový festival Lotos, hudobné výlety či podujatia spojené s filmom Nosferatu, Beskydský týždeň kultúry, viaceré projekty a podujatia spojené s odkazom Rudolfa Vrba a Alfréda Wetzlera, festival Argillia, festivaly animovaného filmu a nezávislých hier, či bienále STE(A)M²... Snažili sme sa priniesť originálne nápady pre nové divácke zážitky, preto okrem tradičných spôsobov prezentácie obsahu prinášame kultúrne vlaky, programy, ktoré divákov vtiahnu priamo do deja, či umelecké trasy v prírode. Chceme prepojiť umenie s inými kreatívnymi oblasťami a hľadáme témy, ktoré pre EHMK nie sú bežné, napr. žurnalistika, sloboda slova, demokracia či prospektívna architektúra, o ktorých sme presvedčení, že sú relevantné na lokálnej aj európskej úrovni. Sústredili sme sa tiež na okrajové oblasti ako textilné umenie, práca so smaltom, animovaný film a nezávislé hry, kde vidíme väčšiu šancu priniesť niečo nové a zároveň držať krok s dobou. Musíme reagovať na bežné, každodenné kultúrne potreby obyvateľov rovnako ako na veľké spoločenské otázky akou je atomizácia spoločnosti – problém, ktorý francúzsky filozof Paul Virilio nazýva „masový individualizmus“ a ktorý významne urýchlila pandémia. Sme presvedčení, že práve kultúra prináša nádej a vzdoru je atomizácii a osamelosti, preto je náš program založený na kolektívite a starostlivosti o druhých. Náš program by mal byť v tomto zmysle výzvou, na základe ktorej budú vznikať, pretrvávajú a prinesú výsledky mnohé lokálne kolektívy a iniciatívy založené zdola. V tomto zmysle naša umelecká vízia sleduje koncept Okna príležitostí s cieľom priniesť množstvo možností zapojiť sa, učiť, rásť a konať.

Za našou kandidatúrou je súbor hodnôt a princípov, ktoré sme rozvinuli a spísali do formy *Manifesta*, aby sme ich jednak mohli komunikovať verejnosti a zároveň aj vyhodnocovať ich zavedenie do praxe:

1. Diverzita

Oslava európskej rôznorodosti, propagácia medzikultúrneho dialógu a rovnováha v ponuke rôznych umeleckých foriem a žánrov.

2. Inklúzia

Tolerancia, otvorenosť a proaktívnosť voči všetkých divákom, opatrenia na elimináciu fyzických bariér, mobilizácia rôznorodých kultúrnych referencií.

3. Kvalita a nezávislosť umeleckej produkcie

Objavovanie talentov, podpora umeleckej slobody a silný dôraz na vysokú kvalitu umeleckej produkcie.

4. Udržateľnosť

Podpora profesionalizácie scény, starostlivosť o umelcov, investície do vzdelania a budovania kapacít, hľadanie nových ekonomických modelov pre kultúru.

5. Transparentnosť a skladanie účtov

Zdieľanie a odovzdávanie informácií, zabezpečenie otvoreného prístupu k informáciám pre, záväzok tieto hodnoty nielen deklarovať, ale riadiť sa najmä vysokými nárokmi na ich dodržiavanie.

6. Participácia

Vyžadovanie spätnej väzby, dať občanom šancu vyjadriť sa, partnerstvo s miestnymi sieťami a ich podiel na rozhodovaní.

7. Inovácie

Podpora prevratných riešení, nové prepojenia a medzisektorová spolupráca, transformácia kultúrnej ponuky a zážitkov.

8. Kreatívna byrokracia

Dôraz na ústretovosť voči používateľom verejných služieb, zlepšenie štruktúry a procesov poskytovania verejných a kultúrnych služieb.

9. Ochrana životného prostredia

Presadzovanie zelenej a zmysluplnej mobility, recyklovania, upcyclingu a cirkulárnej ekonomiky, scitlivovanie divákov na tieto témy.

10. Dekoncentrácia a prechod do online

Dosah do odľahlých oblastí, hľadanie alternatívnych online modelov prezentovania kultúry, zosilnenie jej dosahu.

11. Kultúra v prírode a pod holým nebom

Priniesť umenie von medzi ľudí, rozvíjanie kontaktu s novým publikom a kontextami.

2. 2 Popíšte štruktúru kultúrneho programu vrátane rozsahu a rozmanitosti aktivít a hlavné podujatia.

Program projektu Žilina Beskydy 2026 je rozdelený do troch hlavných pilierov, každý sa delí na skupiny projektov, ktoré pozostávajú z vlajkových, hlavných a pridružených projektov a spolu v tejto knihe predstavujeme 148 projektov, čo tvorí viac než osemdesiat percent plánovaného programu EHMK. Konečný výber projektov bude doplnený prostredníctvom dodatočných výziev ohlásených počas realizačnej fázy. Program bude rovnomerne rozložený počas celého roka 2026, s prihladením na sezónnosť a počasie na severnom Slovensku. Chronologicky štruktúrujeme program podľa typických astronomických úkazov – zimný a letný slnovrat a jarná a jesenná rovnodennosť.

Rok začneme pootvorením v deň zimného slnovratu, 21. 12. 2025, ako „predkrm“ pred hlavným otváracím ceremoniálom, ktorý sa bude konať tretí víkend v januári 2026. Centrum mesta uzavrieme pre dopravu, aby sme mohli privítať maximálny počet peších divákov (očakávame aspoň 30 000 ľudí) a pripravíme program pod holým nebom prispôsobený zimnému počasiu. Vstupy do Národnej ulice a Bulváru premeníme pomocou výtvarného umenia a scénografických inštalácií od Les plastiqueurs (FR) a miestnych scénografov ako sú Juraj Poliak (SK) a Katarína Málíková (SK). Súčasťou ceremoniálu budú alegorické sprievody s veľkými nafukovacími inštaláciami od Cirkus trochu jinak (CZ), ktorými symbolicky privedieme ľudí zo všetkých troch smerov Beskyd. Kopce Dubeň a Straník, ktoré dominujú panoráme mesta, rozsvieti pochod s pochodňami. Hlavný program bude od skupiny Komplex Kapharnaum (FR) na Hlinkovom námestí a mestskej balustráde, s audiovizuálnymi projekciami, vertikálnou show a hudbou na pozadí budovy Mestského divadla, Katedrály Svätej Trojice a Burianovej veže. Komplex Kapharnaum (FR) vytvoria svoju šou po absolvovaní viacerých rezidencií v meste a Beskydách, počas ktorých budú zbierať príbehy a obrazy regiónu, na ktoré budú vo svojej produkcii reflektovať.

Na Mariánskom námestí ponúkne pohlcujúci zážitok veľká svetelná inštalácia od výnimočného Studio Roosegaarde (NL), ktorá pripomenie naše tri piliere. V ten deň sa zároveň otvorí viacero výstav – skupina výstav Prospektívne mestá v Pasáži, Považskej galérii a Ciachovni, výstava Build the town – by Sutnar v Interaktívnom detskom múzeu a výstava V slovenskej moderne v centre Bôrik, slávnostne otvoríme našu najväčšiu a najikonickejšiu umeleckú inštaláciu Akustikon.

Na rôznych miestach v meste sa budú odohrávať koncerty, vrátane veľkého koncertu v centre Hangár, v spolupráci s festivalom Beat for Love (CZ). Oficiálny program otvorenia za účasti VIP hostí sa odohrá v Mestskom divadle Žilina, zatiaľčo na rôznych ďalších miestach budú kultúrne veľvyslanectvá našich partnerských miest a krajín EÚ či iných EHMK, s vlastným kultúrnym programom. Program rozložíme v priestore a čase na celý víkend, aby sme vyšli maximálne v ústrety všetkým obyvateľom a aby si každý z predpokladaných 30-tisíc návštevníkov ceremoniál užil v pohodlí a najmä v bezpečí.

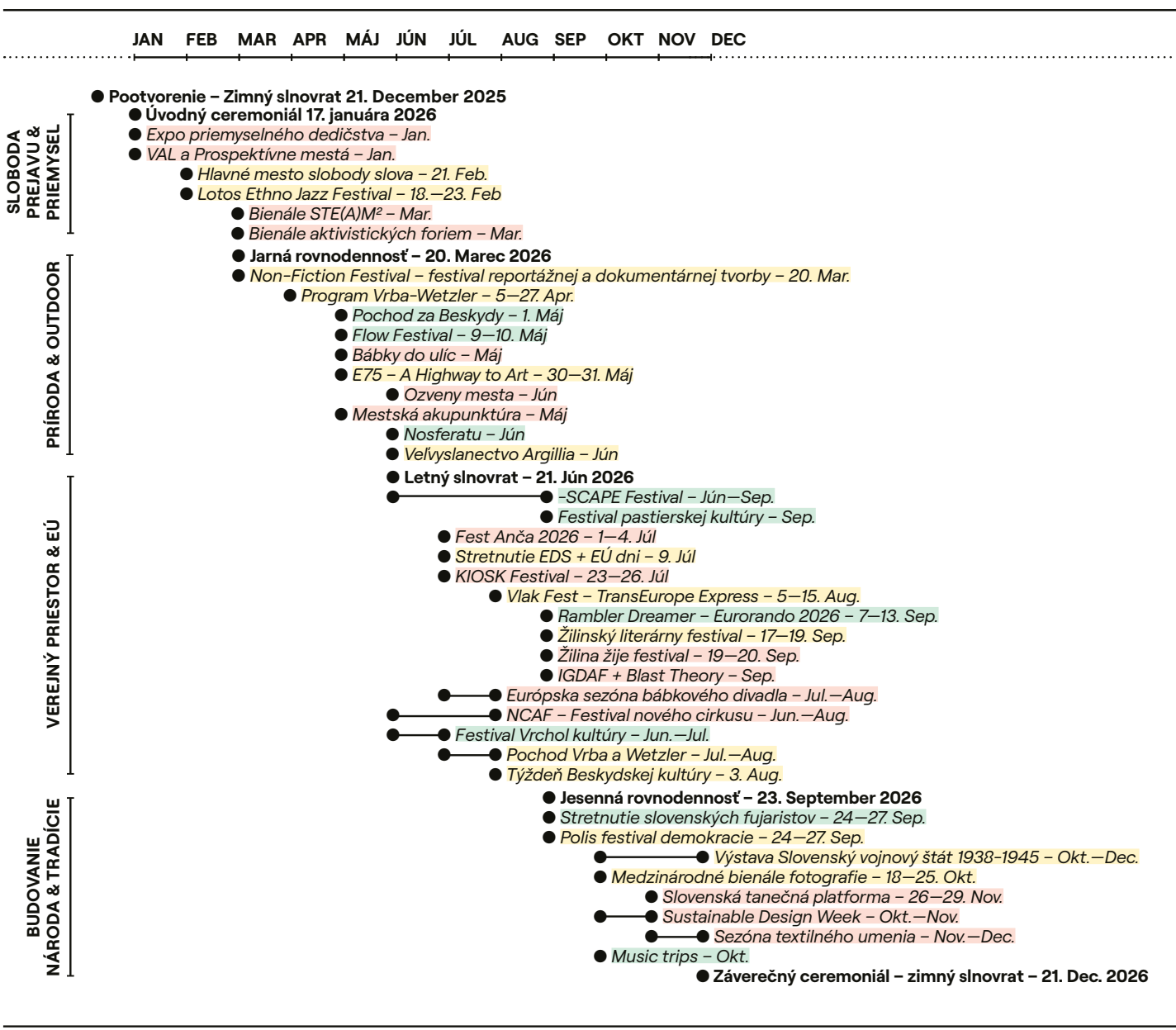
Cez víkend sa program otvorenia presunie aj do miest Frýdek-Místek a Bielsko-Biala, pričom niektoré prvky zo Žiliny (napr. Komplex Kapharnaum) sa predstavia aj tam. V meste Bielsko-Biala plánujeme uzavrieť pre dopravu ulicu Zamkowa medzi hradom a Poľským divadlom, takže sa z nej na časť dňa stane pešia zóna. Program bude sústredený okolo svetelných inštalácií na múroch hradu Sułkowských, na fasáde bude videomapping

v spolupráci s kolektívom Memorymorph (PL), a v meste sa budú konať koncerty. Vo Frýdku-Místku plánujeme predstavenie nového cirkusu vo verejnom priestore od Cirkus trochu jinak (CZ) a kinetickú inštaláciu od Michala Pustějovského (CZ) ponad rieku Ostravice.

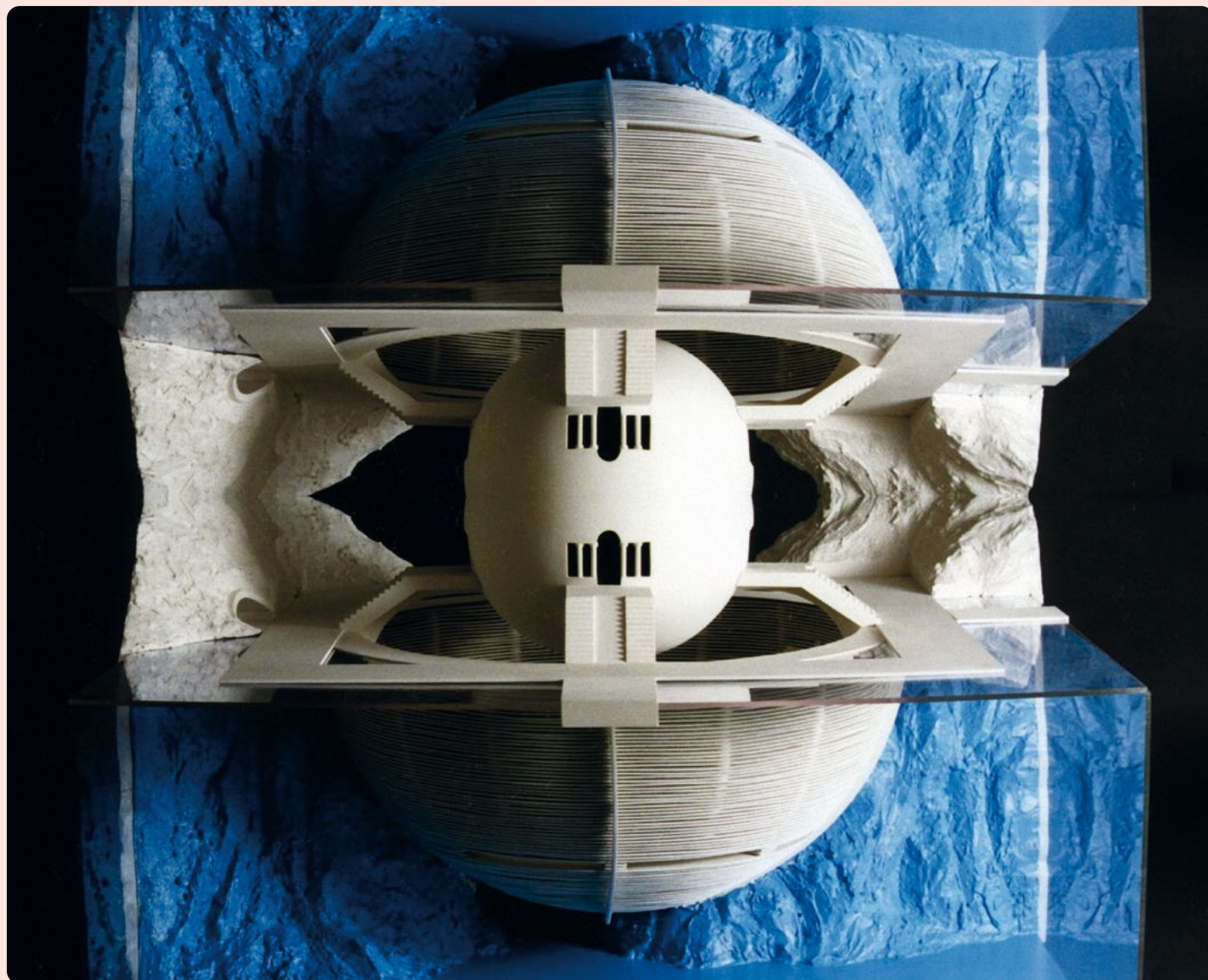
Zloženie programu podľa žánrov

	Tovareň na budúcnosť	Tok prírody	Identita bez hraníc	Celkovo
Scénické umenie	10	5	4	19
Vizuálne umenie	12	13	4	29
Hudba	4	7	1	12
Nové média / audiovizuálna tvorba	14	1	7	22
Kultúrne dedičstvo	5	5	6	16
Literatúra	2	0	11	13
Architektúra a dizajn	13	5	1	19
Medziodborové projekty	4	9	5	18
Spolu	64	45	39	148

Štruktúra programu v roku 2026

Továreň na budúcnosť

Žilina, Bielsko-Biala a Frýdek-Místek sú typické príklady miest, ktoré vyrástli spolu so svojim priemyslom. Priemyselná výroba bola živnou pôdou pre vznik osobitných kultúr a zanechala za sebou obrovské hmotné aj nehmotné dedičstvo: továrne sú dodnes základom urbanistickej štruktúry týchto miest; remeselná výroba, inžiniersky aj podnikateľský duch sú jedným zo zdrojov spoločenského a hospodárskeho kapitálu. Táto špecifická „technická“ mentalita, na ňu naviazané lojality a postoje spoluvytvárajú spoločenské tkanivo každodenného života v priemyselných oblastiach, aj keď si to ich obyvatelia často ani neuvedomujú.

Žilina a Bielsko-Biala majú taktiež dlhú tradíciu ako obľúbené miesta, kam sa chodí umenie tvoriť aj vyrábať. V tomto programovom na túto tradíciu nadväzujeme a rozvíjame ju ďalej, budujeme nové kapacity a vo výsledku získame existujúci kreatívny a inovačný ekosystém Beskyd novú infraštruktúru, výstavné aj produkčné priestory a zariadenia, ateliéry a dielne. Musíme však byť opatrní, ako nám pripomína zakladateľ magazínu e-flux Anton Vidokle

v slávnej eseji „Umenie bez umelcov?“, kde kritizuje tendencie zmeniť umelcov iba na výrobcov a diela na produkty vyrábané na objednávku kurátorov a programových manažérov. Toto riziko sa určite týka aj tvorby umeleckého a kultúrneho programu projektov EHMK, vrátane toho nášho. Budeme opatrní, empatickí a vždy budeme pracovať v úzkom kontakte s umelcami; ako prioritu budeme mať priame investície do tvorby a výroby nových diel. Je to tiež výraz toho, že nám záleží na umelkyniach a umelcoch a ľuďoch z podporných profesií, čo sa prejavuje v našej snahe zlepšiť ich pracovné podmienky, presadzovať férovú odmenu za prácu aj implementovať princípy cirkulárnej a sociálnej ekonomiky. Veríme, že kolektívna predstavivosť, empatia a veľkorysosť vytvárajú priestor, kde sa umenie a kultúra stretáva s občianskym aktivizmom, riadením rozvoja mesta aj lokálnymi kultúrnymi iniciatívami tým najproduktívnejším spôsobom. Preto je veľká časť programu venovaná zapájaniu občanov, zdieľaniu a spoločnej tvorbe stratégií a umeleckých intervencií vo verejnom priestore.

Prepletené mestá

Rozvoj miest v našom regióne je priamo spojený so založením košicko-bohumínskej železnice na konci 19. storočia a následnou industrializáciou. Všetky tri mestá historicky vďaka svoj rozmach najmä textilnému priemyslu, ktorý mal pred storočím v tejto oblasti Beskyd významné miesto. Dnes už výroba textilu sotva existuje, zanechala ale veľkú stopu na podobe miest a aj na ich dnešnom priemysle.

Sezóna textilného umenia

Rozhodli sme sa vzdať hold našej spoločnej priemyselnej minulosti a v rámci projektu *Sezóna textilného umenia* venovať počas šesťdesiatich dní špeciálnu pozornosť textilu a rôznym pohľadom na textilné umenie. Projekt stavia na cezhraničnej spolupráci troch miest so silnou tradíciou v tejto oblasti.

Šesť veľkých výstav ponúkajúcich rôzne kurátorské prístupy a interpretačné metódy bude doplnených o medzinárodnú konferenciu a vzdelávacie workshopy. Markéta Vinglerová (CZ), kurátorka textilnej zbierky Múzea dekoratívnych umení v Prahe (CZ) predstaví fascinujúcu históriu tkaných tapisérií v Československu v rámci výstavy *Nedizajnovat. Tkať! Gobelín v Československu v rokoch 1958–1989* v Múzeu technológií a textilného priemyslu – pobočke Múzea Bielsko-Biala (PL). Na konci päťdesiatich rokov sa v spojitosti s celosvetovou renesanciou tejto textilnej techniky začala písať aj história autorskej československej tapisérie. Počas minulého režimu štátom podporovaný vznik

umeleckých diel v architektúre vyústil aj do vzniku mnohých monumentálnych textilných prác. Výstava chce ukázať najdôležitejšie príklady dobovej československej tapisérie, s cieľom odkryť politické, kultúrne aj osobné okolnosti ich vzniku.

Trochu inú perspektívu ponúkne výstava Bielskej galérie BWA (PL) *Tichá história*, ktorá sa zameria na minulé generácie robotníčok v textilných továrňach, ktorých ťažká práca vytvorila miliardy metrov látok. Táto práca často prešla bez povšimnutia a jej význam zanikal v opakujúcom sa rytme dní v prašných továrňach. Výstavu inšpirovala kniha od Marty Madejskej – Aleja Włókniaerek, ktorá je jedným z najdôležitejších poľských príspevkov k tejto téme. Tichý príbeh robotníčok zostáva súčasťou omnoho dlhšej histórie, ktorá nebola realitou iba v minulosti v teritóriu Beskyd, či inde v Európe, ale dodnes pokračuje v továrňach v Číne, Indii, Bangladéši.

Lottozero (IT) je talianske centrum pre textilný dizajn, umenie, experimenty a spoluprácu, ktorého súčasťou je aj otvorené laboratórium textilnej výroby a výskumu. Ich kurátorská výstava sa predstaví v Novej

synagóge v Žiline a preskúma využitie textilu v súčasnom umení a nové prístupy k móde, kde je robotník či robotníčka súčasťou tvorivého procesu. *Textile Biophilia*, predstaví prehľad súčasných trendov v oblasti textilu, pozostávajúci z diel experimentálneho dizajnu, výskumu a umeleckých projektov prepájajúcich textilné techniky s biológiou a technológiami. Výstava bude inštalovaná v Ciachovni v Žiline. Kurátorkou výstavy je Giulia Tomasello (IT), odborníčka na biotechnológie, interaktívne a elektronické textílie a nositeľné zdravotnícke technológie. Jej výstava prinesie čerstvý pohľad na najnovšie textilné inovácie, napr. pestovanie nových materiálov či tvorba konceptov za pomoci živých organizmov.

Výstava *Textílie ako (ne)materiály* od kurátorky Kristíny Hermanovej (SK) zmapuje rozšírené možnosti textílií ako materiálu súčasného umenia a sústredí sa na možnosti práce s nimi za hranicou ich tradičnej podoby. Okrem výstavy s medzinárodným zastúpením umelkyní a umelcov projekt zahŕňa aj publikovanie katalógu a iných náučných materiálov pre verejnosť. *Textil*

v regióne Beskydy je výskumný projekt, ktorý vedie Lenore Jurkyová (CZ) a vyús-ti do site-specific inštalácií inšpirovaných tradičnými technikami špecifickými pre Beskydy, ktoré budú inštalované v centre Nová Osmička vo Frýdku-Místku.

- **Organizátor:** Bielska galéria BWA (PL), Kultura FM (CZ), Považská galéria umenia (SK), Stará továreň – Historické múzeum v Bielsku-Bialej (PL), WNOOZOW (CZ), Textilné remeselné centrum Čadca (SK)
- **Partneri:** Rosenfeldov palác (SK), Nová Synagóga (SK), Lottozero (IT), STE(A) M² LAB – Žilina Beskydy 2026 (SK), ALMA (IT/DE), Giulia Tomasello (IT), Lenore Jurkyová (CZ), Markéta Vinglerová (CZ)

Konferencia European Textile Network 2026

Okrem výstavného programu prispeje-me do medzinárodnej debaty o dejinách a súčasnosti textilu aj organizovaním kon-ferencie *European Textile Network 2026 v Žiline*, súčasťou ktorej budú worksho-py a *ETN výstava* v Rosenfeldovom palá-ci v Žiline. Túto významnú medzinárodnú konferenciu spoluorganizuje sieť European Textile Network, medzinárodné združenie so sídlom v Rakúsku, ktoré vzniklo v roku 1991 s cieľom propagovať medzinárodnú výmenu a posilnenie ducha európskej ko-munity reflexiou textilného média. Každý druhý rok sa konferencia koná v inej krajine na mieste s tradíciou výroby textilu. V roku 2026 budeme mať príležitosť predstaviť našu miestnu a regionálnu históriu v tejto oblasti odbornému európskemu publiku.

- **Organizátor:** ETN European Textile Network (AT), Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partneri:** Textiles Zentrum Haslach (AT), Textilné remeselné centrum Čadca (SK), WNOOZOW (CZ), Stará továreň – Historické múzeum v Bielsku-Bialej (PL), Považské múzeum v Žiline (SK), Rosenfeldov Palác (SK), Mestské divadlo Žilina (SK)

Textile HUB

Textil HUB (SK) bol otvorený v tomto ro-ku v priestoroch bývalej továrne Slovena v Čadci v spolupráci s jednou z posledných fungujúcich textilných friem v regióne.

Textil HUB je otvorené laboratórium pre umelcov a dizajnérov, kde môžu svo-je koncepty otestovať v praxi. V priesto-roch je umiestnený aj jedinečný historický Jacquardov stroj, po dlhom výskume sta-rostlivo reštaurovaný skupinou inžinierov a dizajnérov, ktorý ponúka priestor na ex-perimentovanie a prepájanie pôvodného výrobného procesu s modernými mate-riálmi a prístupmi. Textil HUB je určený primárne pre profesionálnych umelcov, dizajnérov a technológov, ale zároveň po-núka aj miesto na neformálne vzdelávanie, prehliadky továrne a workshopy pre širšiu verejnosť. Počas Sezóny textilného umenia ponúkne medzinárodné workshopy a re-zidencie pre európske umelkyne a umel-cov so známymi textilnými centrami ako Lottozero (IT).

- **Organizátor:** WNOOZOW (CZ), Textilné remeselné centrum Čadca (SK)
- **Partneri:** Lottozero (IT), Kultura FM (CZ), Múzeum Beskýd vo Frýdku-Místku (CZ), Stará továreň – Historické múzeum v Bielsku-Bialej (PL), Považské múzeum v Žiline (SK)

EXPO priemyselného dedičstva

V roku 1903 hostila Žilina Rakúsko-uhorskú priemyselnú výstavu s dvadsiatimi piatimi pavilónmi. My túto udalosť v roku 2026 oživíme. *EXPO priemyselného dedičstva 2026* poskytne priestor regionálnym a eu-rópskym organizáciám so zameraním na technické pamiatky, aby odprezentova-li textilné továrne, výrobky, stroje a súvi-siaci sociálny kontext. V rámci regiónu sa jedná o podniky Slovena v Žiline, Makyta v Púchove (SK), Slezan vo Frýdku-Místku (CZ) či Bewelana v Bielsku-Bialej (PL), ale aj o európske organizácie ako Musée Bargoin, múzeum kobercového a textilného ume-nia v Clermont-Ferrand (FR-TBC). Dnes už nefunkčné pavilóny nahradí súčasná architektúra z dielní európskych architek-tov a dizajnérov. Tieto „stánky“ s odkazmi na dejiny a osudy technických pamiatok poslúžia aj ako pripomienka zaujímavých miest minulosti a vytvoria nový okruh mo-dernej a atraktívnej cesty prezentácie prie-myselného dedičstva. Považské múzeum zorganizuje medzinárodnú konferenciu o priemyselnom dedičstve Beskýd s novým výskumom a príspevkami k téme. Okrem EXPO vytvoríme Beskydskú cestu priem-yseľného dedičstva, ide o rozšírenie už exis-tujúcej Techno trasy v Moravskosliezskom kraji (CZ), ktorá bude obsahovať kultúrnu

a turistickú ponuku priemyselných múzeí a lokalít regiónu. Projekt vyúsťi do onli-ne aplikácie – mapy a databázy bývalých tovární, publikácie a nových turistických produktov na prezentáciu priemyselného dedičstva. *S Odyseou Beskydy* sa vrátíme do miest priemyselného dedičstva regiónu prostredníctvom série kultúrnych poduja-tí, ktoré kombinujú modernú elektronickú hudbu a výtvarné umenie s industriálnymi priestormi.

- **Organizátor:** Považské Múzeum (SK), Jungle Heads (SK), Odysea events (SK)
- **Partneri:** Nová osmička (CZ), Kysucké múzeum (SK), Stará továreň – Historické múzeum v Bielsku-Bialej (PL), Slovena. A.s. (SK), Medzinárodný výbor pre ochranu priemyselného dedičstva – sekcia textilu(BE), Technotrasy (CZ), Swine Daily (SK), Musée Bargoin, textilné múzeum v Clermont-Ferrand (FR-TBC)

Európsky textilný stroj času

V spolupráci s organizáciou Time Machine (AT) a ďalšími európskymi partnermi vytvo-ríme *Európsky textilný stroj času*, digitálny informačný systém mapujúci Európsky tex-tilný priemysel a jeho ekonomický, sociálny, kultúrny a geografický vývoj v čase. V našom prípade to znamená spracovať historické údaje z Považského múzea a spoluprácu s univerzitnými študentmi na výstave po-mocou 3D skenovania industriálnych objek-tov v regióne. Zároveň otvoríme *Akadémiu Time Machine*, ktorá sa zameria na vzdelá-vacie aktivity pre zamestnancov zúčastne-ných kultúrnych inštitúcií, v ktorej budú mať príležitosť rozšíriť si technické znalosti pri práci s veľkými dátami a vytvoria resp. do-plnia stratégiu digitalizácie svojich inštitúcií. Súčasťou budú taktiež špeciálne worksho-py pre kurátorov múzeí a IT vývojárov, kde sa dozvedia o VR softvérových riešeniach na prehĺbenie zážitku návštevníkov.

- **Organizátor:** Považské múzeum (SK), Time Machine Česká republika (CZ)
- **Partneri:** Nová osmička(CZ), Kysucké múzeum (SK), Stará továreň – Historické múzeum v Bielsku-Bialej (PL), Slovena. A.s. (SK), Medzinárodný výbor pre ochranu priemyselného dedičstva – sekcia textilu(BE), UNIZA (SK), Broumov 2028 (CZ)

Múzeum textilu Slezan

Už v päťdesiatych rokoch minulého storočia vznikla myšlienka zriadiť textilné múzeum vo Frýdku-Místku, nenašla však podpo-ru u odborníkov ani u verejnosti, možno preto, že v tom čase bol textilný priemysel v meste stále prítomný. Po sedemdesiatich rokoch a úplnom zmiznutí celého odvet-via sme tento zámer oživilí a prispôbili novým technologickým možnostiam – na jeho konci vznikne online *Múzeum texti-lu Slezan* (CZ). Pôjde o kurátorský online projekt s archívom historických vizuál-ných, zvukových a textových materiálov, doplnený o živý program v bývalej textilnej továrni Nová osmička, s prednáškami, ko-mentovanými prehliadkami, workshopmi, stretnutiami bývalých zamestnancov, 3D modelmi a tiež projektom rozšírenej reality

(AR) v spolupráci s miestnym umelcom Janom Adamusom (CZ).

- **Organizátor:** Kultura FM (CZ)
- **Partneri:** Múzeum Beskýd (CZ), Jan Adamus (CZ)

Slovena

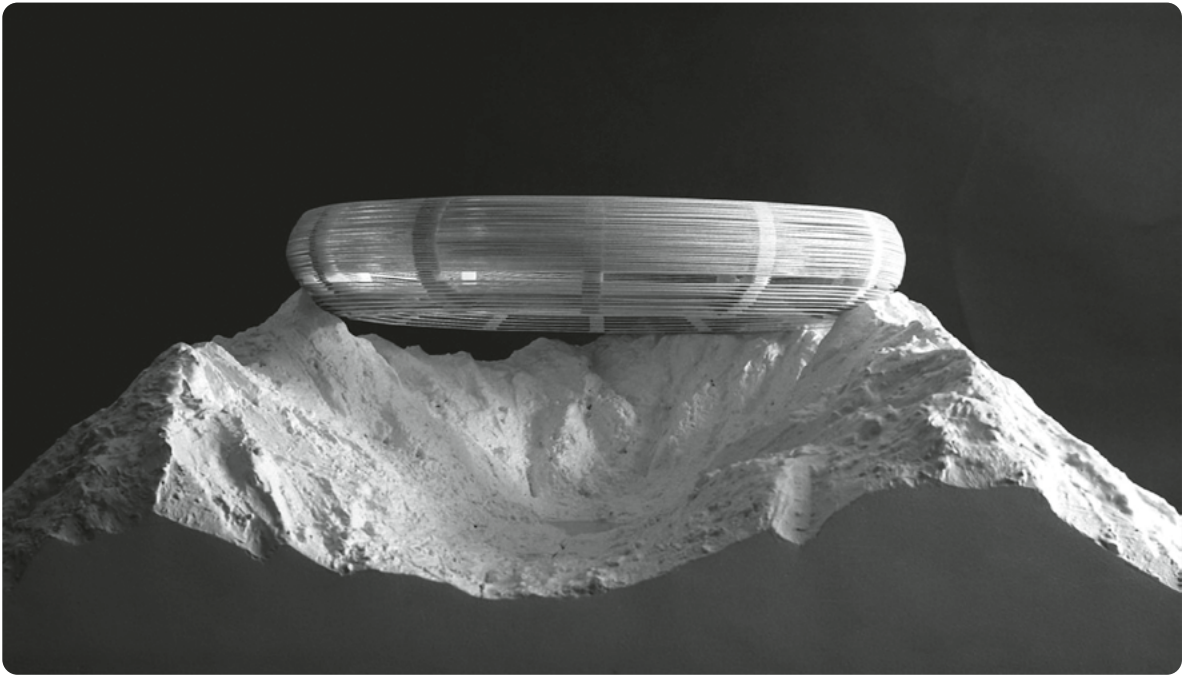
Mestské divadlo Žilina (SK) uvedie nové predstavenie reflektujúce históriu textil-ného priemyslu v regióne prostredníctvom príbehu Ireny Horečnej, robotníčky – komu-nistky, ktorá bola jednou z mála poslankýň československého parlamentu v bývalom režime. Bude to príbeh továrne *Slovena*, jej úspechu a pádu, príbeh samoty v rôznych ideologických turbulentciách, svedectvo o minulosti, ktorá stále formuje prítomnosť

a budúcnosť. Predstavenie bude založené na historickom výskume ekonomického a technologického rastu továrne počas socializmu a jej následného rozpadu po roku 1989. Vďaka spolupráci viacerých medzinárodných expertov budeme hľadať paralely medzi kolapsom priemyslu v rôz-ných častiach bývalého východného bloku a analyzovať procesy ideologickej zmeny a premeny hodnoty práce v spoločnosti. Bude to svedectvo o bývalej bašte prie-myslu, ktorá sa stratila a rozbila na „úte-soch“ divokej privatizácie a transformácie po roku 1989.

- **Organizátor:** Mestské divadlo Žilina (SK)
- **Partneri:** Považské múzeum v Žiline (SK), Slovena a.s. (SK)

Výhľady budúcnosti

Sledujeme čoraz intenzívnejší záujem občanov o životné prostredie, obzvlášť mladá generácia sa snaží aktívne podieľať na krokoch k záchrane planéty a lepšej budúcnosti. Iniciatíva Nový európsky Bauhaus je reakciou EÚ na nové civilizačné výzvy, ktorá má pomôcť zmeniť Európu na lídra v oblasti zelených technológií a kladie dôraz na budovanie udržateľnejších a angažovanejších miest a komunít. V súbore projektov Výhľady budúcnosti sa hlásime k tejto iniciatíve a poskytujeme občanom mnohé príležitosti zapojiť sa a spoločne riešiť témy verejného záujmu, od zlepšenia miestnej demokracie a verejného priestoru po presadzovanie ekologických riešení. Sme presvedčení, že kľúčom je posilňovanie kolektívnej predstavivosti, preto plánujeme systematicky zapájať verejnosť, umelcov a architektov do spoločnej tvorby stratégií pre verejný priestor. Považujeme za obzvlášť dôležité zapojiť deti a tínedžerov do spolupráky predstáv o tom, ako by mali fungovať mestá v budúcnosti. Každopádne, pri tvorbe nových vízií sa pozrieme aj do minulosti, budeme skúmať umelecké utópie a skúsime zistiť, či a prečo ich odkaz pretrváva dodnes.

PASA:Ž

Investičný projekt *PASÁ:Ž* (SK) bude otvorenou platformou pre zapájanie občanov a debaty o architektúre, urbanizme a verejnej správe, bude tiež slúžiť ako ústredné miesto aktivít *Urban LABu Žilina* a programu Kreativna byrokracia. Aktivita Urban LABu Žilina majú za cieľ zvýšiť povedomie o architektúre a urbanizme medzi širokou verejnosťou prostredníctvom workshopov, debát a vzdelávacích aktivít typu komentované prechádzky mestom počas *Dní architektúry*. Súčasťou aktivít bude aj tvorba *Žilinského architektonického manuálu*, mapy zaujímavých budov v meste. Bude to priestor aj pre profesionálnych umelcov, architektov a urbanistov na networking, výskum a neformálne vzdelávacie aktivity. *Výstavný priestor pre architektúru PASÁ:Ž* bude hostiť dočasné výstavy zamerané na aktuálne trendy v architektúre a urbanizme. V roku 2026 plánujeme hostiť viaceré tematické výstavy v spolupráci s partnermi Bienále architektúry BETA (RO) v Temešvári (SIGMA Group, Enough is Enough), a ďalšie výstavy v spolupráci s MOTA (SI) v Ľubľane (Nonument), PROLOG (Borderless Cities) a Moravská galerie (CZ) – retrospektívna výstava Dušana Jurkoviča. Spolu s platformou Architektúra pre deti (CZ) z Prahy uvedie Urban LAB pilotný vzdelávací projekt *Moje mesto*, ktorý hravou formou podporí aktívne zapojenie školákov (od šesť do šesťnásť rokov) do plánovania a dizajnu verejného priestoru a diskusie o rozvoji miest. PASÁ:Ž bude tiež hostiť platformu *Kreatívna byrokracia* – rozvojový a vzdelávací program pre úradníkov, inšpirovaný konceptom Charlesa Landryho. Chceme využiť tvorivosť a umenie na podporu tvorby kapacít a zmenu inštitucionálnej kultúry. Využijeme koncept dizajnu služieb a myslenia zameraného na človeka v spolupráci s umelcami a dizajnérmi ako Kiuub (SK) či Playable City (UK-TBC), aby sme postupne menili formu vybraných verejných služieb tak, aby lepšie zodpovedali potrebám klientov. Zorganizujeme podujatia na výmenu skúseností medzi úradníkmi z partnerských miest na ktoré pozveme medzinárodných odborníkov z Inštitútu medzinárodnej sociológie v Gorizii (IT). Budeme investovať do vzdelávania úradníkov, rozvoja ich zručností v oblasti participácie, manažmentu a komunikácie v spolupráci so slovenskou iniciatívou Dobrý úradník (SK) a Naďou Kurilovou (SK), známou aktivistkou za lepšiu verejnú správu. Všetky tieto aktivity vyvrcholia ukážkou zmien a implementovaných kreatívnych praktík vo verejnej správe na Festivale demokracie Polis v roku 2026, kam pozveme ďalších medzinárodných expertov v spolupráci

s berlínskym Festivalom kreatívnej byrokracie (DE). Plánovaná je aj výstava s vizualizáciami dát v spolupráci s regionálnym lídrom v odbore MediaLab Katowice (PL). Vo Frýdku-Místku bude Nová Osmička hostiť sériu verejných debát *Diskutujme mesto*, s cieľom sústrediť pozornosť na architektúru a urbanizmus. Prebehnú workshopy, diskusie a výskumné projekty využívajúce metódu pocitového mapovania mestského verejného priestoru. Výsledky poslúžia ako podkladové dáta pre program *Mestská akupunktúra*. Riešiť sa budú dve hlavné témy: ako pracovať s monumentálnosťou mesta a uchopiť tieto rozľahlé priestory s ich postindustriálnymi problémami, a ako zdôrazniť kvality prímestských zelených a bývalých industriálnych zón a začleniť ich do mesta.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž
- **Partneri:** Brno 2028 – Brnenský architektonický manuál (CZ), Útvár hlavného architekta (SK) Mulica (SK), Medialab Katowice (PL), Krajský pamiatkový úrad Žilina(SK), Hellowood (HU), BruitDuFrigo (FR), Město přátelské k dětem, z.s.(CZ), Územne Plány (SK), Atrium architekti (SK), UNIZA (SK), Dobrý úradník (SK), Slovenská komora architektov (SK-TBC), Česká komora architektov (CZ), Institute of International Sociology in Gorizia (IT), Kiuub (SK), Creative Bureaucracy Festival (DE-TBC), Playable City (UK-TBC)

Program Mestská akupunktúra

Zanedbané verejné priestory patria z pohľadu obyvateľov mesta Žilina medzi najväčšie problémy mesta. *Mestská akupunktúra* je projekt, v ktorom budeme prepájať už existujúce aktivity mesta vo verejnom priestore s iniciatívami občanov a ich potrebami. Zapojíme občanov do diskusie o problémoch, ktoré môžu vyriešené rýchlo a dokážu priniesť okamžité výsledky. Zo skúsenosti vieme, že dočasné umelecké a architektonické intervencie sú skvelou príležitosťou na otestovanie nových funkcií. Veríme v silu participácie a kolektívneho vlastníctva spoluvytváraných priestorov ako alternatívy k bežným komerčným riešeniam. Ľudia sa lepšie správajú k miestam, ktoré sami pomohli vytvoriť. Cieľom programu je preto zvýšiť zapojenie občanov do kultivácie miest a verejného priestoru. Počas každoročnej otvorenej výzvy pre nápady občanov a miestnych občianskych iniciatív vyberie panel expertov najlepšie z nich.

Tie následne dostanú možnosť konzultácie s odborníkmi a Útvárom hlavného architekta (formou workshopov, seminárov, komentovaných prechádzok) a patričnú finančnú (mikrogranty alebo existujúce participatívne rozpočty) a technickú podporu od Technických služieb mesta Žilina. Program bude tiež obsahovať verejné medzinárodné workshopy a podujatia pod vedením špičkových európskych architektonických kolektívov ako BruitDuFrigo (FR), HelloWood (HU) či Refunc (NL), ktorých výstupom budú architektonické intervencie v zanedbávaných častiach mesta. Rovnaký model sa použije vo Frýdku-Místku, kde popri vzdelávacích aktivitách programu *Diskutujme mesto* bude prebiehať aj *letná akadémiaestskej akupunktúry Frýdek-Místek*. Výstupy vzdelávacích a odborných seminárov budú slúžiť ako podklad pre Letnú akadémiu v roku 2025, kde budú účastníci hľadať miesta pre sériu dočasných intervencií na pomedzí architektúry a umenia, ktoré poskytnú nové pohľady na nevyužitý verejný priestor. Letná akadémia sa organizačne rozdelí na štyri ateliéry pod vedením európskych odborníkov ako GutGut Architects (SK), Studio NO (PL) alebo the Dusts Institute (AT). Každý tím si vyberie skupinu štyroch študentov, ktorí sa prihlásia na otvorenú výzvu. Tento formát spojí medzinárodnú kreatívnu komunitu s miestnymi obyvateľmi a ich mestom. Je to kolaboratívna platforma, ktorá má za cieľ zvýšiť povedomie o sile participácie a aktivizmu. Využijeme na to bývalú budovu sliezskej textilnej továrne Nová Osmička, ktorá sa dočasne zmení na laboratórium mestskej akupunktúry.

- **Organizátor:** Kultura FM (CZ), Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž
- **Partneri:** Střední škola řemesel FM (CZ), MgA. Richard Loskot (CZ), FM Mestský architekt Ing.Arch. Ondřej Zdvomka (CZ), GutGut architekti (SK), Studio NO (PL),Dusts Institute (AT), Ondřej Bělíca (CZ), Útvár hlavného architekta mesta Žilina (SK), Územne Plány (SK), Atrium architekti (SK), Hellowood (HU), Bruit Du Frigo (FR), Mesto Frýdek-Místek, City Upgrade (CZ), Refunc (NL), Bellastock (FR), Privește Orașul (RO)

Prospektívne mestá

V roku 1977 Žilinská umelecko–architektonická skupina VAL (Voies et Aspects du Lendemain) predstavila v galérii Lara Vincy v Paríži viacero návrhov „možnej budúcej architektúry“. Alex Mlynárčík, v tom čase už svetoznámy neo–avantgardný umelec

sa spolu so žilinskou architektkou Vierou Meckovou a architektom Ľudovítom Kupkovičom (SK) spoločne ponorili do hlbín radikálne utopickéj architektúry. V sedemdesiatych rokoch vytvorili niekoľko emblematických projektov, ktorými si získali širšie medzinárodné uznanie. VAL predstavuje posledné vlny radikálne utopického architektonického myslenia v 20. storočí, ktoré obsahuje prvky novej environmentálnej senzibility. Výstavou v Ciachovni s názvom *VAL a prospektívna architektúra dneška* preskúma kurátor David Crowley (IR) ich odkaz a postaví špekulatívne koncepty od VAL a iných európskych kolektívov ako Sigma (RO) a Superstudio (IT) do konfrontácie s dielami súčasného umenia, architektúry a dizajnu. Považská galéria v Žiline zároveň rozšíri svoje zbierky o diela a dokumentáciu k projektom skupiny VAL a rozsiahly výskum vyústi do *Medzinárodnej konferencie o radikálnej architektúre – Experimenty v umení šesťdesiatych až osemdesiatych rokov*. Okrem spomínanej medzinárodnej výstavy predstavíme jedinečné koncepty VAL aj prostredníctvom veľkej retrospektívnej *Monografickej výstavy VAL* v Považskej galérii v roku 2026, ktorej súčasťou bude rekonštrukcia parížskej výstavy z roku 1977. Komparatívny rámec Crowleyho výstavy prehĺbi tiež monografická výstava skupiny *SIGMA* (RO) v PASÁ:Ži, jedného z najzaujímavejších rumunských neo–avantgardných kolektívov, ktorý pôsobil v rokoch 1969–1981 v Temešvári a unikátnym spôsobom prepojil vedu s umením a architektúrou. V spolupráci s temešvárskym Bienále architektúry (RO) vystavíme zbierku ich analytických nákresov, experimentálnych filmov a modelov.

- **Organizátor:** Považská galéria umenia v Žiline (SK), Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž, BETA – Bienále architektúra Timișoara (RO)
- **Partneri:** Útvár hlavného architekta mesta Žilina (SK),Muzeum umění Olomouc (CZ), Katarzyna Cytlak (PL), David Crowley (IR)

Štvrť Svojomov

V roku 1927 vznikol pre účely svetovej výstavy v Stuttgarte obytný projekt Weissenhof. Čistá, strohá a minimalistická architektúra jeho bielych, hranatých budov vzbudila medzinárodný ohlas a dnes sa považuje za jeden zo základných kameňov moderného štandardu bývania. Žilinská *štvrť Svojomov* je jedným z prvých príkladov uvedenia týchto štandardov do praxe v medzivojnovom Československu. V roku 2026 zorganizujeme v PASÁ:Ži výstavu, ktorá zmapuje ekonomické, architektonické a sociálne súvislosti vzniku štvrte Svojomov, prinesie späť étos doby a predstaví podobné projekty z Brna a Viedne. V jej rámci sa budú v spolupráci s architektom Dušanom Mellnerom (SK) konať viaceré komentované prehliadky a site–specific výstavy v jednom zo zachovaných domov.

- **Organizátor:** Dušan Mellner
- **Partneri:** Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž, Útvár hlavného architekta mesta Žilina (SK), Brno 2028 – Brněnský architektonický manuál (CZ), KARCH SvF, STU Bratislava (SK)

Building the Town by Sutnar

Na základe pôdorysu projektu výstavy z Plzne 2015 (CZ), *Building the Town by Sutnar*, zrekonštruujeme vo väčšej škále hračky a modely svetoznámeho českého dizajnéra Ladislava Sutnara a urobíme z nich výstavu v našom Interaktívnom detskom múzeu, s ambíciou predstaviť tieto ikonické návrhy hravou formou najmladšej generácii. Výstava bude poňatá ako živé ihrisko, kde budú deti a iní návštevníci môcť prestavovať kocky, stavať budovy, prevádzkovať hromadnú dopravu, chytať Sutnarove zvieratá, ktoré ušli zo ZOO apod. K výstave vznikne manuál, ktorý hravou formou návštevníkov naučí, ako do tohto sveta vniesť potrebný poriadok. Výstavu ďalej obohatí rozšírená realita (AR), ktorá

umožní zažiť splynutie fyzického priestoru so svetom virtuálnej reality.

- **Organizátor:** BDZA Bábkové divadlo Žilina (SK), Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž (SK)
- **Partneri:** Plzeň 2015 (CZ)

Medzinárodná konferencia o mocenských centrách a opevneniach Lužickej kultúry v Európe

Prostredníctvom *Medzinárodnej konferencie Opevnené mocenské centrá Lužickej kultúry v Európe* sa budeme venovať taktiež prehistorickým častiam príbehu regiónu. Beskydy obsahujú množstvo archeologických nálezísk, vrátane opevneného centra Lužickej kultúry v Divinke pri Žiline, ktoré existovalo okolo deviateho storočia p.n.l. a už desaťročia je predmetom štúdií a archeologického výskumu s množstvom unikátnych nálezov. Konferencia sa bude venovať otázkam konštrukcie opevnených sídiel, pohrebných obradov a materiálnej kultúre a zintenzívni kontakty medzi akademickou a muzeálnou sférou archeológie.

- **Organizátor:** Považské múzeu (SK)
- **Partneri:** Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied (SK), Univerzita Wrocław (PL), Ústav archeológie na Sliezskej univerzite v Opave (CZ), Múzeum Bielsko-Biala (PL), Fakulta archeológie na Univerzite Adama Mickiewicza v Poznani (PL); Ústav archeológie na Univerzite Mikuláša Koperníka v Toruni (PL); Ústav archeológie na Jagellonskej univerzite v Krakove (PL); Západolužické múzeum, Kamenz (DE), Ústav archeologické památkové péče Brno (CZ); Masarykova univerzita (CZ)

Verejný subjekt

Po období silnej politickej a estetickej kontroly nad verejným priestorom v dobe komunizmu nasledovalo v deväťdesiatych rokoch určité odpojenie slovenskej umeleckej scény od verejného priestoru. Dnes, aj vďaka novým možnostiam a zdrojom financovania (crowdfunding) sa umelci znova začínajú zaujímať o monumentálne realizácie vo verejných priestoroch. Často im však na tvorbu chýbajú profesionálne podmienky, produkčné zariadenia a podpora, či už ide o performancie, inštalácie alebo veľkorozmerné sochy a plastiky. V dôsledku sú teda nezriedka nútení obmedziť svoje ambície a plánovaný dosah svojich diel. Súbor projektov Verejný subjekt adresuje tento problém a do verejného priestoru prináša nové monumentálne umenie. Podporíme vznik nových produkčných kapacít a predstavíme nové aj existujúce veľkoformátové umelecké produkcie, ktoré vytvoríme so skupinou miestnych a európskych umelcov a performerov. Chceme priniesť umenie tam, kde sú ľudia, na uliciach, námestiach, v parkoch a pri riekach je totiž okno príležitostí na kontakt s novým publikom otvorené dokorán.

Hangár – Kreatívne centrum pre umenie vo verejnom priestore

Umelecké intervencie majú mimoriadnu schopnosť transformovať miesta, prilákať návštevníkov aj inšpirovať miestnych obyvateľov, no zároveň platí, že na vznik veľkoformátových diel je potrebné vytvoriť zázemie a profesionálne podmienky, a preto plánujeme v Žiline vytvoriť **Hangár – Kreatívne centrum pre umenie** vo verejnom priestore. Tam budú vznikať nové výtvarné diela, od sôch a inštalácií až po performancie, divadlo, tanec a nový cirkus, s ambíciou prezentovať ich vo verejnom priestore. Nápad na vytvorenie tvorivého centra vznikol z nedostatku podpornej infraštruktúry tohto typu v celom širšom regióne. Je inšpirovaný modelmi ktoré fungujú v mnohých západoeurópskych krajinách, ale je prispôbený umeleckým, technickým a ekonomickým

podmienkam nášho regiónu. Nezávislým festivalom a mestám v strednej Európe často chýbajú prostriedky na to, aby mohli prijať ponuky zo západnej Európy a/alebo nie vždy dokážu nájsť vhodné návrhy od miestnych umelcov, ktorým zasa chýba podpora a priestory potrebné na tvorbu diel veľkých rozmerov. V súlade s prioritami projektu Žilina Beskydy tvoriť a nie iba zostavovať program, Hangár poskytne umelcom a umeleckým kolektívom jedinečný priestor na tvorbu veľkoformátových predstavení a diel. Pôjde o kreatívne a produkčné centrum pre umenie vo verejnom priestore, ktoré má za cieľ poskytnúť servis vo všetkých fázach tvorivého procesu:

● Podpora tvorby

– prostredníctvom dramaturgických konzultácií a rezidencií, umeleckého výskumu s účasťou občanov a odborníkov z mesta

Vznikne umelecká rada, ktorej členmi budú umeleckí riaditelia viacerých festivalov a kurátori, tá následne vyberie súbory / umelcov do rezidencií a bude k dostupná na konzultácie so spoločnosťami pri tvorbe predstavení. Vznik regionálnej siete je nutnosťou, pri koprodukcii a spolufinancovaní predstavení a diel v oblasti performancie, výtvarného a svetelného umenia a nového cirkusu je plánovaná spolupráca s festivalmi PLACCC (HU), Biela Noc (SK) a Cirkulum (CZ).

● Produkčná podpora

– produkčné zariadenia s technickým a strojovým vybavením, profesionálne technické služby a konzultácie, priestory na skúšanie predstavení a zapájanie publika

Transformované autobusové depo a garáž miestneho dopravného podniku sa stane kreatívnym centrom a ponúkne optimálne podmienky na tvorbu umenia s: technickým vybavením, materiálou bankou a podporným centrom, veľkou halou na skúšanie a prezentáciu predstavení, veľkým námestím ideálnym pre outdoorové šou a umeleckým makerspace ateliérom na výrobu umeleckých diel či rekvizít k predstaveniam.

● Vzdelávacia podpora

– tvorivé dielne, prednášky a podporné centrum pre odborníkov, programy na propagáciu európskeho umenia vo verejnom priestore

V spolupráci s európskymi školami zameranými na umenie vo verejnom priestore navrhne týždňový intenzívny študijný program v rokoch 2024 a 2025 na rozvoj zručností miestnych umelcov v tejto oblasti.

● Distribučná podpora

– pomoc pri vytváraní stredoeurópskeho trhu s umením vo verejnom priestore, ponúkajú predstavení mestám a festivalom, koprodukcii a organizácii väčších medzinárodných projektov

Hospodárenie tohto typu centra mimo priamej štátnej podpory pozostáva z ponuky technických služieb, prenájmu priestorov, rezidenčných programov, distribúcie koprodukováných predstavení / diel a lístkov na podujatia.

Namiesto vytvorenia ďalšieho festivalu sme sa rozhodli organizovať pravidelné prezentácie predstavení, ktoré vznikli a boli realizované (často koprodukované) priamo u nás. Po väčšine rezidencií bude nasledovať verejná prezentácia / stretnutie s publikom, zatiaľ čo koprodukované predstavenia pozveme späť, aby sa tu predstavili vo svojej finálnej podobe. Tvorivé centrum bude pri tvorbe množstva outdoorových projektov EHMK, inštalácií v meste či prírode, od festivalov –Scape a Flow až po program Mestská akupunktúra a otvárací ceremoniál. Hangár bude tiež úzko spolupracovať s už úspešným festivalom Žilina žije (SK) a **platformou 4x4 All-Terrain Art** (SK), kde sa počas trojtýždňového intenzívneho tvorivého workshopu stretne viacero tanečníkov a performerov pod vedením miestnej tanečnice a choreografky Zuzany

Burianovej, aby vytvorili performanciu pre verejný priestor a preskúmali potenciál žilinských mestských priestorov a architektúry. Projekt je naplánovaný na štyri roky, pričom mesto každý rok predstaví verejnosti nové dielo na novom mieste s novou skupinou umelcov.

● Organizátor: Žilina Beskydy (SK)

● **Partneri:** PLACCC (HU), Biela Noc (SK), Cirkus trochu jinak z.s.(CZ), Žilina žije (SK), Zuzana Burianová (SK), Daniel Andrieu (FR)

Európska sezóna bábkového divadla

Bábkové divadlo Žilina (SK) vzniklo v roku 1950 a je najstarším profesionálnym bábkovým divadlom na Slovensku. Jeho repertoár obsahuje adaptácie klasických ľudových príbehov s dôrazom na dramatizáciu rozprávok a hier pre deti, vznikajú tu ale aj pravidelné nové projekty, predstavenia objektového divadla určené tínedžerom a dospelým. Divadlo má vlastný repertoár a vlastný profesionálny herecký súbor a každé dva roky organizuje festival Bábková Žilina s tým najlepším zo slovenskej bábkovej produkcie. V roku 2026 po tomto podujatí bude v Žiline nasledovať **Európska sezóna bábkového divadla**, ktorá prinesie výber z najlepšieho súčasného európskeho bábkového a objektového divadla, každý víkend v priebehu dvoch letných mesiacov. Program sa sústreďí na témy relevantné najmä pre mladé publikum, so špecifickým zameraním na klimatickú krízu. Pálčivosť tohto problému volá po kolektívnej spoločenskej angažovanosti, ktorú by mohlo sčasti sprostredkovať umenie. **STØV/DUST** od Sew Flunk Fury Wit (DK) rozpráva príbeh sveta, ktorý zažil vlastný kolaps. Tento dramaticky stvárnený cyklus piesní ukazuje, čo zostalo po katastrofe, ktorá zasiahla túto senzualnu a pohyblivú bábkovú dystópiu. Spleť tradičných umeleckých žánrov tu vyúsťuje do moderného multimediálneho diela. Predstavenia **Figures and Lights** od Fossekleiva Kultursenter (NO) sa odohrájú pri vodnom diele Žilina a budú zobrazovať krásu prírody a ochrancov jej hniezd. Atraktívny svetelný dizajn a objekty prostrediu prepožičajú nezvyčajné zafarbenie a zmenia prírodu na scénu unikátnej divadelnej formy. **Duda Paiva Company** (BR/NL) vytvára asociatívne, naratívne predstavenia s tancom a bábkami. Súbor používa penové bábky, ktoré sa stali ich poznávacím znamením, otvárajú rozšírenú paletu možností výrazu a poskytujú účinkujúcim flexibilné predĺženie ich vlastných tiel. Figuratívne bábky, ktoré používa divadlo

Merlin (GR/DE) zastupujú osamelých hrdinov v nezdravej spoločnosti, ako pozadie slúžia recyklované materiály, ich predstavenia často obsahujú satiru súčasných spoločenských pomerov. Cieľom súboru **MECANIKA** (PT/FR) je rozvíjať súčasné bábkohorectvo v interakcii s inými oblasťami súčasného umenia, výsledkom je forma nazývaná vizuálne divadlo. Predstavenie **NOVO** divákovi ukazuje mesto a bytosti, ktoré v ňom žijú; zasnívané, pobavené, tragické a hlbavé. Tento viacdruhový projekt skúma vzťah medzi banálnym, ale závažne komplexným materiálom, realitou mesta, a absolútnou jedinečnosťou tých najjednoduchších ľudských situácií. **NOVO** navyše ponúka možnosť realizovať v Žiline workshopy pre mladých divadelných technikov.

● **Organizátor:** Bábkové divadlo Žilina (SK)

● **Partneri:** MECANIKA (PT/FR), Bábkové divadlo Merlin (GR/DE), Duda Paiva Company (BR/NL), Fossekleiva Kultursenter (NO), STØV/DUST (DK)

Medzinárodný festival bábkového umenia bábkového divadla Banialuka

Bábkové divadlo Banialuka (PL) organizuje Medzinárodný festival bábkového umenia od roku 1966. Už od počiatku to bola platforma pre voľný tok myšlienok a výmenu skúseností a celosvetové stretnutie bábkohorcov, medzi ktorými sa teší vysokej prestíži. Festival chváli divadelní kritici aj diváci z Poľska i zahraničia. Vďaka otvorenému rámcu festival ponúka množstvo foriem, vrátane predstavení a sprievodného programu: výstav, seminárov, workshopov a koncertov. Obsahuje aj vonkajšie predstavenia otvorené pre verejnosť, keďže je to festival určený pre široké spektrum divákov. V máji 2026 bude Bábkové divadlo Banialuka ako súčasť festivalu hostiť **Pochod veľkorozmerných bábok** mestom Bielsko-Biala. Pri tejto príležitosti sa zastaví cestná premávka na hlavnej ulici a umelci, hostia festivalu, miestni a turisti po nej prejdú v sprievode s veľkorozmernými bábkami. Pozvané súbory uvedú vonkajšie predstavenia, ktoré budú vrcholom festivalu a svojou jedinečnosťou a rozmermi prilákajú veľké publikum. Pozvať chceme španielskych Carros de Foc s ich obrými bábkami. Dve z nich budú sa na teleskopických žeriavoch budú vznášať nad ulicou 3. mája. Carros de Foc sa venujú tvorbe obrích sôch a bábok, ktoré berú do celého sveta, rozprávajú veľké príbehy a stelesňujú splynutie kultúr prostredníctvom univerzálneho jazyka emócií.

Festival privíta aj *Theater Titanick* (DE), jedno z najväčších divadiel pod holým nebom v Európe. Ich fascinujúce predstavenia si užívajú ľudia všetkých kultúr, snúbi sa v nich divoká akcia a poetické scény s bizarným humorom a grotesknými postavami. Fantastické postavy. Fascinujúce, obrovské objekty. Živá hudba. Špeciálne efekty. Theater Titanick rozpráva príbehy ľudskosti, prírody a technológie. Predstavenie Firebirds, ktoré do Žiliny zavíta v roku 2026 oslavuje sen o lietaní v sprievode mestom, ktorý elektrizuje publikum. Šiesti odvážni piloti a ich lietajúce stroje, sprevádzaní posádkou na zemi a fanfárami, sa zúčastnia leteckých pretekov v boji o priazeň publika.

- **Organizátor:** Banialuka bábkové divadlo (PL)
- **Partneri:** Carros de Foc (SP), Divadlo Titanick (DE)

Tanečno

Tanečno (SK) je multižánrový festival tanca, ktorý sa každoročne koná v Námestove. Tanečno ponúka rozmanitý program tanečných vystúpení, kultúrnych podujatí a workshopov pre všetkých fanúšikov tanca. Trvá týždeň v auguste v krásnom prostredí Oravskej priehrady a Slanického ostrova. Po piatich rokoch existencie má festival ambíciu vytvoriť celoročný program aktív v oravskom regióne a rozvinúť miestnu scénu. Je to preto silný dôraz na koprodukcie, kedy pozvaní medzinárodní choreografi spolupracujú s miestnymi tanečníkmi na predstaveniach, ktoré sa následne uvádzajú počas festivalu. Program Tanečna sa v roku 2026 upriami obzvlášť na tanečné predstavenia vo verejnom priestore, site-specific predstavenia a medzinárodné koprodukcie. Medzi najzaujímavejšie plánované projekty patria: *Orava DAM* (Dance/Art/Movement) od choreografa Manuela Rondu (IT), ktorý má reflektovať pôvod a dopad Oravskej priehrady prostredníctvom tanečného site-specific predstavenia. Samotné predstavenie sa odohrá na viacerých kľúčových miestach pri Oravskej priehrade: nábrežie v Námestove, židovský cintorín, Slanický ostrov umenia, ale tiež na hladine, na pltiach a pedálových člnoch nad zatopenými dedinami. Dielo vychádza z inšpirácie v rozhovoroch s pôvodnými obyvateľmi zatopených dedín, historikmi a archívnym výskumom vizuálnych materiálov.

The Urge je predstavenie vo verejnom priestore choreografky Ceren Oran (TR/DE), založené na online videách rôznych tanečníkov z obdobia lockdownu. Predstavenie sa pôvodne odohralo na viacerých miestach súčasne a vytvorilo tak virtuálne spojenie

medzi jednotlivými izolovanými tanečníkmi. Ako súčasť festivalu chceme prezentať tento jedinečný projekt, ktorý spája slovenské, české a nemecké tanečnice a tanečníkov a usporiadať predstavenie v nedokončenej nemocnici v Námestove ako spomienku, kombináciou online a živého umenia pandémie. Les Slovaks (SK) je združenie piatich významných slovenských tanečníkov pôsobiacich v Bruseli. Ich *Cesta domov* je práca založená na improvizácii a kombinácii slovenského folklóru so súčasným tancom a artikuluje otázku identity, pátrania po nej a potreby definovať svoj pôvod. Laureát viacerých ocenení, medzinárodné štúdio Farma v jaskyni (CZ), pripravuje nový projekt, Veliteľ, ktorý sa venuje hrozbe radikalizácie v online priestore. Toto predstavenie plánujeme ako putovné výchovné podujatie pre základné a stredné školy v regióne, s prednáškou a diskusiou o hrobách nenávistných prejavov a online obťažovania, závislosti na sociálnych sieťach a hrách. Predstavenie ako reakcia na chýbajúce vlakové spoje, *Orava Passing / Station*, je projekt dvoch slovenských tanečníkov a hudobníka, ktoré sa odohráva na vlakových staniciach.

- **Organizátor:** Tanečno (SK),
- **Partneri:** Farma v jaskyni (CZ), Les Slovaks (SK), Manuel Ronda (IT), Ceren Oran (TR/DE)

NCAF – Festival nového cirkusu

NCAF je festival nového cirkusu, ktorý sa odohrá v žilinskom Hangári. Hlavné predstavenia sa odohrajú v centrálnej sále, iné vo vonkajšom stane, ďalšie na námestí pred Hangárom či na rôznych miestach v meste, následne sa môžu vydať na prípadné turné v regióne. Projekt čerpá zo skúsenosti Cirkus trochu jinak (CZ), kolektívu, ktorý riadi festival a malé kreatívne centrum v Ostrave, so vzdelávacími aktivitami v oblasti nového cirkusu a mobilnými predstaveniami v Moravskosliezskom kraji. Vrcholom programu festivalu v roku 2026 budú dva nižšie uvedené súbory, doplnené o menšie a novšie predstavenia ďalších skupín. V roku 2026 plánujeme pozvať *Cirque Inextremiste* (FR), ktorí kombinujú pôsobivú akrobáciu a napínavé príbehy. Hľadajú rovnováhu a dôveru, ich výzvou je byť neustále v súlade aj s tým najmenším pohybom partnera, existencia vo svete, ktorému každým momentom hrozí kolaps. Nasledovať bude uznávaný súbor *Recirquel*(HU), ktorý predstavuje jedinečný štýl kombinácie cirkusu a tanca,

založenú na špecificky stredoeurópskej mentalite. Recirquel otvorili bránu súčasnému cirkusu v Maďarsku a ich motiváciou bolo oboznámiť lokálne publikum s touto novou formou umenia; podobná úloha ich môže čakať aj v Žiline. Aby bolo podujatie udržateľné, budeme aktivity a vzťah s verejnosťou postupne rozvíjať, s cieľom vybudovať komunitu pomocou vzdelávacích aktivít (školenia rôznych aktivít, workshopy), umelecké rezidencie a medzinárodné výmeny.

- **Organizátor:** Cirkus trochu jinak z.s. (CZ)
- **Partneri:** Mesto Žilina (SK), Mesto Frýdek-Místek (CZ), Mesto Bielsko-Biala (PL), Cirque Inextremist (FR), Recirquel (HU)

Akustikon

Akustikon bude realizácia diela, ktoré pôvodne navrhol v roku 1969 Alex Mlynárčík (SK) s architektkou Vierou Meckovou (SK) a muzikológom Miroslavom Filipom (SK). Pod vedením Alexa Mlynárčíka (SK) mladý žilinský umelec Juraj Gábor (SK) s tímom externých expertov toto utopické dielo zrealizuje. Akustikonom prelomíme hranice „možného“, bude to najmonumentálnejšia umelecká inštalácia v rámci programu Žilina Beskydy 2026. Jeho dômyselná umelecká, technická a inžinierska podstata ašpiruje na nový symbol a ikonu mesta a regiónu. Projekt pôvodne vznikol ako čisto umelecký problém a zamýšľaná pocta Brancusimu – autorovi sochy Mlle Pogany, ktorá bola v roku 1969 vystavená v Miláne ako Flirt Mademoiselle Pogany. V tom čase bol Akustikon plánovaný pre výstavu v Moskve, ktorá sa nikdy nekonala. V priebehu procesu nadobudla myšlienka stability vajcovitého tvaru čoraz presnejšie funkčné využitie – ako kinetické hudobné auditórium. Pohyb publika vnútri monumentálneho objektu odráža reakcia hlavného oscilátora, ktorá vytvára aleatorický hudobný nástroj. Takzvané Kolumbovo vajce je 18 m vysoké s maximálnym priemerom 13 m. Stabilitu zabezpečuje závažie v spodnej časti. Vstupné a výstupné eliptické rampy sú spojené s vnútorným špirálovým chodníkom.

- **Organizátor:** Alex Mlynárčík, Juraj Gábor, Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž
- **Partner:** UNIZA

Ozveny mesta

„Scénografia sa nezaoberá iba tvorbou a predstavovaním obrazov publiku; jedná

sa aj o zapojenie a recepciu na strane publika. Je to zmyslový aj intelektuálny zážitok, emocionálny rovnako ako racionálny,“ píše Joslin McKinney v Scenography Expanded. Založíme nový festival mestskej scénografie *Ozveny mesta*, hybridné podujatie v mestskom verejnom priestore na viacerých veľkých pódiiach, ktoré v celom meste rozpráva jeden príbeh. Jeho súčasťou budú intervencie vytvorené pre špecifické miesta na pomedzí scénografie, architektúry, výtvarných a múzických umení, ktoré vtiahnu publikum do zážitkov a interakcií pre všetky zmysly. Festival bude skúmať atmosféru mesta a hľadať nový potenciál zdanlivo opustených lokalít. Koncept mestskej scénografie odhaľuje spojenia medzi priestorovými konfiguráciami a každodennými scenármi, ktoré sa odohrávajú v kulisách mesta. Na praktickej úrovni sa koncept mestskej scénografie ako dynamická množina prvkov mesta javí ako nástroj použiteľný na revitalizáciu nevyužitého verejného priestoru. Podujatie, ktoré sa každé dva roky koná týždeň, obsahuje rôzne komponenty, ktoré prebiehajú súbežne, medzi nimi umelci oficiálne pozvaní umeleckým výborom festivalu (Katarína Malikova (SK), Sodja Lotker (CZ) a ďalší) a laboratóriá, ktoré spoločne festival tvarujú a realizujú. V ročníku 2026 chceme okrem iných uvítať: interaktívne audiovizuálne inštalácie od Mammasonica (IT / GR), interaktívne utopické inštalácie od Dalie Khalife (LB) a Marie Very Alvarez (SP) alias Nicolai Boska, soundscapes/inštalácie od Gabriela Paiuka (NL), Smellscapes od Klary Ravat (SP), performatívne haptické prechádzky a inštalácie od Sisters Hope (DK) a imerzívne zážitky od Narrative Collective (LB / NL). V roku 2026 bude festival hostiť tiež výstavu zvukového umenia pod kurátorským vedením festivalu Construction (UA) a Dneperského centra pre súčasnú kultúru (UA).

Psychogeografické laboratórium bude venované rámcovaniu a mapovaniu priestorov zvukom, tvoreniu audiovizuálnych performancií a soundscapes – site-specific akustické a senzorické prostredia či zvukové prechádzky a mapy vytvorené pomocou psychogeografie. Vrcholom festivalu bude projekt *Eko-scénografia*, ktorá bude tvoriť jednu veľkú zloženú scénografickú inštaláciu na ploche dvoch či troch dní so všetkými účastníkmi workshopov a bude prezentovaná počas festivalu. Hlavným zámerom je ukázať, ako sa dá niečo vybudovať zo znova využitých, nájdených objektov a/alebo materiálov z druhej ruky a naučiť účastníkov, ako sa k verejnému priestoru postaviť inak. Jedna téma, jedna veľká jednotka, všetci spolu. Festival bude okrem toho obsahovať aj vzdelávaciu platformu v spolupráci so scénografickým programom HKU MA (NL).

- **Organizátor:** Katarína Malikova (SK), Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž
- **Partneri:** HKU Magisterský program scénografie (NL), Sodja Lotker (CZ), The Narrative Collective (LB / NL), Sisters Hope (DK), Mammasonica (IT/GR), Dalia Khalife (LB), The Smell LAB (DE), Maria Vera Alvarez (SP), Gabriel Paiuk (NL), Construction Festival (UA), Dnipro Centre for Contemporary Culture (UA)

Nonument

Skupina Nonument (SI) je umelecký a výskumný kolektív, ktorý pôsobí v Ľubľane. Zameriava sa na architektúru dvadsiateho storočia, pamätníky a verejné priestory, ktoré prešli zmenou symbolického významu alebo stratili svoj účel v dôsledku politických

a spoločenských zmien. Nazývajú ich „Nonumenty“. V roku 2026 bude skupina Nonument kurátorom Medzinárodného sympózia a výstavy *NONUMENT* v Žiline, kde budú účastníci z celej Európy premýšľať o využití verejného priestoru a na základe prípadových štúdií zmenených budov, námestí a miest diskutovať o možných stratégiách a intervenciách. Skupina Nonument s pomocou miestnych výskumníkov a aktivistov zmapuje dvadsať rôznych objektov – Nonumentov, s použitím metodológie vyvinutej v rámci projektu Mapovanie a archivácie verejných priestorov, pričom preskúma, ako zmenou účelu Nonumentu uvoľníť súvisiace napätie, čo vyústi do série site-specific intervencií pod umeleckým vedením skupiny.

- **Organizátor:** Nonument group (SI)
- **Partneri:** Žilina Beskydy 2026 – PASA:Ž (SK)

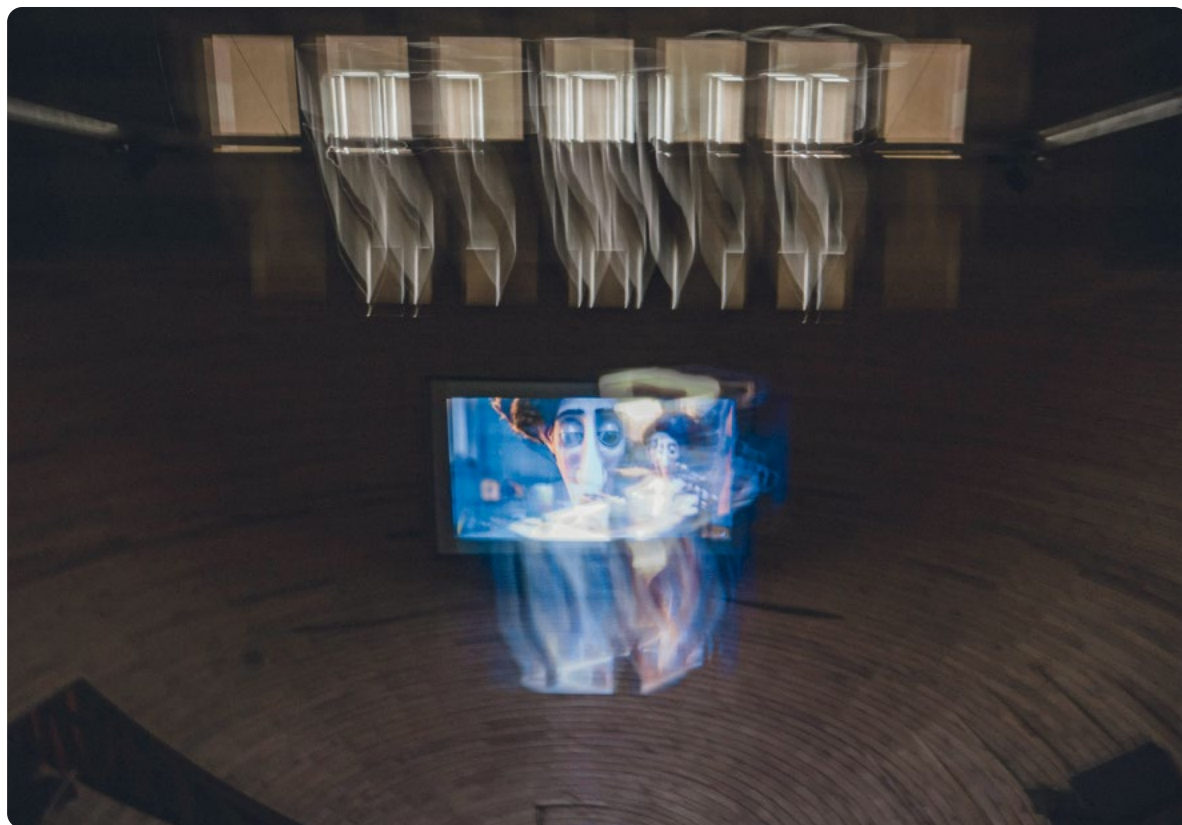
Žilina žije

Festival *Žilina žije* (SK) každoročne spája viacero priestorov a prevádzkovateľov kultúry v meste v rámci jedného podujatia pre fanúšikov takmer všetkých hudobných žánrov. Sprievodný program obsahuje prehliadky a výstavy zdarma a *Festival inej gastronómie* od organizácie FIGA (SK). V rokoch 2020 a 2021 festival prerušila pandémia; v nasledujúcich rokoch chcú organizátori svoje aktivity rozšíriť napr. o svetelné inštalácie v meste. Každoročne na týchto návrhoch pozveme pracovať skupinu európskych účastníkov pod vedením skúseného Jacka Złoczowského (PL).

- **Organizátor:** Žilina žije (SK)
- **Partneri:** FIGA organizácia (SK), Mestské divadlo Žilina (SK), Smer club (SK)

Budúcnosť v pohybe

Pohorie Beskydy, ako väčšina horských regiónov je silne prepojené na mýtické naratívy a rozprávky, z čoho možno pramení aj tradícia animovaného filmu v regióne.

Medzinárodný festival animácie Bielsko-Biala

Poľské Studio Filmów Rysunkowych sídli v meste Bielsko-Biala od roku 1948. Vďaka nemu sa mesto stalo strediskom ručne animovaných a kreslených filmov v Poľsku, kde vznikli populárne seriály Bolek a Lolek a Rexik. Studio Filmów Rysunkowych plánuje vybudovať nové *Interaktívne centrum pre kreslené a animované filmy* – investícia za sedem miliónov EUR by mala byť dokončená v roku 2023, kedy plánujeme aj prvý ročník *Medzinárodného festivalu animácie v Bielsko-Biala*. Festival sa bude konať v lete, s premietaním v exteriéri, vzdelávacími aktivitami, koncertmi, umeleckými inštaláciami a inými atraktívnymi podujatiami pre verejnosť, ktoré doplní odborný program zameraný na medzinárodný networking, workshopy, prednášky a debaty. Program stavia na niekoľkých línách, napr.: medzinárodná súťaž krátkych a celovečerných filmov; výber najlepších filmov z iných festivalov; retrospektívy tvorcov; tematické sekcie (ženy, dokumentárna animácia) a ceremoniál odovzdávania cien.

- **Organizátor:** Studio Filmów Rysunkowych (PL), Mesto Bielsko-Biala (PL)
- **Partneri:** Fest Anča (SK)

Fest Anča 2026

V roku 2008 sa skupina aktivistov z tohto odvetvia rozhodla založiť v Žiline festival animácie *Fest Anča*, ktorý odvtedy láka do mesta publikum z celej Európy a vybudoval si silnú medzinárodnú pozíciu. Vďaka festivalu, ktorý je v slovenskom kontexte jedinečný, sa zo Žiliny stalo populárne centrum pre komunitu animátorov. Viaceré investičné projekty EHMK ako Centrum súčasného tanca S2 a Mestské divadlo poskytnú priestory na ďalšie rozšírenie festivalu. Na rok 2026 je plánovaná špeciálna edícia festivalu, ktorá sa bude zaoberať tematikou klimatickej krízy vo vzťahu k animovanej tvorbe. Privítame výber filmov a tvorcov z partnerských festivalov napr. z Liberca (CZ). Súčasťou bude program pre odborníkov venovaný udržateľnosti a aktuálnym trendom pri výrobe animovaného filmu v celej Európe.

Fest Anča a Štátny komorný orchester sa okrem toho spoja v rámci *Turné animovanej hudby*, série podujatí s premietaním nemých filmov a novými skladbami v podaní Štátneho komorného orchestra (SK). Skladby vzniknú medzi rokmi 2023 a 2025 a budú predstavené v roku 2026 v rámci Beskidského turné.

Tieto aktivity využijú *Anča Kinematograf*, mobilné kino v reštaurovanom autobuse, a prinesú špeciálny program do rekonštruovaných kín v Kysuckom Novom Meste (SK) a Dolnom Kubíne (SK), vrátane workshopov animácie pre deti a seniorov.

- **Organizátor:** Fest Anča (SK), Slovak Sinfonietta (SK)
- **Partneri:** Kinematograf (SK), Jena orchestra (DE), Tækniskólinn – skóli atvinnulífsins (IS), Høgskolen i Innlandet, Institutt for spillutdanninger, Spillskolen (NO)

Audiovizuálny HUB

Slovenská škola animácia sa sústreďuje predovšetkým okolo VŠMU v Bratislave,

zo Žiliny pochádza niekoľko významných predstaviteľov animovaného filmu, ako napr. mladý producent Martin Smatana a Katarína Kerekesová, členka medzinárodnej štruktúry CEE Animation. Projekt EHMK 2026 považujeme za príležitosť potvrdiť tento vývoj tak, že v spolupráci s UNIZA vytvoríme audiovizuálny HUB. Bude obsahovať novú technickú infraštruktúru, s greeboxom, blueboxom, animačným štúdiom a postprodukčným vybavením, ktoré doteraz na Slovensku animovanému filmu chýbali. *Audiovizuálny HUB* investuje do budovania kapacít a internacionalizácie sektoru slovenského animovaného filmu. Do Žiliny napríklad prinesieme *CEE Animation Forum 2026*, popredné podujatie zamerané na propagáciu, financovanie a koprodukcii pripravovaných projektov v strednej a východnej Európe. Cieľom fóra je posilniť medzinárodný potenciál projektov, ich viditeľnosť a prístup na širší európsky trh. Zároveň sa zúčastníme aj akcie *CEE Animation Workshop*, celoročného programu školení vývoja projektov a produkčných zručností pre filmových profesionálov z krajín s menej rozvinutým produkčným zázemím v oblasti animácie. Vzdelávacie moduly sa uskutočnia v roku 2025 v Žiline a v roku 2026 v Bielsku-Bialej. V roku 2022 sa spustí *Študentská platforma Fest Anče* – unikátny program na

podporu spolupráce medzi rôznymi európskymi školami a študentskej tvorby filmov v spolupráci so školami z Nórska a Islandu. Aktivity budú pozostávať z prezentácie študentských prác, odovzdávania vedomostí, profesionálneho networkingu, budovania kapacít a možností zoznámiť sa s profesionálnymi producentmi. Študentská platforma je v rámci programu Fest Anče nový stály projekt. Veríme, že jeho zameranie na školy a študentov animácie prinesie výsledky a pomôže zlepšovať kvalitu vzdelania a európskeho zasieťovania mladých tvorcov. Napokon v spolupráci s festivalom Triofilm (CZ) a Základnou umeleckou školou vo Frýdku-Místku (CZ) prinesieme *Ozveny Triofilmu*, výber toho najlepšieho z tohto medzinárodného festivalu multimediálnych prác pre deti a mládež do Frýdku-Místku a Žiliny.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž, CEE Animation Network (EU), Fest Anča (SK), Fakulta umenia – Ostravská univerzita (CZ)
- **Partneri:** Studio Filmów Rysunkowych (PL), Základná umelecká škola Frýdek Místek (CZ), UNIZA – Centrum pre popularizáciu vedy (SK), Katarína Kerekesová

(SK), Martin Smatana (SK), Vysoká škola múzických umení (SK-TBC)

Animátori na rezidencii

S organizáciou Pop Up Film Residency Visegrad spustíme *Pop Up Film Residency Beskydy* s dôrazom na animovaný film – každý rok stráví skupina štyroch vybraných filmárov z rôznych krajín V4 spoločne tri týždne na rezidencii v Beskydách. Program začne v roku 2023 v Studiu Filmów Rysunkowych (PL) Bielsko-Biala – autorom umožní ponoriť sa do práce v inšpiratívnom prostredí týchto ateliérov. Budú môcť pracovať spoločne s podporou od animátorov a ilustrátorov z SFR. V roku 2024 bude rezidentov hostiť Audiovizuálny HUB v Žiline (SK). V roku 2025 obe mestá privítajú rezidentov z celej Európy na základe otvorenej výzvy. Výstupy všetkých rezidiencií sa predstavia počas špeciálnej prezentácie v Žiline a Bielsku-Bialej v roku 2026.

- **Organizátor:** Pop Up Film Residency Visegrad (SK), Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž
- **Partneri:** Studio Filmów Rysunkowych (PL), UNIZA – Centrum pre popularizáciu vedy (SK)

STE(A)M²

Pandémia COVID-19 zvýšila záujem verejnosti o vedu, ale často tiež skepticizmus voči nej, čo v konečnom dôsledku vyústilo do polarizácie spoločností. Toto odmietanie vedy musíme lepšie pochopiť a riešiť. Na druhej strane sa kvôli nedostatku všeobecného vzdelania umenie často považuje za niečo „umelé“, nepraktické, zaujaté skôr krásou, ozdobnosťou a zábavou. Naším cieľom je tieto nedostatky prekonať cez vytvorenie novej platformy na komunikáciu fungovania vedy, podstaty vedeckej metódy a jej možnej reflexie a využitia v umeleckej tvorbe. Sme presvedčení, že veda a umenie nie sú oddelené domény, ale skôr dva rozmery toho istého kultúrneho priestoru, preto do praxe zavedieme myšlienku obohatiť technické disciplíny (STEM – Science, Technology, Engineering, Mathematics) o umenie – Art (STE(A)M) a posilníme interdisciplinárne prístupy v našom klastri STE(A)M².

STE(A)M² bienále

Založíme novú tradíciu *STE(A)M² bienále* v Žiline, aby sme predviedli a spropagovali práce, ktoré prepájajú vedu a umenie. Prvý ročník prebehne v roku 2024 v Ciachovni, Novej synagóge a Považskej galérii v Žiline pod kurátorským dohľadom Agnieszky Kubickiej-Dzieduszyckej (PL), kurátorky z WRO Art Center a festivalu Sapporo International Art Festival 2020.

Dvojité kódovanie konceptu STE(A)M evojuje spektrum hmatateľných, prístupných myšlienok a umožňuje kurátorom pružne pracovať s prípadnými problémami. Bienále bude pozostávať z výstav a formátov tvoriacich diskurz: konferencia, majstrovské lekcie, workshopy. Predbežný zoznam projektov a umelcov obsahuje Lazy Machines od autorky Anny Olszewskiej (PL) či inštaláciu o vzťahu človek/príroda/technika od Ivana Henriquesa (BR); Internat,

ktorý chce znova reprodukovat inštaláciu viedenského umelca Klausa Pobitzera (AT); Lithuanian Space Agency (LT) prinesie svoj výskum vesmírnej architektúry a gravitačnej estetiky. Quartet for Tomatoes je inkluzívna, environmentálne zodpovedná generatívna zvuková inštalácia, autorom je vrocavský umelec a hudobník Maciej Markowski (PL). Kat Austen (DE-UK) zapadne so svojím výskumom znečistenia mikroplastmi a ich všadeprítomnosti a dlhovekosti.

Proces smerom k STE(A)M² bienále bude obsahovať aktivity na budovanie kapacít a vzdelávacie aktivity pod názvom **STE(A)M² NextGen LAB** s cieľom priblížiť umelcov k vedcom a výskumníkom, medzi nimi STE(A)M² letný rezidenčný program, STE(A)M² Camp v Beskydoch a Arzenál. STE(A)M² NextGen LAB je priestor pre skúmanie a spoluprácu na pomedzí umenia, technológie, vedy a priemyslu. Vstupujeme do novej éry, kde potrebujeme spoluprácu umelcov a inžinierov aby sme naplno využili potenciál ktorý prináša technológia. STE(A)M² NextGen LAB bude platforma pre spoluprácu vo výskume a vzdelávaní medzi UNIZA, lídrom v technickom vzdelávaní v regióne, a umeleckými školami v Bratislave, Ostrave a Těšíne. Bude pozostávať z tematických laboratórií, workshopov, seminárov a školení s medzinárodnými expertmi ako Niklas Roy (DE), Kati Hyyppä (FI), Anna Dumitriu (UK) či SOURCE Kolektyw (PL).

Arzenál bude ďalšia trvalá platforma na podporu dialógu medzi umelcami a vedcami v oblastiach ako budúca mobilita, nové materiály a dopad technologických zmien na spoločnosť. Pod vedením slovenskej umelkyne Pavlíny F. Čiernej prispievajú: Pavel Mrkus (CZ), Yuk Bun Wan (CZ), Petr Hanžl (CZ), Polina Khatenko (BY), Jan Krambholz (CZ), Karim Tarakji (CZ), Matej Vakula (SK), Ladislav Janoušek (SK).

Rezidenčný program STE(A)M² spustí krátke medzinárodné umelecké a technologické rezidencie pre nastupujúcich umelcov a dizajnérov. Aby sa zlepšila miera inklúzie umelcov vo výskumných a inovačných aktivitách, budú prizvaní skúmať nové materiály

a technológie dostupné v laboratóriách UNIZA. Zároveň bude fungovať aj inverzný model rezidencie, kedy vedci z rôznych odborov dostanú možnosť pracovať na projektoch vybraných európskych umelcov. **Beskydský STE(A)M² Camp** bude séria týždňových medzinárodných hackathonov na skúmanie rôznych priesečníkov umenia, technológie a prírody. Budú sa odohrávať v prírode Beskyd a pozostávať z praktických workshopov, prezentácií, exkurzií a predovšetkým spontánnej spolupráce a výmeny zručností. Každý rok sa vyberie téma, napr. tvorba DIY monitorovacích staníc znečistenia, biologických senzorov či práca s environmentálnymi dátami.

● **Organizátor:** WRO art center (PL), Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž, Arzenal (SK), Sucha Beskidzka (PL), UNIZA (SK)

● **Partneri:** V2_Lab for Unstable Media (NL), Ljudmila (SI), Katedra humanitných ved – AGH TU (PL), Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (PL), IT kraj (SK), Project Zavod Atol (SI), Lithuanian Space Agency (LT), Aveiro TECH City (PT), INDEX – Biennial of Art and Technology (PT)

Cezhraničný FabLab a Kreatívne rozvojové centrum

FabLab Bielsko-Biala je prvé laboratórium 3D tlače a rýchlej tvorby prototypov v regióne; založila ho Agencja Rozwoju

Regionalnego S.A. (ARRSA) v roku 2014. V roku 2023 by sa malo presťahovať do nových priestorov Kreatívneho rozvojového centra Bielsko-Biala. V spolupráci s ARRSA sme sa rozhodli otvoriť Kreatívne rozvojové centrum v Žiline. So svojou výbavou moderných technológií umožní kreatívcom z celých Beskíd uviesť do praxe nové projekty, od digitálnych modelov cez tvorbu prototypov, výrobu v malých sériách až po tzv. reverse engineering. ARRSA (PL) nám pomôže s procesmi a organizáciou odovzdávania vedomostí, výstupy z medziodborových výskumov budú predstavené počas Bienále STE(A)M².

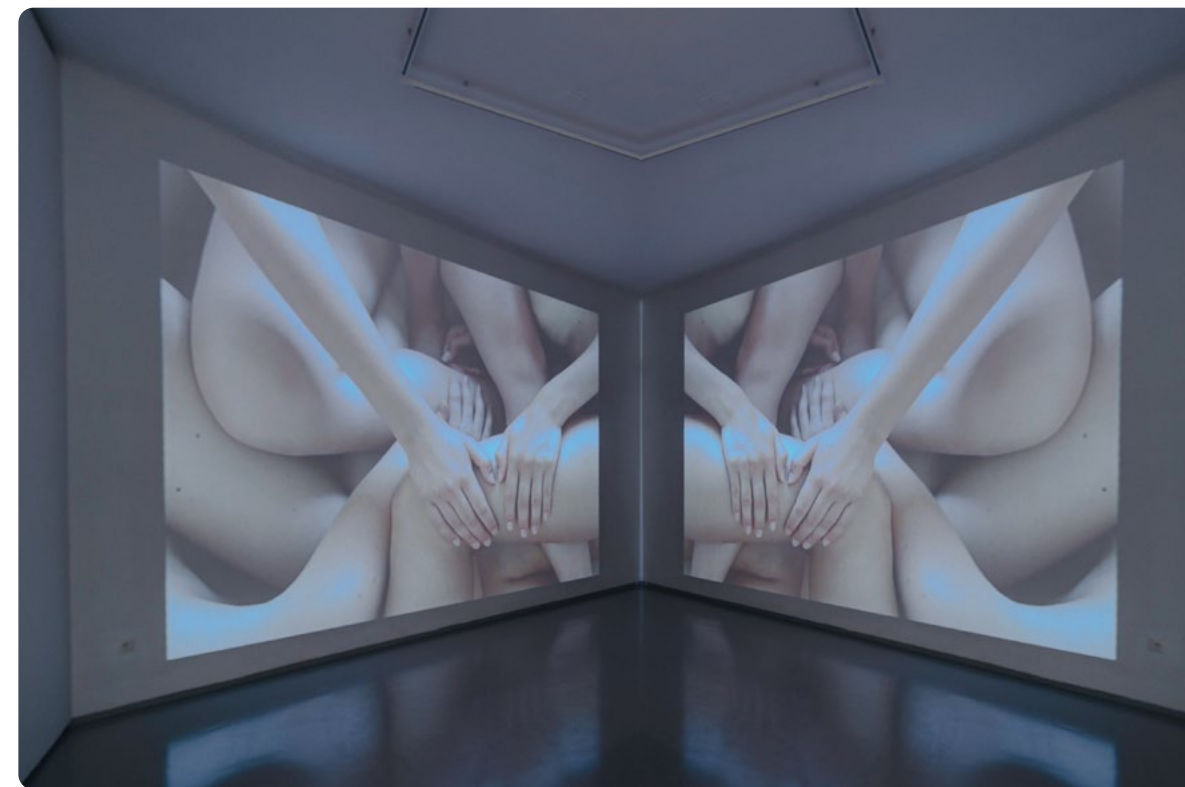
● **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž (SK), Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (PL)

● **Partneri:** IT kraj (SK), UNIZA (SK)

Epocha obrazoviek

Skúsenosť s pandemiou ukazuje, ako veľmi potrebujeme prispôsobiť náš model prezentácie kultúrnych podujatí novej situácii, s využitím dostupných technologických riešení. Sociálny odstup a zmena spoločenských návykov divákov môže mať trvalý dopad aj po skončení pandémie, musíme preto premyslieť a predstaviť nové modely digitálneho oslošovania obecnstva pomocou kultúrneho obsahu. Zvládnutie technickej stránky streamovania je menší problém, hlavná výzva je spojiť potenciál týchto technológií so špecifickými obmedzeniami jednotlivých žánrov. V blízkej budúcnosti nás čaká aj technologický prechod od bežných obrazoviek k hybridným virtuálnym zážitkom, kedy divák namiesto vnímania obsahu je doň priamo vtiahnutý (advanced immersive, VR/AR či holografické projekcie).

Tieto zmeny zasiahnu nielen spôsob tvorby diel, ale prinesú aj nové možnosti na oslovanie publika a prehĺbenie zážitku, aj keď je priamy kontakt a živý zážitok nenahradiateľný. Od minulých EHKM sme sa dozvedeli, že veľká časť európskeho publika do mesta neprišla fyzicky, ale obsah prijímala online. Budeme preto investovať nielen do streamingu a spravodajstva z fyzických podujatí, ale aj obsahu priamo pre online kanály. Naše investičné projekty nám pomôžu realizovať tento smart kultúrny obrat: mediátka Video Point v Považskej galérii v Žiline (SK), laboratóriá STE(A)M² v Ciachovni, a unikátne múzeum Bôrik.

Okná do Európy

V tomto projektovom klastri sa sústreďíme na implementáciu technológií na oslovenie

nového európskeho publika a nové, vylepšené zážitky pre našich online aj offline divákov. Prostredníctvom projektu **Okná do Európy** budeme streamovať väčšinu programu EHKM a umožníme divákovi objavovať online digitálne diela a inštalácie, vrátane online platformy pre múzické umenia, a založíme vlastnú VOD (Video on Demand) platformu a galériu s 3D prehliadkami výstav a miest kultúrneho dedičstva. Digitálny priestor návštevníkom tiež umožní vzájomnú interakciu a networking prostredníctvom vzdelávacích aktivít a umeleckých hier. Predstavenia z programu EHKM sa vydajú na turné **Žilina Beskydy 2026 VR European Tour** s Brejlandom (CZ) a ponúknu umelecké a kultúrne programy s VR helmami v kultúrnych priestoroch Európy. Aby sme zabezpečili udržateľnosť projektu Okná do Európy, spustíme program budovania

kapacít s dôrazom na posilnenie digitálnych zručností kultúrnych pracovníkov ako súčasť **Open Design LABu**. Okrem toho vznikne v Ciachovni v spolupráci s UNIZA dobre vybavený technický tím na podporu tvorby online obsahu kultúrnych organizácií. Ďalšia súčasť Okien do Európy bude **Galéria 25 000**, veľký virtuálny depozitár s širokým výberom digitalizovaných diel z galérií a múzeí Žilinského samosprávneho kraja, ktorý spravuje najväčšiu zbierku regionálnych diel na Slovensku. Každá z piatich regionálnych galérií predstaví tridsať vybraných diel zo svojej zbierky v rámci spoločnej online prehliadky, výber tak obsiahne sto päťdesiat prác od najranejších období až po súčasné a experimentálne umenie. Projekt **V slovenskej moderne** sa zameria na popredných maliarov Žilinského kraja. Výstava bude prehliadkou zakladajúcej

generácie slovenského moderného umenia, ktoré čerpá z tém vidieku a neskôr aj mestských a osobných prostredí, pričom jeho predstaviteľov ovplyvnila európska moderna, s ktorou majú mnohé prieniky. Návštevníci v rámci imerzívnej výstavy budú môcť vkročiť do diel autorov ako Fulla, Benka, Galanda, Weisz–Kubínčan či Hložník. Výstava je pozvánkou objaviť autorské maľby v galériách regiónu, s dopĺňujúcimi vzdelávacími aktivitami a rozšírenými zážitkami. Online platforma Okná do Európy bude obsahovať aj osobitnú novinársku sekciu ako výsledok *Platformy kultúrnej žurnalistiky*. Do tvorby blogov, videí a recenzií programu zapojíme profesionálov z kultúry, občianskych novinárov zo skupín aktívnych návštevníkov, stredoškolských študentov aj seniorov z Beskydskej medzigeneračnej univerzity.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 – PASÁ:Ž (SK), Považská galéria umenia v Žiline (SK)
- **Partneri:** UNIZA (SK), Brejlando (CZ), Žilinský samosprávny kraj (SK), Liptovská galéria P. M. Bohúňa – Liptovský Mikuláš (SK), Oravská galéria – Dolný Kubín (SK), Kysucká galéria – Oščadnica (SK), Turčianska galéria – Martin (SK), Žilinská univerzita (SK), Redakcja BB (PL), Swine Daily (SK), Fundacja Laja (PL), Materahub (IT)

IGDAF – Festival nezávislých hier a digitálneho umenia

S partnerskými univerzitami z miest Cieszyn (PL), Ostrava (CZ) a Žilina (SK) založíme *IGDAF – Festival nezávislých hier a digitálneho umenia*, každoročnú platformu pre hry a digitálne médiá. Inšpiratívny trojdňový program s vystúpeniami, prednáškami, workshopmi a ukážkou umenia tvorby videohier bude sprevádzať výstava a hudobný program pre širokú verejnosť, ako aj vzdelávacie aktivity pre mladšie publikum. Záverečné podujatie sa bude konať každoročne na začiatku akademického roka v Žiline, súčasťou budú podujatia game jam na partnerských univerzitách v Cieszyne a Ostrave. Účastníci sa budú môcť zúčastniť workshopov pod vedením špičkových regionálnych a európskych umelcov, realizujú sa tak väčšie umelecké projekty, napr. tie uvedené nižšie. *The Walker* je hybridná umelecká hra od The Blast Theory (UK), jeden z najprogressívnejších kolektívov, ktorá tvorí prelomové nové formy performatívneho

a interaktívneho umenia a dokáže prilákať zmes divákov na internete, živých predstaveniach a pri digitálnom vysielaní. Táto nová hra účastníkov pozve vybrať si pešiu trasu po okolí Žiliny. Každá komentovaná prechádzka bude mať konkrétny pozitívny dopad na zdravie: cvičenie, relax, socializácia, tréning mozgu či riešenie úloh. The Walker vznikne v spolupráci s účastníkmi festivalu, miestnou komunitou a zástupcami znevýhodnených skupín, hudobníkmi a zdravotníkmi, aby čo najlepšie vyhovela potrebám cieľových skupín a miestnej reality. The Walker sa bude venovať téme Miest vhodných na život, pričom Komunitné umelecké centrá poslúžia ako počiatočné a konečné body trás. Ako súčasť nášho projektu *Story in Space* od Cult Creative (SK) chceme v Bábkovom divadle Žilina vytvoriť interaktívnu výstavu – Detské interaktívne múzeum (SK) a aranžovaný priestor so scénografickým prostredím, haptickými hrami, fyzickými bábkami, video mapovaním, zvukmi a obrazmi. Základom inštalácie budú knihy vybraných európskych autorov. Deti sa budú môcť aktívne hrať a interagovať s priestorom a objektmi v rámci inštalácie, ktorá ich vtiahne do sveta z kníh. *Legendy a mýty Beskyd* je intermedialny naratívny projekt od Jacka Złoczowského (PL), venovaný príbehom z Beskyd s výstupom vo forme hier s multimedialnými prístupovými bodmi vo verejnom priestore. Na základe výskumu v teréne zozbiera mestské legendy, ktoré následne zoradí podľa témy, postáv či miest a použije ako naratívne a interaktívne prvky v jeho intermedialnej hre – online hre pre digitálny obsah a mestskej hre (hľadanie pokladu) pre predmety vo fyzickom priestore. Zozbierané legendy budú zobrazené ako fyzické inštalácie vo verejnom priestore a budú slúžiť ako interaktívne prístupové body do online hry.

- **Organizátor:** The Blast Theory (UK), UNIZA (SK), Ostravská univerzita (CZ), Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji, Uniwersytet śląski w Katowicach, filia w Cieszyńie (PL), Cult Creative (SK), Memorymorph group (PL)
- **Partneri:** Raphael Vanhomwegen (BE), Lucia Svobodová (SK), Jacek Złoczowski (PL), Johanna Gruszka (PL), Tomasz Schaefer (PL), Martina Fintorová (SK), Timotea Vráblová (SK), Małgorzata Łuczyna (PL), Matera hub (IT), Butterfly effect (SK), IT Kraj (SK)

Bienále videoartu

Považská galéria umenia v Žiline (PGU) vlastní najväčšiu zbierku intermédií a videoartu na Slovensku. Aby sme túto jedinečnú zbierku lepšie sprístupnili, otvoríme v roku 2024 *mediatéku Video Point*, fyzický priestor, kde budú môcť návštevníci a výskumníci ľahšie pristupovať k depozitáru. PGU okrem toho v roku 2024 spustí aj nové podujatie, *Bienále videoartu*, ktoré prebehne v PGU, Ciachovni a Novej synagóge (SK), ale aj na neočakávaných miestach v exteriéri počas troch víkendových nocí – premietania na steny budov, výklady, v nádvoriach a kinách. Ročník 2026 bude skúmať, ako zmeny v deväťdesiatych rokoch reflektovali umelci nových médií. Výstava *Intermédiá a videoart 90.rokov strednej a východnej Európy* bude výstupom historického a kurátorského výskumu videoartu od roku 1989 do 2004 v postkomunistických krajinách. Sústreďí sa na hlavné udalosti, umelecké skupiny a jednotlivcov pracujúcich s videom a intermédiami v oblasti videoartu. Realizuje sa v spolupráci s medzinárodnými výskumníkmi z krajín strednej a východnej Európy a vyústi do veľkej výstavy s medzinárodným sympóziom, ktoré sa budú obe konať v Považskej galérii umenia v Žiline v roku 2026.

- **Organizátor:** Považská galéria umenia v Žiline (SK)
- **Partneri:** WRO art center (PL), Muzeum umění Olomouc (CZ), Institut pre súčasné umenie, Zagreb (HR), Galeria Bielska BWA (PL)

Drotárstvo

Drotárstvo je unikátna rukodielna ľudová technika, ktorá umožňuje tvoriť trojrozmerné objekty len za s použitím niekoľkých jednoduchých nástrojov. Táto jedinečná technika sa rozvinula na počiatku 18. storočia v sociálne a hospodársky najviac deprivovaných oblastiach Slovenska v okolí Žiliny a rieky Kysuca a dnes je zaradená do zoznamu Kultúrneho dedičstva UNESCO. Drotárstvo je jedinečná tradícia, ktorá si zaslúži lepšiu medzinárodnú propagáciu, preto zorganizujeme Školu drôtu – medzinárodné tvorivé dielne a ponúkneme umelcom a dizajnérom rezidenčné programy, výstupom ktorých bude súčasná interpretácia drotárskeho umenia a práce s drôtom. Esencia drotárskeho remesla zameraná na opravu a predĺženie životnosti materiálu sa v mnohom podobá aj na iné tradície zo sveta, ako napr. japonské umenie opravovania rozbitej keramiky pomocou práškoveho zlata – kintsugi, ktorému bude venovaná jedna zo sprievodných výstav. Aby sme tradíciu drotárstva pripomenuli a predstavili širokej verejnosti plánujeme vo verejnom priestore inštalovať veľkú drotársku skulptúru, ako súčasť nášho programu Public ART. Ďalšie podujatie, ktoré predstaví slovenské drotárstvo európskemu publiku, bude koncert Struny so Štátnym komorným orchestrom, pri ktorom zaznejú motívy z tradičných drotárskych piesní aj súčasné kompozície pre sláčikové nástroje.

Výstava Drotárstvo

Nová stála expozícia v pavilóne drotárstva Budatínskeho hradu je základom zachovania tradície a prezentácie histórie tohto remesla. Dočasná výstava zároveň poskytne možnosť konfrontovať tradičné postupy so súčasným umením, čo prinesie inšpiráciu pre nové formy práce s drôtom. Považské múzeum v Žiline (SK) je garantom aktivít, na základe ktorých sa drotárstvo v roku 2019 dostalo na zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Vytvorenie novej výstavy bude obsahovať sprievodné prvky ako workshopy, medzinárodné stretnutie drotárskych majstrov a rezidencie umelcov,

ktorí pracujú s drôtom. V roku 2026 sa odohrá výstava pod kurátorským dohľadom Ústredia pre ľudovú umeleckú výrobu (SK) s témou *súčasnej reinterpretácie drotárstva*. Aktuálne nedocenenie tejto časovo náročnej techniky má za následok, že sa jej dnes málokto venuje. Spolu s ÚĽUV založíme *školu drotárstva* s kurzmi a expertnými školeniami pre dizajnérov a širokú verejnosť, kde budú môcť rozšíriť svoje teoretické poznatky a praktické zručnosti drotárskych techník. Kurzy budú príležitosťou naučiť sa technologické procedúry tvarovania 3D objektov z drôtu, rôzne druhy zapletania a používanie vhodných materiálov a nástrojov pre každý produkt.

- **Organizátor:** Považské múzeum (SK)
- **Partneri:** ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby (SK)

Struny

Štátny komorný orchester v spolupráci so súborom starej hudby Solamente Naturali pripraví špeciálne skladby s témou tradície drotárstva. Vznikne nová jedinečná kompozícia založená na tradičných piesňach remeselníkov, zozbieraných v Považskom múzeu. Súbor starej hudby Solamente Naturali (SK), ktorý založil v roku 1995 huslista Miloš

Valent, sa sústreďuje na hudbu 17. a 18. storočia na pôvodných historických nástrojoch.

- **Organizátor:** Považské múzeum (SK), Štátny komorný orchester v Žiline (SK)
- **Partneri:** Solamente naturali (SK)

Stav amplitúdy – edícia struna

Stav amplitúdy je experimentálna zvuková inštalácia pod vedením kurátora Mikea Reijneseho (NL), ktorá prináša sériu zvukových skulptúr, nástrojov a nádob prenášajúcich zvuk, vytvorených z drôtov a strún. Dôraz je na potenciáli znovuzosilnenia mikrosíl vibrácií. Struny a drôty sa používajú ako nástroje, zvukové úryvky sa nimi filtrujú, skresľujú a zosilňujú. Zoskupenie aktívne znejúcich objektov a sonických architektúr zostáva otvorená pre kompozičné náhody, nové priestorové podmienky a módy vzťahov. Tieto dynamické aspekty ústia v pohyblivý soundscape tvorený akustickým

nastavením a stavom diváka. Vstupom do tohto miesta vibrácií sa poslucháč identifikuje s živelnou masou materiálu, medzi dnu a vonku, medzi halucináciou a realitou.

- **Organizátor:** Považské múzeum (SK), Qartair (NL)
- **Partneri:** STE(A)M² LAB (SK), UNIZA (SK)

Kintsugi – umenie opravovania

Štyristo rokov staré japonské umenie kintsugi (oprava zlatom) či kincukuroi (spájanie zlatom) je spôsob opravy keramiky, ktorý rešpektuje unikátnu históriu artefaktu tým, že prasklinu neskrýva, ale zdôrazňuje. Podľa historikov umenia vzniklo kintsugi náhodne, keď šógun Ašikaga Jošimasa v 15. storočí rozbil svoju obľúbenú čajovú misku, poslal ju opraviť do Číny a bol sklamaný, keď prišla opravená kovovými spojmi. Kovové spony sa mu zdali ohyzdné a miestni umelci prišli s riešením – prasklinu naplnili

zlatým lakom, čím sa miska stala jedinečnou a hodnotnejšou. Tak sa vďaka oprave stala miska znovu šógunovou obľúbenou a zároveň podnietila vznik novej umeleckej formy. *Výstava Kintsugi* – umenie opravy predstaví remeslo miestnym a európskym divákom, ktorí si budú môcť techniku vyskúšať počas workshopu s majstrami Kuniom Nakamurom (JP) a Naikom Fukumaru (JP), ktorí v prípravnej fáze použijú rozbitú európsku keramiku a preskúmajú, ako na ňu kintsugi aplikovať. Predstavíme tiež ukážku tvorby Chiary Lorenzetti (IT) a Humade (NL), kolektívu zameraného na dizajn súčasných udržateľných produktov a kreatívne DIY riešenia založené na redizajne tradičných metód opravy ako kintsugi.

- **Organizátor:** Museum of the Považie Region (SK),
- **Partneri:** Humade (NL), Chiara Lorenzetti (IT), Kunio Nakamura (JP) and Naoko Fukumaru (JP), Eva Lenz-Collier (DE)

Re:Dizajn

Beskydy sú známe miestnymi remeslami a technikami práce s drevom, drôtom a textilom, ktoré často prekračujú hranice krajín. Keďže bol v minulosti v regióne nedostatok hmotných zdrojov, vyvinuli sa tu mnohé inovatívne postupy – napríklad spomenuté drotárstvo a modrotlač. Česká strana Beskýd je známa prácou so smaltom, klobúčnictvom a prírodnými vláknami. Na poľskej strane nájdeme filigránsky porcelán, drevené hračky a čipku z oblasti obce Koniaków. Hoci veríme vo význam zachovania tradičných remesiel, sme presvedčení, že pozornosť, ktorú prinesie titul EHMK, je aj šanca prehodnotiť kreatívne remeslá a ich úlohu. Vedomosti, zbierané po storočia, predstavujú pridanú hodnotu, obzvlášť v časoch masovej produkcie a uniformity. Remeselná tvorba pre nás znamená kvalitu, identitu, diverzitu a inovácie.

Európska škola tradičných remesiel

V rámci programu sa chceme venovať budúcnosti remesiel na európskej úrovni – plne podporujeme Manifest európskej stratégie pre remeslá, keďže veríme, že remeslo nie je vec minulosti, naopak – kultúrna škola a remeslá môžu formovať budúci vývoj našej hmotnej kultúry. Na propagáciu a zvýšenie povedomia o týchto remeslách v spolupráci s Krajským kultúrnym strediskom v Žiline (SK) a ÚĽUV (SK) vytvoríme *Školu tradičných remesiel*, miesto, kde sa návštevníci a dizajnéri budú

môcť učiť tieto techniky v rámci workshopov a letných škôl. Doplní ju príručka, online databáza kontaktov a video návodov a nový obchod so suvenírmi na Hlavnej stanici v Žiline. Okrem toho ponúkne aj *ÚĽUV CraftBus* – mobilný workshop remesiel, ktorý kurzy prinesie do celého regiónu. Každoročne sa zúčastníme na *Európskych dňoch umeleckých remesiel*, trojdňovom podujatí, ktoré vyzdvihne majstrov umení a remesiel v regióne Beskýd a zlepší povedomie o tomto sektore. Počas podujatia zorganizujeme ukážky a workshopy európskych remesiel v spolupráci so sieťou Mad'in Europe (BE).

- **Organizátor:** Krajské kultúrne stredisko v Žiline (SK), ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby (SK)
- **Partneri:** Mad'in Europe (BE), Braga 2027 (PT), Aveiro 2027 (PT), Jurmala 2027 (LT), Centrum Koronki Koniakowskiej – Istebna (PL)

Beskydský týždeň udržateľného dizajnu

Novovytvorené podujatie *Týždeň udržateľného dizajnu* ponúkne platformu na prezentáciu inovatívneho využitia tradičných remesiel s dôrazom na udržateľnosť. Týždeň udržateľného dizajnu sa bude konať každý rok a venovať sa mu budú možnosti a prekážky dizajновой tvorby v poslednom období, pričom expertom a širokej verejnosti predstaví spôsoby, ako tieto otázky riešiť najlepší európski dizajnéri. Bude pozostávať z výstav pod dohľadom inštitúcií Zamek Cieszyn (PL), Krásna práce (CZ), Fundacja Ludzie-Innowacje-Design (PL), Aparát (SK) a ÚĽUV (SK). Spoločná výstava Re/Dizajn predstaví ukážky výstupov umeleckých a dizajnerských rezidencií. Odohrá sa aj zvláštna prehliadka klobúkov, ktorá bude odrážať rozmanitosť regiónu, vrátane komunitného klobúkového sprievodu. S martinskou organizáciou Parta (SK) v spolupráci so Slovenským centrom dizajnu (SK) pripravujeme projekt *Stolička*, ktorý mapuje vznik fungovania najväčšej továrne na nábytok svojej doby na Slovensku, „Tatra nábytku“, prostredníctvom výstavy s majstrovskými workshopmi pre dizajnérov. *Cena Arting za udržateľný dizajn* je súťaž v priemyselnom dizajne mesta Bielsko-Biala a organizácie Fundacja Ludzie-Innowacje-Design FLID (PL). Podujatie skúma vzťah medzi dedičstvom a súčasným dizajnom, venuje sa téme rovnováhy a udržateľnosti. Projekt Arting 2026 zahŕňa medzinárodnú súťaž, výstavu, konferenciu a semináre venované udržateľnému priemyselnému dizajnu, za účasti špičkových európskych dizajnérov. V roku 2026 usporiadame výstavu výstupov dizajновой a remeselnej súťaže *Kruhy na vode 2026*. Od prvej myšlienky si získala reputáciu uznávaného podujatia, na Slovensku i v zahraničí. Spustila diskusiu

o tradičných hodnotách, ich zachovaní a forme v súčasnom remesle, úžitkovom umení a dizajne.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partneri:** Mad'in Europe (BE), Krajské kultúrne stredisko v Žiline (SK), ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby (SK), Zamek Cieszyn (PL), Krásna práce (CZ), Fundacja Ludzie-Innowacje-Design (PL), Aparát (SK), Mesto Nový Jičín (CZ), PARTA – Cultural Platform (SK)

Rezidencie Re / Dizajn remesla

Napriek rokom nejasného vzťahu k výtarnej a remeselnej kultúry sa v nedávnej dobe tradičné remeslá začali objavovať v globálnych módných trendoch a zažívajú renesanciu. Dizajnéri prijímajú tradičné techniky a poctivú remeselnú zručnosť je čoraz populárnejšia. Bez podpory však pôvodné remeselné procesy, dedičstvo generácií, postupne zmiznú. Aby prežili v kontexte súčasnej módy a interiérového dizajnu, potrebujú pomoc pri vzdelávaní a marketingu. Projekt má za cieľ podporu súčasného živého remesla, kedy k nemu dizajnéri na rezidencii nepristupujú z historického uhla, ale naopak, cenia si zmeny a úpravy, ktoré prinesie tvorca či tvorkyňa. V spolupráci s organizáciou Contemporary Art & Craft (SK) preskúmame možnosti výroby alternatívnych suvenírov v rámci projektu *Made in Beskydy*. Rozvineme aktivity tejto organizácie a spustíme rezidencie a letné workshopy, vždy na základe spolupráce s inou inštitúciou. Výstupom bude zbierka turistických suvenírov a ich výstava, spojená s náučnými aktivitami pre

širokú verejnosť. Centrum tradičných technológií (CETRAT) Múzea Novojičína (CZ) funguje ako múzeum a vzdelávacie centrum, ale prevádzkuje aj experimentárium, kde sa vedec pracovníci múzea venujú výskumu tradičných technológií a materiálov, ich možnostiam a využitiu. Každý rok budú môcť na rezidencii do CERATu prísť dvaja medzinárodní dizajnéri a využiť priestory a vedomosti zamestnancov na skúmanie a hľadanie nového využitia tradičných materiálov a techník ako intarzia, vlna, priadza či žihľavové vlákno alebo tvorba látkových papúč z odpadu textilnej výroby. Beskydské mesto Nový Jičín (CZ) je už dvestodvadsať rokov synonymom výroby klobúkov. V meste fungovala továreň Hückel a neskôr TONAK (CZ), najstaršia a najznámejšia značka klobúkov na svete. História a nedávne aktivity mesta z neho robia ideálne miesto na výskum a redefinovanie klobúkov – ich formy, dizajnu a využitia. Rezidencia dizajnu klobúkov v spolupráci s mestom Nový Jičín a Múzeom Novojičína (CZ) dizajnérom umožnia čerpať z bohatých historických zdrojov a živej prítomnosti produkcie klobúkov, s pôvodnými strojmi a inšpiráciou z niekdajšej výroby. Ročne chceme organizovať dve mesačné rezidencie.

- **Organizátor:** CETRAT – Múzeum Novojičína, Contemporary Art & Craft (SK), Krásna Práce (CZ),
- **Partneri:** Krajské kultúrne stredisko v Žiline (SK), ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby (SK), Zamek Cieszyn (PL), Oravské múzeum (SK), Kysucké múzeum (SK), Oravská galéria (SK), Karolína Bašteková (SK)

Továreň na umenie

Žilina je pevne ukotvená vo svojej technickej a strojárkej identite. Je to stredne veľké mesto obklopené prírodou, dobre dostupné, s rozvinutou kultúrnou infraštruktúrou a technickými možnosťami, a ako také je ideálnou destináciou pre umelecké rezidencie a kreatívnu produkciu. Žilina sa v poslednej dobe stala vyhľadávaným miestom pre tvorbu nových umeleckých diel, či už v oblasti výtvarných alebo múzických umení, a to hlavne vďaka koprodukčnej stratégii kultúrnych centier Stanica a Nová Synagóga, spolu s Mestským divadlom a Bábkovým divadlom Žilina (SK). Jedným z cieľov projektu Žilina Beskydy 2026 je stavať na existujúcej infraštruktúre a ďalej ju rozvinúť tak, aby sa Žilina stala „umeleckou továrňou“ slovenskej kultúrnej scény a týmto spôsobom podporiť jej udržateľný rozvoj.

Musíme byť však opatrní a ako sme už spomenuli vyššie, pamätať na varovanie, ktoré formuloval Anton Vidokle v esejí „Umenie bez umelcov?“. Toto je náš pokus zodpovedať otázku: Ako vybudovať komunitu a priestor, v ktorom budú umenie a kultúra zakotvené v každodennom živote miestnej komunity?.

HEJ! – Európsky divadelný inkubátor

Mestské divadlo Žilina je na Slovensku jedinečná inštitúcia zriadená mestom Žilina, progresívne divadlo s profesionálnym súborom, zamerané na súčasnú slovenskú a európsku drámu. Mestské divadlo Žilina (SK) spustí *HEJ! – Európsky divadelný inkubátor*, v špeciálne adaptovaných priestoroch Štúdia. HEJ! Bude pozostávať z autorských rezidencií pre nádejných mladých dramatikov a tvorcov, ktorí tak dostanú príležitosť uviesť svoje hry na pódii, s konzultáciami a podporou tejto zavedenej inštitúcie. Jedna z tém inkubátora HEJ! bude umelecký výskum problematiky radikalizácie z rôznych európskych pohľadov. Účastníci autorského inkubátora budú vybraní na základe otvorenej výzvy pre mladých českých, slovenských a poľských dramatikov na ročný online a rezidentský konzultačný proces s umeleckým riaditeľom a dramaturgami Mestského divadla a za účasti európskych autorov ako Iva Klestilová, Petr Zelenka a Anna Saavedra (CZ). Proces vyvrcholí dramatickým čítaním ich textov, online publikáciou a v prípade najinšpirujúcejšieho z nich aj jeho uvedením v Mestskom divadle. Herecký inkubátor bude mať podobu mesačnej rezidencie v Mestskom divadle pod vedením významného chorvátskeho režiséra Boba Jelčića (HR) s cieľom vytvoriť pôvodnú inscenáciu *Radikalizácia*, ktorá bude mať premiéru v roku 2026 v rámci programu EHMK. Inkubátor bude tiež spolupracovať so známym maďarským režisérom Árpádom Schillingom (HU) a projektom *Spoločné mestá* na téme ľudských práv.

- **Organizátor:** Mestské divadlo Žilina(SK)
- **Partneri:** Bob Jelčić (HR), Iva Klestilová (CZ), Petr Zelenka (CZ), Anna Saavedra (CZ), Árpád Schilling (HU)

Centrum tanca S2_KIOSK Festival a Slovenská tanečná platforma

Žilina je vďaka kultúrnemu centru Stanica už roky jednou z obľúbených destinácií

slovenskej a stredoeurópskej scény súčasného tanca na rezidencie v oblasti múzických umení. Kultúrne centrum Stanica sa nachádza v opravenej budove funkčnej železničnej stanice so záhradou, pod labyrintom pilierov estakády. Na jar 2019 bohužiaľ zhorela S2, hlavný priestor Stanice pre veľké predstavenia. Rozhodli sme sa preto postaviť nový black box Centrum tanca S2, multifunkčný priestor pre súčasný tanec a fyzické divadlo, s miestom pre rezidencie či ateliéry, aby sme umelcom poskytli vhodné podmienky na tvorbu. V roku 2025 bude priestor hostiť viaceré rezidencie zamerané na prípravu premiér na rok 2026. V roku 2026 bude hostiť dve veľké podujatia, festival Kiosk a Slovenskú tanečnú platformu. *Kiosk* je festival nezávislého divadla a tanca, štyri dni neformálnych stretnutí umelcov, divákov a kultúrnych aktivistov. Viac ako dvadsať predstavení a inštalácií, koncertov a sprievodného programu ponúka kompaktný prehľad slovenskej a českej súčasnej nezávislej divadelnej scény, čo z neho robí dôležité podujatie divadelnej sezóny. V roku 2026 sa festival otvorí aj širokému spektru európskych umelcov pozvaných na základe otvorených výziev a predfestivalových rezidencií v priestore S2. Kiosk je dnes festival, ktorý stiera hranice medzi divadlom a realitou. Vždy fungoval v mnohých kontextoch – od tradičných scén cez verejný priestor predmestí až po telocvične, opustené domy a lesy. V roku 2026 sa sústreďí na skúmanie okolia mesta a mestskú „divočinu“. Budeme sa snažiť objavovať nové miesta v exteriéri mimo kamenných divadiel/galérií; podporíme umelcov v realizácii intervencií špeciálne pre festival, v interaktívnom objavovaní mesta, jeho zelene a „divočiny“.

Slovenská tanečná platforma je oficiálna prehliadka slovenských predstavení pre profesionálov a promotérov. Je to novozaložený formát na tanečnej scéne, aký tu chýba a ponúkne networking a užšiu spoluprácu medzi miestnou a medzinárodnou tanečnou scénou. Projekt založili štyri organizácie: Bratislava v pohybe, Platforma súčasného tanca, NuDance Fest a Divadelný inštitút. (SK). Z očakávaných päťdesiatich prihlášok vyberie umelecká rada desať až patnásť do hlavného programu.

- **Organizátor:** Truc sphérique (SK)
- **Partneri:** Slovenská tanečná platforma (SK), Kiosk (SK)

Performance festival Malamut

Malamut (CZ) je najstarší medzinárodný festival akčného umenia v ČR a zavedené pod-

ujatie na kultúrnej mape Moravskosliezskeho kraja. Posolstvo umelcov sa dostáva ihneď priamo k divákovi a v prípade outdoorových predstavení aj k okoloidúcim, kde dochádza k častým interakciám. V roku 2026 tento sa trojdňový festival rozšíri do celých Beskyd s projektami vo verejných a galérijných priestoroch miest Žilina, Bielsko-Biala a Frýdek-Místek. Festival prinesie tridsať performerov z ČR, Európy a Ázie, ktorí budú reflektovať sociálnu situáciu mesta a otázky hraníc a identít. Festival pozýva popredných medzinárodných umelcov v oblasti akčného umenia, ktorí sa predstavili na mnohých svetových festivaloch. Ich vystúpenia sú konceptuálne, často angažované, reflektujú problémy dnešného ľudstva prostredníctvom fyzických vyjadrení a interakcie s miestnym kontextom. Program festivalu uvedie aj mladších umelcov, ktorí prispejú pohľadom svojej generácie.

- **Organizátor:** Jiří Surůvka (CZ)
- **Partneri:** Ostravská univerzita (CZ), Žilina Beskydy 2026 (SK)

Kultúra kultúry

Získ titulu EHMK prináša zvýšenú pozornosť verejnosti a významné finančné zdroje. V tom najlepšom prípade má dlhotrvajúci pozitívny dopad na mesto a jeho kultúrne scénu. Pozornosť verejnosti však prináša aj tlak a očakávanie, či sa „to podarí“ a riziko sústredenia sa len na „čo“ (architektúra, kultúrny obsah) a nie na „ako“ (ako spolu pracujeme a riešime veci) a „prečo“ (dlhodobý kultúrny dopad). Kultúra kultúry sa sústreďí práve na „ako“ a „prečo“ procesu EHMK. Spolu s Die Bäckerei (AT) chceme do hĺbky pochopiť dopad EHMK na pracovnú kultúru a sebavnímanie sa kultúrnych pracovníkov („kultúra kultúry“) v Žiline a Beskydách. Dôrazom na kultúru kultúry chceme prispieť k udržateľnosti procesu EHMK, zapojeniu kultúrnych pracovníkov a hodnotenie práce tímu EHMK. Die Bäckerei (AT) je živá platforma kultúrnej a sociálnej výmeny v rakúskom Innsbrucku, kde umelec a výskumník Florian Ladstätter (AT) a Shawn Antoni Wright vyvinuli túto metódu pre európsku sieť Trans Europe Halles. Prístup kultúry kultúry spočíva v dvoch prepojených procesoch:

- Výskum, ktorý aplikuje vedecké metodológie (napr. rozhovory, diskusné skupiny, workshopy, videografia, multisenzorické modelovanie) aby získal hlbkový vhľad do kultúry kultúry.
- Intervencia, ktorá tieto zistenia reflektuje späť na kultúrne scénu, pracuje s umeleckými

intervenciami, dramatici používajú obraty zo skutočného života, s vyvrcholením v dokumentárnej divadelnej inscenácii, ktorá nastolí diskurz o pracovnej kultúre kultúrnych pracovníkov.

- **Organizátor:** Die Bäckerei (AT)
- **Partneri:** Trans Europe Halles (EU), Stanica (SK)

Objekt v meste / mesto v objekte

Objekt v meste / mesto v objekte je rezidenčný projekt troch miest a troch budov (Nová synagóga Žilina, Veža sv. Jána vo Frýdku-Místku, Villa Sixta v meste Bielsko-Biala) s cieľom preskúmať vzťah medzi priestorom galérie a mestom. V každom meste vznikne nové výtvarné dielo vo verejnom priestore, ktoré bude reagovať na danú budovu (synagóga, veža, vila), čím sa budovy galérií stanú predmetom umeleckých diel realizovaných mimo nich, na miestach, kde tieto budovy prispievajú svojou zásadnou vizuálnou, historickou a urbanistickou stopou.

Súčasťou bude aj kurátorská platforma, ktorá spojí všetkých dotknutých aktérov na osi kurátor – umelec – architekt – urbanista – mesto – verejnosť, aby diela čo najvhodnejšie vybrali.

- **Organizátor:** Galerie Věž (CZ)
- **Partneri:** Nová synagóga (SK), Galeria Bielska BWA (PL)

ARTborétum – Medzinárodné sochárske sympóziu

Kysucká galéria (SK) je regionálna galéria v ošadnickej kúrii, ktorá je spolu s priľahlým parkom národnou kultúrnou pamiatkou. Myšlienkou je nadviazať na tradíciu umeleckých rezidencií v parku, ktoré tu prebiehali v osemdesiatych rokoch, a premeniť ju na *ARTborétum – Medzinárodné sochárske sympóziu*. Bude to prirodzený doplnok k sochám v záhrade, ktorý navráti umelecký život do parku a okolia Javorníckej umeleckej trasy. Kysucká galéria chýbajúcu infraštruktúru doplní o dva rezidenčné byty a ateliéry pre európskych umelcov. Titul sympózia v roku 2026 bude *Na hranici*, čo odkazuje nielen na reálnu blízkosť českej a poľskej hranice, ale aj tému hraníc ako inšpirácie budúcich diel, interných aj externých. Zúčastnia sa umelci zo Slovenska a okolitých krajín, ktorých priamo pozve Kysucká galéria. Zámerom

projektu je poskytnúť priestor na kreatívny dialóg na sedem dní. Výhodou lokality je aj blízkosť drevárskeho a kovopracujúceho priemyslu a novovybudované technické priestory.

- **Organizátor:** Kysucká galéria (SK)
- **Partneri:** Centrum poľskej sochy, Orońsko (PL), Bubec (CZ)

Scale Up

Ako bolo spomenuté, Hangár – Umelecké a dizajnové produkčné centrum bude slúžiť ako technické zázemie produkcie projektov EHMK ale aj ako makerspace pre umelcov, kde budú mať počas produkčnej fázy prístup k technológiám a technickej podpore. Malo by to byť miesto, kde sa pracuje, buduje, tvoria veľkorozmerné diela, ale aj miesto výstav, outdoorových festivalov a veľkých podujatí ako EXPO priemyselného dedičstva plánovaní na rok 2026. Bude taktiež poskytovať potrebné služby miestnym umelcom či školským ateliérom ako súčasť podpory a pomoci pri tvorbe a implementácii projektov. Spolu s Ostravskou univerzitou usporiada me *Scale Up* –sériu tréningov a seminárov o sochárstve pre študentov so známymi umelcami ako Čestmír Suška (CZ) či Juraj Gábor (SK).

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Ostravská univerzita (CZ), Centrum poľskej sochy, Orońsko (PL-TBC), Bubec (CZ)

Sympóziu Smalt Art

História smaltu v Česku siaha až do 14. storočia, kedy sa objavil na českých korunných klenotoch. Od 19. storočia sa používal na kov ako ozdoba a na zlepšenie jeho trvácnosti. Beskydy vtedy boli jedným z centier jeho výroby. Spolu s Beskydským múzeom (CZ) zorganizujeme *Medzinárodné sympóziu umenia smaltu*, s účasťou popredných medzinárodných maliarov a v spolupráci s Európskou sieťou smaltového umenia. Sympóziu ponúka možnosť využiť a prepojiť priemyselné dedičstvo Beskyd so súčasným umením, tvorbou veľkorozmerových emailových diel. Práce budú vypálené v špeciálnej peci pri teplotách viac ako 800 stupňov. Zvláštnosti tejto techniky umožňujú množstvo experimentálnych presahov a dovoľujú umelcom tvoriť trvácne obrazy, ktoré znesú

podmienky v exteriéri. Záverečná výstava sa bude konať v parku hradu Hukvaldy a následne sa vydá na turné so zastávkou v Kysuckej galérii (SK).

- **Organizátor:** Beskydské múzeum (CZ)
- **Partneri:** Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji, Kysucká galéria (SK)

Knižný inkubátor – Trienálie umenia knihy

Kníhtlač a viazanie kníh je zriedka spomínaná, ale stále silná a aktívna remeselná tradícia Beskyd. Prvé tlačiarne vznikli v Českom Tešíne (CZ) už v roku 1809 a v Martine (SK) v roku 1869, prvá knižárska dielňa v Žiline vznikla v roku 1928. Región je dodnes vyhľadávaná destinácia pre vydavateľov, ktorí chcú náročné riešenia. Náš Knižný inkubátor čerpá z bohatej histórie a živej prítomnosti aby vzdelal, naučil a vystavil to najlepšie z výroby kníh. Ako milovníci kníh chceme remeselné pozadie ich výroby vrátiť na výslnie.

Trienálie umenia knihy v Martine je výstavný projekt sústredený na prezentáciu autorských kníh. Začal v roku 1995 ako bienále, v roku 2009 prešiel na formu trienálie a v roku 2026 bude súčasťou nášho programu EHMK, s lokalitami súčasne v Turčianskej galérii (SK) v Martine a v Rosenfeldovom paláci (SK) v Žiline. *Trienálie umenia knihy* predstaví skutočné autorské knihy ako umelecké objekty či inštalácie. V sekcii „Krásne knihy“ predstaví to najlepšie zo súčasného knižného dizajnu s dôrazom na ilustrácie, grafický dizajn, typografu a viazanie. Historická sekcia sa bude venovať experimentálnemu knižnému dizajnu v Československu šesťdesiatych rokov. V sekcii „Výnimočné knihy“ budú vystavené knihy svetoznámych autorov ako Sol LeWitt, Andy Warhol, Edward Ruscha, atď. V Žiline tiež nainštalujeme monumentálnu knižnú skulptúru Omfalos slovenského umelca Mateja Kréna (SK). Predbežný zoznam zúčastnených umelcov: Gina Renotiè (IT), Kestutis Vasilionas (LT), Róbert Makar (SK), Renata Pacyna (PL), István Szirányi (HU), Jadwiga Tryzno (PL), Miloš Kopták (SK), Ján Kralovič (SK), Jaro Varga (SK).

- **Organizátor:** Turčianská galéria (SK), Rosenfeldov palác (SK)
- **Partneri:** Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji, Kysucká galéria (SK)

Knižný vandrák – mobilná výrobná kníh

Cezhraničná (SK/CZ/PL) literárna súťaž „Tvoríme vlastnú knihu“ tu je už 21 rokov. Súťažiaci v jej rámci napíšu, ilustrujú a vyrobia vlastné knihy, vrátane väzby a obálky. Ročník 2026 bude venovaný téme spojenej Európy a výnimočne otvorí aj kategóriu pre dospelých v rámci nášho projektu *Knižný vandrák – mobilná výrobná kníh*. Účastníci sa budú môcť zúčastniť dielní tvorivého písania pod vedením skúsených autorov. Podobné workshopy zorganizujeme aj v oblasti knižnej ilustrácie a viazania kníh. Všetky sa budú odohrávať v krajskej knižnici a v mobilnej výrobní kníh, „manufaktúre“ – teda autobuse, vybaveného špeciálne na tento účel, ktorý precestuje celý beskydský región. Plne vybavený autobus ponúkne workshopy viazania kníh,

ilustrácie a tlače od grafickej dielne Uutěrky (CZ). S autobusom sa dostaneme aj do odľahlých miest regiónu, kde sú miestne knižnice často jediné fórum kultúrnych aktivít. Tento projekt sa ich snaží oživiť a spestriť ich kultúrnu ponuku.

- **Organizátor:** Krajská knižnica v Žiline (SK)
- **Partneri:** Městská knihovna Frýdek-Místek (CZ), Książnica Beskidzka Bielsko-Biała (PL), Knihárska dielňa Lida Mlichová (SK), Grafická dílna Uutěrky (CZ)

Sympóziu ilustrácie

Bývalé Československo malo silnú tradíciu kvalitnej knižnej ilustrácie. So vznikom

množstva nezávislých vydavateľov a autorských projektov dnes vidíme istú renesanciu tejto tradície. Tento trend chceme podporiť tak, že spojíme ilustrátorov a vydavateľov na *Sympóziu ilustrácie* v Mestskej knižnici Frýdek-Místek (CZ), s týždenným programom workshopov a prezentácií, kde predstavíme to najlepšie z medzinárodnej tvorby a zároveň dáme priestor aj autentickým príbehom od miestnych rozprávačov. Na základe ich rozprávání vytvoria ilustrátori nové obrazové príbehy a tiež trojrozmerné ilustrácie.

- **Organizátor:** Městská knihovna FM (CZ)
- **Partneri:** Kultura FM, Grafická dielňa Uutěrky (CZ)

CC: Cirkulárna kultúra

Sme presvedčení, že kultúra a kreatívny priemysel by mali byť pioniermi na ceste k ekologickým riešeniam a zeleňšej budúcnosti, v súlade s Novou zelenou dohodou EÚ a jej akčným plánom pre cirkulárnu ekonomiku. Úlohou cirkulárnej kultúry, ako jednej z hlavných hnacích síl tejto transformácie, je investovať do kreatívneho výskumu a zabezpečiť, aby cirkulárne riešenia prinášali väčšiu citlivosť na ekológiu a potrebu ochrany životného prostredia. Chýbajú akcie so záberom naprieč sektormi a trh pre druhotné spracovanie surovín. Cirkulárnu ekonomiku nie je možné vybudovať bez zmeny myslenia a prístupu k odpadom, bez podpory cirkulárnej kultúry.

CC: Centrum

Predstavujú druhotné suroviny a upcyclingové metódy alternatívne zdroje pre kultúru, umožňujúce prístup k lacnejším a zelenším materiálom? V rámci projektu *CC: banka* začneme od odpadu z kultúrneho a tvorivého sektora. Obsahom bude zber, skladovanie a archivácia odpadu z kultúrnych inštitúcií, divadelných spoločností a výstav. Následne sa chceme zamerať na znovuvyužitelný odpad či prebytky komunít a spoločností ako zdroj druhotných surovín, ktoré by dostali k dispozícii kultúrne centrá, umelci a kreatívne odvetvia. Vznikne tiež online databáza a trh pre kultúrny a kreatívny sektor v spolupráci s odborníkmi zo združení Cyrkl (CZ) a Rotor (BE). Obe iniciatívy združujú popredných expertov, ktorí skúmajú organizáciu zvyškového materiálu a stratégie jeho opätovného a budúceho využitia. Súčasťou budú školenia zamerané na správu odpadu, upcyclingové dielne, konzultácie, produkčná a technická podpora transformácie zozbieraného materiálu pre dizajnérov, umelcov a kultúrne inštitúcie. Pripraví sa materiálová banka a príručky. Materiál z banky sa opätovne využije pri projektoch ako Městská akupunktúra, architektonických intervenciách od Bellastock (FR) či Refunc (NL), ale aj v programe Pretvorit', nevyhodiť; napríklad v dielach Nicole Taubinger (AT). Ktoré materiály či predmety považujeme za dosť vzácne na to, aby sme ich opravili, a ktoré faktory majú vplyv na takéto hodnotenie v rôznych kultúrach? Aká je úloha jednotlivca v obehovej kultúre? *CC: vzdelávanie* sa bude zaoberať popularizáciou obehového hospodárstva medzi študentmi a širokou verejnosťou, pričom vyprodukuje príručky, tvorivé dielne zamerané na vlastnoručné opravovanie a vyhlási verejnú súťaž o najlepšie takto opravené predmety. Plánuje sa spolupráca a workshopy s Critical concrete (PT) a Rotor (BE).

CC: dielne by mali vytvoriť reálnu sieť dielní a vzdelávacích priestorov po celom meste, aby obehovú kultúru dostali bližšie ku komunitám, s pobočkami v kultúrnych centrách Hájovňa a Stanica a Komunitných umeleckých centrách, ale tiež v mestách Frýdek-Místek a Bielsko-Biała. V rámci *CC: výskum* sa chceme zamerať na inovácie v odvetví a potenciálnu spoluprácu s vedeckými odborníkmi z UNIZA. Plánujeme taktiež spolupracovať s miestnymi spoločnosťami, ktoré spracúvajú odpad, aby sme sa k nemu dostali skôr, než skončí na skládke. V tejto oblasti plánujeme ponúknuť aj rezidenčné programy pre vedcov a umelcov

a udeľovať ocenenia za najkreatívnejšie riešenia. *CC: výstava* v Hangári v roku 2026 bude prezentácia diel vytvorených lokálnym upcyclingom spoločne s dielami, ktoré získame od európskych partnerov a na základe otvorenej verejnej výzvy.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Hájovňa (SK), Cyrkl (CZ), Refunc (NL), Rotor (BE-TBC), Critical concrete (PT-TBC)

Refunc – Nové prepojenie ľudí a materiálu

Refunc (NL) je dizajnové laboratórium z Haagu, ktoré propaguje myšlienku, že zo všetkého možno vytvoriť niečo nové. Ich špecialitou je hľadanie nového využitia pre zdanlivo nepoužiteľné objekty a materiály. Spolu s Refuncom vytvoríme súbor pavilónov / pódíí pre pre festival Ozveny mesta, ktoré budú v celom meste, s centrom v Hangári. Refunc (NL) vytvorí experimentálne štruktúry, premení na ne miestny odpadový materiál tak, aby boli vhodné pre vystúpenia a interakciu s publikom. Materiál poskytne CC: banka. Počas práce budú spochybňovať zaužívané postupy a hrať sa s architektúrou, objavovať limit toho, ako sa prirodzene prekrývajú životné, obytné, verejné a súkromné priestory. Realizácia projektu prebehne formou výmeny s miestnymi hravým experimentom, objavovaním a výmenou myšlienok.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Hájovňa (SK), Cyrkl (CZ), Refunc (NL)

Výstava Dosť je dosť

Je načas, aby architekti prevzali väčšiu zodpovednosť za osud planéty a plne si priznali dopad svojej práce. Stavebný priemysel pohlcuje asi polovicu zdrojov zeme a je zodpovedný za viac ako tretinu svetovej spotreby energie a emisií, pričom len produkcia cementu má na svedomí asi sedem percent produkcie CO₂. Zníženie tejto environmentálnej záťaže si žiada radikálne nový prístup k výstavbe – počínajúc prístupom architektov. Musíme naozaj stavať nanovo? Vždy by sme ako možnú odpoveď mali zvážiť „nie“. Mestá by sme mali chápať ako bane vhodné na ťažbu, opätovné využitie, údržbu a transformáciu niečoho, čo tu už je, nie na demoláciu a nové stavby. Je tiež jasné, že musíme stavať pre viac

ľudí s menej zdrojmi. Táto veľkorozmerová výstava sa odohrá v Pasá:Ži a uvedie desiatky interaktívnych projektov – miestnych aj medzinárodných – od architektov, ktorí si povedali „stačí“. Ich práca zdôrazňuje metódy, ako sa k planéte správať s úctou a zodpovedne – k prostrediu, ekonomike, spoločnosti ako celku. Kurátormi výstavy sú Ilka Ruby, Anca Cioarec a Brindusa Tudor (RO) v spolupráci s temešvárskeym Bienále architektúry BETA (RO).

- **Organizátor:** BETA, Bienále architektúry Timișoara (RO)
- **Partneri:** Žilina Beskydy 2026 – Hangár

Pretvorit', nevyhodiť

Festival *Pretvorit', nevyhodiť* sa bude konať v meste Frýdek-Místek v roku 2026, a jeho hlavné zameranie bude na problematiku znečistenia a otázky recyklácie a úcty k prírode. Bude o hľadaní spôsobov kultivácie mesta, inšpirovaní a motivácie obyvateľov k udržateľnejším praktikám. Hlavné podujatie festivalu bude happening „Recyklačné šarkany požierajú odpad“, v spolupráci so scénografom Matějom Sýkorom (CZ) a improvizovaným vystúpením recyklačnej slam poetry/rapu, ktorú predvedie Bio Masha (CZ). Vystúpenie pre vodu litovskej umelkyne Ruty Putramentaite (LT) bude mať na festivale premiéru. Veľkorozmerné skulptúry z recyklovaného stavebného materiálu a sute od Barbory Dayef (CZ) budú inštalované vo verejnom priestore mesta. Rakúska šperkárka Nicole Taubinger (AT) zorganizuje workshopy premeny plastového odpadu a predstaví verejnosti svoje výtvy. Napokon Centrum cirkulárnej módy Ostrava (CZ) zorganizuje textilné workshopy a predstaví udržateľnú módu. Program je určený pre širokú verejnosť a rodiny s deťmi, bude obsahovať prednášky o zachytávaní odpadu, možnostiach recyklácie a upcyclingu. Témy udržateľnosti, premeny materiálu a správy zdrojov budú komunikované smerom k verejnosti prostredníctvom umeleckých intervencií a interaktívnych workshopov s tvorcami, čo následne ešte doplnia návštevy konkrétnych súvisiacich lokalít.

- **Organizátor:** Kultura FM (CZ)
- **Partneri:** Frýdecká skládka a.s. (CZ), Čistiareň odpadových vôd Frýdek-Místek (CZ), Urban Jungle (CZ), Komunitná záhrada Tržnice (CZ)

Tok prírody

Nech sa z centier našich troch miest vydáte ktorýmkoľvek smerom do pol hodiny sa môžete ocitnúť v prírode. V tomto programovom pilieri pracujeme s prírodným okolím, zameriavame sa na reflexiu životného prostredia v prepojení s umeleckou tvorbou a týmto vzdávame hold okolitým Beskydám. Do programu EHMK zapojíme hory, lesy, aj desiatky malých miest a dedín, program rozložíme na celom území, vrátane odľahlých oblastí, takže sa tiež stanú súčasťou európskeho dialógu. Návštevníkom z Európy ponúkne zážitky z divokej prírody Beskyd a zároveň možnosti

vydať sa na kontemplatívnu cestu za umením. Budeme sa venovať tradičnej kultúre a podnecovať jej súčasnú reinterpretáciu. Budeme skúmať protichodné environmentálne a ekonomické záujmy, kriticky preskúmame napätie medzi túžbou prírodu chrániť na jednej a ovládať na druhej strane. Sústredíme sa na tému klimatických zmien, na zvyšovanie ekologického povedomia, podporíme procesy adaptácie našich miest na zmenu klímy, či už prostredníctvom projektov starostlivosti o mestskú zeleň alebo zlepšenie prístupu k vode v meste.

Živá voda

Slovensko je vďaka svojim obrovským zásobám vody doslova vodná veľmoc. Máme 280 vodných nádrží, 50 z nich patrí do kategórie veľkých priehrad. Zápas medzi ľuďmi a prírodou o skrotenie vodných tokov na tomto území trvá storočia, prvá priehrada vznikla už v roku 1510. Neskôr sa presadili najmä technokratické prístupy, ktoré vodné zdroje chápali a hospodárili s nimi najmä ako s prostriedkom podpory hospodárskeho rozvoja za každú cenu. Potoky, no najmä veľké rieky boli vo veľkom zregulované, aby sa stali zdrojom pre výrobu energie v hydroelektrárnach, voda sa častokrát úplne vytratila z miest a pre mestských ľudí sa postupne stávala čoraz viac „neviditeľnou“.

Klimatická kríza prináša urgentnú potrebu zmeny myslenia a prístupu k prírodným zdrojom, aj k vode – z tejto perspektívy zdrojom, aj k vode – z tejto perspektívy nemožno od umenia a kultúry očakávať bezprostredné zásahy, vzhľadom na to, že obvykle sa jedná o obrovské investičné projekty, no dokážu zohrať kľúčovú úlohu pri vzdelávaní o vode, pri uchovávaní pamäte na staré techniky a pri ich prepájaní so súčasnou potrebou vývoja udržateľných riešení. V tomto programovom klastri chceme, aby sa voda stala inšpiráciou aj materiálom umeleckej tvorby. Tieto projekty symbolizujú náš záujem o prírodu, o vodu v nej a témy ekologického prežitia a udržateľnosti. Chceme dostať vodu späť do mesta, vrátiť čaro nábrežiam a vodným nádržiam ako miestam oddychu a voľnočasových kultúrnych aktivít a tiež šíriť osvetu o možnostiach jej osvietenejšieho využívania a hospodárenie s ňou.

Flow Festival

Umelé vodné priehrady sú typická súčasť našej krajiny. Hydroelektrárne nám poskytujú energiu a pomáhajú predísť pravidelným záplavám. Ich výstavba ale často znamenala zánik celých komunít a pri ich vzniku sa zatopili celé dediny. Aj Vážska kaskáda je príkladom unikátneho systému hydroelektrární na priehradách, ktorý má masívny dopad na život a prostredie v svojom okolí. Najnovší prírastok systému je Vodné dielo Žilina, dokončené v roku 1997, ktoré sa odvtedy stalo obľúbenou rekreačnou zónou. Zapríčinilo ale, že 150 rodín sa muselo presťahovať. Do tohto prostredia pripravujeme multidisciplinárny *Flow festival*, ktorý sa odohrá priamo na hladine rieky a pri priehrade. To ho urobí prístupným tisícom divákov. Široké brehy Váhu vnímame ako zaujímavú lokalitu pre prezentáciu súčasného a svetelného umenia.

Skulptúry a svetelné objekty sprostredkované Biela noc (SK) vizuálne inak zadefinujú breh a rozžiaria hladinu. Pontónové ostrovy, člny a tradičné plte sa premenia na kinetické skulptúry, ktoré ponúknu unikátny estetický zážitok tisíckam divákovi, športovcom a okoloidúcim. Veľké, vodou inšpirované predstavenia francúzskych pouličných umelcov Ilotopie (FR) spoja veslárov, akrobatov, tanečníkov a hudobníkov do veľkej divadelnej večernej show. Flow festival bude oslavou vody, radosti z hry svetiel nad hladinou a z premeny vodnej krajiny. *Plávajúce záhrady* sú celoročný projekt, ktorý sa venuje tvorbe originálnych súostroví na hladine nádrží priehrad v Beskydách. Projekt je navrhnutý tak, že sa jeho časti dajú prezentovať aj na iných nádržiach na Orave (SK), pri obci Žermanice, Frýdku-Místku (CZ), a Żywici (PL). Táto umelá, umelecká pevnina sa stane miestom výstav, stretnutí

a diskusií. Umelec Juraj Poliak (SK) nainštaluje na Žilinskú vodnú nádrž plávajúce záhrady, kde sa budú konať podujatia ako celoročné záhradkárstvo a kontemplácia, pričom použije aj prvky zatopených obcí. Dánska umelecká skupina By Forfra (DK) vytvorí dočasné plávajúce štruktúry na Oravskej priehrade. Dočasná povaha je dôležitým znakom projektu, dodáva mu najmenšiu možnú ekologickú stopu, s vlastnými zdrojmi energie a bez odpadu. Život na palube tohto autonómneho kultúrneho súostrovia ponúkne možnosti umeleckých výstupení a inštalácií, ale aj samotné súostrovie bude architektonická kinetická umelecká forma. Bude majákom pamäti, ale aj víziou novej udržateľnej budúcnosti na vodnej hladine. Súčasťou festivalu Tanečno bude site-specific performance Orava DAM choreografa Manuela Rondy (IT) ktorá reflektuje pôvod a dopad Oravskej priehrady prostredníctvom tanca.

- **Organizátor:** Biela Noc (SK), Juraj Poliak (SK), Dom kultúry v Námestove (SK)
- **Partneri:** By Fofra (DK), Ilotopie (FR), Tanečno (SK)

Vodné výstavy

Projekt Žilina Beskydy 2026 obsahuje dve vodné múzeá, jedno v Environmentálnom centre Bôrik pri najstaršom žilinskom rezervoári, druhé v Aqua centre, ktoré je súčasťou novej budovy plavárne v meste Bielsko-Biala. Tie budú propagovať nový vzťah aj prístup k vode. Cieľom je spojiť ľudí s hmotným i nehmotným dedičstvom vody, vrátane jej sociálneho, kultúrneho, umeleckého i duchovného rozmeru. Múzeá budú vystavovať a interpretovať artefakty, techniky a tradičné vedomosti a vzťahy k nej. Ukazovať poznanie, ktoré zanechali predchádzajúce generácie a ktoré sú stále aktuálne. Stála výstava *Príbeh vody* bude inštalovaná priamo v najstaršej podzemnej nádrži pitnej vody v Žiline. Výstava, ktorú realizuje výtvarník a dizajnér výstav Juraj Poliak v spolupráci s múzejným konzervátorom Martinom Chmelíkom (SK) bude odrážať tri hlavné témy: voda ako zdroj života (voda na zemi, cyklus vody, stopa vody a klimatická zmena), vzťah vody a ľudí (voda v histórii a rôznych kultúrach), hospodárenie s vodou (voda v mestách, živelné pohromy, smäd). Príbeh vody by mohol byť favoritom škôl a rodinných výletov. Projekt obsahuje stálu vonkajšiu interaktívnu vodnú inštaláciu v krásnom parku pri nádrži. Pôjde o otvorenie inštaláciu umelecky stvárnených hravých vodných prvkov, s miestom na hranie pre deti a rôznymi jednoduchými

mechanizmami a mobilnými inštaláciami, ktoré demonštrujú rôzne spôsoby využitia vodnej energie. Environmentálny park Bôrik ponúkne aj veľký imerzívny výstavný priestor s najvyšším štandardom moderných technológií, čo umožní inovatívne umelecké prezentácie ekologických tém. Projekt *Roztápanie* je napríklad inštalácia nových médií, ktorá tematizuje antropocén, od uznávaneho slovnískového multimediálneho umelca Tadeja Droljica (SI). Uprostred parku visí zo stropu osvetlený kus ľadu a pod vplyvom ohrievačov sa začína roztápať. Tvorí sa pod ním jazierko, spúšťa zvuk tikajúcich hodín, krok za krokom návštevníkov ponára do reálnych záberov prírodných katastrof ako sú hurikány, záplavy, suchá či ekonomické udalosti spôsobené klimatickou zmenou. Vedľa týchto výstav budú *Rieky čistého diaľnia*, trojročný výskumný projekt o vzťahu medzi mestom a okolitým ekosystémom; medzi riekami a identitou mesta; medzi riekami a vodami a kolektívnou pamäťou (pohyb vody, zaplavené plochy); medzi mestskou a prírodnou krajinou. Tieto otázky budú riešiť jednotliví umelci a kreatívne tímy zložené z rôznych kultúrnych, vzdelávacích a sociálnych odborníkov, s pomocou správcov vôd, environmentalistov a zástupcov mesta. Projekt bude rozdelený na výskumnú a prezentačnú časť (prednášky, semináre, workshopy, diela). Bude sa konať každoročne ako individuálny umelecký výskum pozvaných domácich a európskych umelcov, ktorého výsledky budú neskôr implementované v interiéri. Projekt organizuje MVO Transkunsthalle (SK) a galéria Arzenál (SK), obe sa venujú umeleckým a vedeckým projektom, pod dohľadom kurátorov Antona Čierneho, Jakuba Kopca, Jána Kraloviča (SK) a so zapojením študentov VUŠ v Bratislave.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026, Transkunsthalle (SK), Galéria Arzenál (SK), Anton Čierny (SK), Juraj Poliak (SK), Memorymorph collective (PL), Tadej Droljic (SI), João Martinho Moura (PT), Braga 2027 (PT)
- **Partneri:** Martin Chmelík (SK), Vysoká škola výtvarných umení Bratislava (SK) Ateliér priestorových komunikácií + Urban Strategies Studios

Návrat vody do mesta

V rámci tohto projektu sa pozrieme na re-vitalizáciu brehov riek Rajčanky v Žiline,

ktorá tečie cez rôzne prímestské komunity a priemyselné zóny mesta, svojho druhu stratený raj. Začneme od investičného projektu, ktorý chce zlepšiť prístup k rieke a nové komunitné a kultúrne infraštruktúry. Potom tu prebehne *Ahoj Raj~čanka*, medzinárodný festival architektúry a dizajnu od Hello Wood architects (HU). Od počiatkov ako umelecký tábor v roku 2010 sa Hello Wood premenil na kreatívny hub architektov, dizajnérov a pracovníkov s drevom. Festival bude reflektovať relevantné urbanistické výzvy lokality, konkrétne absenciu interaktívneho priestoru pri vode v blízkosti centra mesta a umelci – architekti vytvoria dočasné inštalácie praktického, voľnočasového, vzdelávacieho charakteru, aby si územie vzali späť na kultúrne a komunitné aktivity. Na základe praktík Hello Wood sústreďných na skúsenosť bude kurátorský koncept zakotvený v predbežnom zbieraní dát a výskume, s účasťou miestnej MVO a obyvateľov. Úspech a esencia festivalu spočíva v komplementárnych štruktúrach, ktoré v doslovnom a prenesenom význame určujú scénu. Centrálna štruktúra, ktorú navrhli a implementovali Hello Wood, vytvára komunitný priestor a symbolický orientačný bod, dáva priestoru novú identitu. Konečný formát konceptu vyúsťi do otvorenej výzvy pre profesionálov a študentov architektúry/dizajnu z celého sveta, aby vytvorili desať tímov pre desať dočasných mestských zelených inštalácií. Tento medzinárodný festival architektúry a dizajnu potrvá desať dní a privedie do mesta sto študentov architektúry z celého sveta, dvadsať popredných architektov a dvadsať organizátorov. *Potok Všívák* je k projektu čiastočne pripojený tiež, keďže sa bude realizovať v Parku SNP v centre Žiliny. Tento projekt zvukového umenia prinesie potok skrytý pod mestom za minulého režimu, späť na povrch. Zvukový umelci Bad Ischl, Thomas Grill (AT) symbolicky vynesú potok späť hore ako zvukovú spomienku a vizuálnu inštaláciu. Celý projekt poukazuje na nedostatok rešpektu, ktorý dávame vode a hospodáreniu s ňou v našich mestách.

- **Organizátor:** Hellowood Architects (HU), Žilina Beskydy 2026 – Hangar (SK)
- **Partneri:** Thomas Grill (AT), občanský kolektív Raj~čanka (SK)

Voda z Beskyd

Projekt *Voda z Beskyd* používa umenie ako epistemologický nástroj a pozorovanie

lokálnych súvislostí s využitím vedeckých údajov kombinovaných s citlivými metódami. Cieľ je vytvorenie dočasnej mobilnej platformy, ktorá zaznamená odtlačok vody na krajinu. Počas pozorovania prostredia vytvoríme vizuálne a zvukové výstupy pomocou rôznych médií (napr. kresby, fotografia, site-specific intervencie). Materiál sa bude zbierať chronologicky do online zbierky v podobe informačného prúdu o živote vodnej entity. Pozvaní umelci sú Tomáš Hrůza, Karel Kunc, Tereza Záchová, Michal Klodner (CZ) a Alexandra Čihanská Machová (SK). Projekt v réžii pražského štúdia Prototyp pod vedením kurátoriek Karin Šrubařovej a Nikoly Brabcovej (CZ) poskytne zdroje pre Environmentálne umelecké centrum FM a budúce diela vo Frýdku-Místku a Beskydách. Hlavnou témou projektu *Pred dažďom* je voda v meste. Zo súčasného pohľadu už

voda nie je samozrejmy a nevyčerpatelný zdroj. Inšpiráciu hľadáme v oblasti umenia a krajinnnej architektúry, aby sme rozšírili obzory svojej predstavivosti a vytvorili modely nových miest s rozumným prístupom k vode. Pod projekt patrí Sympóziu krajiny, kde sa účastníci budú zaoberať komplexnými systémami hospodárenia s vodou, bude však primárne určené krajine a umeleckým zásahom v mestskom priestore. Výsledkom môžu byť vodu čistiace skulptúry, fontány, zavlažovacie systémy, zber vody, priepustné mestské povrchy. Umelci a architekti budú vybraní v medzinárodnej, otvorenej výzve v spolupráci s Klárou Salzmanovou (CZ) – Medzinárodná federácia krajinných architektov, Ondřejom Zdvomkom (CZ) – mestským architektom Frýdku-Místku a Kurtom Gebauerom (CZ), známym land umelcom. Po tomto procese pozveme niektorých autorov

implementovať intervencie v mestskom priestore a prezentovať svoje práce na výstave v galérii MOBA.

- **Organizátori:** KulturaFM, Studio Prototyp (CZ), Frýdek Místek kancelária mestského architekta (CZ)
- **Partneri:** Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita (CZ), Kultura FM (CZ), IFLA Europe, Ondřej Bělíca (CZ)

–SCAPE

Beskydy sú populárnym cieľom pešej turistiky pre miestnych i návštevníkov, preto ťažko vymyslieť lepšiu stratégiu budovania nového publika ako ísť tam, kde trávi väčšinu času – do prírody. V regióne sa nachádzajú dva národné parky, Malá Fatra a Babia Góra, a navyše päť chránených krajinných oblastí. Medzinárodná spolupráca medzi umelcami, správcami parkov, vedcami a ochranármi je priestorom pre inovatívne nápady a jedinečné zásahy do krajiny. Umenie v krajine experimentálne spája to, čo často vidíme ako oddelené: umenie, krajinu a vedu. Má schopnosť zlepšiť povedomie verejnosti o vzácných prírodných lokalitách. Zároveň preskúmame pozíciu umelca. Ako realizovať nové zásahy bez dobývania, kolonizácie územia? Aké je miesto silných a tvorivých bytostí v prírode?

–SCAPE

–SCAPE je dekoncentrovaný festival, ktorý publiku pomôže premýšľať o umení v prírode. Bude mať podobu bienále, prvé dva ročníky pod dohľadom Sodje Lotker (CZ), riaditeľkou Pražského kvadreniále, popredného európskeho festivalu scénografie. –SCAPE je celoročná umelecká sezóna v prírode Beskyd, ktorá každé dva roky prinesie pätnásť inštalácií, menšie skupinovú podujatia a komentované prehliadky v rámci umeleckých trás. Samotná cesta sa tak stane umeleckým aktom. Čas pohybu medzi umeleckými dielami je vhodný na premýšľanie, ticho, či rozprávanie príbehov. Budeme aplikovať interdisciplinárny prístup k umeniu – s výtvarníkmi, architektmi a performermi, aby realizovali umelecký výskum rôznych environmentálnych otázok. V spolupráci s európskymi partnermi

zo siete LAND pripravíme v sezóne medzi vydaniaми bienále sériu školení a umeleckých výmen medzi miestnymi a európskymi umelcami. Umelecké diela tak budú vznikať formou výmeny vedomostí medzi umelcami, vedcami, ochranármi a správcami lesa. Diela na realizáciu sa budú vyberať podľa ich primeranosti k danému miestu, s dôrazom na použitie prírodných materiálov, aby bola možná ich recyklácia aj priamo v teréne. Chceme sa vyhnúť hromadeniu návštevníkov na jednom mieste v prírode, čo zabezpečíme rozmiestnením diel na väčšom území s dobrým napojením na pešie, cyklistické či bežkárske trasy, bez ľahkej dostupnosti autom. Medzi pozvanými umelcami sú: kolektív Mali Weil (IT) – skúma vzťah medzi dizajnom a antropocénom; TAAT s Bregom Horemansom (NL) a Gertom-Janom Stamom (BE) – dvojica so záujmom o vzťah architektúry a ľudského

tela; Riitta Ikonen (FI) – fotografka, ktorá skúma vzťah medzi ľudským telom a prírodou; Jan Edler (DE) – architektúra a ekológia, Lotte van den Berg (NL) – performance a Adéla Svobodová (CZ) – výtvarníčka so záujmom o ekológiu, technológie a rituály.

- **Organizátor:** Sodja Zupanc Lotker (CZ)
- **Partner:** LAND European network, Oerol (NL), Activate Performing Arts (UK), Le Citron Jaune (FR) a Artopolis /PLACCC (HU)

Land ART Zawoja 2026

Land artový festival Zawoja (PL) je priamym pokračovaním tradície najväčšieho poľského land artového festivalu, ktorý sa od roku

2010 s veľkým medzinárodným úspechom koná v Lubline. Jeho zakladateľ a kurátor Jarosław Koziara bude hlavným kurátorom ročníka 2026. Slávny poľský performer a výtvarník, má za sebou desiatky monumentálnych land artových prác na rozlohe hektárov. V roku 2020 sa festival presťahoval do krásnej krajiny pri obci Zawoja, na miesto plné tajomstiev pod Babou horou, najvyšším vrchom Beskýd, pri rovnomennom národnom parku.

Čaro lesa

Napriek solídnej turistickej infraštruktúre Beskydy zatiaľ netrpia masovým turizmom. Charakter miestnej krajiny a prírody ich robí ideálnym miestom na rozvíjanie konceptu pomalého cestovného ruchu, obohateného o hlboké kultúrne zážitky. V tomto klastri budeme produkovať unikátne umelecké podujatia s hudobnými zážitkami, ktoré prehĺbia citlivosť voči prírodnému prostrediu. Prinesieme tiež nové pohľady na rôzne aspekty lesnej kultúry a vzťah medzi ľuďmi a prírodou. V posledných desaťročiach sme boli svedkami neustálej premeny spoločenských a ekonomických funkcií lesa, s narastajúcim napätím medzi ekologickými a ekonomickými záujmami, preto sa budeme venovať aj konfliktným otázkam ako je ťažba dreva, intenzita voľnočasových aktivít v chránených územiach, zber lesných plodov a húb a klimatická núdza, a to prostredníctvom interaktívnej výstavy a vzdelávacieho programu v novovytvorenom múzeu lesa Vychylovka.

V korunách stromov

Plánované nové *Múzeum lesa Vychylovka* by malo zvýšiť povedomie návštevníkov o význame lesa pre životné prostredie, jeho úlohu pri formovaní lokálnej kultúry a potenciáli zvyšovať kvalitu života ľudí. Múzeum by malo ponúkať komplexný vzdelávací zážitok venovaný vzťahu človeka a lesa, jeho minulosti, prítomnosti a budúcnosti, ale tiež jeho kultúrnym, etnografickým, priemyselným a environmentálnym aspektom. *Interaktívna stála výstava* bude tiež informovať o metódach, ktoré používa drevársky priemysel a dokumentovať vývoj metód a techník ťažby dreva. Ukáže tiež rôznorodosť fauny a flóry Beskýd a dopad ľudskej činnosti na krajinu. Predstaví etnografické dokumenty o živote a práci obyvateľov týchto odľahlých oblastí a ich tradičných zvykoch, mýtach a príbehoch. Múzeum lesa Vychylovka tiež bude hostiť *dočasné výstavy*, napr. Rozprávky a legendy lesa s Fínskym múzeom lesa Lusto či Legendárni lúpežníci Beskýd; iné projekty sa zasa sústreďia viac na biológiu, napr.: Rast stromu a fotosyntéza; Erózia;

Genetika lesa. Okrem nich plánujeme aj ďalšie projekty z oblasti súčasného umenia, ako napr. *Rozklad*. Štefan Papčo (SK) v rámci výstavy vytvorí komplexné experimentálne diela, pričom bude pracovať s abstraktnou kresbou, videom a objektmi. Výstupom bude sochárska inštalácia, ktorá integruje prírodné procesy a umelé zásahy do kusov mŕtveho dreva z okolitej prírody, ukazujúc kontrast medzi mŕtvym materiálom a životom húb, ktorý rozklad prináša. Výstava sa bude čiastočne konať v tmavom a vlhkom priestore sústredenom na haptický zážitok a prírodnú bioluminescenciu, Múzeum bude tiež platformou pre medziodborové výskumné aktivity, s kvalitnými kultúrnymi, vedeckými a vzdelávacími výstupmi. Bude hostiť debaty a konferencie pre profesionálov z lesníckeho odvetvia a environmentálneho výskumu, rovnako ako aj workshopy zamerané na súčasnú drevenú architektúru a dizajn. Ako súčasť projektu Žilina Beskydy 2026 by múzeum podľa nás malo ponúkať aj pohľad na lesné kultúry z paneurópskej perspektívy, v spolupráci s Fínskym múzeom lesa – Lusto v Savonlinne (FI) a inými európskymi múzeami lesa.

a Vlodko Kaufman (UA). Výber umelcov bude upresnený po medzinárodnej súťaži.

- **Organizátor:** Babiogórskie Centrum Kultury (PL)
- **Partneri:** Fundacja Latająca Ryba (PL), Galerie Plato Ostrava (CZ), Izolatsia – Platform for Cultural Initiatives (UA)

pripraví Jonáš Gruska (SK). Všetko vyvrcholí sympóziom pod vedením Petera McCoya (US), zakladateľa projektu Mycologos, kde vysvetlí, prečo sú podľa neho huby budúcnosťou ľudstva, so schopnosťou nakrmiť svet a kolonizovať iné planéty. Sympóziom sa sústreďí na koncepty ekológie húb, ich zber a miesto v ľudskej histórii, ako aj modernú aplikovanú mykológiu (pestovanie húb, lekárske využitie, atď.). Projekty zo sveta húb samozrejme nemôžu zostať iba v konferenčných sálach a galériách miest, preto sme pozvali maďarskú umelkyňu Csillu Hódi (HU), ktorá so svojím putovným projektom Mycolab ponúka stretnutia a workshopy pre nadšencov húb v dedinách regiónu.

- **Organizátor:** Kysucké múzeum – Múzeum lesa (SK)
- **Partneri:** Csilla Hódi (HU), Mycologos – Peter McCoy (USA), UNIZA – Fakulta biochémie (SK), LOM Space – Jonáš Gruska (SK), Marie Ladrová (CZ), Mycohood – Maria Subczyńska (PL), Environmentální umělecké

centrum FM (CZ), Přírodovědecká fakulta, Univerzita Ostrava (CZ), Galerie Plato Ostrava (CZ)

Hlasy lesa

Ticho. Šuchotanie lesa, šepkanie potoka, pukanie konárov, spev vtákov, hučanie píly, ktorá stína strom. To všetko počuť v lesoch rôznych svetadielov. Bude to tiež aréna kontrastov, na ktorých je vystavaná kompozícia *Hlasy lesa*. Žilinský zmiešaný zbor, organizátor známeho medzinárodného festivalu Voce Magna (SK) pozve pri tejto príležitosti zbory z rôznych krajín, vrátane svetoznámeho zboru kričiacich mužov Huutajat z Oulu (FI). V rámci projektu spolupracujú miestni s medzinárodnými spevákmi na experimentálnej novej kompozícii pre veľký zbor a prírodné nástroje. Spolu 200 až 250 spevákov vytvorí nezvyčajnú svetovú premiéru na základe skladby Petra Špiláka (SK). Vystúpenie bude obsahovať zvukové nahrávky a hudobné motívy asociované s lesom, doplnené o minimalistickú choreografiu. Kompozícia bude experimentom s hlasmi, zvukmi a pocitmi poslucháčov. Tí sa ponoria do atmosféry

lesných priestorov a pocítia ich krásu v ostrom kontraste k akútnym hrozbám klimatickej zmeny a odlesňovania. Vystúpenie sa vymyká tradičnému formátu, kde sú umelci a diváci tvárou v tvár, v Hlasoch lesa budú speváci roztrúsení na veľkej ploche a poslucháči budú dieťa objavovať a premýšľať o ňom počas chôdze lesom. Veľkou výzvou je synchronizácia účinkujúcich, na čo dirigent Štefan Sedlický (SK) využije mobilné aplikácie a digitálne pomôcky. Okrem živého vystúpenia vznikne aj krátky film, ktorý ako inšpiráciu pre iných zdokumentuje všetky fázy projektu.

- **Organizátor:** Žilinský Miešaný Zbor (SK)
- **Partner:** Huutajat (FI)

Z mesta von

Lesy a hory miestnym dlho slúžili ako zdroj živobytia a útočisko – kedysi pred kontrolou režimu, dnes pred rýchlym tempom mestského života. Beskydy majú rozvinutú infraštruktúru voľnočasových a športových aktivít, pešia turistika a prechádzky v prírode sú už dávno súčasťou životného štýlu, čo ešte prehĺbila pandémia. V tomto klastri sa zameriame na mentalitu miestnych ako ľudí z hôr a pozveme k nám konkrétne skupiny medzinárodných návštevníkov. Milovníci prírody a horskí turisti z Európy tu nájdu širokú ponuku kultúrnych trás a športových podujatí s hlbším kultúrnym rozmerom. Chceme umenie dostať von, na miesta kam ľudia chodia, dodať prírodným lokalitám nové kultúrne vrstvy. Za týmto účelom sme sa spojili s početnými miestnymi sieťami horských turistov, horolezcov, paragliderov, správcov parkov, environmentalistov, atď., aby sme spolu vytvorili nečakané spojenia medzi prírodou, umením a adrenalínom.

Umelecké trasy Beskydy

Vytvorením súboru umeleckých trás a chodníkov prinesieme nové príležitosti na objavenie komplexnosti územia, pomôžeme miestnym a návštevníkom objaviť špecifické aspekty aj skryté poklady a neznáme príbehy regiónu. Trasy pritiahnu pozornosť na menej známe miesta, ponúknu príležitosť vyjsť z mesta von, prekonať hranice, fyzické medzi štátmi aj tie mentálne v nás samých.

Objavovanie zmyslu umenia je totiž aj mentálna cesta, ktorú chceme spojiť s fyzickým putovaním. *Umelecké trasy Beskydy* umožnia turistom objaviť diela inštalované v celých Beskydských vrchoch alebo sa pripojiť ku kráčajúcim umelcom pri ich citlivom objavovaní územia. Prebehnú umelecké rezidencie, ktorých výsledkom budú performatívne prechádzky a umelecké happenings na trasách. Okrem toho sa v rámci iného programu Žilina Beskydy

2026 odohrá viacero projektov či inštalácií na miestach, ktoré tieto trasy spájajú, takže s umením sa návštevníci stretnú na ceste, aj v jej celi. Trasy budú vyznačené a vydáme k nim oficiálnu mapu. Hoci budú dočasné, niektoré by sa mohli stať trvalou súčasťou objavovania Beskýd. Na geolokáciu a dopĺňujúce informácie o umeleckých obsahoch na trase bude slúžiť mobilná aplikácia. Prostredníctvom beskydského participatívneho programu

pohostinnosti sa do nej a prezentácie kultúrneho a prírodného dedičstva zapoja aj miestni obyvatelia.

Potenciálne Umelecké trasy sú:

- *Legendy a mýty Beskýd – trasa o mestských a tradičných legendách, s digitálnym obsahom dostupným priamo na konkrétnych bodoch vo verejnom priestore*
- *Trasa Vrbu a Wetzlera – 130 km dlhá trasa, štvordňová pamätná púť z Múzea Auschwitz-Birkenau do Žiliny po stopách Rudolfa Vrbu a Alfréda Wetzlera*
- *Javornícke trasy sôch – založené na už existujúcom chodníku po hrebeni Javorníka, so zapojením nových diel z projektu ARTboretum*
- *Beskydský redík – objavovanie pastierskej kultúry, fariem a chalúp; zážitok z tradičnej kultúry a kuchyne*
- *Environmentálna trasa Beskýd – so správcami parkov a profesionálnymi ochranármi, s dôrazom na prírodné bohatstvo a ohrozenie Beskydských vrchov*
- *Mestský les Dubeň a Straník – prí-mestská prechádzka s výhľadom na Žilinu a vzdelávacími aktivitami*
- *Cesta graffiti a nástenných malieb – prechádzka po obciach Beskýd za nástennými malbami dua Etnograff*
- *ITrasa priemyslu a remesiel – cesta za priemyselným dedičstvom a miestnymi remeselníkmi*

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Slovenský klub turistov (SK), Memorymorph collective (PL), Etnograff (PL), PTTK (PL-TBC), Asociácia prírodného turizmu (SK)

Beskydy dokorán

V tomto projekte sa pozrieme na rôzne typy zážitkov pri chôdzi, nie len rekreačnej, ale spojenej aj s umením, ktorá v čomsi pripomína situacionizmus Guy Deborda, teda hravé blúdenie po mestách, objavovanie území a efektu, ktorý na nás majú. **Beskydy dokorán** je trojročný projekt francúzskeho umeleckého kolektívu Ici-Même Grenoble. V prvých dvoch rokoch tu členovia kolektívu strávia na viacerých dlhodobých rezidenciách a budú pripravovať umelecké trasy pre realizáciu v roku 2026. Budú objavovať vidiecke, priemyselné, poľnohospodárske, izolované a inak fragmen-tované časti Beskýd. Budú skúmať vzťahy a miesta stretnutí, zbierať príbehy a situácie, ktoré neskôr prepoja.

Ici-Même Grenoble je multidisciplinárna, multižánrová umelecká skupina, experti na vytváranie podmienok pre hlbšie kon-verzácie, objavovanie území, vytváranie neobyčajných situácií, v ktorých sa môžu odohrávať neobyčajné stretnutia. Ici-Même sa vo svojom výskume pohybujú nenásil-ne a kľzavo, od objavovania ku konštruk-cii, pričom až neskôr navrhujú umelecké protokoly a situácie. Budú iniciovať rôzne stretnutia a iné mikro akcie, konverzácie, rozhlasové vysielania, nočné putovania, a napokon umelecké produkcie, ktorých forma ešte len bude definovaná. Po nočnej prechádzke a bivaku v lese môžu navrhnúť zvukový prieskum továrne a vytvorenie „základných táborov“ s kultúrnym progra-mom, čítaniami a filmovými projekciami. Napokon, v roku 2026 navrhnú dve či tri trasy, vytvoria zvukové produkcie, mapy, knihu a výstavu.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Ici- Mème Grenoble (FR), Truc Sphérique (SK)

Rambler Dreamer – Eurorando 2026

Európska asociácia turistických klubov je sieť organizácii, ktorá propaguje pešiu turis-tiku a tvorbu turistických chodníkov v celej Európe. Organizujú výmeny know-how a za pomoci svojich členov, národných turistic-kých združení, presadzujú voľný prístup peších turistov k prírode. Každých päť ro-kov organizujú veľké podujatie, Eurorando, najväčšiu európsku udalosť svojho druhu, kde sa na jednom mieste stretnú účastníci z rôznych krajín EÚ a viac ako týždeň pu-tujú po viacerých turistických a kultúrnych trasách. Po Francúzsku, Česku, Španielsku, Švédsku a Rumunsku by to mohla byť prí-ležitosť pre Slovensko pozvať Európu na prechádzku do Beskýd, s piatimi až de-siatimi tisíckami účastníkov. Hlavná téma beskydského stretnutia Eurorando 2026 bude kultúra horskej tu-ristiky. Chceme významne posilniť ponuku kultúrnych a umeleckých trás, ktoré sa tra-dične pripravujú ako sprievodný program akcie, a pozvať turistov na naše Kultúrne trasy v Beskydách. Účastníkov vezmeme napríklad na miesta, kde sa budú inštalovať nové umelecké diela, niektorí budú môcť prenocovať v novovybudovaných útulniach, či vydať sa na trasu slávneho úteku Vrbu a Wetzlera z Auschwitz-Birkenau do Žiliny. Okrem tradičného trekového programu po-núkneme návštevníkom aj bohatú ponuku kultúrnych podujatí, vrátane malých výstav, čítaní, projekcií a akustických koncertov v horských chatách, ako aj outdoorové

hry na báze geocachingu a orientačných prechádzok.

- **Organizátor:** Slovenský klub turistov (SK)
- **Partneri:** European Ramblers' Association, Žilina Beskydy 2026 (SK)

Z oblakov

Svahy nad údolím Váhu pri Žiline posky-tujú ideálne podmienky pre paraglajdistov už od tridsiatych rokov. Už v roku 1936 sa v Československu konali prvé preteky na vrchu Straník a vďaka vhodnému tvaru kopca a veterným podmienkam zostáva dodnes jedným z najpopulárnejších miest milovníkov paraglajdistov na Slovensku. Projekt **Z oblakov** spája adrenalín bez-motorového lietania s land artom. Poľský majster land artu Jarosław Koziara a jeho spolupracovníci vytvoria pre projekt Žilina Beskydy 2026 tri unikátne land artové útva-ry v krajine, ktoré uvidia nielen paraglajde-ri, ale aj ostatní turisti z rôznych vyhladok nad Žilinskou kotlinou. Jarosław Koziara je multidisciplinárny výtvarník z Lublinu. Od roku 2000 sa zaoberá land artom, vytvára monumentálne obrazy vyorané do zeme. Od roku 2010 pôsobí ako umelecký riaditeľ medzinárodného land artového festivalu.

- **Organizátor:** Paraglidingový klub X-air (SK), Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partner:** Jarosław Koziara (PL)

Slnko na skalách

Slnko na skalách je multižánrový festival outdoorovej kultúry, priateľské stretnutie horolezcov a priaznivcov alpskej turistiky. Od roku 2015 pravidelne hostí stretnutia s inšpirujúcimi osobnosťami, cestovateľmi, horolezcami a spisovateľmi. Dôležitá sú-časť štvordňového stretnutia je premie-tanie cestovateľských a adrenalinových filmov, doplnené o workshopy rôznych lezeckých disciplín, ale tiež kultúrne pod-ujatia a koncerty. Program v roku 2026 bu-de obsahovať vystúpenia umelcov, ktorý pracujú s lanami (povrazolezci, akrobati a vertikálni tanečníci). V spolupráci s festivalom MOVE Ostrava a kurátorkou Janou Ryšlavou pozve festi-val skupinu Ziggurat Project z Budapešti, ktorá spolu s lezcami – účastníkmi a iný-mi performermi (StroMY) pripraví pôvodné site-specific air danceové vystúpenie pre kamennú stenu a stromy. Vertikálny ta-nec je mladá disciplína na pomedzí tanca a cirkusu, ktorá popiera gravitáciu a otvára

performerom nové spektrum možností pohybu. S pomocou lezeckých postrojov sa performerí môžu hýbať a tancovať vy-soko nad zemou. Ziggurat Project (HU) je medzinárodný, nezávislý, interdisciplinárny kolektív de-siatich umelcov z Budapešti, ktorý spája súčasný tanec s inými typmi umenia (di-vadlo, hudba, výtvarné a digitálne umenie). Sústreďuje sa na site-specific alebo site-sensitive performancie a sociálne uve-domelé projekty. StroMY (CZ) je skupina performerov z Brna, ktorá sa po skúmaní možností tanca a fyzického divadla v rôz-nych priestoroch a podmienkach rozhodla presunúť pozornosť na prírodné pros-tredie. Z blízkeho vzťahu s prírodou, pod vplyvom magickej sily stromov, sa začali koncentrovať výhradne na vertikálny ta-nec na stromoch.

- **Organizátor:** Slnko na skalách (SK)
- **Partneri:** Ziggurat Project (HU), StroMY (CZ), MOVE Ostrava (CZ)

Vrchol kultúry

Samity sa zvyčajne konajú na neobvyklých, neutrálnych miestach, ten náš sa bude konať na vrcholoch Beskýd. V tomto súbore projektov pozveme domácich a medzinárodných návštevníkov na neobvyklé miesta hôr, kde zorganizujeme špičkové kultúrne samity, nie nutne veľké, ale určite inšpirované miestom a jeho okolím, pričom budeme myslieť na ich ekologický dopad.

Festival Vrchol kultúry je trojdňový hudob-ný festival na horskej lúke slovenskej strany Beskýd. Očakávame účasť asi 15-tisíc náv-števníkov. Vystúpenia sa budú vyznačovať umiestnením, modernými a umelecky bri-lantnými aranžmánmi a prírodnou scené-riou Beskýd. Dôležitým znakom festivalu je zmes hudobných žánrov, ktorá má pritiah-nuť širšie a pestrejšie publikum. Program obsahuje tri hlavné koncerty a fúziu žánrov: ➤ „Beskydské horské klasické gala“ – symfonický koncert hudby inšpiro-vanej horami a ľudovou hudbou, od skladateľov ako Bedřich Smetana (úryvky z Predanej nevesty a Vltavy), Karol Szymanowski (baleť Harnasie), Wojciech Kilar (Krzesany) za účasti popredných operných spevákov ako Piotr Beczala, Iwona Sobotka (PL) and Štátny komorný orchester Žilina. ➤ Redík – symfonická fantá-zia – 90 minút ľudovej symfonic-kej show s beskydskými pastier-mi, podľa ľudovej hudby regiónu

Pochod za Beskydy

Pochod za Beskydy je otváracie podujatie série, ktorá na hranice prinesie v symbo-lický deň 1. mája kultúru a umenie, jedlo a tanec. Projekt má byť oslavou jari, vzá-jomnosti a tiež nášho vstupu do EÚ. Horskí turisti, chodci a milovníci jazzu budú vítaní na ľahkej prechádzke po poľskom, českom a slovenskom pohraničí, kde sa hranice stretávajú v ikonickom Trojmedzí. Po ceste budú umelecké zastávky, s jazzovými kvar-tetmi pod stromami, umeleckými aktivitami pre deti a kvízmi na tému európskych kul-túr. Podujatie je vhodné pre rodiny a pre-chádzka osobitne myslí na tie s malými deťmi. Na Trojmedzí budú chodcov čakať stánky s jedlom, hudba a tanečné pred-stavenia; českí, slovenskí a poľskí účastníci si budú môcť vymeniť tradičné jedlá, po-čuvať hudbu a zapojiť sa do umeleckých a remeselných workshopov. Jedna z troch ciest bude obsahovať hnanie stáda oviec z farmy v Koniakowe smerom k Trojmedziu s výkladom o ich chove. Ďalšiu z ciest po-vedie skupina Hrčava z rovnomennej českej

od skladateľov Przemysława Zycha a Patryka Walczaka (PL). Medzi vy-stupujúcimi bude Katarína Máliko-va (SK), súbor Volosi, súbor PoPie-ronie a zbor a orchester Śląsk. ➤ „Klasické techno“ – DJ set kombinovaný s vážnou hudbou v podaní Komorného orchestra Bielsko-Biała, akustická inter-pretácia pôvodne elektronickej skladby od známeho DJa.

Festival využije špičkovú technológiu, s 22-kanálovým vstupom a kvalitou zvuku na úrovni popredných európskych kon-certných sál aj vo vonkajších podmienkach. Využije aj najmodernejšie riešenia mapo-vania zvukov a eliminácie hluku, ktoré za-bezpečia publiku optimálny zvukový zážitok a zároveň minimálne hlukové znečistenie prostredia. Tento unikátny projekt má veľký propagačný potenciál, s možnosťou pre-nosu v TV a podpory popredných poľských produkčných a audio spoločností.

dediny a jej témou bude história pašerác-tva. Podujatie je pokračovaním Pochodu za Európu Nova Gorica 2025, ktorý každo-ročne 1. mája skúma pojem hraníc.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partneri:** Euroregion Beskydy (SK/CZ/ PL), Zadymka (PL), farma Koniaków (PL), Národopisná skupina Hrčava (CZ), Krajské kultúrne stredisko v Žiline (SK), Nova Goriza 2025 (SI)

- **Organizátor:** Temida Arts & Business Foundation (PL)
- **Partneri:** Bielskie Centrum Kultury (PL), Štátny komorný orchester Žilina (SK)

Jazzový festival Lotos

Bielska Zadymka Jazzowa (PL) je festival, ktorý existuje od roku 1999. Ako napo-vedá názov (Zadymka znamená „meteli-ca“), festival sa odohráva v zime, kedy do regiónu prichádza najviac turistov. Je to podujatie „s dušou“ uprostred scenérie zimných Beskýd. Návštevníci majú na päť dní šancu zažiť desiatky koncertov v rôz-nych priestoroch. Unikátna atmosféra a hviezdy svetového jazzu, často v rámci svojho jediného koncertu v Poľsku či do-konca Európe, sú magnety, ktoré priťahu-jú návštevníkov z celej krajiny i zahraničia.

Zadymka pre projekt Žilina Beskydy 2026 zorganizuje šesť špeciálnych jarných vonkajších koncertov, ku ktorým sa bude dať dostať po krátkej prechádzke okolo horských chát k pódiam priamo na svahu kopca. Niektoré miesta sú už určené, napr. Góra Žar – vrchol nad jazerom Žar, hostel Równica uprostred Sliezkych Beskýd, či na slovenskej strane Vrátna dolina. Festival prinesie špičkových svetových etno-jazzových hudobníkov do regiónu už tak bohatého na ľudovú hudbu. Inšpiruje spolupráce a zapojí ľudovú hudbu z regiónu a odinakaľ do dialógu s jazzom. Príde napríklad Dhafer Youssef (TN) so svojím štýlom inšpirovaným jeho pôvodom v dlhej línii muezínov. Dhaferova hudba je fúziou orientálnych vplyvov a mestských rytmov, živým stretnutím tradície a súčasnosti, univerzálnym volaním po mieri.

- **Organizátor:** Asociácia Umenie divadlo – Zadymka (PL)
- **Partneri:** KulturaFM (CZ), Žilina Beskydy 2026 (SK)

Hudobné výlety pri hraniciach

Svätováclavský hudobný festival (CZ) je najväčší medzinárodný festival sakrálnej a starej hudby v Česku. Od jeho založenia v roku 2004 ponúka koncerty s európskym rozmerom od domácich i zahraničných interpretov. V roku 2026 sa odohrá deväť monumenálnych koncertov, s dôrazom na autentickú interpretáciu starej a sakrálnej hudby. Privedú k nám najlepších európskych interpretov a súbory do historických budov v celom regióne a všetkých troch krajinách. Pozvané súbory a sólisti sú: AKAMUS – Akademie für Alte Musik Berlin (DE) a Isabelle Faust – violin (DE), Terra Nova Collective (BE), Europa Galante a Fabio Biondi (IT), Solamente Naturali s Milošom Valentom (SK) a Filippom Minecciom, kontraalt (IT), Orquestra barroca Vespres d’Arnadí (SP) a Carlos Mena – kontratenor (SP), Collegium 1704 s Václavom Lukšom (CZ) a Magdalenou Koženou – mezzosoprán (CZ), Gabriele Mirabassi – jazzový klarinet (IT) a Simone Zanchini – akordeón (IT), Janoska Ensemble (SK/AT), Wojciech Myrczek – spev (PL) a Paweł Tomaszewski – klavír (PL).

- **Organizátor:** Svatováclavský hudební festival, z.s.
- **Partneri:** Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia

w Katowicach (PL) / Generální konzulát Polské republiky v Ostravě (PL) / Instytut Polski (PL) / Instytut Adama Mickiewicza (PL) / Narodowy Instytut Fryderyka Chopina (PL) / Spoločnosť Theodora Lotza, (SK) / Českoněmecký fond budoucnosti (CZ, DE) / ČAF – Česká asociace festivalů (CZ) / PKF – Prague Philharmonia, (CZ) / Baroque Opera Stars s r. o. (CZ) / Collegium 1704 o. p. s. (CZ), Terra Nova Antwerpen VZW (BE) / Accion Cultural Española (ES) / Asociació Ateneu D’Historia i Art (ES) / MTÜ Collegium Musicale (EE)

Slanický ostrov divadla

Festival Slanický ostrov divadla sa koná v jedinečnom prostredí Slanického ostrova uprostred Oravskej priehrady, ale tiež na iných vhodných miestach v Námestove a na Orave. Zvyčajne trvá týždeň a ponúka jedno predstavenie denne a sprievodný program (koncerty, projekcie a diskusie na lodi, výstavy). V roku 2026 sa bude konať siedmy ročník s dôrazom na európske témy, spoločnú európsku históriu, kultúrnu rozmanitosť a reflexie rozširovania EÚ a integračných procesov. Festival sa rozšíri o vystúpenia európskych divadiel, súčasťou slávnostného otvorenia bude svetelná show na hladine priehrady.

- **Organizátor:** Kult.1629 (SK)
- **Partneri:** Mestské kultúrne stredisko Namestovo, ŽSK

Nosferatu

Nemý film Nosferatu (1922) sa zapísal do histórie nielen ako prvý upírsky film, ale aj ako artefakt búrlivej doby, ukážka nemeckeho expresionizmu a úspech raného filmárstva, obzvlášť čo sa týka špeciálnych efektov. Na základe pôvodnej hudby Hansa Erdmanna Štátny komorný orchester Žilina (SK) v spolupráci s Jenskou filharmóniou (DE) vystúpi počas veľkého outdoorového premietania filmu na pozadí Oravského hradu, kde sa pôvodný film natáčal. Po tejto premiére sa predstavenie presunie na

hrad Hukvaldy pri meste Frýdek-Místek v spolupráci s Medzinárodným hudobným festivalom Leoša Janáčka (CZ).

- **Organizátor:** Štátny komorný orchester Žilina (SK)
- **Partneri:** Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka (CZ), Filharmónia Jena (DE)

Odpoutaná Scéna

Tradičné podujatie Odpoutaná scéna vo Frýdku-Místku je divadelný festival pre široké spektrum divákov, ktorý v roku 2026 spojí unikátny miestny kontext s európskymi témami a výzvami. Program zdôrazňuje klimatickú krízu a dáva ju do kontrastu s priemyselným a technologickým vývojom. Kill Climate Deniers je satirická čierna komédia austrálskeho dramatika Davida Finnigana, ktorú pre Švandovo divadlo upravili Kristýna Jankovcová (CZ) a Adam Svozil (CZ). Je to o skupine ekoteroristov, ktorí si ako rukojemníkov vezmú 1 700 austrálskych politikov a novinárov v budove parlamentu, kým sa neprijmú opatrenia na boj s klimatickou krízou. Toto a iné predstavenia festivalu Odpoutaná scéna otvoria nový divadelný priestor Nová scéna vo Frýdku-Místku.

- **Organizátor:** Kultura FM (CZ)
- **Partner:** Švandovo divadlo (CZ)

Budúcnosť tradície

Súbor projektov Budúcnosť tradície bude predstavovať priestor pre tradičnú kultúru zakorenenú v prírodnom prostredí a jej súčasný výklad. Beskydy a severné Slovensko s jeho hornatou morfológiou, boli svedkami vzniku viacerých silných kultúrnych identít – dalo by sa povedať, že každá dolina tu má vlastné, jedinečné tradície. Niektoré z nich, ako fujara, či terchovská ľudová hudba, sa nachádzajú dokonca na zozname nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Žilinský kraj je tiež známy výrobou ovčieho a kravského syra a miestnou pastierskou vrchárskou kultúrou.

Pastierska kultúra

Medzinárodná skupina pastierov a dokumentaristov vyrazí začiatkom mája na *Karpatský Redík* z Rumunska po starých pastierskych cestách do Beskýd, so štádami oviec, ktoré koncom septembra prídu do Žiliny. Púť dlhá viac ako tisíc kilometrov bude pripomenutím valašskej kolonizácie Beskýd a pastieri s ovcami prejdú na ceste do Českých Beskýd cez Rumunsko, Ukrajinu, Poľsko a Slovensko. Karpatský Redík pripomína tradičné formy sezónneho pastierstva v Európe, ktoré sa u nás nazývali „redyk“ či „redik“. Táto forma pastierstva znamená, že sa pastieri či dokonca celé ich rodiny pravidelne podľa ročných období presúvajú s ovcami za pastvou. Stav vegetácie a podmienky na pasenie sa počas rokov menia. Tento spôsob chovu oviec a života pastierskych komunít sa pomaly vytráca. Horské dediny sa vyludňujú, keďže mladá odchádzajú za lepším životom do miest. Spolu s miestnymi partnermi pripravíme bohatý program na jednotlivých zastávkach, s predstavením nielen pastierskych zručností, ale aj hudby, tanca a remesiel. Dôležitou súčasťou bude aj výmena skúseností a spoločná práca na tradičných výrobkoch, ktoré sa spájajú s chovom oviec, spracovaním vlny, kože a produkciou mlieka a syra. Súčasťou putovania budú aj etnografi a umelci (autori, fotografi, výtvarníci), ktorí vytvoria unikátny dokument o tomto zanikajúcom spôsobe života.

Festival pastierskej kultúry bude nový dvojdiňový festival, v rámci ktorého plánujeme na žilinskom hlavnom námestí postaviť dočasný salaš s ovcami a kozami. Súčasťou festivalu bude ochutnávka pastierskych kulinárskych špecialít, hudobný a tanečný folklórny program, prezentácia farmárskych pracovných tradícií a ukážky remesiel. Hlavným bodom programu bude prechod stáda oviec cez mesto späť do hôr, spojený s prechodom Karpatského Redíku. Pastierska kultúra je jedným z typických znakov Slovenska, EHMK však ponúkne

aj príležitosť privítať pastierov z rôznych kútov Európy. Festival bude tiež obsahovať konferenciu o snahách zachovať horské pastierstvo na Slovensku a v Európe. Projekt si kladie za cieľ poukázať na to, že poľnohospodárstvo nie je iba proces produkcie potravín, ale aj jeden zo zásadných pilierov kultúry.

- **Organizátor:** Krajské kultúrne stredisko Žilina (SK), Valašské muzeum v přírodě Rožnov p. R. (CZ)
- **Partneri:** Spolek Koliba Košařiska (PL), Centrum Produktu Regionalnego Koniaków (PL), European Shepherd's Network

Hudobné stretnutia

V roku 2026 sa v obci Čičmany, známej typickými ornamentálne zdobenými drevenicami, odohrá 20. ročník *Celoslovenského stretnutia fujaristov*. Fujara je dlhý drevený dychový nástroj s tromi zvukovými otvormi, pôvodom zo stredného Slovenska. Je to jeden zo slovenských pokladov na zozname kultúrneho dedičstva UNESCO. Toto štvordňové podujatie zvyčajne pozostáva z výstavy ručne vyrábaných tradičných nástrojov, remesiel a bohatého hudobného programu, ktorého sa zúčastňuje približne 50 hráčov na fujare z rôznych častí Slovenska. Okrem tejto tradičnej udalosti plánujeme aj priamo pre túto lokalitu vytvorený koncert v prírode, v rámci ktorého dôjde k interakcii medzi slovenskými fujaristami a hráčmi na iné tradičné dychové nástroje z rôznych európskych kultúr, akými je alpský roh či škótske gajdy. *Ozveny z Beskýd* je unikátny originálny projekt od Orchestra Berg, ktorí odohrajú pôvodné skladby troch súčasných skladateľov, ktorými sú: Michal Rataj (CZ), Bruno Sanfilipo (ES) a Marek Keprt (CZ).

Skladatelia si naštudujú pôvodné skladby pre tradičné nástroje od beskydských hudobníkov a reinterpretujú ich. Koncert sa, ako je pre Berg typické, odohrá v nezvyčajnom prostredí prírody s ozvenou okolitých hôr. Orchester Berg (CZ) je popredný pražský súbor, ktorý prezentuje atraktívne a inovatívne projekty s dôrazom na súčasnú hudbu a hudbu 20. storočia, často mimo tradičných koncertných sál. EHMK ponúka priestor na netradičné stretnutia a jedným z najočakávanejších spoločných projektov je *Nečakané stretnutie*, fúzia dvoch jedinečných ľudových tradícií, terchovskej hudby a kantele, fínskeho hudobného nástroja. Súčasťou projektu budú tvorivé dielne s majstrom kantele Marjom Smolanderom (FI) zo severnej Karélie a spoločné koncerty s rôznymi terchovskými skupinami. V roku 2013 bola terchovská ľudová hudba zapísaná na zoznam kultúrneho dedičstva UNESCO. Terchová je obec 25 kilometrov od Žiliny a jej hudba je typická trojčlennými súbormi a polyfonickým spevom. Fínsky hudobník Marjo Smolander (FI), expert na ľudovú hudbu a world music, hrá na tradičný fínsky nástroj kantele. Posledný projekt, *Karpatské zbojnícke kapely*, spojí orchester Tomáša Kočka (CZ), Nebeskú muziku z Terchovej (SK) a poľský Bartnický band (PL) – všetky tri inšpirované horskou hudbou, ktorú pretvoria do modernej podoby. Zúčastnia sa spoločných workshopov, aby vytvorili hudobné predstavenie o horských tradíciách, zbojníckej histórii a kráse miestnych hôr.

- **Organizátor:** Krajské kultúrne stredisko Žilina (SK), Berg Orchestra (CZ), Tomáš Kočko orchestra (CZ)
- **Partneri:** Marjo Smolander (FI), Michal Rataj (CZ), Bruno Sanfilipo (ES) and Marek Keprt (CZ), Bartnický (PL), Nebeská muzika (SK)

Etnograff

Táto trasa s nástennými maľbami vznikne v spolupráci s medzinárodnou skupinou graffiti umelcov a muralistov. Novovytvorené diela budú prezentovať a popularizovať témy spojené s tradičnou kultúrou a identitou medzi mladým publikom moderným a prístupným spôsobom. Plánujeme rezidenciu a výmenný program s inými graffiti festivalmi ako Wallz (CZ) a Sewer Street Fest (SK), väčšina malieb ale vzíde z otvorených výziev. V rámci projektu vznikne aj trasa nástenných malieb s orientačnými tabuľami, mapa a interaktívna mobilná aplikácia, ktorá pomôže pri ich hľadaní v celom regióne. Autorom projektu je Maciej Szymonowicz (PL), člen skupiny Projekt Etnograff, ktorý ho vytvorí spolu s českými a slovenskými partnermi. Sám už vytvoril viacero malieb na stenách miest Poľských Beskyd, s odkazmi na goralskú kultúru.

- **Organizátor:** Projekt Etnograff (PL)
- **Partneri:** Partneri: Roman Wirth (CZ), Wallz festival – Plzeň 2015, zs (CZ), Sewer Street Fest (SK), Samuel Daniš (SK), Memorymorph Collective (PL)

Rurban

Jedným z typických znakov dnešnej spoločnosti je prehlbovanie rozdielov medzi vidiekom a mestom, medzi vidieckym životom a zaužívanými spôsobmi života a neustálou inováciou (nielen technologickou) v každodennom živote mesta. V posledných desaťročiach prešli vidiecke oblasti obrovskou premenou všade na svete, ale hlavne v Európe je jasný dopad industriálneho poľnohospodárstva a moderného mestského životného štýlu na život na vidieku. Stúpa však záujem o lokálne farmy, miestne a bio produkty. Vďaka súčasným kuchárom sa vracajú recepty, bylinky a korenia starých mám. Tradičné umenie beskydských bylinkárov sa odráža aj v podobe prírodnej kozmetiky. Rurban je proces kreatívneho skúmania potenciálu zdedených a nových impulzov za použitia prístupov gastronomického kurátorstva, archeológie a hackingu.

Kreatívne trhovisko

Kreatívne trhovisko v Žiline naplní dlho zanedbané potreby domácich. Projekt je výstup z pilotnej verzie programu Mestská akupunktúra. Nápad vznikol počas workshopov s hlavným architektom mesta a študentmi STÚ v Bratislave. Trhovisko sa bude skladať z priestraných modulárnych stánkov na denný predaj čerstvých potravín a gastronomické workshopy. Kreatívne trhovisko je dočasná stavba a bude fungovať ako kultúrne

Poslední na dedine

Poslední na dedine je imerzívny festival v odľahlých osadách vidieckych častí Beskyd, venovaný téme odchádzania. Odchádzanie z vidieka do miest prebieha v regióne už storočia. Tento týždňový festival sa pokúsi zachytiť postupný zánik malých odľahlých obcí. Využijeme model festivalu Goat Milk (BG), ktorý sa odohráva v podobnej opustenej dedine a Bela Rečka v regióne Stara Planina v Bulharsku, ktorý ponúka kultúrne aktivity miestnym komunitám. Bulharská organizácia New Culture Foundation festival organizuje od roku 2003, spája miestnych, často starších, ľudí, s medzinárodnými súčasnými umelcami a sociológmi. *Festival Poslední na dedine* ponúka umelecký program, ale aj diskusie a workshopy v oblasti ústne tradovanej histórie. Je to príležitosť bývať u miestnych, zažiť ich rytmus života, zdieľať spomienky a diskutovať o generačných rozdieloch, ale tiež pomôcť priniesť do dedín znova život. Hostom bude legendárne poľské divadlo Teatr Wiejski Węgajty (PL), ktoré pôsobí v odľahlom regióne na severovýchode Poľska už viac ako tridsať rokov a pri tvorivej práci používa antropológické

postupy. Česko-nórsko-islandská skupina Moetivi Caravan (CZ/NO/IS) miestnym tiež ponúkne originálny umelecký zážitok a kombináciu výtvarného umenia a hudby a prvkami bábkového divadla. V špeciálne upravenom karavane cestujú do najmenších dedín, aby porozumeli fenoménu domova z pohľadu cestovateľa.

- **Organizátor:** New Culture Foundation (BG)
- **Partneri:** Teatr Wiejski Węgajty (PL), Moetivi caravan (CZ / NO / IS)

Kulinárska archeológia

Výskumný projekt Kulinárska archeológia pátra po tom, ako sa tradície spojené s potravinami a poľnohospodárskou výrobou vyvíjali v rôznych zemepisných a historických súvislostiach Európy. Národné kuchyne v Európe vznikli pomerne nedávno, kedysi bol hlavný rozdiel medzi severnou a južnou časťou kontinentu. Odborníci na kulinársku archeológiu, Zora Mintalová-Zubercová (SK) a Vladimír Tomčík (SK) a potravinová kurátorka Monika Kucia (PL) odhalia pôvod našich tradícií a prerozprávajú príbeh jedla v Európe. Partnermi projektu budú Faro 2028 a Bad Ischl 2024. Milióny ľudí na celom svete využívajú na prípravu jedál rastliny z lesa a produkujú stovky udržateľných produktov, vrátane kozmetiky, používajú liečivé bylinky. Jedlo z lesa je viacvrstvový projekt, ktorý spája rôzne formy skúmania lesných zdrojov a vyvrcholí veľkou výstavou v Beskydskom múzeu v meste Frýdek-Místek. Projekt sa snaží spomenúť si tradičné recepty a zabudnuté suroviny, ale aj techniky prípravy jedál typické pre región. Jeho súčasťou bude prezentácia potravín, ochutnávky, workshopy a špeciálne vydanie farmárskeho trhu. Okrem toho bude obsahovať aj publikovanie a preklady receptov pre európskych návštevníkov, s kulinárskym sprievodcom po regióne, ktorý predstaví

Európske stretnutie kulinárskeho umenia

Varenie pre nás nie je len dopĺňanie kalórií, ale hlavne estetická tvorba, ktorá môže osloviť každého. Počas roku titulu budeme hostiť open-air kulinársky festival s viac ako 15 tímami kuchárov z rôznych krajín. Súčasťou festivalu bude súťažný večer, ale aj spoločná príprava európskeho menu. Dôraz sa bude klásť na kvalitu potravín a prísad, ako aj udržateľnosť použitých

surovín. Veľká časť festivalu bude venovaná workshopom pre verejnosť, s ukážkami špeciálnych postupov ohľadne estetiky a kreativity, prinesie aj kurzy udržateľného varenia, záhradkárstva a starostlivosti o krajinu. Zlatým klincom festivalu bude veľká show popredných európskych kuchárov na hlavnom námestí v Žiline. Organizátorom bude Tomáš Popp, slávny český kuchár a propagátor konceptu slow food, ktorý založil a so svojou MVO Envic (CZ) riadi farmárske trhy v Plzni.

- **Organizátor:** Tomáš Popp (CZ)
- **Partneri:** ENVIC (CZ), Plzeň 2015 (CZ)

Kulinárska archeológia

Výskumný projekt Kulinárska archeológia pátra po tom, ako sa tradície spojené s potravinami a poľnohospodárskou výrobou vyvíjali v rôznych zemepisných a historických súvislostiach Európy. Národné kuchyne v Európe vznikli pomerne nedávno, kedysi bol hlavný rozdiel medzi severnou a južnou časťou kontinentu. Odborníci na kulinársku archeológiu, Zora Mintalová-Zubercová (SK) a Vladimír Tomčík (SK) a potravinová kurátorka Monika Kucia (PL) odhalia pôvod našich tradícií a prerozprávajú príbeh jedla v Európe. Partnermi projektu budú Faro 2028 a Bad Ischl 2024. Milióny ľudí na celom svete využívajú na prípravu jedál rastliny z lesa a produkujú stovky udržateľných produktov, vrátane kozmetiky, používajú liečivé bylinky. Jedlo z lesa je viacvrstvový projekt, ktorý spája rôzne formy skúmania lesných zdrojov a vyvrcholí veľkou výstavou v Beskydskom múzeu v meste Frýdek-Místek. Projekt sa snaží spomenúť si tradičné recepty a zabudnuté suroviny, ale aj techniky prípravy jedál typické pre región. Jeho súčasťou bude prezentácia potravín, ochutnávky, workshopy a špeciálne vydanie farmárskeho trhu. Okrem toho bude obsahovať aj publikovanie a preklady receptov pre európskych návštevníkov, s kulinárskym sprievodcom po regióne, ktorý predstaví

rodinné a remeselné pekárne, cukrárne, pivovary, atď.

- **Organizátor:** Beskydské muzeum Frýdek Místek (CZ)

Ventriloquing

Často sa hovorí „sme to, čo jeme“, to je ale v posledných desaťročiach skôr znepokojujúce. Maskulínny charakter niekdajších farmárskych praktík, ktorý si mal podrobiť svoje okolie, je dnes čoraz menej presvedčivý recept; namiesto zdanlivej kontroly sa ukazuje naša krehkosť a vzájomná prepojenosť. Hovorí sa, že počas trávenia sa krv z mozgu presmeruje do žalúdka, preto sme sa týmto procesom rozhodli dať meno. Projekt Ventriloquing hľadá spojenie medzi prístupnosťou zážitku jedenia a poetikou a kritickým prístupom súčasného umenia. Bude prezentovaný v podobe bistra, ktoré bude riadiť Dávid Koronczi (SK), umelec a dizajnér, ktorý spája performancie so záhradkárstvom, a David Přílučík (CZ); ten v svojom diele tematizuje vzťahy, ktoré formujú naše sociálne a kultúrne pozadie.

- **Organizátor:** Kultura FM – Nová osmička Frýdek-Místek (CZ)

Akadémia druhov

Umelecký kolektív Onkruidenier (NL) sa v svojej tvorbe sústreďuje na divo rastúce rastliny, dáva im v našich životoch nový význam a funguje ako predajca zozbieraných potravín. V Beskydách podniknú umelecký výskum, aby pochopili ekosystém regiónu z perspektívy jeho používateľov: farmára, kravy, továrne, zrnka kukurice či historika. De Onkruidenier (NL) chcú počas mesačnej rezidencie vo Frýdku-Místku vyvinúť dočasné študijné prostredie: Akadémiu druhov. Úlohou tohto komunitného programu je dať tvar (ne-)ľudskej komunite. Prostredníctvom Akadémie druhov chcú zviditeľniť, že sme súčasťou viacdru-

hovej komunity. Pozývajú verejnosť, aby sa do prostredia aktívne zapojila a stala členom posádky na tejto plavbe prechodu s prírodnou ekológiou, ktorá nás obklopuje. Verejnosť bude súčasťou multisenzorickej inštalácii na farme, kde čuch, chuť a hmat hrajú pri našom novom spoznávaní prostredia kľúčovú rolu. Prácu doplní verejný program, kde sa naučíme zberom, skúmaním priestoru, cvičením, ochutnávaním a vizuálnym pozorovaním zostríť svoje zmysly a využiť telo ako nástroj na prežívanie našej úlohy v tejto viacdruhovej komunite.

- **Organizátor:** Kultúra FM (CZ)
- **Partneri:** Collective De Onkruidenier (NL), MDK Bielsko-Biala (PL), Stanica Žilina Záriečie (SK)

Hekni prírodu

Pôjde o sériu týždňových hackatonov, ktoré umožnia skúmanie rôznych tém na priesečníku umenia, technológie a ochrany prírody. Dôraz bude na inovatívnom využití nových technológií v oblasti bio-hackingu, open-source hardvéru a softvéru vo vzťahu k environmentálnym témam. Budú sa odohrávať v prírode Beskyd a pozostávať z praktických workshopov, prezentácií, exkurzií a predovšetkým spontánnej spolupráce a výmeny zručností. Každý rok sa pre ne vyberie konkrétna téma.

- **Organizátor:** Sucha Beskidzka (PL)
- **Partneri:** Environmentálny umelecký centrum FM (CZ), Project Zavod ATOL (SI), Ljudmila (SI)

Udržateľné komunity

Pohľad na rozkvitnutú záhradu či prechádzku v slnečnom parku vždy osvieži od každodenného zhonu, typického pre život v meste. Každý sa zhodne na tom, že prítomnosť zelene je dôležitý faktor kvality mestského života. Udržateľnosť komunit ale nie je iba o zeleni a hospodárení so zdrojmi, ale aj o kultúrnej a spoločenskej harmónii. Spoločne navrhnuté riešenia

estetických otázok môžu byť zároveň motorom akceptácie nových environmentálnych opatrení a nové modely hospodárenia s vodou či energiou by mali byť integrované do tkaniva našich mestských komunít.

Komunitné dvory

Investície do komunitnej infraštruktúry a zelenie sa v 90. rokoch výrazne zredukovali. Tento trend sa v poslednom období darí otáčať, aby sme toto úsilie podporili a zlepšili celkovú kvalitu komunitného a kultúrneho života, rozhodli sme sa v okrajových oblastiach Žiliny založiť sieť kultúrnych domov. Budú slúžiť aj ako priestory pre kreatívne rezidencie priamo v komunitách pre umelcov a tvorcov, ktorí budú môcť pripravovať verejné intervencie s miestnymi obyvateľmi. Podobne, aby sa zvýšila udržateľnosť týchto komunít a zmenšil dopad klimatickej zmeny na predmestia, rozhodli sme sa pre transformáciu Komunitných dvorov. Projekt zahŕňa revitalizáciu vnútroblokov na predmestiach, jeho výsledkom budú nové kultúrne a komunitné funkcie (menšie pódiové priestory, mobiliár), ale aj nová zeleň (mobilná zeleň, kompostéry, komunitné záhrady). V rámci projektu Fontány pre Zuzany (odkaz na rovnomenný populárny slovenský

film z roku 1985) vznikne osem nových fontán a iných zariadení na zadržiavanie vody. Miestnych zapojíme do dialógu s kultúrnymi mediátormi, čo vyústi do umeleckej súťaže, z ktorej vzíde návrh ôsmich nových fontán na dvoroch žilinských sídlisk. Mesto Žilina plánuje vytvoriť novú funkciu Hlavného mestského záhradníka, ktorý bude spravovať mestskú zeleň. Hlavný mestský záhradník a PASÁ:Ž budú realizovať kurzy komunitného záhradkárstva a súťaže o najkrajšie predzáhradky a balkóny s kvetmi na sídliskách.

- **Organizátor:** Mesto Žilina (SK)
- **Partneri:** Útvár hlavného architekta Žilina (SK), SEVAK (SK)

Citlivé susedstvá

Paneláky sa často vnímajú ako nehostinné anonymné prostredie, kde sa ľudia

nezaujímajú o svoje okolie, ani o seba navzájom. Dánska skupina Sisters Hope (DK) sa na mesiac usadí v pre nich neznámom prostredí slovenského sídliska (v Žiline). Pokúsia sa nadviazať kontakt s obyvateľmi a zapoja sa do rytmov ich životov. Sisters Hope použijú svoju metódu senzorického mesta, ktorú aplikovali pri svojich úspešných podujatiach v Kodani. Výstupom bude imerzívne vystúpenie so zapojením miestnych. Projekt by mal pomôcť budovaniu a prehľbovaniu susedských vzťahov pomocou umeleckých zážitkov a poetickej tvorby. Sisters Hope (DK) je medzinárodná skupina performerov z Kodane. Skupinu vedie Gry Worre Hallberg (DK), ktorá ju so svojou sestrou Annou Lawaetz (DK) v roku 2007 založila. Ich práca sa pohybuje na pomedzí performancie, výskumu, aktivizmu a sociálnej pedagogiky.

- **Organizátor:** Sisters Hope (DK)

Za hranicami betónu

Ako naznačujú praveké nástenné maľby v jaskyniach, skúmanie a objavovanie vzťahov medzi ľuďmi a prírodou je pravdepodobne pôvodným zdrojom umeleckého ducha a talentu. Rýchle environmentálne zmeny posledných desaťročí vzbudili veľký záujem umeleckej scény o ekologické a environmentálne problémy. Umelci čoraz častejšie spájajú svoje sily s vedcami, aby im pomohli formulovať a komunikovať ich ekologické obavy. V aktuálnom stave klimatickej núdze sa potreba hľadať ekologické riešenia stala nielen problémom, ktorý komunikuje vedecká a umelecká komunita, ale je to aj horúca politická téma. V tomto programovom klastri prinášame sériu výstav a architektonických intervencií, ktoré budú skúmať a hľadať nové nástroje pre udržateľnejšie mestá.

Galéria MoBa – Environmentálne umelecké centrum FM

V roku 2024 otvorí Frýdek-Místek novú mestskú galériu v budove niekdajšej banky Moravia (galéria MoBa). Program tohto výstavného priestoru na obdobie 2025–2026 sa sústreďí najmä na environmentálne otázky a udržateľné mesto. Ako súčasť tohto dvojročného programu chceme prezentovať súčasné výtvarné umenie, ktoré tematizuje situáciu klimatickej

núdze, hľadá z nej cesty von a ponúka vízie budúceho vývoja. Otvoríme debatu o zmenách spoločnosti ako celku a zároveň si položíme otázku, aká by bola cena takej zmeny. *Environmentálne umelecké centrum FM* bude hlavným nástrojom splnenia tohto zámeru. Bude to platforma pre súčasné environmentálne umenie a kurátorský pracovný priestor v MoBa, ktorý sprostredkuje online výstavy a živý program v galérii. Centrum bude zbierať dáta, organizovať debaty a budovať základňu umeleckých a environmentálnych

rezidencií, prezentovať výstupy spoluprác v hybridnom formáte, ako aj iné projekty environmentálneho umenia z miest Bielsko-Biala a Žilina. *Fresh AiR – umelecké a environmentálne rezidencie* je projekt, kde Ostravská univerzita (CZ) každoročne predstaví environmentálny problém, ktorý aktuálne rieši v rámci akademického výskumu. Spolu s centrom pomocou otvorenej výzvy vyberú umelca či umelkyňu, ktorí budú s univerzitou a jej vedcami spolupracovať na diele, ktoré sa bude prekrývať s týmto ich

výskumom. Umelecké aj vedecké výstupy rezidencie sa odprezentujú v mestskej galérii a na stránkach univerzity.

- **Organizátor:** Kultúra FM – MoBa (CZ)
- **Partneri:** Environmentálne umelecké centrum FM (CZ), Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita (CZ)

Mestská galéria MoBa

Nasledujúce projekty predstavujú výstavy a intervencie plánované pre MoBa ako súčasť projektu Žilina Beskydy 2026 v rokoch 2025 a 2026: Martin Bricelj Baraga (SI) a jeho *Cyanometer*. Kyanometer je jednoduché meracie zariadenie, ktoré vynašiel ženevský vedec Horace Bénédict de Saussure v roku 1789. Systematicky ním dokumentoval farbu oblohy; ide o malé okružle zariadenie s 53 odtieňmi modrej. Prišiel k záveru, že odtieň modrej ovplyvňuje vlhkosť vzduchu a počet častíc v ňom. Cyanometer od Martina Bricelja Baraga je inšpirovaný pôvodným prístrojom. De Saussurové modré koleso je jadrom objektu, jemne náš pohľad obracia späť k oblohe. Monolit zbiera dáta o odtieni oblohy a kvalite ovzdušia a vizualizuje ich, čím zvyšuje povedomie o kvalite jednej z najdôležitejších zložiek nášho života. *Mestské herbárium* umelca Oldřicha Morysa (CZ) chce reformulovať náš prístup k rastlinám v mestskom prostredí, ktoré sa aktuálne vnímajú skôr ako prostriedok k našim cieľom alebo ozdobný prvok. Chceme začať rastliny chápať ako nezávislé entity, ktoré v meste bývajú s nami a vedľa nás. Morys, rodák z Frýdku-Místku pripraví výstavu a outdoorový program v meste a výmenné programy s inými podobnými európskymi projektami. Mení bežnú perspektívu nášho vnímania sveta. Chce, aby sme sa pozerali z pohľadu rastlín, zvierat, kameňov, vody, aby projekt diváci prežívali ako interaktívnu výstavu. Výstava *Budúce formy* umenia kurátora Jakuba Adamca, umelca a kurátora PLATO Ostrava (CZ) a Martiny Johnovej, teoretičky a kurátorky v Hraničáři v Ústí nad Labem (CZ) prinesie pozitívnu víziu férovej transformácie regiónov s ťažbou uhlia, v spolupráci s Re-set (CZ), platformou pre socio-ekologickú transformáciu, a Salamandrom (CZ) neziskovou organizáciou na ochranu prírody. Inštitúcie galérie a výstavy sa chápu ako nástroje zmeny. Interdisciplinárna spolupráca a výskum vyústi do výstavy so sprievodnými diskusiami, workshopmi, prednáškami a prednáškami. Pozvaní umelci: Kateřina Konvalinová (CZ), Denisa Langrová

(CZ), Marika Volfová a Mikuláš Černík (CZ), Marika Smreková (SK). Galéria MoBa bude hostiť aj výstavu environmentálneho umenia *Neviditeľný vzduch*, ktorú pripraví kurátorka Tereza Záchová (CZ); jej projekt sa týkajú tém ako ekológia, potravinové reťazce a participatívne myslenie. Sila umenia spočíva v reflexii aktuálnych problémov spoločnosti. Výstava sa dotýka otázok stavu klimatickej núdze a nových technológií, zaoberá sa taktiež témou hranice zodpovednosti súčasného umenia v aktuálnej spoločnosti. Hlavnou témou je „neviditeľný vzduch“, ktorý všetci dýchame. Výstava súčasného umenia Napred, nie späť kurátora Tomáša Knořlíčka (CZ), spoluzakladateľa festivalu Kukačka v Ostrave, reflektuje súčasný svet plný paradoxov. Výstava prezentuje aktuálne environmentálne a technologické hrozby a premýšľa o možnej budúcnosti, vrátane budúcnosti umenia. Žiadna predchádzajúca civilizácia nedosiahla takú mieru moci, vedomostí a prebytku ako naša. Zároveň však, žiadna ani tak neohrozila svoju budúcnosť. Žijeme v dobe, keď technologická realita predstihla aj najodvážnejšie sny našich predkov, ale kvalita našich životov sa dramaticky zmenila. Zároveň, ale technológiou ochotne podliehame a vpúšťame ju do našich životov. Pozvaní umelci: Libor Novotný (CZ), Jaroslav Kyša (SK), Ján Gašparovič (SK), Juliana Höschlová (CZ), Martin Kubica (CZ.)

- **Organizátor:** Kultúra FM – MoBa city gallery (CZ)
- **Partneri:** Spolek Salamandr (CZ), Re→set (CZ)

Park Frambor

Bruit du Frigo (FR), mestský tvorivý ateliér založený v roku 1997, tvorí participatívne a kontextuálne projekty vo verejnom priestore, spája v nich mestské inštalácie, kolektívne akcie a kultúrne podujatia. Spolu s miestnymi aktivistami, ktorí sa snažia oživiť park Frambor na opustenej zelenej ploche pod estakádou, navrhnu Bruit du Frigo zariadenia a inštalácie, ktoré zväčšia potenciál parku a jeho prijatie miestnymi ľuďmi. Dobrovoľníci, ktorí na obnove parku už pracujú, a miestni architekti sa zapoja do všetkých fáz procesu. Park Frambor ponúka ideálny kontext ako laboratórium a ukážka alternatívneho spôsobu tvorby mesta a udržateľnejšieho verejného priestoru. Cieľom je vytvoriť úspešný príklad zmeny prístupu k plánovaniu mesta, ktorý počíta so stavom klimatickej núdze a vracia schopnosť konať späť občianskej spoločnosti. Proces transformácie bude trvať

asi dva roky a začne výskumom a spoločnou tvorbou a vyvrcholí záverečným pracovným sústredením doplnený o drobné oslavné a kultúrne akcie.

- **Organizátor:** Bruit du Frigo (FR)
- **Partneri:** Žilinský Skrášľovací Spolok (SK)

Raný antropocén

Rudolf Sikora (SK), rodák zo Žiliny, narodený v roku 1946, je pozoruhodná postava východoeurópskej neo-avantgardy, z ktorej vyčnieva svojim skorým záujmom o ekologické otázky; venuje sa im od začiatku sedemdesiatych rokov. O jeho prácu je stále veľký záujem na Slovensku aj v zahraničí, posledné výstavy mal v Londýne, Varšave, Bazileji a vo Viedni. Jeho diela sa nachádzajú v niektorých z najvýznamnejších svetových zbierok. V roku 2026, pri príležitosti 80. narodenín umelca, dostane žilinské publikum šancu vidieť veľkú retrospektívu jeho ekologicky orientovaného diela. Bude obsahovať práce zo sedemdesiatych rokov a ich kritické preskúmanie zo súčasného pohľadu.

Raný antropocén, projekt v spolupráci s Fedorom Blaščákom (SK), bude site-specific inštalácia jeho slávnych skulptúr, fotosérií, grafičiek a kresieb zo 70. rokov v kombinácii s jeho poslednými prácami, v ktorých komentuje politický a vedecký vývoj v oblasti ekológie. Výstava sa bude venovať otázkam politických rozhodnutí, ktoré sa často rozchádzajú s vedeckým konsenzom o hrozbe klimatickej zmeny. Bude to určité svedectvo, vyvrcholenie umelcových dlhoročných snáh reflektovať ekologické hrozby a varovať pred nimi. Po 50 rokoch angažovanosti sa ale Sikora v poslednej dobe začal vyjadrovať o budúcom prežití ľudstva skepticky: „Vtedy som veril, ale už viac neverím,“ povedal nedávno v rozhovore.

- **Organizátor:** Nová synagóga (SK)
- **Partneri:** Považská galéria umenia (SK)

Pri lese

Pohorie Beskydy a okolie miest Žilina, Bielsko-Biala a Frýdek-Místek ponúkajú množstvo príležitostí vrátiť sa aspoň na chvíľu do lona prírody. Tendencia tráviť víkendy, prázdniny a sviatky v prírode sa odráža aj na miestnej architektúre a urbanizme. V tomto klastri preskúmame rôzne podoby krajiny a horskej architektúry a jej vývoj v čase. Myslíme si, že je dôležité viesť diskusiu o kvalite života, architektúry a životného prostredia aj vo vidieckych oblastiach.

Helter Shelter

Horské útulne sú navrhnuté ako núdzové útočisko pre turistov, ktorých prekvapí zmena počasia alebo tma. Ako ľudia potrebujeme ochranu, to ale neznamená, že ju nemôžeme nájsť v súlade s prírodou. Útulne sú príležitosť aspoň dočasne obývať krajinu. Kto nikdy nesníval o noci v lese po celodennej túre, o prebudení v prírode? Útulňa ako postavený objekt je len mílnik, orientačný bod v okolitej krajine. Jej malé rozmery predstavujú rovnováhu medzi prírodou a kultúrou; budova z miestnych materiálov, ktorá umožňuje človeku obývať konkrétne miesto. Vracia nás do detstva, dovoľuje ukryť sa a pozorovať. Pre nás sú zámerkou ponúknuť a zdieľať iné pohľady na Beskydy a cesta k jednoduchšiemu vzťahu s prírodou.

Helter Shelter je dizajnová súťaž pre umelecky navrhnuté horské chaty a útulne. Každý rok medzinárodná porota vyberie tri projekt z otvorenej výzvy pre konkrétne lokality. Vybrané diela budú realizované samotnými architektmi, alebo počas participatívnych workshopov s miestnymi obyvateľmi a horskými turistami. Útulne musia byť veľmi malé a využívať miestne drevo. Môžu mať rôzne podoby: na stromoch, ukryté, plávajúce, či iné, dôležité je ale partnerstvo so správcami parkov a ochrancami prírody. Staviame na projekte Zaži útulne od Hikemates (SK), s ktorými otvoríme útulňu v Malej Fatre už v roku 2022. Koncept prenesieme do celých Beskyd, s prvou súťažou o tri útulne na trase Vrba-Wetzler už v roku 2023, do roku 2026 plánujeme deväť nových útulní. V roku 2026 zorganizujeme chatový festival na desiatich miestach na Beskydských umeleckých trasách.

- **Organizátor:** Katarína Mačková (SK), Aktiv park Rajec (SK), SYTEV (SK)
- **Partneri:** Žilina Beskydy 2026 – Hangar (SK)

Územie bez hraníc

Projekt *Územie bez hraníc* stavia na výstave Ťažkosti v raji architektonického štúdia PROLOG (PL) v poľskom pavilóne Medzinárodného bienále architektúry v Benátkach v roku 2021, ktorá skúmala víziu poľského vidieka. Projekt je štruktúrovaný ako prepletený rámec výskumu v krajine, architektonickej výstavy v PASÁ:Ži a prototypov intervencií vo vidieckej krajine (špekulatívne návrhy, 3D modely a vizualizácie). Analytická časť projektu pozostáva z multidisciplinárnej kombinácie metód, typu komparatívne analýzy existujúcich legislatív a politík, rešerš archívov a tlače a architektonický výskum v teréne. Výstupy budú slúžiť ako podkladový materiál pre druhú časť – workshop s odborníkmi na rôzne oblasti a študentmi dizajnu. Cieľom workshopu je priťahnúť pozornosť na problémy súčasného vidieka a otestovať viacškálový prístup k architektonickým projektom. Analytické a projekčné prvky, výstupy architektonického workshopu, ale aj výsledky výskumu budú odprezentované formou výstavy a publikácie. Súčasťou architektonického výskumu budú aj témy ako rozličný prístup v rámci EÚ k územnému rozvoju na vidieku a regulácii výstavby v chránených oblastiach. Výstupom bude taktiež architektonický manuál pre Beskydy.

- **Organizátor:** PROLOG (PL)
- **Partneri:** Múzeum architektúry vo Wroclawi (PL), Dr Platon Issaias – Architektonický spolok Školy architektúry v Londýne (GB), Dr Hamed Khosravi – Architektonický spolok Školy architektúry v Londýne (GB), Česká komora architektů (CZ), Národný inštitút pre architektúru a urbanizmus (PL), Slovenská komora architektov (SK-TBC),

Pamiatkový úrad – Žilina (SK), Zdeněk Trefil (CZ) a študenti z jeho ateliéru na VŠB TU Ostrava (CZ), Ondřej Bělíca (CZ), Milan Šuška (SK), Atelier 2021 (SK), Mesto Příbor, obec Palkovice (CZ)

Architekt voľného času Dušan Jurkovič

Dušan Samuel Jurkovič bol významný slovenský architekt, jeden z najznámejších reprezentantov slovenského umenia v 20. storočí; mal napríklad na starosti rekonštrukciu obce Čičmany po požiari v roku 1921. Prišiel s novým, výrazným, tzv. národným štýlom, ktorý ovplyvnila ľudová architektúra a má tiež blízko k secesii. Horská chata Maměnka a kantýna Libušín v Pustevnách na Radhošti boli postavené v štýle ľudovej secesie, s prvkami valašskej, považskej a kysuckej ľudovej architektúry. Otvorili ich v roku 1899; objednalo si ich prvé české turistické združenie Pohorská jednota Radhošť a spoluvytvárali vtedy vznikajúci fenomén architektúry pre voľný čas, spojeného so zrodom novej vyššej spoločenskej triedy priemyselnej elity a silnej mestskej strednej triedy. Pustevny sú dnes ikonou českých Beskyd. V spolupráci s Moravskou galériou v Brne (CZ) predstavíme komplexnú výstavu Jurkovičovho diela s dôrazom na voľnočasovú architektúru v Beskydách, prezentovanú v roku 2026 v PASÁ:Ži a roku 2028 v Brne.

V spolupráci s organizáciou Olszówka (PL) preskúmame taktiež poľskú ukážku rozmachu voľnočasovej architektúry v 19. storočí prostredníctvom komentovaných prehliadok v lesnom parku Cygański Las v meste Bielsko-Biala.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK), Brno 2028 (CZ)
- **Partneri:** Peter Szalay (SK), Moravská galéria Brno (CZ), organizácia Olszówka (PL)

Identita bez hraníc

Ak je kultúra ako zdieľaná tradícia jedným z faktorov utvárania národných identít, potom spoločenskou funkciou súčasného umenia je zasa spochybňovať naše identity, polemizovať o nich a poskytovať nezaujatý pohľad na dejiny. Program v rámci EHMK chápeme aj ako príležitosť lepšie pochopiť našu minulosť, konfrontovať rôzne tabu v našom kolektívnom nevedomí, obzvlášť tie spojené s obdobím vojnového slovenského štátu aj neskorším presadzovaním idey nacionalizmu. Nechceme sa však zaseknúť v minulosti. Titul vnímame nielen ako výzvu k polemike s tradičnými predstavami a naratívami, no najmä ako šancu k hľadaniu nových predstáv o tom, ako by mal svet vyzeráť, ako príležitosť prísť s novými víziami. Chceme tiež reflektovať identitu Žiliny ako tranzitného mesta a dopravného uzla a podnecovať európsku mobilitu a interkultúrny

dialóg počas celého procesu EHMK. Sme presvedčení, že interkultúrny dialóg je podstatou cestovania a mobility, nielen ich náhodným vedľajším produktom. Naš program je oslavou tohto dialógu.

Vraždy investigatívnej novinárky Daphne Galizia na Malte v roku 2017 a novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Martiny Kušnírovej v roku 2018 na Slovensku otriasli vierou verejnosti v slobodu slova a základné princípy demokracie. Udalosti na Malte a na Slovensku neboli izolované, útoky na novinárov a slobodu slova pozorujeme na celom svete. V našom programe sa zameriavame aj na tieto témy, chceme sa stať európskym centrom debaty o slobode prejavu a tvorby, či už v médiách alebo v umení a preto budeme taktiež skúmať a testovať slobodu prejavu v rámci umeleckého vyjadrenia.

Predstav si Argilliu

Ako keby sme strácali schopnosť predstaviť si niečo radikálne iné. Inú spoločnosť, iný spôsob toho, ako robiť veci a riešiť spoločenské problémy, organizovať ekonomický život, združovať sa, organizovať naše komunity, vítať nových členov aj rozhodovať o tom, koho prijmem a koho nie.

Veľvyslanectvo Argillie

Chceme si predstaviť iné svety. S úplne odlišnými predpokladmi, mýtmi, pravidlami, rituálmi – skrátka iný „vesmír“, ktorý je možný a začína v našej kolektívnej predstavivosti. Pripustíme, že dnešné spoločnosti sú ako nepopísané hárky papiera a mohli by byť vybudované odznova. Stavíme na radikálnom umeleckom projekte Argillia Alexa Mlynárčika (SK) a jeho medzinárodných spolupracovníkov zo 70. rokov, ktorý posúval hranice medzi realitou a predstavivosťou a spochybňoval a parodoval organickosť štátnych rituálov a oficiálnosti, ktorým spoločnosť pripisuje status niečoho daného a nemenného.

Miestom tohto experimentu bude **Veľvyslanectvo Argillie**. Bude to súbor transparentných, farebných, nafukovacích bublín rôznych rozmerov, v neustálej vzájomnej interakcii spájajúcich sa a odpájajúcich, zmenšujúcich sa a zväčšujúcich, vytvorených skupinou Plastique Fantastique (DE). Budú umiestnené v centre Žiliny a stanú sa fórom, kde si môžeme predstaviť iné svety, ktorých pravidlá určujeme my. Bublíny Veľvyslanectva sa budú hýbať a spájať, oddeľovať, meniť tvar, budú ako živé, ako pohyby a procesy, ktoré sa budú diať vnútri. Bublíny sa budú hrať s našou

optikou stále sa meniacich, objavujúcich sa a miznúcich hraníc, ktoré sa napokon vždy ukážu ako dočasné. Veľvyslanectvo po inštalácii v Žiline navštívi aj mestá Bielsko-Biala a Frydek-Místek. Svet Argillie bude obsahovať aj virtuálnu bublinu – kreatívny proces sa dostane do online priestoru, aby vtiahol tých, ktorí sa nemôžu zúčastniť fyzicky. Počas procesu vznikne film, ktorý zdokumentuje vznik nového druhu komunity a stane sa predĺžením experimentu a základom pre akékoľvek ďalšie umelecké či fyzické rozšírenie Argillie v budúcnosti.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partneri:** Plastique-Fantastique (DE)

Budovanie sveta

Argillia vznikne metódou „budovania sveta“ (world building), kreatívnej techniky, ktorú používajú autori sci-fi a filmov pri tvorbe svojich fiktívnych svetov. Na čele „stavebných prác“ budú naši partneri z organizácií World-Building Institute (USA) a Guild of Future Architects (USA). Veľvyslanectvo Argillie pozve umelcov, expertov, technologov, študentov, vedcov, aby tvorili spolu, no pozve tiež návštevníkov, turistov aj náhodných okoloidúcich, aby sa pridali.

Ale naozaj? Bude môcť vojsť a pridať sa každý? A ak áno, ako? Ako Argillia rozhodneme o tom, kto môže dnu. Budú musieť prejsť iniciáciou? Ako ich privítame? Jedlom? Dotykom? Spoločnou tvorbou? Čo bude znakom toho, že niekto k nám patrí a iný nie? Spolu určíme pravidlá nášho sveta, vytvoríme a budeme si pripomínať naše zakladateľské mýty. Na čom budú stáť? Budú vôbec nejaké existovať? Dohodneme sa na svojich základných hodnotách? Bude status súčasťou hierarchie? Ak áno, ako sa bude prejavovať? Peniazmi? Farbou? Aké kategórie budeme používať pri budovaní si vzťahov k iným? Lásku k určitému podnebiu, jedlu, kvalite ovzdušia? S kým sa cítime dobre, kto príjemne vonia? Účastníci vytvoria zákony Argillie, vymyslia procesy rozhodovania, organizáciu komunity, jazyk aj predmety, ktoré budú používať.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** World-Building Institute Paisley Smith (CAN/US), Beata Calinska (PL/US), Guild of Future Architects Lafayette Cruise (US), Ruthie Doyle (US)

Vrba-Wetzler – po stopách hrdinov

Dňa 7. apríla 1944, na Veľký piatok, dvoch slovenských Židov, väzňov tábora Auschwitz-Birkenau Alfréda Wetzlera a Rudolfa Vrba, vyhlásili za nezvestných. Bol to začiatok ich hrdinského útoku z tábora smrti – 70 kilometrového pešieho pochodu cez nacistami okupované poľské Beskydy a cez hranice na územie vojnového slovenského štátu. S pomocou niekoľkých rodín a jednotlivcov sa im napokon podarilo dostať do Žiliny, kde sa ukryli v pivnici židovského starobinca, aj s dokumentmi, ktoré priniesli z Auschwitzu. Tie sa spolu s informáciami o vnútornom fungovaní a každodennom boji o prežitie vo vyhladzovacom tábore stali základom známej súhrnnej Správy Vrba a Wetzlera o tom, čo sa dialo v nacistických táboroch smrti, ktorá dodnes patrí medzi najvýznamnejšie priame svedectvá o holokauste.

Trasa po stopách Vrba a Wetzlera

Trasa po stopách Vrba a Wetzlera sleduje kroky hrdinov a mení ich cestu na „sekulárnu púť“, na ktorej sa jednotlivci a skupiny – školy, študenti, dospelí – môžu zoznámiť s ich príbehom a tak sa nielen dozvedieť o holokauste, druhej svetovej vojne a historickej židovskej skúsenosti, ale aj premýšľať o širšom odkaze ich hrdinstva, ktorý platí pre každú dobu, vrátane našej, totiž, že nádej a ľudská dôstojnosť, to dobré a statočné v nás môže zvíťaziť nad zlom a nenávisťou aj v zdanlivo beznádejnej situácii. Je to univerzálny príbeh, príbeh boja dobra so zlom, nádeje so zúfalstvom. Je to príbeh, ktorý, do istej miery, zažívame všetci, individuálne a kolektívne, bez ohľadu na dobu a okolnosti, do ktorých sa narodíme; príbeh, ktorý definuje ľudskú existenciu ako takú. Trasu pochodu chceme vytvoriť ako možnosť pre všetkých, ktorí budú chcieť tieto otázky skúmať, vstúpiť do príbehu Vrba a Wetzlera, pričom ich na ceste budú sprevádzať aj umelecké diela. Vyznačenie trasy je len prvý krok. Potom, ako v roku 2024 trasu vyznačíme a oficiálne otvoríme pri príležitosti 80. výročia ich útoku, vezmeme v roku 2026 skupinu **umelcov na cestu**, počas ktorej vytvoria umelecké diela. Plánujeme otvorenú výzvu pre umelcov pracujúcich v rôznych žánroch, hudbe, tanci, literatúre, výtvarnom umení, aby sa pridali k pochodu a po ceste premýšľali o príbehu Vrba a Wetzlera. Ich diela vystavíme na rôznych dôležitých miestach po ceste, spolu so starostlivo zvolenými dielami zo zbierok Múzea a Pamätníka Auschwitz-Birkenau (PL) aj iných zbierok, obzvlášť tých, ktoré obsahujú práce ľudí, ktorí prežili holokaust.

Tieto diela budú zostať na mieste dočasne, počas celého roku 2026, alebo, podľa ich povahy aj natrvalo.

V roku 2024 chceme trasu vyznačiť spolu s Poľským a Slovenským turistickým klubom (SK, PL) a otvoriť ju na 80. výročie ich útoku, pričom ceremoniál zorganizujeme spolu so Štátnym múzeom Auschwitz-Birkenau v Osvienčime (PL). V roku 2021 naši hlavní partneri, Vrba-Wetzler Memorial (CZ, SK) a ICEJ Slovensko (SK), spolu so Žilinským samosprávnym krajom a obcou Skalitz umiestnili značky v prvej časti trasy na hranici a v Skalitom. V roku 2022 oslovíme všetky dotknuté obce po ceste z Osvienčimu do Žiliny, v Poľsku aj na Slovensku, aby sme získali ich podporu pre stálu značenú trasu Vrba-Wetzler. Aktuálne účastníci pamätného pochodu cez obce prechádzajú, no stála trasa zatiaľ nebola vyznačená. Od založenia Memorálu Vrba-Wetzler v roku 2014 absolvovalo trasu viac ako tristo ľudí z celého sveta a myšlienka pochodu sa už dnes opiera o oddanú medzinárodnú komunitu.

Vrba-Wetzler Memorial a ICEJ Slovensko už začali pracovať na beta verzii interaktívnej mapy trasy pre budúcu online aplikáciu. Bude slúžiť ako **online verzia trasy**, s virtuálnou prehliadkou významných bodov, informáciami o príbehu Vrba a Wetzlera a historickým pozadím, ako aj podrobnosťami o ponuke služieb popri trase, hoteloch a útulniach, reštauráciách apod.

Grafický román o príbehu, ktorý ho priblíži študentom a žiakom škôl, vznikne v spolupráci s aktivistom Tomášom Kriššákom (SK). Počítame s nákladom 1 000 výtlačkov. Sme v kontakte s organizáciou Anne Frank Funds, správcami odkazu rodiny Frankovcov, a budeme rokovať o podpore

distribúcie grafického románu školám a študentom z celého sveta.

- **Organizátori:** Vrba-Wetzler Memorial, Tomáš Kriššák (SK)
- **Partneri:** Múzeum a pamätník Auschwitz-Birkenau (PL), ICEJ Slovensko (SK), ICEJ Česká republika (CZ), Historický ústav SAV (SK), Dokumentačné stredisko holokaustu v Bratislave (SK), Nadácia Milana Šimečku (SK), obec Skalitz (SK), Truc sphérique (SK), Polis Foundation (SK), Židovská obec Žilina (SK), TIK Žilina (SK), Múzeum holokaustu v Seredi (SK), Slovenský klub turistov (SK-TBC), Židovská obec v Bielsko-Bialej (PL), Poľský klub turistov (PL-TBC)

Maličká slzička

Každoročne po skončení Vrba-Wetzler Memorálu nasledujú v Žiline ako cieľ cesty rôzne kultúrne podujatia s tematikou cesty. Naši partneri, kultúrne centrum Nová synagóga (SK) a Nadácia Polis Foundation (SK) nám poskytnú priestory na diskusie so zaujímavými ľuďmi, koncerty, premietania a iné kultúrne akcie pre účastníkov pochodu. Jednou z nich je **Maličká slzička**, hudobné a literárne podujatie s pôvodnou tvorbou stredoeurópskych židovských skladateľov, ktorých umlčala druhá svetová vojna. Hudba v podaní Štátneho komorného

orchestra bude sprevádzaná čítaním z rovnomennej knihy Agáty Schindlerovej o ich životných príbehoch. Maličká slzička sa tiež predstaví v roku 2025 pri príležitosti 80. výročia oslobodenia koncentračného tábora Ebensee v Pamätníku Ebensee (AT), ako aj v Bad-Ischl v roku 2024 (AT). Spolu plánujeme päť koncertov v rôznych európskych mestách.

- **Organizátori:** Štátny komorný orchester Žilina (SK)
- **Partneri:** Agata Schindler (DE), Pamätník Ebensee (AT), Bad Ischl 2024 (AT), Musica classica Žilina (SK)

Pamätná izba Vrbu a Wetzlera

V roku 2021 sme otvorili zrekonštruovanú *Pamätnú izbu Vrbu a Wetzlera* na mieste, kde pôvodne napísali svoju správu. Návšteva pamätnej izby je trvalou súčasťou žilinského programu po skončení pochodu. Priestory pamätnej izby budú okrem trvalej expozície slúžiť aj pre prednášky a vzdelávacie podujatia pre školy, diskusie a iné kultúrne podujatia (napr. verejné čítania a debaty s autormi) organizované v spolupráci s Múzeom holokaustu v Seredi. V novozrekonštruovanom Palárikovom dome v Čadci, t.j. v meste, kde Vrbovi a Wetzlerovi pomohol miestny lekár, vznikne *trvalá expozícia o príbehu Vrbu a Wetzlera*, zasadená do súvislostí vojnového slovenského

štátu. Podobu výstavy chceme konzultovať s múzeom Jad va-šem v Izraeli, prostredníctvom ich akreditovaného partnera pre Slovensko a Česko, organizácie ICEJ, aby sme získali know-how a inšpiráciu, ako najlepšie prezentovať príbeh Vrbu a Wetzlera vo výstavnom formáte širokému viacgeneračnému publiku.

- **Organizátori:** Mesto Žilina, Mesto Čadca (SK)
- **Partneri:** Židovská obec Žilina (SK), ICEJ Slovensko (SK), ICEJ Česká Republika (CZ), Muzeum holokaustu v Seredi (SK), Ukrajinský inštitút pre štúdium holokaustu (UA), Múzeum židovskej pamäti a holokaustu na Ukrajine (UA)

Medzinárodný dom literatúry Vrbu a Wetzlera

Príbeh Vrbu a Wetzlera je aj o ich správe, texte, ktorý bol v čase svojho vzniku preložený do mnohých jazykov a prispel k zmene povedomia o skutočnom rozmere a hrôzach holokaustu. Chceme nadviazať na tento odkaz z zvyšok budovy, kde sa nachádza pamätná izba, premeníme na *Medzinárodný dom literatúry Vrbu a Wetzlera*. Literárny preklad je základ interkultúrnej spolupráce a propagácie európskej

literatúry naprieč hranicami. Práca prekladateľov si vyžaduje neustály kontakt a komunikáciu so zdrojovým jazykom a literatúrou. Slovenská literatúra v minulosti príliš nerezonovala v medzinárodnom kontexte, azda s výnimkou okruhu krajín V4. Je to možno dané aj tým, že Slovensko je mladá krajina. Týmto projektom chceme zlepšiť situáciu v oblasti prekladov slovenskej literatúry, posilniť kultúrne väzby s Európou a kontakty medzi slovenskými autormi, prekladateľmi a zahraničnými vydavateľmi. Dispozícia domu, útulné, praktické a moderné vybavenie má vytvoriť tvorivú atmosféru a umožniť hlavne prekladateľom slovenskej literatúry do cudzích jazykoch sústrediť sa na ich ťažkú prácu. Dom bude modelom nezávislej kultúrnej inštitúcie, ktorá poskytne priestor pre rezidencie, konzultácie, stretnutia, semináre, prednášky. Bude miestom pre workshopy, čítačky, prezentácie kníh a podujatia ako napríklad Žilinský literárny festival. Rezidenčný program bude otvorený aj pre medzinárodných spisovateľov a novinárov so záujmom o región a slovenský kultúrny a literárny život.

- **Organizátori:** Mona Sentimental (SK)
- **Partneri:** DoSlov (SK), Maďarský dom prekladateľov Balatonfüred (HU), ŽNO Žilina (SK), Mesto Žilina (SK)

Hlavné mesto slobody slova

Hlavné mesto slobody prejavu je pocta Jánovi Kuciakovi a Martine Kušnírovej, dvom príslušníkom generácie narodenej po roku 1989, ktorí svojimi životmi symbolizovali demokratickejšie Slovensko, ale ich hlasy boli predčasne umlčané. Chceme ukázať, že sa napriek tomu stali naším kolektívnym hlasom, ktorý volá po lepšej, slobodnejšej, demokratickejšej budúcnosti, a že ich odkaz stále rezonuje v srdci našej spoločnosti.

Hlavné mesto slobody slova

Hlavné mesto slobody slova je ročný program venovaný skúmaniu a oslave slobody slova a prejavu a iných základných slobôd – združovania, vierovyznania apod. – ako základov demokratickej spoločnosti. Program odštartuje týždňové podujatie k výročiu smrti Jána Kuciaka a Martiny

Kušnírovej. Jeho súčasťou bude výstava venovaná politickej karikatúre od autorov z celého sveta so sprievodnými diskusiami a prednáškami autorov a karikaturistov v spolupráci s organizáciou Cartooning for Peace (FR). Vydáme noviny s politickými karikatúrami a prácami vytvorenými priamo na mieste v Žiline. Vyvrcholením programu bude odhalenie Pamätníka Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej, ktorý vznikne

na základe otvorenej výzvy pre medzinárodných umelcov. Žilina ako miesto pre pamätník nie je zvolená náhodne – Ján Kuciak sa v tomto regióne narodil a vyrastal.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partneri:** Cartooning for Peace (FR)

Centrum slobody slova

Podujatie sa začne osemmesačným rezidenčným programom s témou slobody slova v *Centre slobody slova* v Medzinárodnom literárnom dome Vrbu a Wetzlera, určeným pre šesť reportérov, šesť umelcov a šesť výskumníkov. Sústredíme sa na prenasledovaných tvorcov, ktorých vyberieme spolu s partnermi z organizácie Reportéri bez hraníc (FR), Freemuse (DK), a vydavateľstvom Absynt (SK). Výskumníci budú v centre pracovať na odporúčaniach pre EÚ a medzinárodné organizácie, založených na troch cieľoch, ktoré sme v rozhovoroch s odborníkmi identifikovali ako kľúčové:

- Presadzovanie umeleckej slobody a slobody tlače v digitálnom priestore na úrovni EÚ
- Boj so súdnym, ekonomickým a politickým nátlakom
- Posilňovanie fyzickej bezpečnosti umelcov a novinárov

Výsledky umeleckých a novinárskych rezidencií budú prezentované na Festivale dokumentárnej a reportážnej tvorby v rámci výstav, workshopov a diskusií. Na festivale budú predstavené výsledky výskumu v podobe „white paper“ o presadzovaní slobody slova pre medzinárodné organizácie a EÚ. Ďalšia línia výskumu sa sústreďí na formulovanie odporúčaní a tipov, ako sa môžu mestá stať útočiskom pre podporu slobody slova, v spoločnej iniciatíve s Freemuse (DK) a Cities for Free Speech. Súčasťou programu bude tiež projekt *Novinárskej ceny*, ktorá sa v roku 2026 presunie z Bratislavy do Žiliny a tiež organizácia Akadémie investigatívnej žurnalistiky a verejných debát o médiách.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Novinárska cena (SK), Nakladateľstvo Absynt (SK), Reportéri bez hraníc (FR), Freemuse (DK), global, Inštitút mezinárodnej sociológie Gorizia (IT), Q Code magazín (IT)

Média labyrint

V roku 2021 sme sa spoločne s partnermi uchádzali o podporu z programu Erasmus+ pre projekt *Média labyrint*, ktorý prostredníctvom umenia skúma témy propagandy a dezinformácií a ponúka neformálne vzdelávanie pre študentov a mladých profesionálov v mediálnom a kreatívnom sektore. Partnermi projektu sú Novi Sad 2022 a Chemnitz 2025, Novinárska škola Novi Sad a ďalší partneri zo západného Balkánu, vrátane Tirana European Youth Capital 2022. Projekt by mal začať v roku 2022 prvými medzinárodnými výmenami a tréningom trénerov v Novom Sade, kde účastníci vytvoria putovnú výstavu o technikách propagandy. Tá potom navštíví všetky partnerské mestá a bude doplnená o sprievodné podujatia – konferencie a workshopy. Naš hlavný domáci partner Žilinská univerzita zorganizuje v apríli 2023 týždňový výmenný pobyt pre zapojených účastníkov, zameraný na oboznámenie sa s postupmi pri tvorbe obsahu pre mladých. Školenie a mentoring im poskytnú skúsení novinári a najlepší profesionáli v odbore.

- **Partneri:** Novi Sad 2022 (RS), Škola žurnalistiky Novi Sad (RS), Chemnitz 2025 (DE),

ASA–FF e.V. (DE), Evropské mesto mládeže Tirana 2022 (AL), Pertej Barrierave (AL), Mediálny inštitút Černá Hora (ME), Centrum pre médiá a rozvoj občianskej spoločnosti Mediacentar (BH), Iniciatíva mládeže za ľudské práva Kosovo (KS), Nadácia Zrobmy To (PL)

Žilinský literárny festival

Žilinský literárny festival je etablovaným podujatím na kultúrnej mape mesta. V roku 2026 sa sústreďí na komiks, grafický román a skúmanie vzťahov medzi textom a obrazom. Chceme tiež osloviť Medzinárodné bienále ilustrácií v Bratislave, aby sa ročník 2026 konal v Žiline a podporiť tak širšiu medzinárodnú výmenu medzi autormi a ilustrátormi z rôznych kultúrnych a jazykových prostredí. Záujem už prejavil Festival literatúry v Mantove. Okrem nášho festivalu bude mať paralelné podujatia v meste aj pražský Svět knih (CZ). Pôjde o festivalový knižný veľtrh so zameraním na stredoeurópsku spoluprácu, v rámci ktorého budú organizované stretnutia vydavateľov a distribútorov a tiež podujatia pre verejnosť. V rámci projektu *Objav európsku literatúru* pozveme 27 národných víťazov Európskej literárnej ceny, aby predstavili svoje diela v Žiline a posilnili väzby medzi národnými literatúrami v rámci EÚ.

- **Organizátor:** Žilinský literárny festival (SK)
- **Partneri:** Artforum (SK), Nakladateľstvo Absynt (SK), Svět knih (CZ–TBC), Literárny festival Mantova (IT)

V spojení

Cestovanie nie je len spôsob ako sa premiestniť z miesta na miesto. Je to predovšetkým dialóg – medzi miestami, kultúrami, jednotlivcami, myšlienkami. Dialóg nie je vedľajší produkt prepravy, je to jej esencia. Žilina je už dlho súčasťou tohto dialógu. Je historickým dopravným uzlom, predovšetkým vďaka železnici z Košíc do Bohumína z konca 19. storočia, ktorá jej pomohla vyrásť z malého mesta na jedno z najväčších na Slovensku; k ďalšiemu významnému rozvoju v tejto oblasti prispelo aj založenie Vysokej školy dopravnej v Žiline roku 1959.

Diaľnica umenia

Multižánrový festival *Diaľnica umenia* sa odohrá na zatiaľ neotvorenom úseku diaľnice E75 na Kysuciach, ktorá po plánovanom otvorení v roku 2027 spojí poľské a slovenské Beskydy. Pred oficiálnym otvorením ju chceme „osláviť“ festivalom s koncertmi, cirkusom, inline a skateboardovými rampami, piknikmi a výstavami. Náš partner Cirkus trochu jinak (CZ) usporiada cirkusové predstavenia, súčasťou festivalu bude séria koncertov vrátane vystúpenia Štátneho komorného orchestra. Vďaka spolupráci s festivalom Inej gastronómie (SK) bude návštevníkov čakať prehliadka svetovej gastronómie a veľký multikultúrny piknik. *E75* je spoločný projekt s našim partnerským mestom v rámci EHMK 2026 – Oulu 2026 (FI). Autobus plný umelcov sa vydá na cestu po európskej diaľnici E75 z Oulu, cez Poľsko a Slovensko, pričom účastníci budú po ceste tvoriť filmy, poéziu, dokumenty, literatúru, hudbu, výtvarné umenie a dizajn. Autobus sa na pár dní zastaví na festivale Diaľnica umenia a stane sa súčasťou jeho programu. Potom bude pokračovať na juh, až k Stredozemnému moru v Grécku. Umelecké výstupy z cesty budú prezentované v Oulu a v Žiline, ako súčasť Festivalu reportážnej a dokumentárnej tvorby.

- **Organizátori:** D3 pre Kysuce, Oulu 2026 (FI), DogDocs (SK), Truc sphérique o.z, Cirkus trochu jinak z.s. (CZ), Festival Inej Gastronómie (SK)

VlakFest

VlakFest (CZ) je ďalší spôsob ako osláviť naše prepojenie s Európou a vnoriť ho

priamo do umeleckého programu na rok 2026. V tomto projekte vezmeme umenie a kultúru na koľajnice a prepojíme mestá Žilina, Bielsko-Biala a Frýdek-Místek vlakovým spojením *Okno do Beskyd*. Bude to okružná jazda, ktorá raz za dva mesiace prinesie koncerty, debaty filozofov a cestovateľov a výstavy priamo vo vlaku, spolu s ďalším kultúrnym programom v troch mesiacoch, kde účastníci aj prespia. Ďalšie, oveľa väčšie železničné a kultúrne dobrodružstvo prinesie *TransEurope Express*, ktorý v rámci Vlakfestu spojí Fínsko s Bulharskom. Epický výlet naprieč Bulharskom, Srbskom, Maďarskom, Slovenskom, Poľskom, Ruskom a Fínskom, s dvoma stovkami účastníkov, preskúma prepojenie európskych kultúr priamo vo vlaku, aj mimo neho. Cestovatelia, spisovatelia, umelci, historici a novinári pochádzajúci z miest na trati vlaku prídu predstaviť svoje práce, alebo sa pripoja k ceste a vytvoria ich priamo vo vlaku. Hlavnými témami cesty budú demokracia a ochrana slobody slova, hodnoty, ktoré nás ako Európu spájajú. V rámci Vlakfestu obohatíme o kultúrny program aj existujúce vlakové spoje zo západnej Európy do Beskyd.

- **Organizátori:** Vlakfest (CZ), Múzeum Novojičína (CZ), Tatra Trucks Kopřivnice (TBC-CZ)
- **Partneri:** Absynt (SK), Železničná spoločnosť Slovensko – sekcia mladých (SK)

Locomotion

Locomotion je projekt inšpirovaný projektmi DiscoverEU a Norimbergom 2025 (DE). Na základe otvorenej výzvy bude vybraných

sto mladých ľudí z regiónu, ktorí získajú darom európske vlakové lístky InterRail, aby mohli v lete po skončení strednej školy objavovať Európu. Účastníci budú zachytávať svoje zážitky z ciest Pozorovania a tie predstavíme na výstave vo vynovenej hlavnej stanici v Žiline a tiež v knihe, ktorú vytvoria pre svojich rovesníkov. Vo vybraných mestách Európy im budú pomáhať dobrovoľníci a mentori zo siete našich partnerov.

- **Organizátori:** Žilina Beskydy 2026

Kultúrna križovatka

Do roku 2026 je plánované dokončenie jedného z hlavných investičných projektov mesta Žilina – veľmi potrebnej rekonštrukcie hlavnej vlakovej stanice a priestoru okolo nej, ktorý sa stane novým námestím a novou reprezentatívnou bránou do mesta. Budova stanice sa premení na Kultúrnu križovatku so site-specific inštaláciami v hlavnej hale a čakárni, podobne ako to robí výstava Bon Voyage a Art Station Dubulti (LT). Múzeum dopravy, ktoré je súčasťou Považského múzea v Žiline, sa rozšíri z Rajeckých Tepliciach do podzemia Hlavnej stanice v Žiline, kde v priestoroch s rozlohou 350m2 prinesie novú expozíciu. V budove stanice vznikne tiež nové turistické informačné centrum, ktoré bude slúžiť návštevníkom prichádzajúcim do mesta vlakom, bude poskytovať informácie o programe EHMK a bude tiež ponúkať suveníry od miestnych dizajnérov.

- **Partneri:** Železničná spoločnosť Slovensko (SK), Považské múzeum Žilina (SK), TIK Žilina (SK)

Mobilné dokumentárne divadlo

Rôzne príbehy z pohraničia chceme vyrozprávať aj v sérii site-specific audiovizuálnych, divadelných a interaktívnych performancií. *Mobilné dokumentárne divadlo* je dvojtyždňový divadelný mobilný festival, ktorý priviedie miestne aj medzinárodné publikum do horských osád, priemyselných lokalít, k priehradám a na iné nečakané miesta v regióne. Spracuje autentické miestne príbehy, ktoré majú schopnosť vyjadriť všeobecne relevantné výpovede o našom vzťahu k prírode, dopade industrializácie na masovú migráciu často chudobných a izolovaných komunít.

V roku 2021 sme realizovali prvý študijný výjazd do terénu a určili hlavné miesta a témy – dopad ťažkého priemyslu na Trinec a Těrlicko, dopad migrácie, židovské dedičstvo na Orave, podzemná kultúra Kysúc v ére komunizmu a rómsky holokaust v Malopoľsku. V rokoch 2023-2024 budeme pokračovať vo výskume, rozprávať sa s miestnymi, zbierať autentický materiál v spolupráci s lokálnymi kultúrnymi a komunitnými organizáciami a jednotlivcami (napr. amatérski historici regiónu). V roku 2025 všetky vstupy využijeme na vytvorenie desiatich až pätnástich predstavení a performancií spojených s konkrétnymi miestami. Každý príbeh zmapuje iný divadelný súbor, ktorý strávi čas na konkrétnom mieste, aby nadviazal hlbší a intímnejší vzťah s miestnou komunitou. Výsledné predstavenie bude výsledkom kolektívnej tvorby miestnych a daného divadelného súboru s asistenciou miestneho producenta.

Formáty budú rozmanité, od zvukových inštalácií ako nástroja na rozplietanie miestnych tráum v spolupráci s Marekom Kundlákom (SK); po operu a skladby pre miestne dychovky a amatérske orchestre v spolupráci s Marekom Piačekom (SK) a Ivanom Acherom (CZ); až po projekty rozšírenej reality a multimediálnych kompozícií s Adamom Hanuljakom (SK). Tradičnejší prístup s divadelnými predstaveniami, ktoré vzniknú na základe komunitného výskumu ponúknu Roman Sikora (SK) a Natália Deáková (SK); Tomáš Ziška (CZ), Klára Jakubová (CZ), Anna Smolar (PL) a Veronika Hajdučíková (SK). Vzniknú tiež nové, pôvodné hry v spolupráci miestnymi amatérskymi a profesionálnymi súbormi, na ktorých sa budú podieľať Júlia Rázusová (CZ) a Filip Nuckolls (CZ). Tradičný kanál miestneho rozhlasu využijú rozhlasové hry v spolupráci s Maroldom Langer-Philippsenom (DE). S bábkovým divadlom pre deti a rodiny pomôže Katarzyna Dudzic-Grabińska (PL), s experimentálnou drámou, ktorá prinesie priestor na dialóg medzi

rôznymi skupinami zasa Gianina Carbanariu (RO). Predstavenia sú určené pre miestnych divákov aj medzinárodných návštevníkov a budú vytvorené s pomocou miestnych rozprávačov tak, aby reflektovali formovanie miestnych identít a sprostredkovali lepšie pochopenie regiónu zvonku, pričom budú reflektovať aj širšie európske témy. Prilákajú návštevníkov nielen na predstavenia, ale aj ako turistické destinácie. Počas trvania festivalu budú pre divákov pripravené špeciálne vlakové a autobusové spoje, jednak kvôli ľahšej dostupnosti, ale tiež pre spestrenie a prehĺbenie kultúrneho a turistického zážitku.

- **Organizátor:** Ján Šimko (SK)
- **Partneri:** Adam Hanuljak (SK), Marek Kundlák (SK), Júlia Rázusová. (SK), Veronika Hajdučíková (SK), Marek Piaček (SK); Roman Sikora (SK), Natália Deáková (CZ), Tomáš Ziška (CZ), Ivan Acher (CZ), Klára Jakubová (CZ), Filip Nuckolls (CZ); Katarzyna Dudzic-Grabińska (PL), Anna Smolar (PL); Gianina Carbanariu (RO), Marold Langer-Philippsen (DE)

Kino na Granicy

Kino na Granicy je tradičný filmový festival v mestách Český Těšín / Cieszyn, ktorý je oslavou troch beskydských kultúr – poľskej, českej a slovenskej. Podujatie obsahuje retrospektívy, diskusie s filmármi, multikultúrne stretnutia. Je typické svojou priateľskou atmosférou a tiež jedinečným premietaním filmov ponad rieku Olzu, kedy je na poľskej strane plátno a na českej diváci. Kino na Granicy prirodzene konfrontuje realitu mesta rozdeleného hranicou a zno- vu spojeného Schengenom, umožňuje ľuďom stretnúť sa, komunikovať a žiť spolu napriek rozdielom v jazyku, kultúre a mentalite. V roku 2026 festival vystúpi zo svojho domovského Cieszyna/ Českého Těšína do širšieho regiónu (Žilina, Frýdek-Místek, Bielsko-Biala). V rokoch 2024 až 2026 sa stane súčasťou programu Žilina Beskydy 2026. Témou ročníkov bude Sloboda a nezávislosť v roku 2024; Mýty a legendy v roku 2025; vyvrcholenie v roku 2026 prinesie do popredia retrospektívu viacnásobnej kandidátky na Oscara a nositeľky viacerých európskych filmových cien, Agnieszky Holland (PL). Festival bude obsahovať aj literárny projekt Prekročiť hranice (Cieszyn, Žilina) s účasťou autorov, diskusiami a čítačkami, ktorý navštívi aj nositeľka Nobelovej ceny za literatúru Olga Tokarczuk (PL).

- **Organizátor:** Združenie Kultura na Granicy
- **Potvrdení účastníci pre filmový festival:** Agnieszka Holland (PL), Jan Komasa (PL), Krzysztof Zanussi (PL), Michał Żebrowski (PL), Martin Šulík (SK), Judith Bárdos (SK), Csongor Kassai (SK), Kryštof Hádek (CZ), Jan Budař (CZ), Petr Forman (CZ), Jan Hřebejk (CZ), David Ondříček (CZ).
- **Potvrdení účastníci pro literárnu časť:** Olga Tokarczuk (PL), Dorota Masłowska (PL), Jerzy Kronhold (PL), Jaroslav Rudiš (CZ), Petr Zelenka (CZ), Kateřina Tučková. (CZ), Michal Hvorecký (SK), Dezider T.th (SK), Peter Macsovszky (SK)

Kinobus

Kinobus je viacdňový putovný filmový festival, ktorý účastníkov berie na cestu po starých vidieckych kinách, kde premieta európske a svetové filmy, pomáha s údržbou a opravou často zanedbaných budov a objavuje lokálne identity a kultúry prostredníctvom site-specific performancií. Festival v minulosti fungoval niekoľko rokov vďaka snahe skupiny mladých nadšencov zo Žiliny, my sa túto tradíciu chystáme obnoviť. Medzi rokmi 2024 a 2026 nadobudne Kinobus beskydský charakter a vezme milovníkov filmu na autobusovú jazdu regiónom, s návštevou vidieckych kín na všetkých stranách hranice, napr. v Kysuckom Novom Meste, do kina Choč v Dolnom Kubíne a iných. V rámci projektu vznikne tiež participatívna online databáza príbehov týchto kín, do ktorej budú prispievať návštevníci aj miestni obyvatelia.

- **Organizátor:** Truc sphérique (SK)
- **Partneri:** City of Kysuck. Nov. Mesto (SK), Mestské kultúrne stredisko Dolný Kubín (SK), Ústav filmu a audiovizuálnej kultúry – Masarykova univerzita Brno (CZ), Národný filmový archív Praha (CZ), Kinobus. pl (PL), Fundacja Wspierania Kultury Filmowej Cyrk Edison v Krakowe (PL)

Mobilné VR kino bez hraníc

Mobilné VR kino bez hraníc je putovná výstava s využitím technológie virtuálnej a rozšírenej reality. Predstaví diela s témami

Hlasy hraníc

Vzdialené. Na okraji. Na hranici. Tento súbor projektov je o príbehoch z pohraničia – nielen medzi krajinami, ale aj z hraníc, ktoré oddeľujú mesto a vidiek. Zaujíma nás premenlivý priestor, v ktorom sa miešajú zdanlivo rôzne mentality, národné kultúry a jazyky. Hranice sú miesta paradoxov, na jednej strane oddeľujú, no zároveň sú dôkazom, že žiadne pevné hranice sa vytýčiť nedajú, lebo geografický priestor je v skutočnosti kontinuum, ktoré samovoľne preteká z jednej strany na druhú a len postupne sa pritom mení nie nevyhnutne pozdĺž existujúcich fyzických hraníc.

cestovania a dejín migrácie v regióne Beskyd aj celej Európy. Bude vizualizovať súčasné aj historické migračné pohyby v rámci Európy a tiež zmeny hraníc štátov. Pomocou najnovších technológií – 3D skenovania, VR technológie, vizualizácií dát, animácie a interaktívneho 3D priestoru, vytvoríme jedinečnú virtuálnu realitu, svet, ktorý vytvorí naratívny obraz pohybu rôznych sociálnych skupín v histórii Beskyd a Európy. Chceme tak upriamiť pozornosť na otázku migrácie, skúmať jej dôvody a prekážky, ktorým migranti čelia a vyvolať tak o tejto téme kultivovanú diskusiu. Zároveň chceme tému migrácie využiť na to, aby sme symbolicky ukázali jednotu celej EÚ ako priestoru stáleho pohybu rôznych sociálnych skupín, ktoré sa navzájom miešajú naprieč hranicami. Projekt bude pozostávať tiež z osobných príbehov

ľudí, ktorí v minulosti opustili svoje domovy a sprostredkujú odkazy prijatia a tolerance ku kultúrnym rozdielom. Zozbierame ich v spolupráci s inštitúciami ako Kysucké múzeum (SK), Oravské múzeum (SK), Považské múzeum (SK), Múzeum Nový Jičín (CZ) a Beskydské múzeum vo Frýdku-Místku (CZ). V spojení so špecifickým charakterom zažívania virtuálneho priestoru cez VR okuliare prinesieme divákovi veľmi intímne ponorenie do takto vytvoreného sveta. Diváci spoznajú tému migrácie z mikroperspektív konkrétnych príbehov a rovnako aj z globálneho pohľadu analýzy migračných pohybov. Technológia dynamického, interaktívneho VR priestoru im umožní perspektívy plynule striedať. Vizualná povaha diela pomôže jednak atraktívne prezentovať tému, jednak vytvoriť priestor pre vlastnú interpretáciu diváka.

Mobilné VR kino bez hraníc navštíví tri hlavné mestá projektu a tiež menšie mestá v regióne. Sprievodná výstava s ďalšou dokumentáciou, objektmi a fotografiami sa bude konať v sídle Považského múzea na Budatínskom hrade a vznikne v spolupráci s ostatnými uvedenými partnermi.

- **Organizátori:** Oravské múzeum (SK), Kysucké múzeum (SK), Považské múzeum (SK), Múzeum Novojičína vo Frenštáte pod Radhoštěm (CZ), Galeria Bielska BWA (PL)
- **Partneri:** Považská galéria umenia v Žiline (SK), Múzeum Beskyd Frýdek-Místek (CZ), Vnlab Łódź (PL), Nadácia Pełne Zanurzenie (PL)

Kultúra demokracie

V starej gréčtine sú slová pre politiku (politiká) a kultúru (politismos) odvodené od slova polis, mesto. Politika a kultúra neboli pre starých Grékov dve rozdielne veci, ale skôr dva aspekty fungovania jednej a tej istej demokratickej komunity, ktorá je implicitne politická aj kultúrna. S postupujúcou decentralizáciou a trendom nachádzať kontextovo špecifické riešenia problémov namiesto „univerzálnych“ receptov sa o kvalite demokracie opäť stále viac rozhoduje tam, kde je vzťah medzi zástupcami a zastupovanými najbližší – v mestách. Demokracia pôvodne vznikla ako súčasť mestskej kultúry, preto chceme priniesť mestá do centra pozornosti debát o budúcnosti demokracie.

Festival demokracie Polis

Festival demokracie Polis je týždňový festival s viacerými scénami, fórum konverzácií, stretnutí a dialógu, sústredený okolo hlavných problémov dnešných miest – ekológie, mobility, inklúzie, digitálnej demokracie, participácie občanov. Je to miesto, kde sa stretávajú rôzne skupiny ľudí; kde praskajú bubliny a človek sa môže pustiť do dialógu a kde je povolené myliť sa. V zásade je to miesto, kam prichádzame uspokojiť svoj inštinkt, ktorý nás núti byť „politickými živočíchmi“, nutkanie byť súčasťou vecí verejných.

Program v Nadácii Polis (SK) bude čiastočne zostavený kurátorsky a čiastočne zostavený prostredníctvom otvorenej výzvy na diskusné panely, prednášky a umelecké aktivity. Podporíme organizáciu zdola, vyzveme aktérov občianskej spoločnosti, neformálne komunitné skupiny, ale aj jednotlivcov, aby predložili svoje projekty pre program s cieľom, aby bol čo najrozmanitejší. Zvláštnu pozornosť venujeme mladým ľuďom a školám – Pódium mládeže bude určené výlučne pre mladých ľudí z miest Bielsko-Biala, Žilina a Frýdek-Místek, aby zostavili vlastný program diskusií a aktivít o témach, na ktorých im záleží, s vlastným kultúrnym programom a pravidlami.

Debaty sa zamerajú na kľúčový bod nášho boja za demokraciu – prodemokratické hnutia a disidentské zoskupenia v bývalom východnom bloku v 70. a 80. rokoch minulého storočia. Chceme pozvať čo najviac lídrov revolúcií roku 1989, ktorí v konfrontácii s mladými ľuďmi a rôznymi expertmi prinesú hlbokú reflexiu transformačných procesov, ktoré nasledovali. Naplnili demokratické hnutia svoj prísľub? Čo sa s nimi dialo po revolučných zmenách? Čo sa môžeme naučiť jeden od druhého a iní od nás? Bude to moment skladania účtov, priateľských stretnutí a reflexie týchto historických udalostí.

Pozveme okolo sto účastníkov z celého sveta. Spolupracujeme pritom s nadáciou FORUM 2000 a ich Festivalom demokracie, aby sme v roku 2026 v Prahe a v Žiline spoločne zorganizovali festivaly ako paralelné, partnerské podujatia, s intenzívnou výmenou hostí. Naši partneri z Democracy Festivals Association (DK), Forum 2000 (CZ) a iných národných festivalov demokracie nám pomôžu identifikovať a pozvať dôležité postavy revolúcií z celého bývalého východného bloku. V Žiline sa bude festival konať na siedmich lokalitách vo verejnom priestore. Každá z nich bude mať vlastné pódium a témy.

Umelecký program odštartuje francúzsky kolektív Bellastock (FR) a ich projekt *Agoras*. Vytvorí dočasné agory, experimentálne

architektonické konštrukcie v siedmich dejiskách festivalu v meste, kde sa budú odohrávať debaty. Tieto debaty budú umelci dokumentovať a inšpirovaní vyslovenými príbehmi, diskusiami a vzťahmi vytvoria priamo na mieste umelecké diela. Bude to živá a dynamická konverzácia medzi umením a diskusiou, umelcami, divákmi a účinkujúcimi.

Oslovili sme napríklad viedenskú umeleckú skupinu Wochenklausur (AT) s projektom *Public Debate*, kde jednotlivci a skupiny, ktoré sa z ideologických či iných dôvodov spoločným diskusiami skôr vyhýbajú, spolu sedia a debatujú v špeciálne vytvorenom a strategicky umiestnenom pavilóne. Princípom je, že informácie o účastníkoch sú verejné, no samotné stretnutia prebiehajú v súkromí. Diskutujúci sú obmedzení časovým limitom dvoch hodín a pomáhajú im pritom profesionálni mediátori. Plánujeme tiež intervencie, ktoré zrealizuje Dan Perjovschi (RO), medzinárodne uznávaný umelec a politický aktivista, ktorý na rôzne plochy po celom svete kreslí svoje podvrtné karikatúry, ktorými komentuje súčasné dianie a spoločensko-kultúrne krízy.

Výročie vzniku prvej Československej republiky z roku 1918 oslávime ako príchod demokracie podujatím s diskusiami a koncertmi v *Parku slobody*, miestnom parku, ktorý založilo kultúrne centrum Hájovňa (SK) v roku 2018.

- **Organizátori:** Nadácia Pontis (SK), FORUM 2000 (CZ), Kultúrne centrum Hájovňa (SK), Bellastock (FR),
- **Partneri:** Nadácia Víze 97 (CZ), Democracy Festivals Association (DK), LAMPA Conversation Festival (LV), Opinion Festival Paide (ET), Nadácia Zróbmy To (PL), Wochenklausur (AT)

Bienále aktivistických foriem

Bienále aktivistických foriem je platformou pre umelcov a aktivistov, ktorí sa v rôznych oblastiach usilujú o sociálny dopad a zmenu politiky. Toto podujatie chce byť regionálnym lídrom v prezentovaní najnovšieho a najzaujímavejšieho aktivistického umenia. Aktivity bienále sa nebudú obmedzovať len na výstavy raz za dva roky, ale bude priebežne kultivovať verejnú diskusiu o rôznych spoločenských a politických otázkach. Bude sa púšťať aj do ťažkých tém a konverzácií s miestnou komunitou. Prvý ročník plánujeme na rok 2024 pod kurátorským vedením Lenky Kukurovej (SK), ktorý bude prípravou pre

veľkú výstavu v roku 2026 s účasťou desiatok medzinárodných umelcov a umelcov. Záujem zatiaľ potvrdili: Tomáš Rafa (SK), Michal Koleček (CZ), Margarethe Makovec a Anton Lederer (AT), Katharina Jesberger (AT), Zuzana Štefková (CZ), Enzo Umbaca (IT), Oliver Ressler (AT), Sorour Darabi (FR/Iran), Mamoru Okuno (JP), Rini Tandon (AT), Tere Recarens (ES), Ewa Bobrowska (PL), Artwall Praha (CZ), Ján Gálik (PL), Janeil Engelstad (USA)...

- **Organizátori:** Biennale aktivistických foriem (SK), Pavlína Fichta Čierna (SK), Johann Claude Čierny (SK)
- **Partneri:** Lenka Kukurová. (SK), Stanica, Nová Synagóga, Považská galéria umenia (SK), Amnesty International Slovakia (SK), Greenpeace SK (SK), Tranzit Slovakia (SK), IVO Bratislava (SK), Iniciatíva Inakosť (SK), VIA IURIS (SK), < rotor > (AT), Univerzita užitočných umení, Viedeň (AT), XR Arts Groups (USA), TBA21-Academy, Thyssen – Bornemisza Art Contemporary Privatstiftung (AT)

Okná diverzity

Okná diverzity oslavujú multikultúrny charakter Európy. Je to celoročná séria podujatí, ktoré sa sústreďia na bohatstvo medzikultúrnej výmeny z viacerých perspektív – vo folklóre, v hudbe, dobrovoľníctve a komunitnej práci a v rôznych cezhraničných kontextoch.

Týždeň beskydskej kultúry

V regióne máme viacero dôležitých festivalov ľudovej kultúry, *Týždeň beskydskej kultúry* má medzi nimi osobitné miesto: vďaka svojmu členstvu v CIOFF (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts) totiž okrem prezentácie tradičnej kultúry regiónu predstavuje a oslavuje diverzitu tradičných a ľudových kultúr z celej Európy.

Týždeň beskydskej kultúry (PL) je veľké podujatie, ktoré sa koná uprostred leta na rôznych miestach v regióne. Má päť veľkých pódíí v mestách Wisła, Szczyrk, Żywiec, Maków Podhalański a Oświęcim, kde sa po deväť dní jeho trvania odohrávajú niekoľkohodinové koncerty. Kratšie koncerty s promenádou súborov a kapiel sa konajú aj na uliciach a námestiach. Koncerty sa konajú aj inde, na miestach ako Ujsoły, Istebna a Bielsko-Biala. Niektoré súbory hrajú koncerty aj v českom Jablunkove, počas Goralských folklórnych dní (CZ). Počas jedného ročníka vystúpi zvyčajne až sto súborov a kapiel. Koncerty navštívi až 200-tisíc divákov. Festival ponúka aj výstavy ľudového umenia, remesiel, fotografie apod. Organizátori pripravujú trhy ľudového umenia, workshopy a súťaže. Celý región počas tohto pestrého podujatia oživa.

V roku 2026 sa TBK rozšíri aj na Slovensko, napr. do obce Skalité (SK) a jej amfiteátra pre 800 divákov. Zapojiť chceme aj ďalšie pohraničné obce. S podporou projektu Žilina Beskydy 2026 TBK privíta aj približne dvadsať zahraničných skupín z celého sveta a s ostatnými členmi CIOFF bude viesť dialóg o zachovaní kultúrneho dedičstva a úlohe ľudovej kultúry v rôznych európskych krajinách. V súčasnosti je v Beskydách množstvo folklórnych súborov, ktoré sa venujú ľudovému spevu a tancu. Nadšencov folklóru je však oveľa viac než členov týchto súborov. Preto, aby bol ľudový tanec dostupný pre všetkých, vznikla v 70. rokoch myšlienka „tanečných domov“ ako miest, kde sa ľudia môžu stretávať a tešiť z tanca bez pravidiel a bariér medzi účinkujúcimi

a obecnstvom. Naše *Európske tanečné domy* poskytnú návštevníkom a miestnym v mnohých obciach regiónu možnosť opäť zažiť iskru a šarm ľudového tanca a piesne. Účastníci sa najskôr s pomocou autentických záznamov a živých prezentácií v podaní skúsených tanečníkov z celej Európy naučia jednotlivé tanečné štýly a v druhej časti si ich za sprievodu ľudovej hudby môžu voľne vyskúšať.

● **Organizátor:** Regionalny Ośrodek Kultury v Bielsko-Białe (PL), Krajské kultúrne stredisko Žilina (SK)

● **Partneri:** obce aktívne v rámci Týždňa beskydskej kultúry (Wisła, Szczyrk, Żywiec, Maków Podhalański, Oświęcim, Ujsoły, Istebna, Bielsko-Biala, Jablunkov), Krajské kultúrne stredisko v Žiline (SK), Obec Skalité (SK-TBC)

Festival Nad riekou

Medzinárodný festival divadla menšín Nad riekou spája dramatické príbehy národnostných a etnických menšín, ktoré sú na okraji väčšinových spoločností, často žijúce v okrajových oblastiach svojich krajín. V roku 2026 sa bude konať koncom leta v Českom Tešíne a prinesie šesť predstavení. Jeho cieľom je vytvoriť novú tradíciu pravidelných stretnutí európskych divadiel rôznych menšín, aby mohli ukázať svoje príbehy, jazyky a kultúry, aby sa mohli prepojiť a vzájomne podporiť v kreatívnej spolupráci. Tešínske divadlo momentálne nadväzuje dialóg s potenciálnymi partnermi, divadlami menšín v mestách Košice (SK), Novi Sad (RS), Prešov (SK), Terst (IT) a Bautzen (DE).

● **Organizátor:** Těšínské divadlo (CZ)

● **Partneri:** Thália Színház (SK-TBC), Újvidéki

Színház (RS-TBC), Divadlo Alexandra Duchnoviča (SK-TBC), Divadlo Terst (IT-TBC), Divadlo Folk Sorb (DE-TBC)

Žilina odinakiaľ

Aby sme priniesli ešte iný pohľad na európsku kultúrnu diverzitu privedieme späť do Žiliny všetkých bývalých európskych a domácich dobrovoľníkov z programov European Voluntary Services a European Solidarity Corps na veľké *Stretnutie Európskej dobrovoľníckej služby* v roku 2026. Znova ich zapojíme do ich niekdajšej komunitnej práce a dáme im aj nové úlohy. Zúčastnia sa renovácie komunitných dvorov, kultúrnych domov, pomôžu kultúrnym organizáciám a občianskym združeniam. Vyberú a zorganizujú kultúrny program týždňa – koncerty, čítania, výstavy zostavené z ich vlastných zážitkov, záujmov, aktuálnych profesionálnych a umeleckých aktivít apod. O svojich zážitkoch v Žiline budú rozprávať v sérii diskusií *Odinakiaľ*, do ktorých zapoja aj aktuálnych obyvateľov mesta pôvodom zo zahraničia. Keďže mnohí pricestujú aj s rodinami, bude program určený aj deťom. Príbehy dobrovoľníkov zozbiera dokumentaristická skupina Dog Docs (SK) do dokumentu *Európske memoáre*, ktorý nadviaže na ich predchádzajúcu prácu dokumentovania životov mladých ľudí z Oulu vo Fínsku, Rumunska, Slovenska a Česka. Náš partner Tomáš Kriššák (SK) a jeho tím tiež preskúma a dá príbehy dobrovoľníkov do kontrastu s príbehmi ľudí, ktorí hranice kvôli politickým či iným dôvodom (napr. pred rokom 1989) prekročiť nemohli. Výstupom bude autorský *grafický román Bez hraníc*.

● **Organizátor:** Truc sphérique (SK), Nadácia Krajina harmónie (SK), Artforum Žilina (SK), DogDocs (SK), Tomáš Kriššák (SK)

Dekonštrukcia nacionalizmu

Presadzovanie kozmopolitného, globalizovaného, medzinárodného (či európskeho) vzbudzuje v mnohých ľuďoch neistotu ohľadom ich miesta v svete. Mnohí preto reagujú na rozmach globalizácie tým, že hľadajú útočisko v tradičných národných štátoch, ktoré považujú za stabilnejšie a bezpečnejšie, lebo sú spojené jazykom, históriou, vzdelaním. Chceme sa vrátiť ku „koreňom“ národov a preskúmať a pochopiť, ako vznikali naše národné identity. Dúfame, že toto pochopenie nám pomôže definovať do budúcnosti čo sú národy a čo chceme, aby znamenali.

Vojnový slovenský štát (1939–1945)

Aby sme vyvrátili mylné predstavy a mýty, ktoré sa dodnes spájajú s problematickým a kontroverzným obdobím vojnového slovenského štátu, prvého samostatného štátu Slovákov, ktorý bol vazalom nacistického Nemecka, zorganizujeme komplexnú historicko-umeleckú výstavu venovanú tejto citlivej téme. V minulosti na Slovensku vznikli viaceré výstavy na túto tému, no stále absentuje komplexný historický pohľad. Našími partnermi v tomto náročnom projekte sú Považské múzeum (SK), Múzeum holokaustu v Seredi (SK), Slovenské národné múzeum (SK), Ústav pamäti národa (SK) a Slovenská akadémia vied (SK), ako aj americká autorka Madeleine Vadkerti. Výstave bude predchádzať dôkladný výskum a bude sa konať v sídle Považského múzea (SK), v nových výstavných priestoroch na Budatínskom hrade.

● **Organizátor:** Považské múzeum v Žiline (SK)
● **Partneri:** Múzeum holokaustu v Seredi (SK), Slovenská akadémia ved (SK), Slovenské národné múzeum v Martine (SK), Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (SK), Madeleine Vadkerti (US)

Neobjavené príbehy

Neue unend_ckte Narrative (DE) je nemecký kolektív divadelných producentov a výskumníkov z nemeckého Chemnitzu. *Neobjavené príbehy* je projekt, ktorý prepája umenie, reflexiu občianskej spoločnosti s výskumom spoločenských vied. Pracujú s neobjavenými príbehmi, spochybňujú existujúce naratívy a diskurz, skúmajú nové perspektívy, rozprávajú, aby dali hlas dosiaľ neznámych príbehom.

V Žiline chcú skúmať vzťah medzi nacionalizmom, rasizmom a diskrimináciou rómskej menšiny. Príbeh vybudujú na terénnom výskume a mapovaní, spolu s miestnymi aktivistami, mimovládnyimi organizáciami, tvorcami politik a miestnymi komunitami. Výsledné divadelné predstavenie sa pokúsi vytvoriť priestor pre dialóg medzi majoritou a minoritou, pričom vezme do úvahy oba pohľady. Plánovaný prvý výjazd do Žiliny bohužiaľ prekazila pandémia, takže bol preložený na začiatok roka 2022. Jeho súčasťou budú workshopy, rozhovory a nadväzovanie vzťahov s miestnymi obyvateľmi. Cieľom je tvorba nových formátov, ktoré by pôsobili proti naratívu nenávisti.

● **Organizátor:** Neue unend_ckte Narrative (DE)

Odkaz národov

Dôraz na historický odkaz procesov budovania národa aj návrat k nacionalizmu nie je nič, čo sa deje iba na Slovensku, podobné trendy sa objavujú v mnohých krajinách Európy a na svete. Cítíme preto potrebu hľadať paralely, postaviť ich proti sebe a porovnať. V projekte *Odkaz národov* prinesieme edíciu piatich až desiatich reportážnych a beletristických kníh od európskych a svetových autorov, ktorí sa snažia odkrývať príbehy, symboly, rituály, ktoré kondenzovali do našich národných identít. Aby sme vyvrátili mýty spojené s týmito národovými príbehmi, legendami a prikrášanými pravdami, na ktorých často stoja, vytvoríme spoločne s Tomášom Kriššákom (SK) grafický román *Ilustrované mýty*, ktorý sa okrem slovenských národných mýtov sústreďí aj na ich porovnanie s inými mýtmi z viacerých krajín Európy. Kniha bude určená pre mládež aj širokú verejnosť v dotknutých krajinách.

● **Organizátor:** Nakladateľstvo Absynt (SK), Tomáš Kriššák (SK)

Festival reportážnej a dokumentárnej tvorby

Festival spojí novinárov a umelcov z rôznych oblastí – literatúry, filmu, fotografie, animácie, rozhlasu, divadla s cieľom nadviazať na tradíciu dokumentárnej a reportážnej tvorby v Poľsku, na Slovensku a v Česku a podporiť interdisciplinárne spolupráce medzi umelcami a novinármi. Chceme priniesť to najlepšie z týchto žánrov a poskytnúť možnosti ďalšieho vzdelávania a networkingu pre umelcov aj novinárov, a propagovať ich tvorbu na európskej úrovni.

Festival reportážnej a dokumentárnej tvorby

Festival stavia na existujúcom formáte putovného festivalu Prekliati reportéri, ktorý na Slovensku organizuje vydavateľstvo Absynt, s účasťou svetoznámych reportérov, ktorí diskutujú a čítajú svoje knihy v regionálnych kultúrnych centrách, pričom smerom k verejnosti propagujú žáner reportáže a dokumentu. V rokoch 2022-2026 by mal postupne vyrásť na úroveň európskeho festivalu s ukážkou toho najlepšieho v reportážnom žánri z celého sveta v predchádzajúcom roku – a to nielen v literatúre, ale vo všetkých oblastiach. Keďže je festival stretnutím reportérov aj umelcov, v spolupráci s Freemuse predstavíme aj angažované umenie, ktoré sa vyjadruje k aktuálnym politickým, spoločenským a environmentálnym otázkam, t.j.

umenie, ktoré dokumentuje realitu svojím vlastným poetickým jazykom. Budú to umelci ako napr. Paolo Cirio, taliansky výtvarník ktorého výstava o používaní aplikácií na rozpoznávanie tváre políciou bola vo Francúzsku zakázaná; Jeton Neziraj a jeho predstavenia s divadelnou spoločnosťou Qendra Multimedia, ktoré reflektujú politickú a sociálnu realitu Kosova, Srbska a Balkánu s témami ako korupcia, populizmus a nacionalizmus; Shurook Amin, kuvajtský výtvarník, ktorý kritizuje pokrytectvo patriarchátu a genderovej nerovnosti; a pakistanský filmár Sarhad Sultan Khoosat, ktorý skúma aspekty pakistanského konzervativizmu. Všetci budú mať možnosť kontaktu a networkingu s reportérmi a autormi reportážnej literatúry združených do skupiny Reportéri bez hraníc. Prvý Festival reportážnej a dokumentárnej tvorby prebehne

v roku 2022 a bude postupne rásť, pridá súťaž pre mladých autorov, medzinárodné výmenné pobyty, až sa napokon stane v roku 2026 veľkým medzinárodným podujatím. Dlhodobým cieľom festivalu je stať sa pravidelnou zastávkou na európskom festivalovom okruhu reportážnej a dokumentárnej tvorby. Bude platformou na skúmanie nových techník a rozvoj interdisciplinárnej spolupráce v rámci *Školy reportáže*. Bude obsahovať workshopy o investigative a práci so zdrojmi s Reportérmi bez hraníc (FR), multimediálnej tvorbe s tvorcami a konzultantmi zo Sundance Institute: Beatou Calinskou (PL/US), Ruthie Doyle (US) a Annou Trzebiatowskou (PL/US), naratívnej reportáži s Inštitútom reportáže (PL), fotografii a dokumentárnych filmových technikách so Slovak Press Photo (SK) a fotografmi z celého sveta s organizáciou Fundacja Centrum

fotografii Bielsko-Biala (PL), ako aj kolektívom DogDocs (SK), Novinárskou cenou (SK) a mnohými ďalšími. Festival tiež udelí svoju *cenu autorom reportážnej literatúry* a najprelomovejším interdisciplinárnym spoluprácam roka spomedzi pozvaných a prezentovaných tvorcov. Chce tiež vyhľadávať a podporovať mladé talenty. V spolupráci s Literárnym festivalom Mantova usporiada súťaž v reportážnej literatúre pre mladých autorov. Víťaz získa cenu a predbežnú zmluvu na vydanie diela vo vydavateľstve Absynt a finančný grant na ďalšiu prácu.

- **Organizátor:** Nakladateľstvo Absynt (SK)
- **Partneri:** Reportéri bez hraníc (FR), Freemuse (DK), Institute of Reportage (PL), Novinárska cena (SK), Q Code (IT), Beata

Calinska (US/PL), Ruthie Doyle (US), Literárny festival Mantova (IT), Nová synagóga (SK), Stanica (SK), Slovak Press Photo (SK), Nadácia Centrum Fotografii (PL), Anna Trzebiatowska (PL/US), DogDocs (SK)

Bienále fotografie

Bienále fotografie je existujúce podujatie v meste Bielsko-Biala, ktoré už desať rokov priťahuje tvorcov z celého sveta a publikum z celého Poľska. V roku 2026 sa bude konať paralelne s Festivalom reportážnej a dokumentárnej tvorby a privedie do Žiliny a okolia výstavy svetoznámych fotografů. Okrem iných to bude Ragnar Axelsson (IS) a jeho práce s témou vzťahu medzi ľuďmi a divokou prírodou, Ernesto Bazan (IT/US) a jeho dokumentácia života

na perifériách, Julia Fullerton-Batten (DE) a jej objavovanie každodenného života, či Dina Goldstein (IL / CA), ktorej práce ešte na Slovensku vystavované neboli. Po Bienále a Festivale reportážnej a dokumentárnej tvorby poputujú výstavy po menších mestách a dedinách regiónu. Bienále bude vystavovať v interiéri aj exteriéri, v tradičných aj netradičných priestoroch, akými sú diaľničné mosty, či fasády budov.

- **Organizátor:** Nadácia Centrum Fotografii (PL)
- **Partneri:** Lucia Benicka (SK), Truc sphérique (SK), Považská galéria umenia (SK), Považské múzeum v Žiline (SK), Ragnar Axelsson on (IS), Ernesto Bazan (IT/US), Julia Fullerton-Batten (DE), Dina Goldstein (IL/CA)

Komunitné múzeum

Komunitné múzeum je miesto, kde sa spája individuálna a kolektívna pamäť, roztrúsená medzi rodiny a miestne komunity. Bude to križovatka, kde sa prelínajú príbehy, artefakty a spomienky komunít. V kurátorskej koncepcii a spolupráci účastníkov Medzigeneračnej univerzity sa po prvý raz pokúsi vytvoriť kolektívny komunitný príbeh miestnej histórie tak, ako ju vidia miestni obyvatelia. Bude tiež slúžiť ako sprievodca pre návštevníkov lokálnou históriou. Rodinné príbehy, objekty uchovávané v domácnostiach z generácie na generáciu, manuálne a remeselné techniky, hmotné a nehmotné dedičstvo regiónu, to všetko spolu vytvorí zbierku Komunitného múzea. Účastníkov Medzigeneračnej univerzity budú viesť a vyškolia v práci s archiválami a príprave výstav miestni experti z Považského múzea v Žiline (SK), Historického múzea Bielsko-Biala (PL) a Beskydského múzea vo Frýdku-Místku (CZ) a tiež profesionálni umelci a výskumníci, ktorí pracujú s technikami komunitného rozvoja a výskumu. Osobitná pozornosť bude venovaná schopnostiam improvizácie miestnych obyvateľov pri riešení praktických problémov v rámci nedostatkovej ekonomiky v minulosti. Zmapujeme a vytvoríme prehľad takýchto riešení s workshopmi v rámci projektu Urob si sám – oprava oblečenia, nábytku, rôzne remeselné techniky či pestovateľské a chovateľské postupy.

- **Organizátor:** Rosenfeldov Palác (SK), Miejski Dom Kultury (PL), Kultura FM (CZ)
- **Partneri:** Katarina Živanović (RS), UNIZA U3V (SK), Považské múzeum v Žiline (SK), Múzeum histórie v Bielsko-Bialej (PL), Seniorsgymnázium – Múzeum Beskyd, Frýdek-M.stek (CZ)

Európsky rodinný fotoalbum

Jeden z vlajkových dlhodobých projektov Komunitného múzea, do ktorého sa zapojí celá sieť kultúrnych domov v regióne, bude *Európsky rodinný fotoalbum*. Vďaka dobrovoľníkom a komunitným pracovníkom kultúrnych domov, ale tiež školám a iným organizáciám, zozbierame rodinné fotografie rôznych druhov – svadby, promócie, krsty, ale aj prvé školské dni, prázdniny na lyžiach a iné „každodenné“ aktivity. Materiál roztriedime a zorganizujeme minivýstavy na vybrané témy. Najskôr, v rokoch 2023 a 2024 bude zbierka vystavená na rôznych miestach v regióne Beskyd. V roku 2024 projekt rozšírime ďalej do Európy. Vyzveme rôzne organizácie a jednotlivcov, aby nám poskytli rodinné fotografie z rovnakých udalostí a vytvoríme Európsky rodinný fotoalbum, ktorý ukáže, aké sú európske kultúry zároveň podobné aj odlišné.

Do kontrastu postavíme každodenný život komunít Európy a vytvoríme tak kolektívny obraz európskeho života tak, ako vyzerá v skutočnosti, vo svojej každodennej podobe.

- **Organizátor:** Rosenfeldov Palác (SK), Miejski Dom Kultury (PL)
- **Partneri:** J-P. Mouleres (TBC-FR)

2.3 Ako vyberiete podujatia a aktivity, ktoré budú súčasťou kultúrneho programu roka?

V procese prípravy sme sa sústredili na nadviazanie spoľahlivých partnerstiev, dodatočné výzvy pre projekty na konkrétne témy vyhlásime počas realizačnej fázy. Vytvoríme tiež participatívne programy a programy budovania kapacít spolu s občanmi, ako aj nové projekty v spolupráci s umeleckou scénou. V prípravnej a realizačnej fáze budeme naďalej podporovať miestne organizácie a umelcov pri príprave ich projektov. Naša stratégia je sústrediť sa na podporu projektov, ktorých dopad bude pokračovať aj po roku titulu; v tomto ohľade považujeme za dôležité systematicky podporovať rast existujúcich organizácií, resp. vytváranie nových. Súčasťou stratégie je aj podpora nezávislej umeleckej produkcie, viacero rezidenčných programov pre umelcov na tvorbu obsahu špecificky pre náš program. V poslednej časti realizačnej fázy príde na rad uzatváranie zmlúv, testovanie a príprava produkcie a finančné plány na rok 2026. Na záver, ale ešte pred koncom roku 2026, sa budeme venovať aj príprave nadväzujúcich projektov a udržateľnosti tých, ktoré sú súčasťou programu. Nové projekty budeme vyberať podľa kritérií obsiahnutých v našom Manifeste.

Od pracovných skupín k tvorcom projektov
Investujeme do budovania kapacít kultúrnej scény, zorganizujeme tvorivé dielne a konzultácie pre vedúcich projektov, kde sa môžu navzájom spoznať a ďalej svoje projekty rozvíjať. Je to fáza zakladania projektov, presného definovania ich rámcov a dramaturgie s projektovým tímom, rozvíjania európskeho rozmeru prostredníctvom mobility a požívania medzinárodných expertov a partnerov. Poskytneme im ďalšiu finančnú a kurátorskú podporu, napr. vo forme mikrograntov na výskum a mobilitu, aby mohli zabezpečiť uskutočniteľnosť a prehĺbiť európsky rozmer svojich projektov.

Otvorená výzva 20 < 26
V rokoch 2022 a 2023 vyhlásime aspoň jednu ďalšiu otvorenú výzvu na predkladanie projektov pre kultúrnych operátorov a umelcov, ktorí sa dovtedy nezúčastnili na kandidatúre. Po roku 2023 už rozsiahlejšie otvorené výzvy neplánujeme, okrem prípadných menších výziev k špecifickým témam, ktoré by pokrývali potreby projektov v konkrétnych oblastiach.

Akcelerátor 20 < 26
Akcelerátor 20 < 26 je naším hlavným nástrojom na vzdelávanie a budovanie kapacít miestnej kultúrnej scény. Bude využívať metódy dizajnérskeho myslenia, teda myslenia o tvorbe umenia s ohľadom na maximalizáciu jeho dosahu či hľadania správnej rovnováhy medzi formou, konceptom, škálou a predpokladaným výsledkom (vcítenie sa – definícia – formovanie myšlienky – prototyp – test – produkcia). Zväčša má formu intenzívneho trojdňového workshopu, s nadväzujúcimi konzultáciami s expertmi a záverečným verejným predstavením projektu so spätnou väzbou od publika. Na účely testovania projektov budú mať účastníci prístup k mikrograntom na mobilitu.

V rôznych fázach projektu sú aktívne rôzne verzie Akcelerátora:

- **Akcelerátor start-upov** – podpora projektov nádejných umelcov a mladých kultúrnych organizácií, ktoré zatiaľ nie sú aktívne v rámci EHMK.

- **Akcelerátor práce s publikom** – realizácia prieskumu publika a projekty na prácu s ním v kultúrnych inštitúciách.
- **Akcelerátor Beskydy a Ukrajina** – rozvíjanie networkingu a spoločných projektov na cezhraničnej či európskej úrovni.
- **Akcelerátor 2027+** – príprava nadväzujúcich projektov a udržateľnosti existujúcich projektov po roku 2026.

2.4 Ako bude kultúrny program kombinovať miestne kultúrne dedičstvo a tradičné formy umenia s novými, inovatívnymi a experimentálnymi kultúrnymi formami?

Napriek silnej kultúrnej scéne zostáva v Žiline a regióne Beskydy medzi hlavným prúdom a umeleckou produkciou určenou pre náročnejšie publikum očividná priepasť. Ako sa od EHMK očakáva, nesnažíme sa forsírovať len tradičné formáty, ale pozeráme skôr do budúcnosti, mnohé z našich projektov sa zameriavajú na estetiku súčasného umenia a/alebo aktuálne európske témy. Žilina a Beskydy sú zároveň známe miestnymi tradíciami a folklórom v oblasti hudby, tanca, kuchyne, remesiel a architektúry, čo program musí reflektovať. Tradičná kultúra, obzvlášť hudobná, je tiež niečo, na čo sme hrdí, a toto dedičstvo využijeme pri organizovaní podujatí a budeme skúmať aj v rámci programu. Odkazy na tradičnú kultúru obsahujú všetky tri programové línie, pričom každá využíva mierne odlišný prístup, vo všeobecnosti ale chceme vytvoriť priestor na projekty ktoré vytvoria fúziu týchto dvoch prvkov.

Hoci *Továreň na budúcnosť* hľadá primárne do budúcnosti, smerom k inováciám, výskumu, výrobe a urbanizmu, je pre nás ako súčasť tohto procesu dôležitá aj história. Žilina bola historicky, podobne ako Frýdek-Místek a Bielsko-Biala, známa svojim textilným priemyslom, sklárstvom a drotárskou tradíciou. V rámci tejto programovej línie budeme premýšľať o našom priemyselnom dedičstve a tradičných remeselných technikách, v programových klastroch ako *Drotárstvo*, *Prepletené mestá* a *Re:Dizajn*. *Sezóna textilného umenia* je pocta spoločnej textilnej minulosti regiónu, ale tiež šanca lepšie pochopiť, čo textil je a čím môže byť v budúcnosti. *Rezidenčný program Re:Dizajn* umožní dialóg medzi súčasnými dizajnérmí a remeselníkmi a *Týždeň udržateľného dizajnu* sa zameria na rôzne spôsoby spracovania tradícií a aplikovania tradičných techník na nové materiály a spôsoby výroby. *Galéria 25 000* a *V slovenskej moderne* využijú imerzívne technológie na prehĺbenie zážitku diváka z ikonických výtvarných diel. Zaoberáme sa dokonca aj archeológiou v rámci *Medzinárodnej konferencie o opevnených mocenských centrách* a *Lužickej kultúre v Európe*.

Programová línia *Tok prírody* pozostáva predovšetkým z populárnych, zábavných a náučných podujatí, v tejto línii sa pokúšame priblížiť umenie širokej verejnosti prostredníctvom spojenia so športom, aktivitami v prírode a tradíciami. Programový klas-ter *Budúcnosť tradície* bude predstavovať priestor pre tradičnú kultúru zakorenenú v prírodnom prostredí a jej súčasný výklad, s podujatiami, ktoré prinesú napr. terchovskú hudbu či fujaru, ale aj *džezový festival Lotos* – do vzdialenejších lokalít v prírode tak prídu koncerty hudobných žánrov ako džez, fusion a world music. Prostredníctvom *Festivalu pastierskej kultúry* prinesieme do centra pozornosti atmosféru tradičného pastierstva, sprievodná

konferencia bude priestorom pre diskusiu o perspektívach a snahách o zachovanie tradičného horského pastierstva v Beskydách. *Múzeum lesa Vychylovka* bude nová kultúrna infraštruktúra, ktorá do exteriérov prinesie komplexné vzdelávacie zážitky, pričom postaví tradičný drevársky priemysel do kontrastu so súčasnými prístupmi k lesníctvu a environmentálnym témam. Ponoríme sa aj do gastronomických tradícií, prostredníctvom unikátneho výskumného projektu *Kulinárska archeológia*, ktorý pátra po pôvode receptov a kuchýň v rôznych zemepisných a historických súvislostiach Európy. Celý jeden súbor projektov sa sústreďí na tradície ako zber húb a liečivých bylín a ich moderný výklad v kontexte súčasného umenia a dizajnu. Silný dôraz kladieme aj na vážnu hudbu, ktorá má v regióne tradíciu a silné umelecké zastúpenie s podujatiami ako *Hudobné výlety pri hraniciach*, či festivalom sakrálnej a starej hudby.

Programový pilier *Identita bez hraníc* nás zapojí do procesu vyrovnávania sa s minulosťou. Súbor projektov *Dekonštrukcia nacionalizmu* nám pomôže zamyslieť sa nad svojou národnou, euro-regionálnou a európskou identitou, pričom budeme reflektovať minulosť, aby sme dokázali lepšie pochopiť, kto sme. Asi najväčšou výzvou bude v tejto súvislosti výstava *Vojnový slovenský štát 1939–1945*, s ambíciou priniesť objektívny pohľad na temné obdobie slovenskej histórie, podložený dôkladným historickým výskumom. *Ilustrovaný sprievodca slovenskými mýtmi* bude analyzovať príbehy národných hrdinov a vyvracať stereotypy, mýty a nálepky, ktoré sú bežnou súčasťou nášho jazyka. Súbor projektov *Vrba-Wetzler – po stopách hrdinov* skúma a rozširuje povedomie o príbehu Rudolfa Vrba a Alfréda Wetzlera. V spolupráci s organizáciou Vrba-Wetzler Memorial rozšírime každoročný pamätný pochod na celoročné, stále podujatie *Trasa Vrbu a Wetzlera*. Na mieste, kde pôvodne napísali svoju prevratnú správu už vznikla *Pamätná izba Vrbu a Wetzlera* a v ďalšom kroku v budove vznikne *Medzinárodný dom literatúry Vrba a Wetzlera* venovaný prekladom slovenskej literatúry do iných jazykov. V budove hlavnej železničnej stanice v Žiline vznikne *Múzeum dopravy*.

2.5.1 Ako mesto zapojilo miestnych umelcov a kultúrne organizácie do tvorby a implementácie kultúrneho programu?

Miestny umelecký a kultúrny sektor sa podieľal na príprave kandidatúry a kultúrneho programu už od samého začiatku. V januári 2020 sme spolu so zástupcami mesta začali rozhovory s kľúčovými aktérmi a operátormi kultúry v meste a zorganizovali verejnú diskusiu s celou kultúrnou scénou, kde sme predstavili koncept EHMK. Výsledkom bolo rozhodnutie spoločne sa o tento titul uchádzať. Až keď sme dostali spätnú väzbu od kultúrnej scény, predložil primátor kandidatúru na schválenie mestskému zastupiteľstvu. Odvtedy je dialóg v rámci niekoľkých platforiem kultúrnych operátorov, umelcov a kreatívcov, ako aj medzi nimi, jedným z pilierov našej kandidatúry. Okrem všetkých spomínaných príležitostí na kolektívnu participáciu sme realizovali aj množstvo bilaterálnych stretnutí, kde vznikali projekty, na ktorých sa spolupodieľajú rôzne kultúrne inštitúcie.

PRVÉ KOLO KANDIDATÚRY

→ **Programová rada**
S cieľom zlepšiť kvalitu nášho kultúrneho programu sme vytvorili Programovú radu Žilina 2026, ktorá má 12 členov, zástupcov rôznych umeleckých foriem a rôznych typov miestnych organizácií

(MVO, umelci, mesto, kraj, miestna univerzita apod.). Každý mesiac sme organizovali stretnutia s nespočetnými diskusiami, brainstormingom a cyklickým zapracovaním spätnej väzby, ktoré nám v mnohých smeroch pomohli dotvárať navrhnutý program.

→ **Skupinové diskusie**
S cieľom pripraviť novú kultúrnu stratégiu sme spolu s oddelením kultúry na mestskom úrade odštartovali analytickú fázu – zberom dát od operátorov kultúry a verejných orgánov, ako aj spustením dotazníkového prieskumu ohľadom vízií a potrieb kultúrnej scény. Následne sme vytvorili niekoľko diskusných skupín, ktoré sa venovali kľúčovým témam ako verejný priestor, výtvarné umenie, street art, vážna a populárna hudba, nočný život, sociálna inklúzia, exteriérové športy, regionálny rozvoj, príroda, turizmus, rodina a deti či seniori. Účastníci sa podieľali na príprave SWOT analýzy, v rámci ktorej definovali silné stránky a výzvy vo svojich odvetviach, ako aj ich potreby, čím položili základy pre potenciálne budúce projekty.

→ **Akcelerátor 20 < 26**
S cieľom podnietiť spoluprácu a odštartovať spoločnú tvorbu kultúrnych projektov pre oficiálnu prihlášku sa nám v júni a júli 2021 podarilo zorganizovať šesťtyždňový podporný program Akcelerátor 20<26. Účastníkov sme nabádali, aby svoje nápady na projekty rozvíjali prostredníctvom metódy „brúsenia diamantu“, pričom počas trhu nápadov mali šancu svoje myšlienky a záujmy prepojiť s myšlienkami a záujmami ostatných účastníkov. Na záver prebehli konzultácie s odborníkmi, kde účastníci dostali na svoje nápady posudok a mohli im dať finálnu podobu. Výsledky boli predstavené na záverečnom večeri Akcelerátora pred širokou verejnou a Programovou radou.

→ **Otvorená výzva Žilina 20 < 26**
Hoci sa naša stratégia zakladala na budovaní programu primárne prostredníctvom spoluprotvorby, ohlásili sme aj otvorenú výzvu na predkladanie projektov. Zareagoval na ňu autori šesťdesiatich kvalitných projektov.

→ **Mestská konferencia Žilina Beskydy**
Dôležitým bodom tejto prípravnej fázy bola mestská konferencia, ktorá sa konala v budove Mestského divadla v Žiline začiatkom septembra 2020. Zúčastnilo sa na nej asi sto účastníkov z troch miest, ktorým sme predstavili prvé predbežné náčrty programu. Každá z navrhovaných programových línií mala vlastnú sekciu s prednáškami, ktoré poskytli zástupcovia iných EHMK a medzinárodní odborníci. Značná časť konferencia bola venovaná networkingu medzi kultúrnymi operátormi našich troch miest – všetky tu zahrnuté spoločné projekty sú výsledkom tohto procesu.

→ **Otvorená výzva Beskydy 20 < 26**
Po potvrdení rámca spolupráce so zástupcami miest Bielsko-Biala a Frýdek-Místek a zmapovaní tamojších problémov v oblasti kultúry a oslovení potenciálnych partnerov sme začiatkom leta 2020 realizovali verejné prezentácie pre kultúrnu scénu. Špecificky im bola adresovaná aj Otvorená výzva Beskydy na predkladanie projektov, s termínom do polovice septembra 2020. Zareagovali autori približne šesťdesiatich projektov.

→ **Culture-Tech Ideathon**
V júli 2020 sme vyzvali členov miestnej IT komunity na spoluprácu s miestnymi kultúrnymi operátormi v rámci dvojdnového podujatia CultureTech Ideathon. Diskutovali spolu o technických riešeniach a hľadali príležitosti na spoločné projekty v oblastiach ako

je práca s publikom, správa otvorených dát, prezentačné technológie a strategický marketing.

→ Program mestských intervencií

V ranej fáze procesu kandidatúry sme – spolu s partnermi s Atrium Architects, Uzemneplany.sk a Útvaram hlavného mestského architekta – zorganizovali workshop pre odborníkov z radov miestnych architektov, urbanistov a kľúčových aktérov v oblasti kultúry, kde diskutovali o najzaujímavejších oblastiach pre potenciálnu mestskú výstavbu a novú kultúrnu infraštruktúru v rámci EHMK, ako sú napr. dnes už potvrdené projekty Environmentálny park Bôrik a Nábrežie Rajčanky. Na podujatie sme nadviazali tak, že sme zúčastnených odborníkov aj širokú verejnosť vyzvali, aby svoje návrhy nahrali do online databázy nápadov. Zatiaľ sa v nej nachádza 31 projektov. Okrem toho sme v októbri 2020 zorganizovali tvorivú dielňu so študentmi architektúry zo Slovenskej technickej univerzity s témou nožnej obnovy vonkajšieho mestského trhoviska. Hoci nám kríza spojená s pandémiou COVID-19 prácu neuláhčila, a to predovšetkým čo sa týka jej kolektívnych a cezhraničných aspektov, sme so zapojením scény do projektu veľmi spokojní, keďže máme široké spektrum zapojených účastníkov a silnú dynamiku spolupráce.

DRUHÉ KOLO KANDIDATÚRY

V roku 2021 sme posilnili komunikáciu a spoluprácu s cezhraničnými partnermi. Realizovali sa návštevy kultúrnych inštitúcií a stretnutia so zainteresovanými stranami, osobne aj online.

→ Otvorené workshopy EHMK – experti

V druhom kole sme zorganizovali osem otvorených workshopov EHMK na tvorbu programu, so zapojením medzinárodných a domácich odborníkov, aby sme prehĺbili európsky rozmer a umeleckú kvalitu projektov v programe. Okrem toho sme realizovali intenzívne bilaterálne a multilaterálne stretnutia a menšie workshopy s lídrami a partnermi projektov, ktorým tím Žilina Beskydy 2026 ponúkol pomoc pri vývoji a kurátorskú podporu. Niektoré pôvodné projekty jednotlivcov z prvého Akcelarátoru sa s pomocou skúsených partnerov ako LAND – Land stewards and artists network či Hellowood (HU) zmenili na naozaj európske projekty. Napriek cestovným obmedzeniam kvôli pandémii zvládli niektorí naši medzinárodní partneri realizovať výskum v teréne a mapovanie regiónu – Centrum umenia WRO (PL), Medialab Katowice (PL), Dnipro Center for Contemporary Culture (UA), Múzeum Auschwitz–Birkenau (PL). Žiaľ, niektoré ako napr. NUN (DE) sme museli zrušiť. Aby sme prehĺbili európsky rozmer a získali nových

partnerov pre náš program, náš tím a niektorí vybraní lídri projektov navštívili medzinárodné konferencie a stretnutia expertov ako EMAP/EMARE v Halle (DE), festival demokracie FORUM 2000 a konferenciu Medzinárodného výboru pre zachovanie textilného priemyselného dedičstva.

→ Akcelerátor Beskydy 20<26

Zorganizovali sme špeciálnu sekciu v projekte Akcelerátor, aby sa zintenzívnila spolupráca medzi slovenskými, českými a poľskými partnermi. Zúčastnili sa na ňom zainteresované strany (MVO, štátne/miestne/mestské organizácie, jednotlivci) z celého cezhraničného regiónu. Počas dvoch víkendov (11–12. 6. 2021 Žilina, 25–26. 6. 2021 Bielsko–Biala) prebehlo predstavovanie nápadov, networking a stretnutia s párovaním projektových partnerov, vzdelávacie workshopy, projektový rozvoj, testovanie, konzultačná fáza a záverečná prezentácia. Počas tohto procesu vznikli projekty, ktoré sú dnes súčasťou kandidatúry (Etnograff, Mestské legendy, Story in space, Objekt v meste/mesto v objekte, Sympóziu smaltového umenia, Mobilné VR kino bez hraníc...), iné sú stále vo fáze plánovania, s realizáciou v rokoch 2022–2026.

→ Otvorená výzva Žilina Beskydy 20<26

Nová otvorená výzva bola vyhlásená v júli 2021, prihlásilo sa 21 ďalších projektov z cezhraničného regiónu. Niektoré sú súčasťou tejto prihlášky (hlavne tie z Akcelarátoru), niektorí uchádzači sa stali partnermi v už existujúcich projektoch (Ondřej Bělíca Gimonfu, Urban Jungle...).

→ Hĺbkové rozhovory a skupinové diskusie

Ako súčasť zavŕšenia kultúrnej stratégie prebehlo 33 hĺbkových rozhovorov s kľúčovými operátormi kultúry a osem tematických skupinových diskusií, ktoré nám pomohli potvrdiť si a dokončiť návrhy politík, založených na analytickej časti stratégie.

→ Beskydské kultúrne fórum

V septembri 2021 sme zorganizovali druhý ročník kultúrnej konferencie s účasťou asi sto návštevníkov. Jej záber sa rozšíril na celé Beskydy a tak sme jej názov zmenili na Kultúrne fórum Beskydy. Stala sa nástrojom na vývoj projektov, výmenu skúseností, networking a budovanie kapacít pre celý cezhraničný región. Bola to príležitosť prezentovať kandidatúru verejnosti, diskutovať s lokálnou scénou a medzinárodnými expertmi na témy ako: umenie v prírode, kultúrny cestovný ruch v Beskydách, rozvoj komunitného umenia, nové modely kultúrnych domov a evalvácia kultúry a EHMK. Fórum nám dalo šancu podpísať dohodu s partnermi v oblasti cestovného ruchu a prezentovať mestskú kultúrnu stratégiu Kreatívna Žilina 2035.

2. 5. 2 Uved'te prosím konkrétne príklady a mená miestnych umelcov a kultúrnych organizácií, s ktorými chcete spolupracovať a popíšte typ spolupráce.

PROJEKT	UMELCI
Akustikon	Umelec <i>Alex Mlynárčik</i> (SK) v spolupráci s mladým žilinským umelcom <i>Jurajom Gáborom</i> (SK) a <i>tímom expertov zo Žilinskej univerzity</i> (SK) zrealizujú utopické umelecké dielo.
Sezóna textilného umenia	V rámci Akcelarátoru 2021 sme podporili <i>Textilné centrum Čadca</i> (SK) a ich spoluprácu s <i>Považskou galériou umenia</i> (SK), <i>Galériou umenia BWA</i> (PL) a štyrmi ďalšími inštitúciami, ktoré poskytnú priestory a zorganizujú výstavy.
Objekt v meste / mesto v objekte	Tri galérie z troch miest: <i>Galerie Věž</i> (CZ), <i>Galéria BWA</i> (PL), <i>Nová synagóga Žilina</i> (SK) sa spoja v spoločnom výstavnom projekte. Akcelarátor 2021
Centrum tanca S2	V spolupráci s <i>Marekom Adamovom</i> (SK) zo žilinského kultúrneho centra <i>Stanica</i> (SK) postavíme nové tanečné divadlo ako partnerský projekt medzi mestom a mimovládnu organizáciou.
Medzinárodný festival bábkového umenia	<i>Teatr Lalek Banialuka</i> (PL) zorganizuje show veľkých bábok v meste Bielsko–Biala, <i>Bábkové divadlo Žilina</i> (SK) zorganizuje letnú sezónu európskych bábkových divadiel v Žiline.
Slovena, HEJ! Európsky divadelný inkubátor	<i>Mestské divadlo Žilina</i> vyprodukuje pôvodné predstavenia o histórii lokálnej textilnej fabriky. Spolu s EHMK sa spustí aj projekt Divadelný inkubátor, ktorý prinesie nové možnosti európskej spolupráce.
Festival Nad riekou	<i>Tešínske divadlo</i> (CZ) zorganizuje nový festival divadiel menších.
STE(A)M² – Arzenál Space	Pod vedením <i>Pavliny F. Čiernej</i> (SK) a <i>galérie Arzenál</i> (SK) vznikne platforma pre dialóg medzi umelcami a vedcami v rámci aktivít v Ciachovni.
Festivally animácie	EHMK podporí <i>Fest Anča</i> (SK), lepšie ho integruje do mesta a bude pracovať na rozvoji publika aj medzinárodnej spolupráce. Vznikne nový festival animácie, organizuje ho <i>Studio Filmów Rysunkowych</i> (PL) v meste Bielsko–Biala, s rezidenčným programom pre animátorov.
Turné animovanej hudby, Drotárstvo, Struny, Nosferatu, Maličká slzička	<i>Štátny komorný orchester</i> v Žiline (SK) sa zapojí do viacerých projektov s miestnymi a medzinárodnými partnermi.
Etnograff	Vďaka Akcelarátoru Beskydy 2026 sa stretli <i>Maciej Szymonowicz</i> (PL) z mesta Bielsko–Biala, <i>Roman Wirtz</i> (CZ) z Czesyna a <i>Samuel Daniš</i> (SK) zo Žiliny, ktorí spolu vytvoria cezhraničný projekt nástenných malieb vo vidieckych oblastiach Beskyd.
Drotárstvo, Vojnový Slovenský štát (1939–1945), EXPO priemyselného dedičstva, Európsky textilný stroj času, Kultúrna križovatka	<i>Považské múzeum</i> (SK) zorganizuje tri veľké výstavy, spustí novú oblasť výskumu, otvorí Múzeum dopravy a pripojí sa k medzinárodnej sieti.
Plávajúce záhrady, Príbeh vody	Žilinský umelec <i>Juraj Poliak</i> (SK) vytvorí stálu výstavu v Múzeu vody Bôrik a bude koordinovať projekt Plávajúce záhrady na Vodnom diele Žilina.
–SCAPE festival, Helter Shelter	<i>Lukáš Hrošovský</i> (SK), <i>Katarína Mačková</i> (SK) a <i>Peter Kasman</i> (SK), architekti a aktivisti z Rajca a Kysúc sa stretli v rámci Akcelarátoru 2020 , kde pomohli vytvoriť projekt land artového festivalu a zúčastnili sa stretnutia Erasmus+ v Anglicku spolu so sieťou Land Network; pomôžu nám tiež implementovať program Helter Shelter.
Videoart, VAL – architektúra budúcnosti	Bienále videoartu od kurátorov <i>Považskej galérie umenia v Žiline</i> (SK) je pokračovaním dlhodobých aktivít inštitúcie v tejto oblasti. Považská galéria obohatí svoje expozície o stálu výstavu kolektívu VAL.
Hlasy lesa	<i>Žilinský zmiešaný zbor</i> (SK) vytvorí unikátne predstavenie 200 spevákov v beskydských lesoch od skladateľa <i>Petra Špiláka</i> (SK) a pod taktovkou <i>Štefana Sedlického</i> (SK).
Mestské legendy, Story in Space	Projektov Story in Space a Mestské legendy sa ako výsledok Akcelarátoru 2021 zúčastnia miestni umelci: <i>Lucia Svobodová</i> (SK), <i>Johanna Gruszka</i> (PL), <i>Tomasz Schaefer</i> (PL), <i>Martina Fintorová</i> (SK), <i>Timotea Vráblová</i> (SK), <i>Małgorzata Łuczyna</i> (PL), <i>Cult Creative</i> (SK), <i>Memorymorph group</i> (PL).
Filmový festival Kino na Granicy	Kino na Granicy v Cieszyne organizuje <i>Stowarzyszenie Kultura na Granicy</i> (PL), projekt sa vďaka EHMK presunie za hranice s projekciami v <i>Novej synagóge</i> (SK).
Park Frambor	<i>Žilinský skrášľovací spolok</i> (SK) a <i>Iveta Martinková</i> (SK) iniciovali v rámci Otvorenej výzvy v roku 2020 oživenie veľkej zanedbanej zelenej plochy pod estakádou v Žiline.
Raj~čanka	Kolektív miestnych občanov Raj~čanka pod vedením <i>Lucie Šimo</i> (SK), <i>Petra Kotrhu</i> (SK) a <i>Šimona Kerna</i> (SK) oživí nábrehie rieky Rajčanky v Žiline. Akcelarátor 2020

3. EURÓPSKY ROZMER

Podľa nášho názoru európska dimenzia vo svojej podstate súvisí s *konceptom tranzície*. Ide o prekračovanie hraníc, prekonávanie mentálnych bariér, definovanie vlastných pozícií a ich verejné vyjadrenie bez ohľadu na prípadné nedorozumenia, o ktorých sa dá vždy následne ďalej diskutovať. Náš projekt zahŕňa všetky tieto aspekty európskej dimenzie Beskyd naraz, pričom výrazným posilnením cezhraničnej spolupráce zároveň prekonávame aj mentálne bariéry. Uchádzame sa o titul Európskeho hlavného mesta kultúry, pretože sa chceme nanovo definovať ako komunita, chceme vyrozprávať svoj príbeh Európe a naopak – propagovať európske hodnoty v regióne. Posilnenie európskeho profilu Beskyd prostredníctvom EHMK znamená tiež potrebu zabezpečiť, aby kultúrna výmena nebola len „jednosmerkou“, ale skutočnou obojsmernou cestou. Preto sa plne hlásime k princípu internacionalizácie, pričom *75 % projektov v našom programe už teraz má medzinárodného partnera*, či už umelca alebo organizáciu pôvodom mimo regiónu Beskyd.

V našom MANIFESTE sme hodnotu rozmanitosti umiestnili na prvé miesto, pričom sme sa zaviazali „oslavovať európsku rozmanitosť a podporovať medzikultúrny dialóg“. Význam rozmanitosti čerpáme aj priamo z historických skúseností našich miest. Tieto skúsenosti dokazujú, že najlepšie sa nám darilo v obdobiach, kedy otvorenosť a tolerancia prevládli nad uzavretosťou a izoláciou. Žiaľ, rôznorodý, priam až kozmopolitný charakter našich miest nedokázal ustáť politické turbulencie 20. storočia a zanikol s asimilačnými procesmi, s traumami 2. svetovej vojny aj studenej vojny. So susedmi zdieľame históriu, ktorá nepozostáva len z pekných príbehov, ale aj z konfliktov, ako bola krátka vojna medzi Poľskom a Československom o územia Sliezska a Oravy po roku 1918, či spory medzi Slovákmi a Čechmi a dvojnásobný rozpad Československa v rokoch 1939 a 1993. Základným kameňom nášho projektu je preto posilnenie vzájomného porozumenia, posilňovanie vzťahov s najbližšími susedmi a otvorenie sa Európe. Koreňom nášho programu je cezhraničná spolupráca a jeho korunou európsky rozmer. Kľúčovými prvkami našej stratégie sú podpora európskeho dialógu a mobility, výmena skúseností a vytváranie sietí s našimi európskymi partnermi. Otváranie okien do Európy prináša dôraz na veľké európske témy, ako sú podpora rozmanitosti, obrana demokracie a slobody slova, posun od minulých konfliktov smerom k spoločnej budúcnosti, zohľadnenie ekologických záujmov a návrh praktických riešení v súlade s Európskou zelenou dohodou, ako aj transformácia mestského a vidieckeho prostredia ako súčasť iniciatívy Nový európsky Bauhaus. Európa sa môže veľa naučiť z náročnej cesty a histórie menších regiónov, ako je ten náš. Chceme byť v popredí diskusií o našej spoločnej európskej budúcnosti, pretože veríme, že naše skúsenosti, schopnosti, zručnosti a spôsob myslenia dokážu priniesť nové otázky, nové myšlienky, skrátka závan čerstvého vzduchu aj do Európy.

Rozmanitosť a medzikultúrny dialóg

V našej ponuke je viacero projektov, ktorých cieľom je zdôrazniť význam rôznorodých identít a ich úloh v spoločnom príbehu

Beskyd. V projekte *Žilina odinakiaľ* sa pozrieme na bohatstvo identít, ktoré možno v našom najbližšom okolí prehliadame, pričom v spolupráci s miestnym kníhkupectvom Artforum zapojíme zahraničných občanov žijúcich v Žiline do pravidelných rozovorov o tom, aké to je žiť v meste ako cudzinci. Dobrovoľníkom z iných európskych krajín, ktorí žijú alebo niekedy žili v Žiline, taktiež poskytneme príležitosť znova sa stretnúť v našom meste na *Európskom stretnutí dobrovoľníkov*, prezentovať svoje kultúrne zázemie a analyzovať vplyv mobility mládeže podporovanej Európskou úniou na naše mestá. Mestské kultúrne stredisko v Bielsko-Bialej bude realizovať *Výtvarné vzdelávanie*, pričom zorganizuje workshopy, stretnutia a koncerty pre rodiny, ktoré oslovia najmä príslušníkov menšinového etnického a národnostného prostredia (väčšinou Ukrajincov, Španielov, Rómov, Talianov) žijúcich v meste, ako aj rodiny s deťmi so špeciálnymi potrebami. V rámci projektu *Art Caravan* sa pozrieme na tradičnú kultúrnu rozmanitosť v Žiline v komunitnom umeleckom projekte umelcov Daniely Krajčovej a Oto Hudeca v partnerstve s rómskou komunitou na Bratislavskej ulici. Pre početnú kórejskú komunitu žijúcu v Žiline pripravujeme špeciálny *Festival kórejskej kultúry* na budovanie medzikultúrnych väzieb. *Veľvyslanci diverzity* je projekt, v rámci ktorého stredoškolskí študenti vzdelávajú rovesníkov vedomosti v otázkach diverzity vo svojich komunitách. V projekte *Festival nad riekou* sa zameriame na menšinové komunity v našom regióne a aj v celej Európe, konkrétne s ohľadom na problematiku zachovania nekodifikovaných jazykov a nárečí, akými sú napríklad goralské a sliezske nárečia v špecifickom kontexte Českého Těšína a Cieszyna na poľsko-českej hranica. V celej Európe a vo svete pozorujeme nárast xenofóbie a nacionalistických tendencií. Aby sme demystifikovali mýty, legendy a prekrútené pravdy spojené s tvorbou národov, vytvoríme grafický román (komiks) *Ilustrované mýty*, ktorý bude kriticky skúmať nielen slovenské národné mýty, ale dá ich aj do kontextu a perspektívy iných mýtov z celého sveta o budovaní národa.

Hranice a cezhraničná spolupráca

Zatiaľ čo v prvej prihláške sme pristupovali k cezhraničnému dialógu ako k pomerne novej veci a ako k otvorenému oknu príležitostí, v druhom kole prípravného procesu sa tento dialóg stal neoddeliteľnou súčasťou našej kandidatúry, keďže *50 % nášho programu zahŕňa cezhraničného partnera*, alebo ide o projekty s plánovanou cezhraničnou realizáciou. Chrbtovú kosť našej kandidatúry tvorí *Euroregión Beskydy*, cezhraničný územný celok založený v roku 2000. Účelom euroregiónov je vytvoriť koherentný priestor so spoločným, kolektívnym rozvojom s cieľom zabezpečiť takú situáciu, v ktorej hranice už nebudú prekážkou, ale stanú sa zdrojom a príležitosťou pre rozvoj. Preto posilníme Euroregión Beskydy – rámec našej spolupráce, ktorý umožňuje spájať rôzne zainteresované strany a zavádzať spoločnú politiku a postupy napríklad v oblasti kultúry a cestovného ruchu. Nasledujúce projekty predstavujú len výber toho najlepšieho z plánovanej cezhraničnej spolupráce alebo projekty zamerané na tému hranice. V projekte Pochod za Beskydy nadviažeme

na iniciatívu z Novej Gorice–Gorízie 2025 a ich projekt *Pochod za Európu*, ktorý sa zaoberá fyzickými hranicami a zorganizujeme pochod ktorý vyvrcholí na Trojstyku – symbolickom mieste, kde sa v Beskydách stretávajú poľské, české a slovenské hranice. V rámci klastra Hlasy z hraníc bude filmový festival *Kino na Granicy* oslavovať tri beskydské kultúry – poľskú, českú a slovenskú priamo na hraniciach, v multikultúrnom meste Český Těšín/Cieszyn a v celom regióne. *Mobilné VR kino bez hraníc*, mobilnou imerzióvnou výstavou, sa budeme zaoberať problematikou migrácie ľudí a etnických skupín v regióne Beskyd a v celej Európe. V rámci *Týždňa Beskydskej kultúry* sa zameriame na rozmanitosť tradičných kultúr v regióne a v širšom európskom kontexte. Naše mestá sú prirodzene silne ekonomicky prepojené, najmä v oblasti automotive priemyslu, s projektmi ako napríklad *Cezhraničný Fab Lab a kreatívne vývojové centrum* sa viac zameriame na prehĺbenie cezhraničnej spolupráce v oblasti kreatívneho priemyslu.

Podpora mobility EÚ

Stavíme na dlhoročnej identite Žiliny ako križovatky a dopravného uzla tým, že ju premieňame na centrum medzikultúrneho dialógu a vzdelávania. Máme radi príbehy vlakov a miestnych železničných staníc, veď už pred sto rokmi Košicko-bohumínska železnica dostala Žilinu na mapu Európy. Vďaka projektu *Locomotion* mladí ľudia získajú špeciálne preukazy Interrail na cestu vlakom po Európe, a potom svoje skúsenosti a príbehy premenia na výstavu na železničnej stanici v Žiline ako svedectvo o svojej medzikultúrnej skúsenosti a tiež o stave Európskej únie. Projekt *Vlak fest* (CZ) ponúkne účastníkom z celej Európy medzikultúrne dobrodružstvo v našom

kultúrnom vlaku EuropeanTransExpress zo severozápadu na juhovýchod, z Fínska do Bulharska cez Žilinu. Protiváhou bude projekt *E75*, v rámci ktorého bude možnosť nasadnúť na autobus plný umelcov a vydať sa na paneurópsku trasu pretínajúcu kontinent od okraja polárneho kruhu v Oulu vo Fínsku až po stredomorskú oblasť v Grécku, so zastaveniami v rôznych mestách a na miestach pozdĺž celej cesty vrátane Žiliny.

Mobilita EÚ nie je len o fyzickej mobilite, ale aj o voľnom pohybe myšlienok a poznatkov. Budeme realizovať viacero nástrojov mobility a rezidenčných programov pre umelcov (AiR) s cieľom podporiť medzinárodný transfer zručností a znalostí. Pre profesionálnych tvorcov v oblasti animácie usporiadame podujatie *Animátori na rezidencii* v historickom Štúdiu Filmów Rysunkowych v Bielsko-Bialej a Audiovizuálnom HUBe v Žiline. V rámci *rezidenčného programu Fresh AiR* budeme organizovať pobyty zamerané na umenie a prírodu v spolupráci s vedeckým laboratóriom Ostravskej univerzity a v EAC vo Frýdku-Místku, *rezidenčný program STE(A)M²* bude zameraný na prepájanie umenia a vedy v žilinskej Ciachovni. Projekt *Re:dizajn remeselné rezidencie* poskytne príležitosť objaviť rôzne remeselné a dizajnové techniky (Made in Beskids / CETRAT rezidencie / Hat design rezidencie), ako aj *Textil HUB*, kde budú prebiehať rezidencie zamerané na textilné umenie. V *Hej! Divadelnom inkubátore* a v Tanečnom centre S2 ponúkame nové rezidenčné priestory pre tanečníkov, hercov a tvorcov v oblasti scénického umenia. *Kreatívne centrum Hangár* poskytne nové priestory pre rozvoj umeleckých diel pre verejné priestranstvá. No a napokon, *Medzinárodný dom literatúry Vrba a Wetzler* poskytne literárne rezidencie pre spisovateľov a prekladateľov a v rámci *Centra slobody slova* poskytneme útočisko prenasledovaným umelcom a novinárom

z rôznych častí sveta. Okrem hostovania umelcov na rezidenčných pobytoch v Žiline, mnohé bilaterálne dohody ponúknu možnosti medzinárodných pobytov pre miestnych umelcov. Spolu s *Informačnou sieťou kultúrnej mobility On the Move* plánujeme zorganizovať diskusie o hlbokej mobilite (ako alternatíve k zelenej mobilite) na európskej kultúrnej scéne, ako aj reflexiu na plán udržateľného rozvoja Žilina Beskydy 2026. Taktiež plánujeme aj konferenciu na podporu medzinárodnej kultúrnej spolupráce operátorov z krajín V4 a ich EHMK s potenciálnymi hosťami zo siete Východného partnerstva, Ázijsko-európskej nadácie a Fondu Roberta Cimettu pre projekty umeleckej spolupráce v euro-arabskej geografickej zóne. Súbežne s uvedenými podujatiami zorganizujeme sériu workshopov zameraných na budovanie kapacít s mimovládnymi organizáciami a umelcami z regiónu s cieľom posilniť ich spoluprácu s medzinárodnými partnermi a zapojenie do vonkajších vzťahov EÚ. Školenie bude zahŕňať informačné stretnutia poskytované partnerskými sieťami podporujúcimi celosvetovú mobilitu, ale aj dlhodobé mentoringové a job shadowing návštevy.

Európske kultúrne siete

Európske siete sú ideálnymi kanálmi, ako sa dostať do kontaktu s európskym kontextom a vymieňať si najlepšie osvedčené postupy. Vynaložili sme značné množstvo času a úsilia na identifikáciu relevantných európskych sietí v každej oblasti s cieľom nadviazať dlhodobú a vzájomne sa podporujúcu spoluprácu, ale aj koprodukcii budúcich projektov.

Už v prvom kole sme nadviazali spoluprácu s niektorými z nich, napríklad so sieťou *LAND network*, kde sme spojili svoje sily s organizáciami Oerol Festival (Leeuwarden 2018), Bodø 2024, Le Citron Jaune (Marseille – Provence 2013) a Activate Performing Arts (Veľká Británia) aby sme podporovali vznik tvorby v prírodnom prostredí. Spoločne sme už pripravili úspešný projekt Erasmus+. *IFLA Europe* (BE) bude spolupracovať s EAC vo Frýdku-Místku na transformácii krajinného prostredia prostredníctvom letnej akadémie a workshopov pre umelcov a krajinných architektov. Vytvorili sme partnerstvo s *European Ramblers' Association* (CZ) s ktorou zorganizujeme kultúrny prechod Euroondo 2026 naprieč Beskydami.

Minulý rok sme sa stali pridruženým partnerom *európskej siete EMAP/EMARE*, ktorá nám pomáha správne nastaviť náš umelecký a vedecký rezidenčný program. Tento rok sme sa zúčastnili na konferencii a hostili sme rezidenčný pobyt talianskej umelkyne Silvie Rosani. Prehľbili sme aj našu spoluprácu s *CEE Animation*, výstupom ktorej, bude usporiadanie CEE Animation workshopov a CEE Animation Forum – vzdelávacích a networkingových aktivít pre stredoeurópskych profesionálnych tvorcov a organizácie v oblasti animovaného filmu. V tomto roku sme pokračovali v nadväzovaní partnerstiev aj s ďalšími európskymi sieťami. V roku 2026 zorganizujeme *Konferenciu Európskej textilnej siete* s cieľom podporiť náš spoločný záujem v oblasti textilu a zintenzívniť kultúrnu výmenu. S *Medzinárodnou komisiou pre ochranu priemyselného dedičstva* (FR) sa zameriame na historické priemyselné objekty s cieľom pripraviť našu výstavu Expo priemyselného dedičstva, zatiaľ čo s pomocou siete *Time Machine Network* (AT) máme v úmysle zbierať historické zdroje, digitalizovať ich a prezentovať ich v online múzeu. V spolupráci so sieťou *Mad'in Europe* (BE), ktorá sa venuje propagácii európskych remesiel a kultúrneho dedičstva, zvýšime povedomie o rozmanitosti a bohatstve európskych remesiel. Spolu s organizáciami *Reportéri bez hraníc* (FR), *Freemuse* (DK) a ich iniciatívou siete Mestá pre slobodu slova zorganizujeme

rezidenčné pobyty v našom Centre slobody slova a pripojíme sa tak k medzinárodnej iniciatívy danej veci. So sieťou *Democracy Festivals Association* (DK) nadviažeme na severoeurópsku tradíciu festivalov demokracie a postavíme vlastné podujatie v Žiline, čím podporíme miestnu demokraciu.

Spolu s Bábkovým divadlom Žilina budeme spolupracovať s *Hands On! – Medzinárodnou asociáciou detí v múzeách* na našom Interaktívnom detskom múzeu a s medzinárodnou báborskou sieťou *UNIMA – Slovensko* na našom bábkovom festivale plánovanom na rok 2026 v Žiline.

Štátny komorný orchester Žilina v spolupráci s platformou *ONE – Orchestra Network* for Europe pripraví spoločný koncert s jedným z jej členov, Jenaer Philharmonie (DE). Mestské kultúrne stredisko a Rosenfeldov palác sa vďaka kandidatúre stali členmi *ENCC – Európskej siete kultúrnych centier*, s ktorou sme formovali našu stratégiu pre budúcu sieť Kultúrnych domov. Máme v pláne podieľať sa na niekoľkých spoluprákach s *Trans Europe Halles* (TEH), čo je sieť nezriaďovaných kultúrnych centier s viac ako stovkami členov po celej Európe. Dohodli sme sa na usporiadaní jarného stretnutia TEH 2025 v Žiline v kultúrnom stredku Stanica, ktoré je významným členom siete TEH. Podujatia sa zúčastní približne štyristo hostí z celej Európy. Okrem toho sme spolu s Die Bäckerei (AT) a niekoľkými ďalšími členmi siete TEH začali pracovať na už spomínanom projekte Kultúra kultúry s cieľom zvýšiť porozumenie kultúry v radoch kultúrnych pracovníkov a zvýšiť udržateľnosť a vplyv ich práce. Zapojili sme sa do siete *Culture Next Network*, ktorá v súčasnosti funguje ako neformálna sieť s viac ako štvorročnými skúsenosťami s podporou súčasných a bývalých kandidátskych miest na Európske hlavné mesto kultúry pri implementácii programov a politik rozvoja miest na základe kultúry. Spolu s nimi sme sa nedávno prihlásili do projektu Kreatívna Európa.

Od odlišných dejín k podpore spoločnej budúcnosti

Náš program kladie dôraz na spoločné aspekty európskej kultúry, často sa zameriava na budúcnosť Európy, ale aj na spoločné zdieľané historické aspekty. Skúmame zakladajúcu traumy druhej svetovej vojny – v našom regióne má mimoriadny význam pripomínanie si holokaustu, pričom koncentračný tábor Osvienčim-Birkenau sa nachádza práve v euroregióne Beskydy. Uvedená skutočnosť sa odráža v našom vlajkovom projekte *Trasa po stopách Vrbu a Wetzlera*, na ktorom spolupracujeme s Múzeom a pamätníkom Auschwitz-Birkenau.

Ďalšou historickou ranou tejto časti Európy sú dejiny revolúcií a politických bojov o nezávislé národné štáty, čo je historický znak, ktorý zdieľajú mnohé európske krajiny. Preto sme vytvorili vydavateľský projekt *Odkaz národov*, čo je vlastne séria piatich až desiatich beletristických kníh, ktoré prinesú kritické zhodnotenie procesov budovania národov, odhalia pozadie používania symbolov, rituálov, predmetov a presvedčení, ktoré sa zhustili do našich národných identít v rôznych častiach Európy.

Bližšie sa pozrieme na priemyselné dedičstvo súvisiace predovšetkým s textilnou výrobou a na pozostatky priemyselnej revolúcie v našom regióne i v celej Európe s projektmi, ako je napríklad *EXPO Priemyselného dedičstva*. Okrem toho, v rámci našej *Európskej školy tradičných remesiel* alebo *Týždňa beskydských kultúr*, plánujeme spoznať aj iné európske tradície, viesť spoločný

dialóg a tým poukázať na silnú tradíciu remesiel a nehmotného kultúrneho dedičstva regiónu (s niekoľkými položkami zapísanými do svetového dedičstva UNESCO). Budeme sa zamýšľať nad históriou a tradíciami pastierov na našom Festivale pastierskej kultúry a zorganizujeme Hudobné stretnutia – spojenie ľudových hudobných tradícií z rôznych častí Európy. Chceli by sme sa zaoberať európskou kultúrou z pohľadu občanov, pozrieť sa na ich každodenné zvyky, kultúru a spomienky, pričom by sme sa nezamerali na rozdiely, ale skôr na prevládajúce spoločné aspekty, ktoré nás všetkých robia Európanmi, ako napríklad v projekte *Európsky rodinný fotoalbum*. Zameriame sa aj na dávnu históriu nášho regiónu, ktorá nás všetkých spája, a zorganizujeme *medzinárodnú archeologickú konferenciu Opevnené centrá moci lužickej kultúry v Európe*.

Demokracia a sloboda prejavu

Ďalší súbor našich projektov sa snaží poukázať na naliehavé problémy súčasnej Európy so zámerom zapojiť sa do existujúceho diskurzu a zaangažovať miestnych obyvateľov do diskusie. Uvádzame tu viaceré kľúčové projekty, ktoré skúmajú témy demokracie a budovania dôvery v spoločnosti, nárastu nacionalizmu a populizmu v Európe a s tým súvisiacu tému slobody médií, hybridné hrozby a šírenie falošných správ. V nadväznosti na zabehnutý formát Festivalov demokracie zo škandinávského a pobaltského regiónu plánujeme v spolupráci s nadáciou Forum 2000 (CZ) zorganizovať *Polis – Festival kultúry demokracie*, podujatie s poprednými prednášajúcimi, ktoré môže byť chápané ako oslava občianskej angažovanosti, jeden zo základných kameňov slobodnej a demokratickej spoločnosti. Okrem uvedeného, budeme mať v rámci *HEJ! Európa – Európsky divadelný inkubátor* projekty zaoberajúce sa témou ľudských práv ako sú *Zdieľané mestá od Árpáda Schillinga* (HU), alebo *Radikalizácia od Boba Jelčiča* (HR). V rámci projektu *Hlavné mesto slobody slova* chceme dosiahnuť, aby sa Žilina Beskydy 2026 stali centrom diskusií o slobode prejavu a budúcnosti médií a aby kriticky reflektovali nedávny nárast počtu falošných správ a útokov na médiá v celej Európe. Nadviazali sme partnerstvo s organizáciou Reportéri bez hraníc s úmyslom vytvoriť vlastné *Centrum slobody slova*. Okrem toho plánujeme v rámci *Medzinárodného domu literatúry Vrba a Wetzler* začať pozvať novinárske a spisovateľské/prekladateľské osobnosti na naše vlastné rezidenčné pobyty. Žilina sa tiež usiluje stať členom siete miest ICORN, ktoré ponúkajú útočisko prenasledovaným spisovateľom, umelcom a novinárom.

Kultúrna Zelená dohoda pre Európu

Vo svetle eskalujúcej klimateckej pohotovosti a reakcie EÚ formou Európskej zelenej dohody, chceme prispieť svojim vlastným spôsobom predložením niekoľkých iniciatív, ktoré sa týkajú environmentálnych otázok. V Beskydách sú štyri chránené krajinné oblasti a dva národné parky, avšak súčasná intenzita ťažby dreva v chránených územiach je bezprecedentná. Prostredníctvom nášho nového *Múzea lesa Vychylovka* poskytneme nový pohlcujúci zážitok zameraný na skúmanie vzťahu medzi človekom a lesom. Naša prihláška zahŕňa aj dve vodné múzeá, jedno v *Environmentálnom parku Bôrik* v Žiline, druhé v *Ekologickom vzdelávacom parku Aqua* ako súčasť novej budovy plavárne v Bielsko-Białej. Rýchle zmeny v oblasti životného prostredia v posledných desaťročiach vyvolali na umeleckej scéne obrovský záujem o ekologické a environmentálne problémy. *Environmentálne umelecké centrum FM* bude zbierať dáta, organizovať

diskusie a rozvíjať základňu umeleckých a environmentálnych rezidenčných programov vo Frýdku-Místku, ako aj prezentovať výstupy týchto spoluprác. V rámci projektu *Fresh AiR – Umelecké a environmentálne rezidencie*, Prírodovedecká fakulta Ostravskej univerzity každý rok predstaví environmentálny problém, ktorý je v súčasnosti predmetom výskumu a spoločne s EAC a prostredníctvom otvorenej výzvy vyberie jedného umelca na spoluprácu s univerzitnými vedcami na umeleckom diele pretínajúcom sa so skutočným vedeckým výskumom. Umelecké aj vedecké výstupy rezidencie budú prezentované v mestskej galérii a na webovej stránke univerzity.

Re:konštrukcia mestskej a vidieckej Európy

EÚ reagovala na kritickú situáciu v oblasti životného prostredia aj prostredníctvom svojej iniciatívy s názvom Nový európsky Bauhaus, ktorá plánuje zmeniť Európu na lídra v ekologickom (zelenom) priemysle a zameriava sa na budovanie angažovanejších a udržateľnejších miest. V našej ponuke sa k tejto iniciatíve pripájame a v rámci takých projektov, ako sú *PASA:Ž, Urban Lab* či *Diskutujeme mesto* poskytneme občanom platformy pre angažovanosť a spoločné hľadanie riešení problematiky ako zlepšiť miestnu demokraciu a verejný priestor. Do projektu *Mestská akupunktúra* zapojíme miestnych obyvateľov Žiliny do spoločného navrhovania verejných priestorov. Pozveme európskych architektov, aby inšpirovali zmenu formou výstavy alebo dočasných stavieb a otestovali tak nápady a zamýšľané funkčné vlastnosti architektonických prvkov. Prostredníctvom projektu *Pred dažďom* vo Frýdku-Místku preskúmame rôzne alternatívy, ako prispôbiť mestá klimatickým zmenám. Paralelne v rámci projektu *Komunitné vnútrobloky* v Žiline zrekonštruujeme nádvoria sídlisk a postavíme osem nových umeleckých fontán. Odolnosť zastavaného prostredia je otázkou nielen pre mestá, v popredí tejto diskusie je vidiek a jeho masové vyludňovanie. Cieľom projektu *Územie bez hraníc* je upozorniť na problémy súčasného vidieka. Prostredníctvom workshopov, prednášok a výskumu budeme skúmať témy ako regulácia výstavby a plánovania vo vidieckych a chránených oblastiach v rôznych európskych krajinách. Exodus z vidieka do miest prebieha v regióne Beskyd po stáročia. Aktuálne trendy budeme reflektovať na festivale *Poslední na dedine*, ktorý sa bude konať v odlahlých osadách regiónu Beskyd, s dominantnými témami vyludňovania a opúšťania vlastného rodiska.

Kreatívna a konkurencieschopná Európa

Veríme, že kľúčový význam má podpora rastu kreatívneho priemyslu a do tohto úsilia sa zapájame prostredníctvom projektov, ako napríklad *Cezhraničný FabLab a kreatívne vývojové centrum* alebo *Audiovizuálny HUB*. Pandémia podnietila záujem verejnosti o vedu, preto na bienále *STE(A)M²* a *STE(A)M² NextGen LAB* predstavíme nové platformy na komunikáciu o tom, ako veda funguje, o podstate vedeckých metód a ako možno vedu reflektovať a aplikovať v umeleckej produkcii. Digitálne zručnosti sa postupom času stanú základom kreatívneho sektora aj znalostnej ekonomiky. S cieľom zvýšiť inovačný potenciál a uľahčiť prijímanie nových technológií v kultúrnych organizáciách spustíme program budovania kapacít zameraný na posilnenie digitálnych, podnikateľských a dizajnerských zručností v *Open Design LAB*. Okrem toho zorganizujeme odborné školenia a konferencie, ako napríklad *CEE Animation – workshopy, Konferencia ETN* alebo sieť EMAP, s cieľom zvýšiť objem medzinárodného prenosu odborných znalostí a poznatkov.

3. 1. 4 Uved'te mená niektorých európskych a medzinárodných umelcov, kultúrnych operátorov a miest s ktorými sa predpokladá spolupráca a špecifikujte typ príslušných výmen.

● **UMELECKÉ SPOLUPRÁCE:** <rotor> (AT), Agata Schindler (DE), Agnieszka Holland (PL), Anna Smolar (PL), Anna Trzebiatowska (US/PL), Architects Lafayette Cruise (US), ASA-FF e.V. (DE), Beata Calinska (US/PL), Cartooning for Peace (FR), Cinema Culture Support Foundation Cyrk Edison (PL), David Ondříček (CZ), Dina Goldstein (IL/CA), Dorota Masłowska (PL), Ernesto Bazan (IT/US), Filip Nuckolls (CZ), German-Sorbian folk theatre (DE), Gianina Carunariu (RO), Ivan Acher (CZ), J-P. Mouleres (FR), Jan Budař (CZ), Jan Hřebek (CZ), Jan Komasa (PL), Jaroslav Rudiš (CZ/DE), Julia Fullerton-Batten (DE), Katarina Živanović (RS), Katarzyna Dudzic-Grabińska (PL), Kateřina Tučková (CZ), Kinobus.pl (PL), Klára Jakubová (CZ), Kryštof Hádek (CZ), Krzysztof Zanussi (PL), LAMPA Conversation Festival (LV), Madeleine Vadkert (US), Marold Langer-Philippson (DE), Michał Żebrowski (PL), Natália Deáková (CZ), Olga Tokarczuk (PL), Paisley Smith (CAN/US), Pertej Barrierave (AL), Petr Forman (CZ), Plastique-Fantastique (DE), Ruthie Doyle (US), TBA21-Academy, Thyssen – Bornemisza Art Contemporary Privatstiftung (AT), Terst Theatre (IT), Tirana European Youth Capital 2022 (AL), Tomáš Ziška (CZ), Újvideki Színház

(RS), Vnlab (PL), Wochenklausur (AT), XR Arts Groups (USA), Claudia Martinho (PT), João Martinho Moura (PT), AKAMUS – Akademie für Alte Musik Berlin (DE), Bartnicky (PL), Bruit du Frigo (FR), Bruno Sanfilipo (ES), By Fofra (DK), Carlos Mena (ES), City Upgrade (CZ), Collegium 1704 o.p.s. (CZ), David Přílučík (CZ), Europa Galante and Fabio Biondi (IT), Filippo Mineccia (IT), Gabriele Mirabassi (IT), Hellowood Architects (HU), Huutajat (FI), Ici-Même Grenoble (FR), Iltopie (FR), Isabelle Faust (DE), Janoska Ensemble (SK/AT), Jaroslawa Koziara (PL), Jena Philharmonic (DE), Latająca Ryba Foundation (PL), Le Citron Jaune (FR), Magdalena Kožená (CZ), Marek Keprt (CZ), Marie Ladrová (CZ), Marjo Smolander (FI), Michal Rataj (CZ), Moetvi caravan (IS/NO/CZ), Monika Kucia (PL), MTÜ Collegium Musicale (EE), Museum of Architecture in Wrocław (PL), Mycohood (PL), Mycologos (USA), New Culture Foundation (BG), Paweł Tomaszewski (PL), Platon Issaias (GR), Re→set (CZ), Richard Loskot (CZ), Simone Zanchini (IT), Sisters hope (DK), StroMY (CZ), Švandovo divadlo (CZ), Tadej Droljic (SI), Terra Nova Antwerpen VZW (BE), Terra Nova Collective (BE), Rotor (BE), Theatre Węajty (PL), Thomas Grill

(AT), Vespres d’Arnadí (ES), Wojciech Myrczek (PL), Ziggurat Project (HU), ALMA (DE), Anna Dumitriu (UK), Anna Saavedra (CZ), Árpád Schilling (HU), Bellastock Paris (FR), Bob Jelčić (HR), Carros de Foc (ES), Centre of Polish Sculpture in Orońsko (PL), Ceren Oran (TR/DE), Chiara Lorenzetti (IT), Cirque Inextremist (FR), Dalia Khalife Beirut (LB/NL), David Crowley (IR), Duda Pava Company Amersfoort (BR/NL), Dusts Institute (AT), Emmanuelle Chiapone-Piriou (FR), Eva Lenz-Collier (DE), Farm in the Cave (CZ), Fossekleiva Kultursenter Berger (NO), Gabriel Paiuk (NL), Giulia Tomasello (IT), Humade (NL), INDEX – Biennial of Art and Technology (PT), Iva Klestilová (CZ), Ivan Henriques studio (BR/NL), Jan Kramholz (CZ), Karim Tarakji (CZ), Katarzyna Cytlak (PL), Kati Hyypä (FI), Klara Ravat (SP/DE), Kunio Nakamura (JP), Lithuanian Space Agency (LT), Lottozero (IT), mammasONica (IT/GR), Manuel Ronda (IT), Maria Vera Alvarez (ES), MECANIKA Montpellier (PT/FR), Merlin Puppet Theatre (GR/DE), Naoko Fukumaru (JP), Nicolai Bosko (LB/ES), Niklas Roy (DE), Nonument group (SI), Pavel Mrkus (CZ), Petr Zelenka (CZ), Polina Khatenko (BY), Raphael Vanhomwegen (BE), Recirquel (HU), Refunc (NL), Sew Flunk Fury Wit (DK), SOURCE Kolektyw (PL), Studio NO Wrocław (PL), Textiles Zentrum Haslach Haslach an der Mühl (AT), The Blast Theory (UK), The Narrative Collective (LB/NL), The Smell Lab (DE), Theater Titanick (DE), Yiling Hung (NL), Yuk Bun Wan (CZ), Daniel Andrieu (FR), Dubulti Art Station (LT), TAAT (NL), Gert-Jan Stam (BE), Anna Smolar (PL), Bruit du Frigo (FR), Hotel du Nord (FR), Jan Edler (DE), Lotte van den Berg (NL), Mali Weil design collective (IT), Riitta Ikonen (FI), Tadej Droljic (SI), Louis Nebelsick (DE), Museum der Westlausitz (DE), Collective De Onkruidenier (NL), Csilla Hódi (HU)

● **KURÁTORSKÉ SPOLUPRÁCE:** FORUM 2000 (CZ), Svět knih (CZ), Vlakfest (CZ), LAND – Land stewards AND artists network (NL), Berg Orchestra (CZ), Ljudmila Art and Science Laboratory (SI), Project Zavod ATOL (SI), PROLOG (PL), Sodja Zupanc Lotker (CZ), Studio Prototyp (CZ), Tomáš Popp (CZ), Moravian Gallery (CZ), BETA – Timișoara Architecture Biennial (RO), Die Bäckerei (AT), Dnipro CCC Construction Festival (UA), European Textile Network Haslach an der Mühl (AT), Krásna Práce (CZ), Lenore Jurkyová (CZ), Markéta Vinglerová (CZ), Mike Rijniere Studio (NL), V2_Lab for Unstable Media (NL), WNOOZOW Karlín (CZ), WRO art center (PL), Neue Unentd_ckte Narrative (DE), Reporters Without Borders (FR)

● **VÝMENA POZNATKOV:** Ebensee Memorial (AT), Freemuse (DK), Hungarian Translators’ House (HU), ICEJ Czech Republic (CZ), Institute of Reportage (PL), Mantova Literature Festival (IT), Media and Civil Society Development Centre Mediacentar (BH), Media Institute of Montenegro (MNE), Museum of Jewish Memory and the Holocaust in Ukraine (UA), National Film Archive in Prague (CZ), Novi Sad School of Journalism (RS), Opinion Festival Paide (EE), Peľne Zanurzenie Foundation (PL), Q Code Magazine (IT), Ragnar Axelsson (IS), International Democracy Festivals Association (DK), Ukrainian Institute of Holocaust Studies (UA), Vize 97 Foundation (CZ), Youth Initiative for Human Rights in Kosovo (KS), QRER (PT), Activate Performing Arts (UK), Architectural Association School of Architecture in London (UK), Baroque Opera Stars s.r.o. (CZ), ENVIC (CZ), European Ramblers’ Association (CZ), Hamed Khosravi (UK), Izolatsia – Platform for Cultural Initiatives (UA), Oerol Festival (NL), Aveiro TECH City (PT), CEE Animation Network (SI), International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage (FR), Mad’in Europe (BE), Bubec (CZ), Critical concrete (PT), Cyrk (CZ), Czech Chamber of Architects (CZ), EMAP/EMARE (DE), Institute for Contemporary Art (HR), Institute of International Sociology in Gorizia (IT), Mad’in Europe (BE), Medialab Katowice (PL), Město přátelské k dětem (CZ), Múzeum Umenia Olomouc (CZ), PLACCC (HU), Privește Orașul Timisoara (RO), TICCIH – The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage (FR), Trans Europe Halles (EU), Center for Cultural Evaluation (DK), Culture Next Network (RO), On the Move – Cultural Mobility Information Network (FR), ONE – an Orchestra Network for Europe (DE), Cal-XL Community Art Lab (NL), AITA/IATA (BE), FairBnB (IT), Hands On! International Association of Children in Museums (AT), Hidden Pilsen (CZ), Ústav archeologické památkové péče Brno (CZ), Materahub (IT), Time Machine Network (AT)

● **MEDZIODBOROVÁ SPOLUPRÁCA:** Polish Hiking Association (PL), University of Applied Arts, Vienna (AT), Asociació Ateneu d’Historia i Art (ES), HKU MA Programme of Scenography Utrecht (NL), Humanities department of AGH TU (PL), Adam Mickiewicz University, The Faculty of Archaeology (PL), Jagiellonian University in Kraków, Institute of Archaeology (PL), Masarykova Univerzita (CZ), Mikołaj Kopernik University, Institute of Archaeology (PL), University of Wrocław (PL)

● **EHMK SPOLUPRÁCA:** Aveiro 2027 (PT), Bad Ischl-Salzammergut 2024 (AT), Bodo 2024 (NO), Braga 2027 (PT), Brno 2028 (CZ), Broumov 2028 (CZ), Chemnitz 2025(DE), Faro 2027 (PT), Nova Goriza 2025 (SI), Novi Sad 2022 (RS), Oulu 2026 (FI), Plzeň 2015 (CZ), Tartu 2024 (EE), Matera 2019 (IT), Timișoara 2023 (RO)

3. 2 Môžete podrobne vysvetliť vašu stratégiu, ako prilákať záujem širokej európskej a medzinárodnej verejnosti?

Naša stratégia na prilákanie medzinárodného publika je naviazaná na ústredné body programu a rôznorodé prístupy k rozvoju cestovného ruchu: *kultúrny cestovný ruch* s rozsiahlymi kultúrnymi podujatiami a kultúrnym obsahom počas celého roka, *kreatívny cestovný ruch*, ponúkajúci príležitosť rozvíjať tvorivý potenciál prostredníctvom aktívnej participácie, ďalej *prírodná turistika*, ktorá kombinuje nádhernú krajinnú scenériu a aktivity pod holým nebom v spojitosti s kultúrou, *turizmus spojený s uchovávaním pamäte*, prepojený s otvorením Trasy po stopách Vrhu a Wetzlera, alebo *participačný cestovný ruch* s pohostinnosťou ponúkanou priamo miestnymi obyvateľmi, no a napokon „*niche*“ *turizmus*, zameraný na špecifické témy a program pre odbornú kultúrnu obec. Čo sa týka *atraktivity* programu pre širokú medzinárodnú verejnosť, môžeme počítať s pestrým výberom veľkých podujatí v prírodnom aj mestskom prostredí. Očakávanými vrcholmi programu budú otvárací a záverečný ceremoniál s veľkolepými podujatiami pod holým nebom. Programový klaster s názvom *Verejný subjekt* priblíži umenie širokej verejnosti aktivizáciou verejného priestoru prostredníctvom veľkorozmerných sôch ako je *Akusticon*, ktorý sa, pevne veríme, stane symbolom nášho EHMK, alebo predstaveniami ako *Pochod veľkorozmerných bábok mestom*, či dočasnými intervenciami typu *Veľvyslanectvo Argillia*, vyrobené z veľkých plastových nafukovacích bublín putujúcich po regióne. Festival *Ozveny mesta* či mestské hry od kolektívu *Blast Theory* premenia mesto na hravú scénu a ponúknu návštevníkom novú formu interakcie s mestským prostredím.

Podujatie *Flow festival* bude oslavou vzťahu k vode s využitím hudby, svetelných inštalácií a rozsiahlych predstavení na vodných plochách. Sériu koncertov *Vrchol kultúry* umožní medzinárodnému publiku zažiť hudbu v kombinácii s majestátnymi scenériami – pôjde napríklad o filharmonický koncert *Nosferatu* spojený s premietaním rovnomenného filmu, a to na pôvodnom mieste jeho natáčania – na Oravskom hrade.

Moderná kultúrna infraštruktúra vybudovaná v rámci EHMK (päť múzeí / jedna galéria / jedno divadlo) ponúkne celoročné kultúrne programy s atraktívnymi expozíciami, akou je napríklad *Ponor do slovenskej moderny*. Každoročný program bude rozdelený na sezóny, pričom každá z nich sa ponesie v znamení už existujúcich alebo nových festivalov, ako sú *Týždeň udržateľného dizajnu*, *Bienále STE(A)M*, *Žilina žije*, *Tanečno*, *Kiosk*, *Lotos Jazz Festival*, festival *Odpoutaná scéna* alebo *Kino na hranici*, ktoré z regiónu spravia jeden veľký festivalový priestor. V oblasti kreatívneho turizmu budeme pre návštevníkov rozvíjať aktívne a zážitkové programové ponuky. V rámci programového klastra *Re:Dizajn remesiel* sprístupníme unikátne miestne remeselné tradície v novovzniknutej *Európskej škole remesiel*. Návštevníci sa budú môcť zoznámiť s jedinečnými technikami súvisiacimi s drotárstvom, smaltom, čipkou či technikou modrotlač, ale budú mať aj možnosť spoznať postupy z iných kútov Európy, či dokonca japonskú techniku kintsugi. V *Knižnom vandrákovi – mobilnej knižnej dielni* sa návštevníci budú môcť naučiť kníhviazačské a ilustrátorské zručnosti. Taktiež tu bude možnosť vyskúšať si tradičné aj nové textilné techniky v *Textil HUBe* či vyrobiť si vlastný klobúk v *Múzeu Nový Jičín*. Popri tom zorganizujeme kulinárske workshopy v rámci *Európskeho stretnutia kulinárskeho umenia*. V oblasti tradičnej kultúry a folklóru, ktorý je už dnes lákadlom regiónu s podujatiami ako *Týždeň beskydských kultúr* alebo *Jánošíkove dni v Techovej*, ponúkne návštevníkom sériu *Európskych tanečných domov*,

aby sme im tak sprostredkovali možnosť naučiť sa tance z rôznych končín Európy. Jednou z predností regiónu Beskydy je podmanivá krajina a prírodné bohatstvo, ktorých potenciál prepojenia s umením a kultúrou plánujeme naplno využiť aj v programe. Okrem toho sa v kontexte súčasnej pandémie musíme prispôbiť a ponúknuť priestor pre dekoncentrované a vonkajšie podujatia. Existujúcu ponuku zimných športov a letnú turistiku v prírode, ktoré sú už v tomto regióne dobre etablované, prepojíme s mestskou kultúrnou ponukou a večernými programami. Uvedené *dekoncentrované programy* budeme ponúkať formou veľkého množstva inštalácií pre konkrétnu lokalitu, alebo podujatí odohrávajúcich sa priamo v prírode, prostredníctvom spojenia outdoorových aktivít s nečakanými umeleckými cestami, čím podnietime a vytvoríme kultúrne zážitky pre menšie skupiny účastníkov, ale aj príležitosť pre individuálne rozjímanie o umení v prírode. V druhom programovom pilieri je niekoľko konkrétnych projektov navrhnutých osobitne s ohľadom na vyššie uvedené princípy, ako je napríklad *Scape festival* alebo projekty v rámci programových klastrov, ako *Z mesta von* a *Vrchol kultúry*. *Umelecké trasy Beskydy* sú jedným z hlavných podujatí v tejto oblasti. Ide o sériu náučných chodníkov, ktoré návštevníkom umožnia objaviť komplexnosť územia a poskytnú špecifické uhly pohľadu na tento región, zabalené do príbehov a zahŕňajúce jedinečné ponuky pohostinnosti. Niektoré z týchto náučných chodníkov sú spojené s konkrétnymi umeleckými dielami inštalovanými v prírode, ktoré zvyšujú environmentálne povedomie návštevníkov alebo prezentujú tradičnú kultúru. Ponuku participatívneho cestovného ruchu plánujeme podporovať napríklad pomocou *Beskydskej platformy pohostinnosti*, kde využívame model podľa Rámcového dohovoru Rady Európy o hodnote kultúrneho dedičstva pre spoločnosť, známejšieho ako Faerský dohovor. Projekt podnecuje miestnych obyvateľov, aby interpretovali svoje historické dedičstvo, pripravili prehliadky so sprievodcom vo svojich obciach či štvrtiach a navrhli zážitkové programy pre návštevníkov. Spojili sme sa aj s kooperatívnou platformou FairBnB, ktorá predstavuje nový model obehového hospodárstva a udržateľného cestovného ruchu. Pridanou hodnotou pre návštevníka je prístup k autentickým kultúrnym programom a interkultúrnym zážitkom, ktoré ponúkajú priamo miestne komunity. Prostredníctvom vlajkového projektu *Trasa po stopách Vrbu a Wetzlera*, ktorého súčasťou je aj obec Osvienčim a bývalý koncentračný tábor Auschwitz-Birkenau, doplníme ponuku pamätového turizmu v regióne. Časť programu sa bude venovať rozvoju nových nápadov a experimentálnych projektov v špecializovaných oblastiach, ktoré môžu prilákať do regiónu odborné a veci znalé publikum. Program sa dôrazne zameriava na architektúru a verejný priestor, čo sa odráža v mnohých výstavách (napríklad *Prospektívne mestá*), ďalej výskumné projekty verejného umenia, ako je napríklad *sympóziu Nonument*, alebo vidiecku architektúru v podobe podujatí *Územie bez hraníc* a výstava *Architekt voľného času*. Na základe silnej literárnej a knižárskej tradície regiónu budeme mať pre milovníkov kníh pripravenú komplexnú ponuku v podobe *Trienále umenia knihy*, *Sympózia ilustrácie* a *Žilinského literárneho festivalu*. Návštevníci nadšení pre nové médiá, umenie a vedu či experimentálne formy umenia budú mať možnosť zúčastniť sa bienále *STE(A)M²*, nového festivalu venovaného hrám, *IGDAF – Festival nezávislých hier a digitálneho umenia*, alebo vidieť to najlepšie z tvorby 90. rokov 20. storočia na výstave *Intermédiá a video umenie 90. rokov v strednej a východnej Európe* v Považskej galérii umenia v Žiline. V Beskydách máme už dlhé roky vybudovanú silnú tradíciu koncertov klasickej hudby. Do

regiónu cestujú zahraniční návštevníci na prvotriedne koncerty, ktoré sa konajú napríklad v rámci *Medzinárodného hudobného festivalu Leoša Janáčka* alebo *Svätováclavského hudobného festivalu*, na podujatiach Štátneho komorného orchestra Žilina alebo v novopostavenej gigantickej sále *Cavatina v Bielsko-Bialej*. Na uvedené aktivity chceme nadviazať programom *Hudobné výlety cez hranice*. Veľký dôraz budeme klásť aj na animáciu. V regióne sa uskutočnia dva festivaly – dlhoročne etablovaný *Fest Anča* v Žiline a nový *Medzinárodný festival animácie v Bielsko-Biale*. V unikátnom projekte *Vlak Fest* je už samotná cesta súčasťou kultúrneho zážitku EHMK a navyše kladie dôraz na zelenú a udržateľnú mobilitu. Okrem regionálnych tratí a vlakov TransEurope-Express budeme s partnermi pracovať na plánoch špeciálnych turistických vlakov z viacerých európskych destinácií, ktoré privezú návštevníkov do regiónu. Z hľadiska rozvoja cestovného ruchu sa v spolupráci s Euroregiónom Beskydy ako aj oblastnou organizáciou cestovného ruchu podieľame na rozvoji *cezhraničnej značky cestovného ruchu Beskydy*, ktorá zahŕňa turistické oblasti vo všetkých troch zapojených krajinách. V septembri 2021 sme založili *Marketingové združenie Beskydy 2026*, v rámci ktorého šestnásť organizácií cestovného ruchu a regionálneho rozvoja, z ktorých každá pracuje nezávisle na rozvoji cestovného ruchu vo svojej lokalite, spojilo svoje sily s úmyslom vytvoriť spoločnú *cezhraničnú destináciu európskeho významu: Beskydy*. Vďaka tejto stratégii získame prístup na trhy cestovného ruchu všetkých troch krajín a budeme prítomní na európskych veľtrhoch cestovného ruchu s cieľom propagovať destináciu pod spoločnou značkou. Cieľom je ponúknuť komplexné tematické turistické balíčky na niekoľkodňové pobyty vo všetkých troch krajinách. Zameriame sa na zlepšenie prístupu k vybraným turistickým informáciám z regiónu na jednom mieste, na samostatnej subdoméne webovskej stránky projektu *Okná do Beskyd*. Priamo na tejto internetovej stránke bude k dispozícii interaktívny kalendár podujatí, prehľadný online program a rezervačný systém. Vylepšený a zdokonalený marketing destinácie a zážitky návštevníkov sú kľúčovými prvkami ich spokojnosti a v konečnom dôsledku zvyšujú celkovú atraktivitu destinácie. Veríme, že k dosiahnutiu tohto cieľa nám pomôže aj zrekonštruovaná hlavná železničná stanica a vynovená vstupná brána do mesta s rekonštrukciou centrálneho Hlinkovho námestia, uvítacím centrom EHMK a Turistickým informačným centrom.

Na záver veríme, že kombinácia širokej škály kultúrnych podujatí, úchvatnej prírodnej scenérie regiónu spolu so zážitkovou expozíciou umenia, remesiel a kultúrneho dedičstva vytvorí nekonvenčné dobrodružstvo, ktoré čaká na objavenie európskymi cestovateľmi všetkých vekových kategórií.

3. 3 Popíšte prepojenia, ktoré sa vytvorili alebo budú rozvíjať medzi vašim kultúrnym programom a kultúrnym programom iných miest, ktoré sú držiteľmi titulu Európske hlavné mesto kultúry.

Spolupráca s minulými, budúcimi, ale aj kandidátskymi EHMK mestami je zdrojom neoceniteľnej inšpirácie pre projekt Žilina Beskydy 2026. Výmena poznatkov, nápadov a osvedčených postupov výrazne ovplyvnila prípravu prihlášky a postupne prispela k rozsiahlej medzinárodnej spolupráci. Okrem toho sme sa stali súčasťou siete Culture Next, platformy pre súčasné a bývalé kandidujúce mestá zamerané na implementáciu programov a politik rozvoja miest na základe kultúry.

Súčasný EHMK

Hoci sme od seba vzdialení viac ako 2000 km, s kandidujúcim mestom *Oulu 2026* nás spája európska cesta E75, ktorá tvorí základ spoločného projektu Dialhica umenia. Plánujeme vyslať autobus plný umelcov na cestu cez mestá a neobjavené miesta pozdĺž E75, pričom na tejto trase budú produkovať špecifické umelecké diela a online správy. Dohodli sme sa aj so známym Zborom kričiacich mužov Huutajat (FI) z mesta Oulu na účasti na projekte Hlasy lesa. S mestom *Nova Gorica-Gorizia 2025* máme viaceré projekty: partnerstvo medzi Pochodom za Beskydy a ich projektom Pochod za Európu, ktorý skúma pojem hraníc a zameriava sa na rozdelené mestá a regióny. Ďalej plánujeme spoluprácu na kemppe Hekni prírodu s organizáciami Ljudmila Art and Science Laboratory (SI) a Project Zavod Atol (SI). S Inštitútom medzinárodnej sociológie v Gorici (IT) budeme rozvíjať aktivity zamerané na budovanie kapacít v rámci cezhraničnej spolupráce a Kreatívnej byrokracie. S mestom *Chemnitz 2025* spolupracujeme na ich AiR programe Dialogue Fields, v rámci ktorého sú v popredí umelecké intervencie v mestskom priestore. Ďalšia zásadná spolupráca je rozbehnutá s programom Neue Unentd_ckte Narrative, s ktorým sme sa dohodli na projekte Neobjavené príbehy. Ten rieši otázky skrytej nacionalistickej rétoriky v kontextovo špecifických umeleckých dielach. Ďalšou oblasťou spolupráce s Neue Unentd_ckte Narrative je na najbližšie tri roky plánovaný kultúrny a vzdelávací projekt Erasmus+ pod názvom Mediálna vojna, ktorý zahŕňa aj mestá Chemnitz 2025 a *Novi Sad 2021*. S mestom Novi Sad 2021 nadviažeme spoluprácu aj medzi našou sieťou kultúrnych domov a ich sieťou takzvaných kultúrnych staníc, ale aj v oblasti práce s kultúrnym dedičstvom. S mestom *Tartu 2024* a jeho projektom Curated Biodiversity sme sa dohodli na spolupráci s Environmentálnym centrom Bõrik, ktorá vyústi do workshopov o mestskej ekológii, architektúre, dizajne a záhradníctve. Spolu s *Bodø 2024* a festivalom Oerol, ktorý bol súčasťou programu Leeuwarden 2018, sme sa tento rok zapojili do siete umelcov LAND s festivalom –Scape. Mesto *Bad Ischl-Salzammergut 2024* sme zapojili do projektu Malička slzička, ktorý mapuje životy a diela židovských hudobníkov deportovaných do koncentračných táborov počas 2. svetovej vojny. Tento projekt by mal vyvrcholiť v roku 2024 koncertom a filmovou projekciou počas pietnych podujatí v koncentračných táboroch Auschwitz-Birkenau a Ebensee. Zvukový umelec Thomas Grill (AT) z Bad Ischl symbolicky vráti na povrch aj zasypaný potok Všivák v projekte audio pamäte a vizuálnej inštalácie. S mestom *Veszprém 2023* rojukujeme o výmene zážitkových výstav a skúseností medzi ich múzeom CODE a Zážitkovým múzeom Bõrik. V spolupráci s BETA – Timișoara Architecture Biennial Timișoara (RO) z mesta *Temešvár 2023* budeme skúmať utopickú ale aj perspektívnu architektúru 60. a 70. rokov minulého storočia, s osobitným zameraním na architektonické kolektívy VAL zo Žiliny a Sigma Group z Temešváru.

Bývalý EHMK

Nadalej rozvíjame nadviazané kontakty s organizáciami z bývalých EHMK, napríklad s *Košicami 2013* (Biela Noc, SPOTs), *Plzňou 2015* (Skrytá Plzeň, festival Wallz, Budovanie mesta od Sutnara) a *Marseille-Provence 2013* (Citron Jaune, Hotel du Nord). S poslednými dvoma mestami plánujeme spolupracovať na projekte Európsky rodinný fotoalbum a vytvoriť spoločnú kolekciu rodinných fotografií, ktorých cieľom je upozorniť na styčné body v súkromnej histórii v rôznych európskych krajinách. S *Plzňou*

2015 spolupracujeme na troch úrovniach: výmena s organizáciou Skrytá Plzeň na projekte Európsky rodinný fotoalbum, spolupráca v oblasti grafiti výtvarného umenia s výmenou umelcov medzi festivalmi Wallz a Rural Murals a budeme spoločne produkovať interaktívnu detskú výstavu Building the Town by Sutnar, ktorú plánujeme prezentovať v Interaktívnom detskom múzeu. S organizáciou WRO Art Center z programu *Wrocław 2016* spolupracujeme na umeleckých a vedeckých podujatiach bienále STE(A)M² a spájame sa s nimi v rámci európskej siete EMAP. Spolupracovali sme na vytvorení Constellation – monitorovacej a hodnotiacej platformy s Centrom pre kultúrne hodnotenie zodpovedným za „rethinkIMPACTS“, hodnotiacej platformy pre EHMK *Aarhus 2017*. V rámci projektu Open Design LAB nadviažeme spoluprácu s MateraHub, organizáciou pokračujúcou v poslanstve EHMK *Matera 2019* tým spôsobom, že sa pripojíme k projektu Deus a projektu TraCEs – Cultour Is Capital, ktoré sa venujú rozvoju udržateľného cestovného ruchu zapojením operátorov kreatívneho priemyslu. Taktiež mienime spolupracovať s kurátorkou výstavy s názvom „90s Scars“ organizovanej v rámci EHMK *Rijeka 2020* na výstave Intermédia a video umenie v strednej a východnej Európe 90. rokov 20. storočia.

Kandidujúce mestá

Okrem vyššie uvedených aktivít sme tiež nadviazali spoluprácu s ďalšími kandidátskymi mestami. S *Aveiro 2027* sme našli spoločné témy v oblasti umenia a technológií, kde plánujeme spoluprácu medzi ich Aveiro Tech City a bienále STE(A)M². S mestom *Faro 2027* a organizáciou QRER plánujeme spoločný výskumný projekt o Kulínárskej archeológii. S mestom *Braga 2027* budeme spolupracovať na výmene umelcov tvoriacich na priesečníku umenia a vedy medzi programom STE(A)M² Rezidenčný program a INDEX Bienále umenia a techniky (PT). Spolu s umelcom João Martinho Moura (PT) budeme pracovať na koprodukcii výstavy v Zážitkovom múzeu Bõrik a s Claudiu Martinho (PT) sa pozrieme na mediálne a audio umenie pre Lesnícke múzeum Vychylovka. S lotyšským mestom *Jurmala 2027* a organizáciou Dubulti Art Station sme sa uzavreli dohodu o výstave súčasného umenia Bon Voyage v ich kultúrnom stredisku nachádzajúcom sa na železničnej stanici v štvrti Dubulti a na Hlavnej železničnej stanici v Žiline. Spolupráca s *Clermont-Ferrand 2028* zahŕňa potenciálne výmeny výstav medzi múzeom Musée Bargoin du Tapis et des arts Textiles počas Festival International des Textiles Extraordinaires v rámci projektu Sezóna textilného umenia. V kontexte kandidujúceho mesta *Rouen-Normandie 2028* sme nadviazali spoluprácu s Danielom Andrieu, bývalým riaditeľom Ateliéru 231, s cieľom poskytovať poradenstvo súvisiace s rekonštrukciou Hangáru. Organizácia Stroj času a Považské múzeum v Žiline v spolupráci s mestom *Brumov 2028* vytvorí Time Machine – európsku textilnú platformu, čiže kolektívny digitálny informačný systém mapujúci európsky textilný priemysel a jeho ekonomický, sociálny, kultúrny a geografický vývoj v priebehu času. S *Brnom 2028* máme naplánovaných viacero foriem spolupráce. Prvá z nich zahŕňa jedného z kľúčových partnerov, Vlak Fest, s ktorým spustíme prevádzku kultúrnych vlakov po celej Európe ako aj v regióne. Druhou formou spolupráce je Jurkovičova retrospektívna výstava, na ktorej spolupracujeme s Moravskou galériou. Cyrkl je jedinečná platforma pre obehové hospodárstvo a jeden z najväčších trhov s digitálnym odpadom v Európe. S týmto združením si plánujeme vymieňať osvedčené postupy pre klastor CC: Centrum a vytvoriť online platformu pre materiálové hospodárstvo. Zorganizujeme výmenu skúseností s BAM (Brnenský architektonický manuál) s úmyslom vytvoriť obdobný manuál v Žiline. Taktiež usporiadame spoločnú výstavu paralelne prezentujúcu architektonické koncepty sídlisk Svojdov v Žiline a Nový dům v Brne.

4. DOSAH

4. 1 Podrobne vysvetlite, ako sa miestne obyvateľstvo a vaša občianska spoločnosť zapojili do prípravy prihlášky a ako sa budú podieľať na realizácii roka.

Pandémia výrazne narušila naše zaužívané vzorce spoločenské-
ho života, obmedzenie sociálneho kontaktu malo radikálny do-
pad najmä na voľnočasové a dobrovoľnícke aktivity. Preto sme
sa už počas procesu kandidatúry zamerali na zapojenie čo naj-
širšej skupiny obyvateľov. Kultúra je prirodzeným prostriedkom
na zblížovanie ľudí a nástroj do ktorého sa oplatí investovať úsilie
pri tvorbe novej kultúry participácie naprieč sektormi – verej-
ným, mimovládny, ako aj súkromným.

OBČIANSKA PARTICIPÁCIA V ROKU 2020

Pomocou online platformy *Mestské zásahy* sme zbierali nápady
a návrhy od verejnosti, ako by sa dali vylepšiť konkrétne miesta
vo verejnom priestore a ako v nich organizovať kultúrne, či ko-
munitné podujatia. Pre pochopenie kultúrnych potrieb občanov
bol spustený *online dotazník*. Ďalším významným prostriedkom
participácie bol náš program *Akcelérátor 20<26*, ktorý spájal
projekty verejnosti, vyberal tie najperspektívnejšie a poskyto-
val účastníkom intenzívny šesťtyždňový mentoring a podporu
pri tvorbe projektov. Viaceré z týchto projektov, ako aj projekty
predložené do našej *otvorenej výzvy 20<26* boli neskôr zaradené
do prihlášky. Vytvorili sme aj *dvanásť pracovných tematických
skupín*, s cieľom zmapovať potreby a kultúrnu participáciu kon-
krétnych sociálnych skupín, ako napríklad seniorov alebo rodín
s deťmi. V septembri 2020 sme potom zorganizovali prvú *Mest-
skú konferenciu* s účastníkmi z celého cezhraničného regiónu
Beskydy, kde sme predstavili stratégiu a program kandidatúry.
Počas roka sme organizovali množstvo verejných prezentácií
a stovky *bilaterálnych stretnutí* s miestnymi mimovládnymi or-
ganizáciami, aktivistami, občanmi a politikmi.

OBČIANSKA PARTICIPÁCIA V ROKU 2021

Najdôležitejším nástrojom zapojenia obyvateľov, ktorý sme
v roku 2021 použili, bol pilotný viacstupňový proces *komunitného*

mapovania, do ktorého sa zapojilo takmer 7 000 obyvateľov v piatich okrajových častiach Žiliny. Prebiehali hĺbkové kvalitatívne rozhovory s vedúcimi komunít a aktivistami, zbierali sme kvantitatívne údaje prostredníctvom dotazníkov doručených do každej domácnosti a prostredníctvom asistovaných komunitných workshopov sme brainstormovali a plánovali budúce riešenia pre komunity. Cieľom celého procesu bolo lepšie pochopiť súčasný stav a kultúrne potreby obyvateľov týchto štvrtí, zmapovať silné stránky a výzvy, ktorým komunity čelia, ako aj aktivity s potenciálom pre EHMK 2026. V procese komunitného mapovania budeme pokračovať vo zvyšných štrnástich okrajových mestských častiach v rokoch 2022 – 2023. Zamerali sme sa aj na **zapojenie škôl** a približne 5 500 žiakov zo štrnástich základných škôl v Žiline využilo svoj tvorivý potenciál, aby vyjadrili svoje názory a vízie pre mesto Žilina a jej kultúrny život v roku 2026. Výsledkom je 300 metrov dlhé lano z 2000 vlajok – každá vlajka predstavuje želanie jedného dieťaťa pre rok 2026. Ďalšie deti, nielen v Žiline, ale aj v Bielsko-Bialej a Frýdku-Místku maľovali Beskydy v roku 2026 cez otvorené okná. Výber najlepších kresieb bude koncom roka vystavený v Žiline. Tínedžeri sa zapájajú prostredníctvom aktivít na sociálnych sieťach. Nadviazali sme aj na program **Mestské zásahy** spustený v roku 2020. V júli 2021 sme slávnostne otvorili vonkajšiu výstavu tridsiatich dvoch vybraných návrhov intervencií s prezentáciou autorov. Niektoré návrhy sú už vo fáze realizácie a niektoré sú zahrnuté v našej prihláške. Uskutočnili sme aj náš plánovaný program Akcelerátor Beskydy 20 < 26, akcelerátor nápadov zameraný na prehĺbenie cezhraničných aktivít. Počas dvoch intenzívnych projektových víkendov so školeniami, mentoringom a návštevami potenciálnych miestnych kultúrnych partnerov v máji a júni, akcelerátor prepojil najsľubnejšie projekty na českej, poľskej a slovenskej strane Beskyd. Výsledkom tohto úsilia bolo približne desať návrhov cezhraničných interdisciplinárnych projektov, ktoré sú dnes súčasťou nášho hlavného programu. Koncom septembra sme zorganizovali študijný pobyt Erasmus+ pre mládežníckych a sociálnych pracovníkov z Európy pod názvom **„Byť inkluzívny je IN“**. Hlavným cieľom pobytu bolo pochopiť, ako lepšie zapojiť mladých ľudí, najmä zo znevýhodneného prostredia, do procesu dialógu a rozhodovania. Zahŕňalo to mapovanie organizácií a iniciatív v sociálnom a mládežníckom sektore, najmä tých, ktoré pracujú s mladými ľuďmi s obmedzenými príležitosťami, ktorí by sa mohli zapojiť do našich aktivít. **EHMK v kocke** je formát krátkych prezentácií pre rôzne komunity a organizované skupiny o kandidatúre Žilina Beskydy 2026, po ktorých nasleduje diskusia o kultúrnych potrebách obyvateľov. V roku 2021 sa uskutočnilo niekoľko stretnutí EHMK v kocke, napríklad s mládežníckym zoskupením Young Office, s návštevníkmi divadelného festivalu Kiosk, ľuďmi so zdravotným znevýhodnením, o ktorých sa stará Nadácia Krajina harmónie, a žilinskou komunitou občanov iných štátov. V roku 2021 sme pokračovali v budovaní našej **dobrovoľníckej platformy Momentum**, najmä v priebehu procesu mapovania komunít, kde nám pomohli zapojiť aktívnych členov komunít, ako aj zástupcov cirkví, škôl a miestnych poskytovateľov služieb. S blížiacim sa záverečným vyhodnotením sme angažovali ďalších dobrovoľníkov ako ambasádorov kandidatúry, aby pomohli sprostredkovať program EHMK verejnosti. Naše programotvorné aktivity a participачné snahy sme završili v septembri na **Kultúrnom fóre Beskydy**, kde sa zišla asi stovka návštevníkov z regiónu a zapojila sa do záverečných rozhovorov o programe a stratégii projektu Žilina Beskydy 2026. Bola to zároveň prvá verejná prezentácia konečnej štruktúry našej kandidatúry. Súčasťou intenzívneho jednodňového programu bol okrúhly stôl o nových modeloch pre kultúrne domy v regióne.

OBČIANSKA PARTICIPÁCIA V ROKOCH 2022—2026

V Žiline bude hlavným ťahúňom procesov našej občianskej participácie sieť revitalizovaných kultúrnych domov vo všetkých okrajových častiach mesta. Stratégia počíta s cezhraničnou spoluprácou týchto sietí zo Žiliny, Bielsko-Bialej a Frýdku-Místku. Okrem toho plánujeme množstvo ďalších nástrojov participácie určených na zapájanie občanov do rozhodovacích procesov EHMK, dobrovoľníctva, pohostinnosti a občianskeho novinárstva.

Sieť kultúrnych domov

Našou hlavnou platformou pre občiansku participáciu, komunitné kultúrne aktivity a neformálne vzdelávanie bude sieť novo oživených kultúrnych domov v okolí Žiliny v prepojení na už etablované domy v Bielsko-Bialej. Sieť kultúrnych domov by sa mala združiť pod budúce hlavné kultúrne centrum mesta v Rosenfeldovom paláci, ktoré plánuje prepojiť aktivity Rosenfeldovho paláca (výstavy, výtvarná výchova, múzeum bábok, kníhviazačská dielňa) s aktivitami Mestskej knižnice (okrajové pobočky knižnice zvyčajne umiestnené v kultúrnych domoch). V Bielsko-Bialej je podobná sieť už dobre rozvinutá, takže Rosenfeldov palác získa vďaka výmene know-how s našimi poľskými partnermi. Sedem budov kultúrnych domov je zaradených medzi investičné projekty Žilina Beskydy 2026 s cieľom prispôsobiť ich budúcej funkcii a premeniť ich na komunitné platformy umenia 21. storočia. V procese komunitného mapovania sme zistili, že hlavné funkcie kultúrnych domov a komunitných centier, ktoré miestni obyvatelia vyhľadávajú, sú vo väčšine mapovaných mestských častiach podobné:

- Komunitná „obývačka“ – teda neformálny priestor, kde sa môžu stretávať miestni obyvatelia rôznych skupín (mládež, rodiny s deťmi, seniori)
- Multifunkčný kultúrny priestor – teda platforma pre koncerty, divadelné predstavenia, výstavy...
- Platforma pre komunitné a rodinné akcie ako sú tradičné sezónne komunitné oslavy – karnevaly, Vianoce – ale aj s možnosťou usporiadať súkromné svadby, promócie, krstiny...
- Platforma neformálneho vzdelávania – teda priestor pre workshopy, prednášky zamerané napr. na neformálne kultúrne vzdelávanie, IT zručnosti, tvorivé a remeselné zručnosti, dobrovoľníctvo...

Kultúrne domy budú otvorené a budú slúžiť v prospech komunity, ktokoľvek z miestnych občanov si bude môcť priestor rezervovať a využívať na plánované kultúrne a komunitné aktivity. Ostatné čisto súkromné aktivity sa budú riešiť prostredníctvom systému prenájmu. Zamestnáme niekoľkých komunitných pracovníkov a kultúrnych mediátorov, ktorí budú pomáhať miestnym a komunitným lídrom pri formulovaní stratégie komunitného rozvoja a organizovaní ich aktivít, no nebudú na mieste trvalo prítomní. Centrálny Rosenfeldov palác bude podporovať sieť kultúrnych domov poskytovaním kultúrneho obsahu, umelcov pre prácu v komunite a poradenstvom. Mesto plánuje reformu grantového systému tak, aby podporoval neformálne miestne siete pri rozvoji svojich komunitných aktivít.

V kultúrnych domoch plánujeme organizovať nasledovné aktivity:

- Pravidelné **komunitné plánovanie** – mali by sa organizovať pravidelné mestské konzultácie a aktivity participatívneho plánovania týkajúce sa rozvoja ich okolia a pripravovaných komunitných alebo kultúrnych aktivít.
- Vytvorenie priestorov pre **umelecké rezidenčné pobyty** – umelci môžu predstavovať kľúčový prvok pri budovaní komunity, odhaľovaní miestnych príbehov a pri podpore dialógu v komunite. Umelcom preto v kultúrnych domoch poskytneme priestor na množstvo umeleckých rezidenčných pobytov. Poskytne sa im priestor pre ich nezávislú prácu, so záväzkom organizovať pravidelné aktivity, kde sa angažujú miestni obyvatelia, a zapájať sa do skúmania miestnych identít a problémov komunít.
- Niekoľko kultúrnych domov bude mať **mini tvorivé priestory** na podporu DIY a tvorivých aktivít obyvateľov.
- Kultúrne domy budú fungovať aj ako **platformy pre neformálne vzdelávanie, organizovanie prednášok, workshopov a dobrovoľníckych aktivít** v rámci nášho **dobrovoľníckeho programu Momentum**.
- Identifikovali sme tiež potrebu inšpirovať a podporovať umelcov, aby tvorili pre komunity a s komunitami, a preto v spolupráci s našimi holandskými partnermi Cal-XL založíme **Komunitné umelecké laboratórium** na aktivity zamerané na budovanie kapacít, ktoré pomôžu miestnym kreatívnym komunitám naplniť svoje potreby.
- Kultúrne domy poskytnú priestor aj **občianskym mládežníckym iniciatívam** v spolupráci s platformou Žilina Young Office.

Sieť kultúrnych domov bude organizovať alebo spolupracovať aj na kultúrnych a presahových aktivitách projektu Žilina Beskydy 2026, ktoré sú uvedené nižšie, napr. Komunitné vnútrobloky, Deň susedov, Európsky rodinný fotoalbum a Komunitné múzeum.

- **Partneri:** Rosenfeldov palác (SK), Mestská knižnica (SK), Miejski dom kultury (PL), SPOTs (SK), Európska sieť kultúrnych centier (EÚ), Cal-XL (NL)

Komunitné vnútrobloky

Investície do komunitnej infraštruktúry a zelene boli v 90. rokoch často pozastavené a posledných tridsať rokov prestali byť prioritou. Preto sme sa v záujme zvýšenia celkovej kvality komunitného a kultúrneho života, ale aj udržateľnosti prímestských komunít a zníženia dopadov klimatických zmien v meste rozhodli zamerať na premenu niekoľkých vnútroblokov medzi panelákmi. Projekt zahŕňa revitalizáciu desiatky prímestských **komunitných vnútroblokov**, kde prinesie nové kultúrne a komunitné funkcie (malé pódia, kiosky, lavičky), ale poskytne aj novú zelenú infraštruktúru (mobilná zeleň, kompostéry, komunitné záhrady) či vodné prvky. Revitalizované vnútrobloky ponúknu aj príležitosť pre komunitné umelecké projekty a sprostredkovanie umenia prostredníctvom diskusií o plánovaných verejných umeleckých intervenciách. Cieľom projektu je zvýšiť povedomie miestnych obyvateľov o verejnom priestore ich komunity a zmobilizovať ich pri jeho premene. Umelci pôsobiaci v danom priestore budú spolupracovať s obyvateľmi tak, aby vypracované riešenia boli spoločným, vzájomne dohodnutým dielom. Tento projekt ponúka jedinečnú príležitosť na stretnutie a spoluprácu publika priamo s umelcami a zároveň funguje ako zdroj neformálneho umeleckého vzdelávania. Spoločná tvorba verejných umeleckých diel priamo v komunite si bude vyžadovať podporu kultúrnych mediátorov. Umelecké aktivity majú zmeniť vzhľad vnútroblokov vzdialených od centra mesta a priniesť kultúrny život do týchto mestských

častí. Intervencie umelcov by mali obyvateľom pomôcť uvedomiť si bezprostredné možnosti, ktoré majú so svojím bezprostredným okolím. **Fontány pre Zuzany** sú podprojektom Komunitných vnútroblokov, ktorý sa zameria na prinavrátenie fontán späť na predmestia. Fontány, ktoré boli pôvodne ozdobou mestských častí, sa v priebehu rokov zmenili na špinavé betónové pásy medzi panelákmi. V rámci tohto projektu zapojíme obyvateľov do dialógu s kultúrnymi mediátormi, výsledkom čoho bude umelecká súťaž, ktorá vyprodukuje osem umeleckých fontán, ktoré budú realizované vo vnútroblokoch žilinských sídlisk. Ďalším aspektom našej práce v komunitách sú **Komunitné záhrady** a zelené komunitné priestory, ktoré mienime podporovať. Vo všeobecnosti bude zapojenie komunít do transformácie verejného priestoru podporované prostredníctvom otvorenej výzvy a vzdelávacieho programu **Mestských zásahov**. Ako konkrétny príklad umeleckej činnosti v rámci týchto vnútroblokov sme zvolili zapojenie dánskej performatívnej skupiny Sisters Hope (DK), ktorá navštívi a bude pôsobiť na jednom zo sídlisk. Nadviažu kontakt s miestnymi obyvateľmi a so svojou zmyslovou mestskou metodikou spoločne vytvoria imerzné predstavenie s názvom **Citlivé susedstvá**.

- **Organizátor:** Mesto Žilina (SK)
- **Partneri:** Útvar hlavného architekta mesta Žilina (SK), SEVAK (SK)

Dobrovoľnícka platforma Momentum

Dobrovoľnícky program je kľúčovým prvkom informačnej stratégie každého projektu Európskeho hlavného mesta kultúry. Rôznym typom ľudí ponúka príležitosť vybudovať si pevnejšie puto s EHMK, slúži ako prenos informácií, svojou prítomnosťou posilňuje pocit hrdosti a výrazne prispieva k rozvoju publika. Dobrovoľníci sú prví, ktorí sa zapoja do programu a inšpirujú ostatných obyvateľov k účasti. Dobrovoľnícka platforma Momentum bude spájať aktívnych obyvateľov a členov komunít so širokou škálou zručností z rôznych vekových skupín v celom regióne Beskyd. Niektoré z aktivít, na ktorých sa dobrovoľníci zúčastnia, sú:

- Pohostinnosť a sprievodcovia – dobrovoľníci sa budú starať o delegátov, ktorí navštívia mesto.
- Komunikácia a orientácia verejnosti – dobrovoľníci budú hovorcami EHMK vo svojich komunitách. Počas podujatí tiež budú pomáhať s usmerňovaním návštevníkov.
- Podpora produkcie – technická podpora pri produkcii, podieľanie sa na činnostiach, ktoré si nevyžadujú špecifické odborné znalosti.
- Pomoc návštevníkom so zdravotným postihnutím a špeciálnymi potrebami.

Záujemcom bude pridelený jednoduchý kanál na registráciu online, následne sa ich schopnosti, dostupnosť a záujmy prepoja s príslušnými dobrovoľníckymi príležitosťami miestnych organizácií v Beskydách. Zavedený bude systém nefinančných stimulov a odmien s výhodami ako napríklad prístup k exkluzívnym kurzom a školeniam, reklamné predmety od našich sponzorov či bezplatný vstup na podujatia. Vytvorí sa koalícia niekoľkých existujúcich dobrovoľníckych platform a mládežníckych organizácií v celom regióne, ktorá bude spolupracovať s našou centrálnou platformou na našom veľkom území na princípe štafety. Pre odbornejšie zamerané časti programu budeme mať aj špeciálnu časť venovanú firemnému dobrovoľníctvu, teda zapájaniu zamestnancov našich partnerských spoločností v spolupráci s Nadáciou Pontis.

● **Partneri:** Nadácia Pontis (SK), Fundacja Laja (PL), Petrklíč help (CZ), Centrum dobrovolnictva – Divadlo Grodzki (PL), Žilinský samosprávny kraj, Sekcia pre mládež

Občianska rada

Aby sme umožnili obyvateľom zapojiť sa do EHMK, v rámci našej formálnej radiacej štruktúry zriadime občiansku radu. Týmto spôsobom budú obyvatelia zapojení do rozhodovacieho procesu, riadenia alebo finančných otázok programu. Každých šesť mesiacov sa desať členov rady stretne s tímom EHMK a budú informovaní o najnovšom vývoji. Platforma má dve hlavné funkcie: a) vzdelávacia – členovia získajú priamy prehľad o tom, čo EHMK robí; a b) monitorovanie EHMK obyvateľmi. Občianska rada bude pôsobiť v predstavenstve organizácie Žilina Beskydy 2026 a bude mať prístup ku všetkým rozhodnutiam na každej úrovni. Bude slúžiť ako priame prepojenie medzi vedením EHMK a komunitami, pričom tímu EHMK poskytne neoceniteľnú spätnú väzbu od komunity a naopak. Funkcie v občianskej rade budú platené. Aby sme zabezpečili reprezentatívnosť skupiny, členovia sa budú každý rok náhodne vyberať zo skupiny obyvateľov našej dobrovoľníckej platformy Momentum. Týmto spôsobom dávame jasné verejné vyhlásenie o našom záväzku k transparentnosti.

● **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026

Beskydská platforma pohostinnosti

FairBnb je platforma pre férové ubytovanie u miestnych, ktorá získava z prenájmov investuje späť do daných komunít. *Komunitný fond Žilina* je inšpirovaný modelmi komunitných nadácií a participatívnych rozpočtov v zahraničí. Finančne naň získame z našej turistickej platformy FairBnB, crowdfundingových kampaní, poukázaných 2 % daní a od sponzorov, pričom rovnakou čiastkou pre vybrané komunitné kreatívne aktivity prispejeme vždy aj z hlavného rozpočtu EHMK. O tom, ktoré z navrhnutých projektov získajú podporu, rozhodne každý rok v hlasovaní verejnosť a občianska rada.

Okrem FairBnb platformy založíme aj *program pohostinnosti* a program *komunitného kultúrneho dedičstva*. Hostitelia sa budú môcť prihlásiť do programu a ponúknuť izby na prenájom napríklad delegátom, umelcom a účastníkom, ktorí do mesta prídu vystupovať alebo sa zúčastniť niektorého z podujatí. Program ubytovania v rodinách bude finančne kompenzovaný a časť zo zisku sa investuje späť do komunity. Pridanou hodnotou pre návštevníka bude interkultúrny zážitok a tiež prístup ku kultúrnemu programu miestnych komunít. Projekt podnecuje miestnych obyvateľov, aby predstavili svoje miestne kultúrne dedičstvo, sprevádzali návštevníkov po svojom okolí a pripravili zážitkové výlety. V roku 2021 sme uzavreli partnerstvo s komunitnou organizáciou Olszówka v Bielsko-Bialej s cieľom organizovať výlety za dedičstvom v slávnom parku Cigánsky les (Cygański Las) v Bielsko-Bialej, voľakedy obľúbenej víkendovej a dovolenkovej oblasti pre bohatých priemyselníkov, umelcov a spisovateľov z regiónu. Do navrhovania a realizácie výletov vo všetkých okrajových častiach Žiliny mienime zapojiť aj kontakty, ktoré sme získali počas procesu komunitného mapovania – dobrovoľníkov a miestnych aktivistov – a prezentovať návštevníkom skryté miestne skvosty.

● **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
● **Partneri:** Olszówka (PL), budúce Mestské kultúrne centrum a sieť kultúrnych domov, FairBnB (IT), Les oiseaux de passage / Hotel du Nord (FR), Skrytá Plzeň (CZ)

Platforma kultúrnej žurnalistiky

Projekt si kladie za úlohu motivovať tvorbu kultúrnej žurnalistiky a poskytnúť neprofesionálnym novinárom priamu skúsenosť v médiách. Je to nástroj na zlepšenie *mediálnej gramotnosti a kritického myslenia*, ktorý zároveň umožní obyvateľom *lepšie pochopiť EHMK*. Média ako také a ich prienik s umením sú jedným z našich hlavných zameraní aj v celkovom programe. Online platforma *Okná do Beskyd* (ako súčasť projektu Okná do Európy) bude rozdelená do viacerých tematických blogov, ktoré budú zaznamenávať celý priebeh EHMK prostredníctvom rôznych médií (video, audio, text) vo všetkých troch mestách regiónu Beskydy. Novinármi z radov občanov budú predovšetkým mladí ľudia a seniori z Medzigeneračnej univerzity v Žiline a mládež z organizácie RedakcjaBB v Bielsko-Bialej. Títo budú slúžiť ako odborní mentori ďalším amatérskym novinárom, ktorí sa pridajú. Všetci novinári z platformy budú mať exkluzívnu možnosť nahliadnuť do zákulisia podujatia EHMK a budú mať prednostný prístup k zúčastneným umelcom, prednášajúcim a organizátorom podujatí. Budú mať príležitosť zúčastniť sa vzdelávacích kurzov pod vedením odborníkov a pedagógov z Katedry mediatickej Žilinskej univerzity, autorov online kultúrnej platformy Swine Daily ako aj našich medzinárodných partnerov v oblasti médií, konkrétne tých, ktorí sú zapojení do projektu *Mediálny labyrint*.

● **Partneri:** Žilinská univerzita (SK), Bodø University (NO), Masarykova univerzita v Brne (CZ), Fundacja Zróbmy to – Redakcja BB (PL), Swine Daily (SK), Fundacja Laja (PL)

Deň susedov

Miestne komunity v celom regióne zorganizujú počas jedného májového víkendu svoj Deň susedov – podujatie, na ktorom sa stretnú ľudia, ktorí žijú v jednej lokalite, no často sa ani poriadne nepoznajú. Deň susedov má byť oslavou miestnych komunít formou pikniku a prezentácie toho, čo miestni vedia, robia a majú radi (trh, workshopy, koncerty, predstavenia...). Žilina Beskydy 2026 pomôže podujatia propagovať, vytvorí mapu a systém pre prihlasovanie sa susedstiev a poskytne miestnym organizátorom sadu podporných nástrojov, ako napríklad mobilný kultúrny program, grafické podklady a plagáty podujatia, ale aj finančné prostriedky od partnerov. Podujatia si však budú organizovať obyvatelia prostredníctvom vlastných miestnych sietí.

● **Organizátori:** Miejski Dom Kultury Bielsko-Biała (PL), Kultura FM (CZ), Mesto Žilina (SK)

4. 2 Ako vo vašom meste zabezpečí titul nové a udržateľné príležitosti pre širokú škálu občanov, ktorí sa môžu zúčastňovať alebo participovať na kultúrnych aktivitách, najmä pre mladých ľudí, dobrovoľníkov, marginalizovaných a znevýhodnených, vrátane menšín?

Na základe výsledkov procesu komunitného mapovania sme mestu poskytli odporúčania na trvalo udržateľné zvyšovanie miery kultúrnej participácie v jeho okrajových častiach. Toto vyústilo do stratégie, ktorá úplne predefinuje fungovanie *mestskej siete kultúrnych domov*, mesto zároveň plánuje transformovať *grantový systém* na podporu kultúry, kde vznikne špecifický program na podporu miestnych komunitných kultúrnych aktivít. Kultúrne domy sa majú stať hlavnými fórami pre komunitný a kultúrny život v týchto okrajových štvrtiach a živou platformou občianskej participácie.

Zostavili sme projekty na uľahčenie kultúrnej participácie ľudí na okraji spoločnosti a ľudí s menšími príležitosťami ako je projekt *Art Caravan* týkajúci sa rómskej komunity žijúcej na Bratislavskej ulici v Žiline. *Festival nad riekou* sa zameria aj na ďalšie menšiny žijúce v regióne Beskyd, akými sú jazykové menšiny na Orave a v Sliezsku. Na podporu integrácie rastúceho počtu občanov iných štátov žijúcich v našich mestách sa zameriame viacerými projektmi v rámci klastra *Okná diverzity*, ako sú aktivity so žilinskou *kórejskou komunitou* alebo sprostredkovanie vonkajšieho uhla pohľadu v projekte *Žilina odinakial'*. Ďalej tiež predstavujeme projekt *Veľvyslanci diverzity*, v rámci ktorého stredoškolskí študenti vzdelávajú rovesníkov vedomosti v otázkach diverzity vo svojich komunitách.

Niektoré časti územia Beskyd sú výrazne znevýhodnené z dôvodu ich zlej geografickej dostupnosti, vyludňovania a starnutia. Vytvorili sme preto viacero, najmä mobilných, projektov zameraných pre tieto oblasti – *Knižný vandrák – mobilná knižná dielňa*, aktivity zamerané na prácu s identitou týchto komunít, *Mobilné dokumentárne divadlo*, *Teaterapia* a *Poslední na dedine*. Iné projekty prinášajú kultúrne podujatia do týchto odľahlých oblastí prostredníctvom akcií *Etnograff*, *Hudobné výlety pri hraniciach*, *Kinobus* či *Mobilné VR kino bez hraníc*.

Čo sa týka ľudí so zdravotným znevýhodnením, v tejto oblasti pôsobí niekoľko aktívnych organizácií, s ktorými spolupracujeme v programe *EHMK bez bariér*. Žilinský samosprávny kraj sa zaviazal, že do roku 2026 budú mať všetky jeho kultúrne inštitúcie plne bezbariérový prístup. V súlade s týmto plánom bude Žilina Beskydy 2026 EHMK bez bariér s voľnými miestami pre asistentov, vybavením pre najrôznejší tmočený obsah a dostupnými umeleckými dielami, vrátane riadne zaškoleného personálu a dobrovoľníkov s ohľadom na ľudí so špeciálnymi potrebami a ľudí so zdravotným postihnutím.

Špeciálne projekty pre starších obyvateľov budeme realizovať s využitím medzigeneračného prístupu v *Beskydskej medzigeneračnej univerzite*, *Európskom rodinnom fotoalbume* či *medzigeneračných workshopoch výtvarnej výchovy*. V Bielsko-Bialej podporíme sériu *Oldies Neighborhood parties* (večierky pre susedstvá seniorov), obľúbených stretnutí pre seniorov, ktoré organizuje Mestské kultúrne stredisko. Prispôsobíme tomu aj marketingovú stratégiu poskytovaním zliav a bezplatných vstupov pre seniorov.

V neposlednom rade sa na základe iniciatívy *Young Office Beskydy* spustí špeciálny program na podporu participácie mladých ľudí, ktorý ponúkne priestor na sebayjadrenie mládeže. Cieľom je umožniť mladým ľuďom prevziať aktívnu úlohu v kultúrnom živote ich mesta, ako aj diverzifikovať jeho kultúrnu ponuku na základe ich potrieb a názorov na svet. *Pódium mladých na Polis – festivale demokracie* poskytne mladým ľuďom priestor na organizovanie vlastných debát a kultúrneho programu. Niektoré ďalšie projekty v oblasti mobility mládeže ako *Locomotion* alebo mediálnej gramotnosti mladých ľudí ako *Mediálny labyrint*, prípadne *Young Nonfiction Award* sa zameriavajú na zlepšenie kritického myslenia medzi mládežou. *Dobrovoľnícka platforma Momentum* zapojí dobrovoľníkov všetkých vekových kategórií a sociálneho postavenia do rôznych častí projektov.

SOCIÁLNE A EKONOMICKÝ ZNEVÝHODNENÍ ĽUDIA

Art Caravan

Art Caravan je komunitný umelecký projekt umelcov Daniely Krajčovej a Ota Hudeca, ktorý sa snaží zapojiť deti zo sociálne marginalizovanej mestskej časti Bratislavská v Žiline – centrálnej

časti mesta zloženej z prevažne rómskej populácie – do kreatívnych zásahov do verejného priestoru a podporiť ich kreatívne zručnosti. Projekt je koncipovaný ako komunitný aj umelecký a nadväzuje na predchádzajúcu prácu miestneho komunitného centra. V prvej fáze sa umelci zameriavajú na budovanie hlbšieho a trvalého spojenia s miestnou komunitou prostredníctvom pravidelných stretnutí na letných umeleckých workshopoch. Deje sa tak v existujúcom komunitnom centre, ako aj v priestoroch centra voľného času riadeného mestom. Cieľom je udržať účastníkov ukotvených v miestnej komunite a zároveň im poskytnúť nové príležitosti mimo ich sociálnej bubliny. V lete 2024 začne komunita pracovať na vytvorení nového ihriska v susedstve, kde sa budú využívať prvky ilustrácie, dizajnu, open-air architektúry a sochárstva. Nové ihrisko by malo byť vybudované v priebehu rokov 2024 a 2025. Po výstavbe budú práce pokračovať ďalšími dramatickými a animačnými workshopmi, kde budú môcť deti rozprávať svoje príbehy prostredníctvom rôznych médií – video, audio, divadlo. V roku 2026 bude živé premietanie výsledkov týchto workshopov a živých vystúpení pod holým nebom v lokalite Bratislavská, v mieste ihriska a jeho okolí. Podujatia budú zamerané tak na miestne publikum, ako aj na ľudí z iných mestských častí Žiliny.

● **Organizátor:** Oto Hudec (SK), Daniela Krajčová (SK)
● **Partneri:** Mesto Žilina (SK), Komunitné centrum Bratislavská (SK), Stanica (SK), Simona Gottierová (SK), Hana Lukšů (SK), Natália Veľká (SK), Júlia Vráblová (SK), Karin Andrášiková (SK)

Veľvyslanci diverzity

Veľvyslanci diverzity je projekt organizovaný v spolupráci s Nadáciou Krajina harmónie, v Žiline pôsobiacim spolkom zasaďujúcim sa o väčšiu inklúziu ľudí so zdravotným postihnutím, a Mestským kultúrnym strediskom v Bielsko-Bialej. Veľvyslanci sú študenti stredných škôl, ktorí vo svojich triedach pôsobia ako hovorcovia a vzdelávajú v otázkach diverzity – sociálnej, vzdelávacej, sexuálnej, geografickej a kultúrnej. Zhromažďujú otázky od svojich spolužiakov a adresujú ich partnerským terénnym organizáciám. Cieľom projektu je zvýšiť povedomie o bohatstve, ktoré vyplýva z rozmanitosti našich komunít. Veľvyslanci absolvujú školenia v komunikácii, kritickom myslení a vedení rozhovorov od Nadácie Krajina harmónie, ako aj v interkultúrnej komunikácii od nášho partnera, Nadácie Pontis. Následne budú viesť diskusné skupiny na svojich školách a budú prezentovať výsledky z rozhovorov medzi rovesníkmi a terénnymi mimovládnyimi organizáciami vo svojich triedach. Projekt vyvrcholí sériou dokumentárnych diel s využitím rôznych médií v spolupráci s profesionálnymi umelcami.

● **Organizátor:** Nadácia Krajina harmónie (SK)
● **Partneri:** Nadácia Pontis (SK), Miejski dom kultury Bielsko-Biała (PL), knižnice Bielsko-Biała (PL), Inštitút medzinárodnej sociológie Gorizia (IT)

CUDZINCI

Aby sme sa mohli pozrieť na bohatstvo identít, ktoré možno v našom najbližšom okolí prehliadame, chceme v projekte *Žilina odinakial'* zapojiť zahraničných občanov žijúcich v Žiline do pravidelných rozhovorov o tom, aké je to žiť v meste ako cudzinci. S akými nedorozumeniami sa stretli? Aké dôležité je ovládať jazyk? Kde sú hranice tolerancie? Aké sú pre Slovákov a pre

cudzincov tabuizované témy? Diskusie sa začnú v roku 2025 a v roku 2026 vyvrcholia počas **stretnutia EDS v Žiline**, kde súčasní aj bývalí občania iných štátov žijúci v Žiline vytvoria platformu na výmenu názorov a skúseností, pomocou ktorej budú spoločne reflektovať miestnu identitu, ale taktiež stav kolektívnej európskej identity.

Výtvarná výchova pre všetkých

Mestské kultúrne stredisko v Bielsko-Bialej bude poskytovať pravidelné kurzy výtvarnej výchovy, ako aj workshopy, rodinné stretnutia a koncerty pre rodiny s deťmi najmä s menšinovým etnickým a národnostným pôvodom (väčšinou Ukrajinci, Španieli, Rómovia, Taliani), ktoré žijú v Bielsko-Bialej. Cieľom je rozvíjať umelecké zručnosti, ako aj pomáhať pri integrácii a poskytovať vzdelávacie príležitosti osobám zo znevýhodneného prostredia.

- **Partneri:** Miejski dom kultury Kubiszówka (PL), Mestské centrum sociálnej starostlivosti (PL), Komunitné centrum pomoci (PL), Nadácia „Srdce pre srdce“ (PL), Centrum pre integráciu cudzincov v Bielsko-Bialej (PL)

GEOGRAFICKY MARGINALIZOVANÍ ĽUDIA

Zvláštnosťou regiónu Beskyd je množstvo odľahlých dedín a osád s ťažkým prístupom ku kultúrnym programom. Ľuďom z týchto oblastí prinesieme kultúrny obsah prostredníctvom umeleckých projektov ako sú Mobilné dokumentárne divadlo, Knižný vandrák – mobilná knižná dielňa, Poslední na dedine, Etnograff či Hudobné výlety pri hraniciach.

Teaterapia

Teaterapia je umelecký a komunitný projekt, ktorý na základe príbehov vypočutých od publika, pomocou improvizácie skúma spoločné skúsenosti, konflikty, podobnosti a rozdiely v komunite. Improvizачné vystúpenia, ktoré hraničia s workshopovým formátom, sa budú konať v kultúrnych domoch v okrajových častiach Frýdku-Místku a Žiliny v malých komorných skupinách desať až dvadsať ľudí. V prípravných rokoch 2024 – 2025 budeme v našich kultúrnych domoch v Žiline a v Lískovci pri Frýdku-Místku realizovať mesačné divadelné playback workshopy. Zozbierané príbehy vyvrcholia v roku 2026 vytvorením série autorských divadelných hier, ktoré vzniknú v spolupráci s profesionálnymi režisérmi a umelcami.

- **Organizátor:** Teaterapia (SK)
- **Partneri:** Na-po-je-ni (CZ), Rosenfeldov palác (SK), Kultura FM

SENIORI

Beskydská medzigeneračná univerzita

Prostredníctvom našej Medzigeneračnej univerzity v spolupráci s Inštitútom celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity spojíme seniorov a mladých ľudí vo vzdelávacom programe, ktorý ich naučí zručnostiam v oblasti umeleckého kurátorstva, médií, aktuálnych problémov EÚ, dejín umenia, komunitného výskumu a výskumu orálnej histórie. Je to veľmi potrebné fórum pre medzigeneračný dialóg, kde si seniori a mladí ľudia môžu vymieňať vedomosti, názory a spomienky. Spojíme sa s mládežníckou organizáciou SYTEV a s **Youth Office Beskydy**, aby sme identifikovali mladých účastníkov a pomohli projekt propagovať. V rokoch

2022 až 2025 využijeme Medzigeneračnú univerzitu aj ako platformu na prípravu a školenie účastníkov na niekoľko ďalších projektov participácie organizovaných v roku 2026, medzi ktoré patrí **Komunitné múzeum**, **Európsky rodinný fotoalbum** či **Knižný vandrák – mobilná knižná dielňa**.

- **Organizátor:** Žilinská univerzita (SK)
- **Partneri:** SYTEV (SK), Young Office Beskydy, Rosenfeldov palác (SK), Krajská knižnica Žilina (SK), Považské múzeum, Miejski dom kultury v Bielsko-Bialej (PL), Senioregymnázium – Muzeum Beskyd (CZ)

Medzigeneračné workshopy výtvarnej výchovy

V rámci workshopov výtvarnej výchovy, ktoré sú vedené umelcami so skúsenosťami v arteterapii, prepájame starších ľudí z mestských častí, Kluby seniorov Mestského strediska sociálnej starostlivosti a aktívnych seniorov, ktorí sú schopní mobilizovať ďalších seniorov v komunitách a vystupujú ako ambasádori medzi svojimi rovesníkmi. Zameriavajú sa najmä na tých, ktorí sa zdráhajú opustiť svoje domovy, ale zároveň veľmi potrebujú nadviazať vzťahy so svojimi rovesníkmi aj mladšími vekovými skupinami. Tieto workshopy nie sú vyhradené iba pre seniorov, sú otvorené pre všetky demografické skupiny, aby sa podporilo budovanie komunity naprieč sociálnymi a vekovými skupinami. Napríklad projekt **Mozaika – Svet našich hodnôt** spojí mládež a seniorov pri tvorbe mozaiky, ktorá odráža ich komunitné hodnoty. Najskôr sa uskutoční viacgeneračná diskusia s cieľom pomôcť účastníkom formulovať identitu ich susedstva. Potom sa zorganizuje spoločný workshop na vytvorenie dizajnu mozaiky a začiatku jej inštalácie na miestnu stenu. Na slávnostné odhalenie mozaiky bude zorganizované podujatie. Cieľom projektu je zvýšiť kultúrne a sociálne kompetencie obyvateľov a primäť ich k spolupráci s umelcami. Projekt sa zopakuje vo viacerých mestských častiach Bielsko-Bialej a Žiliny.

- **Organizátor:** Miejski dom kultury Kubiszówka (PL)
- **Partneri:** Rosenfeldov palác (SK)

Ďalším projektom, ktorý sme už spomínali a ktorý je venovaný starším ľuďom vo vidieckych komunitách, je **Poslední na dedine**.

OSOBY SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM

EHMK bez bariér

Žilinský samosprávny kraj sa zaviazal, že do roku 2026 budú mať všetky jeho kultúrne inštitúcie plne bezbariérový prístup. V súlade s týmto plánom bude Žilina Beskydy 2026 EHMK bez bariér. Budeme mať pestrú ponuku kultúrnych aktivít pre občanov so sluchovým a zrakovým postihnutím, ako aj pre ľudí s poruchou autistického spektra. Inšpirujeme sa úspešnými mechanizmami, ktoré zaviedlo napríklad Mestské divadlo v Žiline alebo Oravský hrad. V spolupráci so Slovenským zväzom osôb so sluchovým postihnutím a jeho miestnou pobočkou v Žiline budeme pravidelne organizovať divadelné predstavenia s tlmočením do posunkovej reči a **skrytými titulkami** pre ľudí so sluchovým postihnutím. Kultúrnym centráм, ktoré takéto vybavenie v súčasnosti nemajú, prispejeme na ich nákup. Pre miestne a medzinárodné publikum so špeciálnymi potrebami plánujeme vyrobiť špeciálny propagačný materiál v niekoľkých jazykoch, v tlačenej aj online verzii. Postaráme sa o to, aby naše podujatia boli plne prístupné, s množstvom miest na sedenie alebo chráneným priestorom

vyhradeným na tento účel, pričom naši dobrovoľníci budú vyškolení tak, aby k nim kedykoľvek zabezpečili bezpečný prístup. Špeciálne programy ponúkne aj vďaka spolupráci s multimediálnymi umelcami a organizátormi programového klastra **Epocha obrazoviek**. Využijeme napríklad vizuálne a perцепčné displeje, ktoré umožnia ľuďom so sluchovým postihnutím okrem hudobnej vizualizácie cítiť hudbu aj prostredníctvom vibrácií a nízkofrekvenčných tónov. V pláne sú aj tlmočníci posunkovej reči a skryté titulky, audio popis predstavení a katalógy v Braillovom písme.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026
- **Partneri:** Nadácia Krajina harmónie (SK), ANEPS (SK), Theater Grodzki (PL)

MLADÍ ĽUDIA

Young Office Beskydy

Young Office je iniciatíva, ktorú začali dobrovoľníci Európskeho zboru solidarity v kultúrnych centrách Stanica a Nová Synagóga so žilinskými strednými školami. Oslovuje aktívnych stredoškóľakov a vysokoškóľakov a dáva im voľný priestor na vytváranie a organizovanie kultúrnych programov podľa ich záujmov, najmä so zameraním na alternatívnu kultúru či kontrakultúru, komunitné umenie a mládežnícke médiá. V roku 2021 sem patrilo napríklad organizovanie inauguračnej párty Mad Hatter s tvorivými remeselnými dielňami a koncertmi, „Naked Gallery“, kde mohli mladí ľudia prísť so svojimi umeleckými dielami a voľne ich vystavovať, ako aj multizánrový One-Day Festival a open-mic/DJ sessions organizované mladými pre mladých. Cieľom je umožniť mladým ľuďom prevziať aktívnu úlohu v kultúrnom živote mesta a diverzifikovať jeho kultúrnu ponuku na základe ich záujmov a perspektív. Účastníci Young Office sa stretávajú každý týždeň, aby prediskutovali programovanie a realizáciu aktivít. Ďalšou pridanou hodnotou iniciatívy je medzikultúrny dialóg medzi dobrovoľníkmi z Európy a miestnymi študentmi, ktorý ďalej zlepšuje ich medzikultúrne zručnosti. Ide o projekt financovaný z programu Erasmus+, ktorý prebieha v rokoch 2021 až 2023. Od roku 2023 máme v úmysle premeniť Young Office na cezhraničnú kultúrnu iniciatívu mládeže, ktorú postupne rozšírime do Frýdku-Místku a Bielsko-Bialej. V roku 2026 sa stane plnohodnotným partnerom mladých v rôznych projektoch EHMK, kde sa bude aktívne a zmysluplne podieľať na organizácii programu v roku titulu.

Mládežnícke pódium na **Polis – festivale demokracie** napríklad poskytne mladým ľuďom možnosť organizovania vlastných debát a vlastného kultúrneho programu. Young Office Beskydy prevezmú nad pódium úplnú kontrolu – budú rozhodovať o jeho hlavných témach a usmerňovať mládežnícku časť otvorenej výzvy, vyberať z prihlásených projektov, rečníkov a riadiť celkový program. Dostanú voľnú ruku a rozpočet na výber mladých začínajúcich umelcov, svojpomocne si vyzdobia agoru v spolupráci s jej tvorcami, štúdiom Bruit du Frigo. **Výstava Umenie zapojenia** sa uskutoční na mládežníckom pódii v spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom v Bielsko-Bialej. **Cenu demokracie mladých** udelia organizátori v interaktívnom hlasovaní verejnosti jednému mládežníckemu aktivistovi a jednému mladému umelcovi.

- **Organizátor:** Youth Office (SK)
- **Partneri:** Stanica (SK), Nová synagóga (SK), Žilinské stredné školy, Fundacja Zróbmy To (PL), Swine Daily (SK), Bruit du Frigo (FR)

4. 3 Podrobne vysvetlite svoju stratégiu rozvoja publika a najmä prepojenie so vzdelávaním a participáciu škôl.

ROZVOJ PUBLIKA

Podľa štúdie EÚ o rozvoji publika (2017, A. Bollo, C. Da Milano, A. Gariboldi, C. Torch) sa rozvoj publika deje na troch úrovniach: a) zvýšenie angažovanosti publika (t.j. vzdelávanie publika); b) prehĺbenie existujúceho vzťahu publika s umeleckým obsahom (t.j. obohatenie zážitku a kultivácia vkusu); a c) diverzifikácia publika (t.j. oslovenie nového publika a kultúrne začlenenie). Rozvoj publika zahŕňa predefinovanie kultúry organizácie a spoločnosti jej fungovania. Nejedná sa len o lepší marketing, je to príležitosť prehodnotiť jej poslanie a príležitosť na zmenu. Prvým krokom k rozvoju publika sú správne údaje. Aby organizácie mohli identifikovať svoje potreby a odstrániť bariéry zapájania publika, musia najskôr poznať svoje publikum. To si vyžaduje porozumenie ich profilu a motivácie: je to vzdelanie, profesionálny rozvoj, zmena kontextu, inšpirácia, socializácia, sebaaprezentácia alebo sebavyjadrenie? (DCMS 2007) Každá organizácia by si potom mala definovať svoju vlastnú stratégiu voči cieľovému publiku a identifikovať metódy na prehĺbenie alebo rozšírenie zážitku ich existujúceho hlavného publika. Bohužiaľ, v našom lokálnom a národnom kontexte je kvalita a dostupnosť údajov v oblasti kultúry dosť obmedzená. Pri príprave kultúrnej stratégie sme pracovali na zbere údajov základnej štúdie o kultúrnych zvykoch obyvateľov Žiliny. Na účely nastavenie stratégie si však každá organizácia musí zbierať údaje o svojich návštevníkoch a porozumieť bariéram, s ktorými sa stretáva ich nepublikum. Naše hĺbkové rozhovory ukázali, že medzi časté bariéry pre divákov patrí nedostatok doplnkových služieb, absencia obsahu zameraného pre deti a priestorov vhodných pre deti alebo kaviarenských priestorov na socializáciu. Okrem toho starší ľudia často uvádzali bariéry v zmysle geografickej vzdialenosti a osamelosti (nechceli navštevovať kultúrne inštitúcie sami). Ďalšou cieľovou skupinou, ktorá sa vyznačuje nízkou kultúrnou participáciou, sú mladí muži a tínedžeri do 25 rokov, ktorí pociťujú nedostatok najmä zábavnejšieho a interaktívnejšieho obsahu. Komplexná stratégia rozvoja publika pre každú zúčastnenú inštitúciu bude vytvorená v špeciálnom vydaní Akcelarátor 20 < 26 v roku 2022.

Akcelarátor 20 < 26 Rozvoj publika

- Workshop na rozvoj publika a mentoring pre miestne kultúrne inštitúcie
- Prieskum publika v každej zapojenej organizácii
- Vytvorenie nástrojov na systematický zber anonymizovaných údajov ako kultúrny preukaz, členstvo, zdieľaný rezervačný portál

Zlepšenie služieb pre návštevníkov

- Doplnkové služby pre návštevníkov: káva, parkovacie miesta, možnosť platby kartou, detské kútiky

Vzdelávanie publika

- Projekty verejného kurátorstva – vzdelávanie formou participácie na tvorivom procese – Komunitné múzeum, Rodinný fotoalbum
- Aktívne diváctvo – spätná väzba od publika a diskusia pred záverečným predstavením (Hangár – Kreatívne centrum pre umenie do verejného priestoru), Hej! Európsky divadelný inkubátor
- Komentované prehliadky a workshopy s autormi – festival KIOSK, festival Tanečno

- Platforma medzigeneračnej univerzity a občianskej kultúrnej žurnalistiky

Obohacujúce zážitky a pestovanie vkusu

- Spolupráca medzi inštitúciami, prepájanie publika – koncerty Štátneho komorného orchestra v parku Považského múzea, film/ koncert Nosferatu na Oravskom hrade, animované filmy v rámci Anča turné animovanej hudby
- Imerzívne výstavy v Environmentálnom parku Bôrik a Detskom interaktívnom múzeu
- Rozšírená realita ako zdroj dodatočných informácií o umeleckých dielach a ich kontexte – projekt Galérie 25 000 – Vnútri slovenskej moderny
- Gamifikácia a vnášanie herných prvkov do kultúry – festival IGDAF, projekt Príbeh vo vesmíre
- Outdoorová kultúra a umenie v prírode – koncerty pod holým nebom na festivaloch Vrchol kultúry a Lotos Ethno Jazz

Kultúrna inklúzia

- Strategický marketing – umelecká online platforma Okná do Beskyd
- Školské programy pre učiteľov a žiakov – Nová synagóga a Považská galéria umenia – program pre deti
- Workshopy pre deti zo sociálne znevýhodnených štvrtí – Považská galéria umenia
- Systematický preklad obsahu do angličtiny a poľštiny pre zahraničných návštevníkov
- Debarierizácia kultúrnych inštitúcií a umelecké obsahy prispôbené pre ľudí so špeciálnymi potrebami
- Knižný vandrák – mobilná knižná dielňa a knižnica pre menej dostupné obce regiónu – Krajská knižnica Žilina
- Program vo verejnom priestore – pochod veľkorozmerných bábok mestom
- Cenová stratégia – je potrebné nájsť rovnováhu medzi bezplatnými vonkajšími programami a programami, kde sa vyberá vstupné

VZDELÁVANIE A PARTICIPÁCIA ŠKÔL

Jednou z našich hlavných ambícií ako EHMK je vytvoriť pocit spoluvlastníctva projektu zo strany detí, mládeže a pedagógov. Naším cieľom je podporovať tvorivé zručnosti tým, že mladým ľuďom poskytneme voľné pole pre ich kreativitu; podporíme ich vzťah s Európou poskytovaním príležitostí pre európsku mobilitu; a zlepšíme pochopenie fungovania demokracie a kritického myslenia posilnením ich hlasu a postavenia v komunite. Aby sme uľahčili spoluprácu so školami a spropagovali EHMK medzi žiakmi/študentmi, vytvoríme sieť učiteľov na základných a stredných školách v regióne. Títo učitelia budú mať exkluzívny prístup k informáciám o EHMK, k školeniam a lístkom na kultúrne podujatia. Ich úlohou bude identifikovať žiakov v ich škole, ktorí by mohli vystupovať ako mediátori EHMK medzi rovesníkmi. Za to budú dostávať špeciálne ponuky. Školám v Beskydách dáme šancu spolupracovať so Žilina Beskydy 2026 na niekoľkých projektoch, akými sú Locomotion – cestovanie a interkultúrne vzdelávanie, Media labyrint – falošné správy a mediálna gramotnosť, Vělvyslanci diverzity – tolerancia a interkultúrne vzdelávanie či iné projekty popísané nižšie:

Umenie zapojenia

Umenie zapojenia je súťaž pre mladých ľudí, ktorej cieľom je zlepšiť porozumenie a zvyšovanie povedomia o ľudských právach. Súťaž vychádza z Medzinárodného bienále sociálno-politického plagátu organizovaného Osvienčimským múzeom. Mestské kultúrne centrum Bielsko-Biala v spolupráci s Osvienčimským múzeom sa bude prepájať so strednými školami z celého sveta. V roku 2026 sa zameriame nielen na plagáty, ale aj na priestorový dizajn, poéziu, videoumenie a hudbu. Prostredníctvom medzinárodnej otvorenej výzvy budú môcť študenti prispieť svojimi prácami do súťaže v hore uvedených kategóriách. Najlepšie práce budú ocenené a vystavené najskôr v kultúrnych domoch mesta Bielsko-Biala, potom v Žiline na mládežníckom pódiu festivalu demokracie. Snažíme sa, aby neskôr došlo k spolupráci s európskymi inštitúciami, kde by diela mohli byť ďalej vystavované. Víťazi súťaže budú pozvaní aj do Bielsko-Bialej a Žiliny počas *Polis – festivalu demokracie*, aby ďalej debatovali o svojich dielach a viedli angažované umelecké workshopy.

- **Organizátor:** Mestské kultúrne stredisko Bielsko-Biala (PL)
- **Partneri:** Fundacja Zróbmy To (PL), Stredné školy v Žiline, Frýdku-Místku a Bielsko-Bialej

Cena Absynt za kritické myslenie mladých

Cena Absynt, ktorú organizuje Bilingválne gymnázium T. Ružičku v Žiline a vydavateľstvo Absynt, sa snaží podnietiť u mladých ľudí čitateľské zručnosti, kritické myslenie a argumentačné schopnosti. Tucet stredných škôl z regiónu severného Slovenska dostane vybrané knihy faktu o aktuálnych a historických témach z celého sveta (napríklad o cenzúre v Afganistane, antisemitizme v Európe po 2. svetovej vojne a iné) a študenti kriticky reflektujú ich obsah prostredníctvom viacerých literárnych formátov: rečníckeho prejavu, literárnej kritiky a literatúry faktu. Študentov vedú profesionáli z daných oblastí, napríklad novinári zo slovenského denníka SME a odborní literárni kritici, ktorí poskytujú hĺbkové semináre. Do roku 2026 plánujeme súťaž rozšíriť na celé Slovensko a tiež rozšíriť portfólio o formát debaty, ktorá sa uskutoční medzi slovenskými a českými strednými školami regiónov Žiliny a Frýdku-Místku. Našou ambíciou je ponúknuť podujatie aj pre nezúčastnených, a to prostredníctvom online streamovania a online diskusií.

- **Organizátor:** Martin Benikovský (SK), Absynt (SK)
- **Partneri:** Bilingválne gymnázium T. Ružičku (SK), Žilinský literárny festival (SK), Mesto Žilina (SK), Žilinský samosprávny kraj (SK), denník SME (SK)

Kreatívne digitálne zručnosti pre budúcnosť

Digitálne zručnosti sa čoraz viac stávajú základom kreatívneho sektora aj znalostnej ekonomiky. IT Kraj, zoskupenie 20 IT spoločností zo žilinského kraja, prevádzkuje niekoľko komunitných a vzdelávacích projektov, ktoré sa snažia podporiť tieto zručnosti u mladých ľudí prostredníctvom partnerstva medzi školami, akademickou obcou a podnikateľským sektorom. Prostredníctvom praktických workshopov, prednášok a komunitných podujatí pod vedením IT profesionálov, ako sú Y robot, Girl's Day a IT Camp, sú mladí ľudia podporovaní k získavaniu nových digitálnych zručností pre budúci trh práce. S touto iniciatívou spolupracujeme na tvorbe programu zameraného na digitálne zručnosti v kreatívnych oblastiach, ako je grafický a herný dizajn. V rámci programu *Creative Industry Job-Shadowing* budú môcť stredoškoláci, ktorí sa rozhodujú o výbere univerzity, sledovať profesionálov z kreatívneho sektora, aby lepšie pochopili

porozumeli podstate ich práce. Podporou chápania každodennej reality práce v kreatívnom sektore chceme zvýšiť záujem o profesionálnu kariéru v ňom. Na konci programu dostanú účastníci certifikát o absolvovaní programu.

- **Vlastník projektu:** IT Kraj
- **Partneri:** Materahub (IT), UNIZA – Žilinská univerzita (SK), Agencja Rozwoju Regionalnego SA (PL), Inovia (SK), Miejski dom kultury v Bielsko-Biala (PL)

Mestské zásahy a architektúra pre deti

Aby sme podporili záujem o verejné priestory a umožnili študentom ovplyvňovať spôsob, akým verejné priestory fungujú a vyzerajú, navrhujeme špeciálny vzdelávací program, workshopy a mikrograntovú schému. Deti budú mať možnosť navrhnúť architektonické a urbanistické riešenia pre svoje školy a verejné priestranstvá, ktoré ich obklopujú, otestovať svoje nápady v praxi a napokon ich aj zrealizovať. V spolupráci s pražskou platformou Architektúra pre deti (CZ) spustíme v Urban LAB pilotný vzdelávací projekt *Moje mesto* na podporu aktívneho zapojenia školopovinných detí (vo veku šesť až šestnásť rokov) do plánovania a navrhovania verejného priestoru a porozumenia rozvoja svojich miest hravou formou.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK)
- **Partneri:** Útvar hlavného architekta (SK), Architektúra pre deti (CZ)

Medzinárodný festival amatérskeho divadla

AITA / IATA je medzinárodná asociácia amatérskeho divadla, ktorej poslaním je podporovať medzinárodné porozumenie a vzdelávanie prostredníctvom divadla. Cieľom Medzinárodnej asociácie amatérskych divadiel (AITA / IATA) je spájať ľudí prostredníctvom medzinárodného amatérskeho divadla. V roku 2026 budeme v Dolnom Kubíne hostiť festival približne desiatich divadelných súborov z rôznych kútov Európy. Okrem predstavení tu bude priestor pre semináre, workshopy a stretnutia o aktuálnych problémoch z oblasti divadla.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK), AITA / IATA – Slovenské centrum (SK)

Detské interaktívne múzeum

Jedným z našich hlavných investičných projektov na zapojenie škôl, mladých rodín a detí do EHMK je zriadenie nového Detského interaktívneho múzea s interaktívnymi expozíciami a zážitkovými vzdelávacími zariadeniami určenými najmä pre školy a rodiny s malými deťmi. Jedna z pripravovaných výstav v múzeu, *Building the Town by Sutnar*, pretvorí hračky a modely geniálneho českého dizajnéra Ladislava Sutnara v zväčšenej mierke a premení ich na hravú výstavu s ambíciou predstaviť ikonické dizajny hravou formou tak, aby oslovila najmladšiu generáciu a ich rodičov. V múzeu sa plánujú aj ďalšie výstavy, ako *Príbeh v priestore* a ďalšie v spolupráci so Sladovnou v Písku (CZ), UUUL – detské muuuseum (CZ) a Depo 2015 v Plzni (CZ).

- **Organizátor:** Bábkové divadlo Žilina (SK)
- **Partneri:** Hands On! International Association of Children in Museums (AT), Sladovna Písek, o.p.s. (CZ), UUUL – detské muuuseum (CZ)

Zážitkové environmentálne učenie

V novom Environmentálnom múzeu Bôrik, Múzeu lesa Vychylovka a Ekologickom vzdelávacom parku „AQUA“ v Bielsko-Bialej budú prebiehať špeciálne výstavy a vzdelávacie programy pre mladých ľudí s cieľom prehĺbiť ich porozumenie globálnych environmentálnych problémov a podporiť udržateľný spôsob života. Aktivity budú určené širokej verejnosti vrátane rodín s deťmi a školám. Stála expozícia Príbeh vody bude inštalovaná priamo v najstaršej podzemnej nádrži pitnej vody v Žiline a bude reflektovať tri hlavné témy: voda ako zdroj života, vzťah vody a človeka a vodné hospodárstvo. Cieľom nového Múzea lesa Vychylovka je zvýšiť povedomie návštevníkov o význame lesov pre životné prostredie a ich vplyve na formovanie miestnej kultúry. Ponúkne komplexný vzdelávací zážitok venovaný vzťahu človeka a lesa, jeho minulosti, súčasnosti a budúcnosti, ale aj jeho kultúrnym, etnografickým, priemyselným a environmentálnym aspektom.

- **Organizátor:** Žilina Beskydy 2026 (SK)

5. RIADENIE

5. 1 Financie

5. 1. 1 Prevádzkový rozpočet na rok 2026

Celkový príjem na prevádzkové náklady projektu sa od prvého kola zvýšil o 8,5 miliónov €. Po konzultáciách s MK SR a po vzájomnej dohode s ostatnými kandidátskymi mestami sme navýšili predpokladaný príspevok Vlády SR z 9 na 15 miliónov €, hoci celkovú alokáciu slovenská vláda zatiaľ oficiálne nepotvrdila. Výrazne sa zvýšila tiež suma príjmov od partnerských miest a regiónov, a to z 1,5 na 3,8 milióna €, keďže partnerské mestá Frýdek-Místek a Bielsko-Biala schválili príspevok vo výške 2 milióny € a skupina

ďalších deväťdesiat miest a obcí sa zaviazala prispieť celkovou sumou 0,83 milióna €. Moravskosliezsky kraj a Sliezske vojvodstvo tiež vyjadrili podporu projektu s očakávaným príspevkom jeden milión €. Príspevok od súkromných sponzorov sa mierne zvýšil z 1,5 na 1,7 milióna €, dosahujúc rovnakú úroveň ako v prípade EHMK Košice 2013. Z vlastnej činnosti – predaja vstúpeniek, online rezervácií a merchandisingu – plánujeme príjmy vo výške 400-tisíc €.

Príjmy na prevádzkové výdavky

CELKOVÝ PRÍJEM NA POKRYTIE PREVÁDZKOVÝCH VÝDAVKOV (V €)	VEREJNÝ SEKTOR (V €)	VEREJNÝ SEKTOR (V %)	SÚKROMNÝ SEKTOR (V €)	SÚKROMNÝ SEKTOR (V %)
32 061 535 €	29 961 535 €	93%	2 100 000 €	7%

Príjmy z verejného sektora

PRÍJMY Z VEREJNÉHO SEKTORA NA POKRYTIE PREVÁDZKOVÝCH VÝDAVKOV	EUR	%
Vláda SR	15 000 000 €	50%
Mesto Žilina	6 000 000 €	20%
Žilinský samosprávny kraj	4 000 000 €	13%
Partnerské mestá a regióny	3 861 535 €	13%
EÚ (okrem M. Mercouri Prize)	1 100 000 €	4%
Spolu	29 961 535 €	100%

Finančné záväzky verejných orgánov na pokrytie prevádzkových výdavkov

Mestské zastupiteľstvo v Žiline dňa 2. septembra 2021 a regionálne zastupiteľstvo Žilinského samosprávneho kraja dňa 27. septembra 2021 jednohlasne schválili celkovú víziu, koncept a finančné opatrenia týkajúce sa projektu Žilina Beskydy 2026. Spoločné memorandum o spolupráci schválili mestské zastupiteľstvá partnerských miest Frýdek-Místek a Bielsko-Biala v septembri 2021. Ďalších deväťdesiat miest a obcí v regióne vyjadrilo svoju podporu projektu schválením memoranda s celkovým konceptom spoločných aktivít a finančných záväzkov. Moravskosliezsky kraj v Českej republike podpísal 4. októbra 2021 predbežnú zmluvu o spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom, ktorý podobnú predbežnú zmluvu uzavrel tiež

so Sliezkym vojvodstvom dňa 6. októbra 2021. Vláda SR vyjadrila podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry 2026, ale zatiaľ nebolo vydané oficiálne vyhlásenie potvrdzujúce presnú výšku a podmienky tejto podpory. V koordinácii s ďalšími dvoma kandidátskymi mestami došlo k zvýšeniu plánovaného príjmu od slovenskej vlády na 15 miliónov €.

Stratégia fundraisingu

Na pokrytie prevádzkových výdavkov plánujeme získať aspoň 1,1 milióna € z fondov EÚ. Zúčastňujeme sa na troch programoch Erasmus+ a to: Land network, Media Labyrinth a Being Inclusive is IN; pričom niektoré z týchto projektov sú už vo fáze realizácie. Spolu s ďalšími kandidátskymi mestami sme sa nedávno prihlásili do programu Kreatívna Európa v rámci siete Culture Next. Aj vďaka nášmu členstvu vo viacerých európskych sieťach sa budeme

môcť zapájať do ďalších grantových výziev. V prípade získania titulu bude ihneď 13. decembra 2021 mestským zastupiteľstvom schválené založenie organizácie Žilina Beskydy 2026, aby sme sa tak mohli zúčastniť prvých výziev na čerpanie finančných prostriedkov EÚ začiatkom roka 2022. Tejto úlohe sa bude venovať jeden člen finančného tímu, slúžiaci zároveň ako kontaktná osoba pre partnerov z mimovládneho sektora. Môžeme sa spoľahnúť aj na odborníkov na financovanie z fondov EÚ z mestského úradu, ktorí v minulosti úspešne realizovali mnohé významné projekty. Umožniť a pomáhať našim partnerom, aby sa uchádzali o finančné prostriedky EÚ je integrálnou súčasťou nášho pôsobenia a odkazu. Podporu potrebuje najmä naša nezávislá scéna, preto sa v rámci nášho programu budovania kapacít budeme zameriavať najmä na posilnenie zručností v oblasti fundraisingu a manažmentu európskych grantov.

ZDROJ FINANCOVANIA	NÁZOV PROJEKTU	CIELE/TÉMY PROGRAMU	STATUS
Kreatívna Európa	Bienále STE(A)M² – EMAP network, IG-DAF – Festival nezávislých hier a digitálneho umenia, Culture Next network, LAND network, Audiovizuálny HUB, EXPO Priemyselného dedičstva, Medzinárodný dom literatúry Vrbu a Wetzlera, Environmentálny park Bôrik	Projekty európskej spolupráce, európske siete, I-Portunus, Médiá, Creative Innovation Lab action, partnerstvá v oblasti žurnalistiky	Plánované financovanie 2023–2026
Horizon Europe	Time Machine – Európska textilná platforma, Bienále STE(A)M², Rieka čistého diania, Akadémia druhov, Myco Galaxie	Výskumné projekty: ● Kultúra, tvorivosť a inkluzívna spoločnosť: demokracia a správa vecí verejných + kultúrne dedičstvo a CCI ● Podnebie, energia a mobilita ● Potraviný, biohospodárstvo, prírodné zdroje, poľnohospodárstvo a životné prostredie	Plánované financovanie 2023–2026
Erasmus+	Land network – Land Stewards AND artists 21–23, Médiá labyrint, Being Inclusive is IN, Európske dni umeleckých remesiel, Kreatívne digitálne zručnosti	Program EÚ pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport: študenti, zamestnanci, stážisti, učitelia, dospelí študenti, výmenný pobyt, vytváranie sietí, vzdelávacia mobilita a inovácia vo vzdelávaní.	Prebiehajúce + Plánované financovanie 2023–2026
Európsky zbor solidarity	Beskydská medzigeneračná univerzita, Young Office Beskydy, Stretnutie Európskej dobrovoľníckej služby 2026, Dobrovoľnícka platforma Momentum, Podujatia mestskej akupunktúry	Dobrovoľníctvo, stáže, miestne projekty solidarity	Plánované financovanie 2023–2026
INTERREG (CZ-SK, CZ-PL, SK-PL)	Umelecké trasy Beskydy, Trasa po stopách Vrbu a Wetzlera, ARTboretum – Medzinárodné sochárske sympóziu, Mobilné VR kino bez hraníc, Beskidský týždeň kultúry, Pochod za Beskydy, Územie bez hraníc, Sezóna textilného umenia,...	Cezhraničná spolupráca: ● silnejší stredoeurópsky región ● rozvíjanie potenciálu prírodných a kultúrnych zdrojov na podporu zamestnanosti, inštitucionálna a komunitná spolupráca	Plánované financovanie 2023–2026
INTERREG (Európska nadnárodná spolupráca)	Cezhraničný Fab Lab a kreatívne vývojové centrum, CC: Centrum	Stredoeurópske projekty spolupráce o ekologických a smart prioritách CE	Plánované financovanie 2023–2026
Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) – rozvoj vidieckych oblastí	Územia bez hraníc, Festival pastierskej kultúry, Poslední na dedine	Podpora miestnych aktérov vo vidieckych oblastiach rozvoja ich vlastných regiónov prostredníctvom miestnych iniciatívnych skupín a metodiky lídrov	Plánované financovanie 2023–2026
COSME	TraCEs – CulTour is Capital, Beskydská platforma pohostinnosti	Konkurencieschopnosť podnikov, malých a stredných podnikov: Podpora podnikania v cestovnom ruchu	Prebiehajúce
IRDF – URBACT IV	Pasá.Ž – Urban lab	Európsky výmenný a vzdelávací program podporujúci trvalo udržateľný rozvoj miest: transferové siete, aktivity budovania kapacít, tematické spoločenstvá	Plánované financovanie 2023–2026
LIFE 2021–2027	CC: Centrum, –SCAPE festival, Komunitné dvory, Flow festival, Nábrežia	● Obehové hospodárstvo a kvalita života ● Príroda a biodiverzita ● Zmierňovanie zmeny klímy a prispôsobovanie sa jej	Plánované financovanie 2023–2026
CERV	Hlavné mesto slobody slova, Polis – festival demokracie	Program EÚ Občania, rovnosť, práva a hodnoty: hodnoty Únie + rovnosť, práva a rodová rovnosť + zapojenie a účasť občanov + Daphne	Plánované financovanie 2023–2026
Granty EHP & Nórska	Stratégia a akčný plán adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy na území mesta Žilina, CC: Centrum, Kultúrne domy	● Zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na ňu ● Rozvoj podnikania, inovácie a MSP ● Fond pre aktívnych občanov	Prebiehajúce + Plánované financovanie 2024–2027

Harmonogram príjmov na pokrytie prevádzkového rozpočtu

ZDROJ PRÍJMOV NA PREVÁDZKOVÉ VÝDAVKY	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	SPOLU
EU	0 €	0 €	50 000 €	50 000 €	300 000 €	700 000 €	0 €	1 100 000 €
Národná vláda	0 €	0 €	0 €	330 000 €	519 000 €	948 000 €	0 €	15 000 000 €
Mesto Žilina	245 000 €	500 000 €	630 000 €	755 000 €	1 000 000 €	251 000 €	360 000 €	6 000 000 €
Partnerské mesto Bielsko-Biala	0 €	15 000 €	30 000 €	102 625 €	461 000 €	691 500 €	15 000 €	1 315 125 €
Partnerské mesto Frýdek-Místek	0 €	15 000 €	30 000 €	73 800 €	230 400 €	345 600 €	15 000 €	709 800 €
Partnerské mestá na Slovensku	0 €	0 €	0 €	278 870 €	278 870 €	278 870 €	0 €	836 610 €
Región (SK)	0 €	0 €	250 000 €	250 000 €	835 000 €	2 305 000 €	360 000 €	4 000 000 €
Región (CZ, PL)	0 €	0 €	0 €	0 €	0 €	1 000 000 €	0 €	1 000 000 €
Sponzori	0 €	0 €	35 000 €	110 000 €	380 000 €	1 175 000 €	0 €	1 700 000 €
Ostatné	0 €	0 €	0 €	0 €	50 000 €	350 000 €	0 €	400 000 €
Spolu	245 000 €	530 000 €	1 025 000 €	1 950 295 €	8 725 270 €	18 835 970 €	750 000 €	32 061 535 €

Stratégia fundraisingu smerom k súkromným darcom

Príjmy od súkromných darcov a z vlastných komerčných aktivít sú dôležité z hľadiska budovania medzisektorovej spolupráce aj udržateľnosti investícií EHMK. V našom rozpočte plánujeme príjmy od súkromných sponzorov vo výške 1,7 milióna€. Počítame so zapojením súkromných partnerov vo viacerých oblastiach projektu Žilina Beskydy 2026, ako sú napríklad: priama účasť na vybraných tematických projektoch, technická pomoc a produkčná podpora, umelecké a technologické rezidenčné pobyty a stáže, program rozvoja publika so zamestnancami firiem a program firemného dobrovoľníctva pre zamestnancov firiem. Použijú sa aj viaceré marketingové a prezentačné formáty s rôznymi logami, aby sa odlíšil typ podpory, ktorú poskytujú EHMK, a typ zviditeľnenia, ktoré si želajú: projektové partnerstvo, poskytnutie služieb a produktov alebo zviditeľnenie značky. Už v našej prvej prihláške sme uviedli niekoľko odvetví a spoločností s perspektívou vytvorenia silných miestnych verejno–súkromných partnerstiev, napríklad z odvetvia informačných technológií, automobilového priemyslu, telekomunikácií, odevného aj papierenského priemyslu, či subjektov cestovného ruchu. Tím Žilina Beskydy 2026 sa v máji 2021 zúčastnil na stretnutí so zástupcami súkromného sektora, kde prezentoval kandidatúru regiónu Žilina Beskydy 2026, výsledkom čoho bolo, že tridsať z nich oficiálne vyjadrilo podporu projektu prostredníctvom predbežnej zmluvy o spolupráci. Podporu nám vyjadril aj významný priemyselný sektor vo Frýdku-Místku a predbežnú zmluvu s nami podpísala aj Regionálna priemyselná a obchodná komora v Bielsko-Bialej. Ponuku pre našich súkromných partnerov rozdeľujeme podľa štyroch kategórií: **Generálny partner (I) – finančný cieľ: 500 000 €** Generálny partner si s projektom vytvára jedinečný a vo verejnosti jasne identifikovateľný vzťah. Táto pozícia ponúka špičkové zviditeľnenie spoločnosti a marketingový prístup šitý na mieru s potenciálnym prepojením na viaceré podujatia z programu, ktorých realizáciu bude možné spoločne rozvíjať. Generálny partner získá mnohé priame marketingové a aj nepriame benefity: viditeľnosť značky v rámci mediálnej a PR kampane a na významných podujatiach, v komunikačných kanáloch na webe a sociálnych médiách, špeciálny merchandising, umiestňovanie služieb a produktov,

rezervované miesta, workshop pre rozvoj podujatí, priestor pre obchodných partnerov aj špeciálne programy pre zamestnancov. **Hlavní partneri (3) – finančný cieľ: 3 × 200 000 = 600 000 €** Táto pozícia ponúka vysokú viditeľnosť zainteresovaným spoločnostiam. Hlavní partneri budú národné a medzinárodné spoločnosti, ktoré si vytvoria pevný vzťah s projektom a získajú prístup k mnohým výhodám: viditeľnosť značky v rámci mediálnej a PR kampane, v komunikačných kanáloch na webe a sociálnych médiách, špeciálny merchandising, umiestňovanie služieb a produktov, rezervované miesta, workshopy pre rozvoj podujatí, priestor pre obchodných partnerov aj špeciálne programy pre zamestnancov. **Partneri/projektoví partneri (10) – finančný cieľ: 10 × 50 000 = 500 000 €** Táto pozícia je vyhradená pre národné alebo regionálne spoločnosti, ktoré chcú získať určité obchodné výhody zo svojho vzťahu s projektom EHMK, najmä zviditeľnenie značky v našich publikáciách a na našom webe; môžu byť výhradnými dodávateľmi projektu EHMK alebo si vybrať a podporiť konkrétny projekt v rámci nášho existujúceho programu. **Podporovateľ/členovia Klubu 2026+ (20 miest) – finančný cieľ: 20 × 5 000 = 100 000 €** Táto pozícia počíta so zapojením najmä malých a stredných podnikov z cezhraničného regiónu Beskydy, ktoré chcú podporiť pozitívnu zmenu regiónu. Hlavným prínosom je pre nich umiestnenie loga na propagačných materiáloch v rámci kampane a členstvo v Klube 2026+. Hlavným cieľom bude nadväzovanie kontaktov a rozvoj príležitostí pre spolupráce medzi podnikateľským a kreatívnym sektorom. Plánujeme pravidelne organizovať Kreatívne firemné raňajky s diskusiou a programom pre firmy. Okrem toho plánujeme iniciovať spoluprácu s nadáciami súkromných firiem a kľúčovými organizáciami zameranými na filantropiu a fundraising na Slovensku, ako je napríklad Nadácia Pontis alebo Centrum pre filantropiu, s cieľom spoločne pracovať na udržateľnej stratégii fundraisingu nielen v rámci EHMK, ale tiež kultúrnej scény v regióne všeobecne. Plánujeme využiť unikátny slovenský systém daňovej asignácie pre firmy a fyzické osoby, v rámci ktorého je možné venovať jedno alebo dve percentá zo splatnej dane z príjmu priamo oprávneným organizáciám. Využijeme taktiež priame obchodné možnosti získať vlastné príjmy pre projekt, najmä prostredníctvom predaja vstupeniek, merchandisingu alebo online rezervácií. Spolu tieto ostatné súkromné príjmy a vlastné komerčné aktivity predstavujú v rozpočte sumu 400 000 €.

Rozdelenie prevádzkových výdavkov

Programové výdavky (v €)	Programové výdavky (v %)	Propagácia & marketing (v €)	Propagácia & marketing (v %)	Mzdy, režijné náklady, hodnotenie, administratíva (v €)	Mzdy, režijné náklady, hodnotenie, administratíva (v %)	Iné (Rezerva) (v €)	Iné (Rezerva) (v %)	Celková suma prevádzkových výdavkov
21636535€	67%	4215000€	13%	5900000€	18%	310000€	1%	32061535€

Harmonogram prevádzkových výdavkov

Časový harmonogram výdavkov	Programové výdavky (v €)	Programové výdavky (v %)	Propagácia a marketing (v €)	Propagácia a marketing (v %)	Mzdy, režijné náklady, hodnotenie, administratíva (v €)	Mzdy, režijné náklady, hodnotenie, administratíva (v %)	Iné (Rezerva) (v €)	Iné (Rezerva) (v %)	Spolu Rok n–5
2021	0€	0%	5000€	2%	240000€	98%	0€	0%	245000€
2022	50 000 €	9%	10000€	2%	420000€	79%	50000€	9%	530000€
2023	300 000 €	29%	25000€	2%	670000€	65%	30000€	3%	1025000€
2024	735 295 €	38%	250000€	13%	935000€	48%	30000€	2%	1950295€
2025	6 100 270 €	70%	1 200 000 €	14%	1 385 000 €	16%	40 000 €	0%	8 725 270 €
2026	14 150 970 €	75%	2 675 000 €	14%	1 950 000 €	10%	60 000 €	0%	18 835 970 €
2027	300 000 €	40%	50 000 €	7%	300 000 €	40%	100 000 €	13%	750 000 €
Spolu	21636 535 €	67%	4215000€	13%	5900000€	18%	310000€	1%	32061 535 €

5. 1. 2 Rozpočet na kapitálové výdavky	Rozdelenie príjmov na kapitálové výdavky	
Národná vláda (vrátane EÚ)	38 000 000 €	38,13 %
Mesto Žilina	1 720 000 €	1,73 %
Región	1 104 000 €	1,11 %
EÚ (okrem M. Mercouri Prize)	5 700 000 €	5,72 %
Partnerské mesto Bielsko-Biala	22 050 000 €	22,13 %
Partnerské mesto Frýdek-Místek	31 000 000 €	31,11 %
Kysucké Nové Mesto	20 000 €	0,02 %
Mesto Dolný Kubín	25 000 €	0,03 %
Mesto Čadca	35 000 €	0,04 %
Spolu	99 654 000 €	100 %

Finančné záväzky partnerov v oblasti kapitálových výdavkov

Podľa oficiálnych informácií predpokladaný objem investícií do projektov v rámci EHMK 2026 zo strany vlády SR bude na úrovni 40 miliónov €. Táto suma je vypočítaná s predpokladaným spolufinancovaním zo strany príjemcov vo výške 5 %. Mestské zastupiteľstvo v Žiline schválilo finančné opatrenia 20. septembra 2021 a zastupiteľstvo Žilinského samosprávneho kraja ich schválilo 27. septembra 2021. Dňa 16. septembra 2021 Frýdek-Místek na zasadnutí mestského zastupiteľstva schválil svoj plán realizácie deklarovaných investičných projektov. Investičné projekty mesta Bielsko-Biala už majú zabezpečené financovanie a stavebné práce sa začnú od budúceho roka. Mestá Kysucké Nové Mesto, Čadca a Dolný Kubín jednotlivo schválili investičné projekty a ich spolufinancovanie na zasadnutiach mestských zastupiteľstiev 20. a 23. septembra 2021.

Harmonogram príjmov na pokrytie kapitálových výdavkov

ZDROJ PRÍJMU NA KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Národná vláda	0 €	412 775 €	4 145 608 €	6 739 718 €	26 701 899 €	0 €	38 000 000 €
Mesto Žilina	0 €	56 725 €	303 190 €	224 722 €	1 100 363 €	35 000 €	1 720 000 €
Región	0 €	9 000 €	610 000 €	145 000 €	340 000 €	0 €	1 104 000 €
EU (okrem. M. Mercouri Prize)	0 €	665 000 €	3 040 000 €	665 000 €	665 000 €	665 000 €	5 700 000 €
Partnerské mesto Bielsko-Biala	0 €	0 €	3 600 000 €	9 000 000 €	9 450 000 €	0 €	22 050 000 €
Partnerské mesto Frýdek-Místek	0 €	0 €	0 €	15 000 000 €	16 000 000 €	0 €	31 000 000 €
Kysucké Nové Mesto	0 €	0 €	0 €	20 000 €	0 €	0 €	20 000 €
Mesto Dolný Kubín	0 €	0 €	25 000 €	0 €	0 €	0 €	25 000 €
Mesto Čadca	0 €	0 €	35 000 €	0 €	0 €	0 €	35 000 €
Spolu	0 €	1 143 500 €	11 758 798 €	31 794 440 €	54 257 263 €	700 000 €	99 654 000 €

Rozpis kapitálových výdavkov

NÁZOV PROJEKTU	ROZPOČET	INVESTOR
PASÁ:Ž	2 370 300 €	Mesto Žilina
Hangár	4 506 520 €	Mesto Žilina
Tanečné centrum S2	1 716 050 €	Mesto Žilina
Enviromentálny Park Bôrik	5 206 250 €	Mesto Žilina
KD Budatín	1 181 500 €	Mesto Žilina
KD Zástranie	639 120 €	Mesto Žilina
KD Žilinská Lehota	414 760 €	Mesto Žilina
KD Vranie	151 325 €	Mesto Žilina
KD Trnové	553 195 €	Mesto Žilina

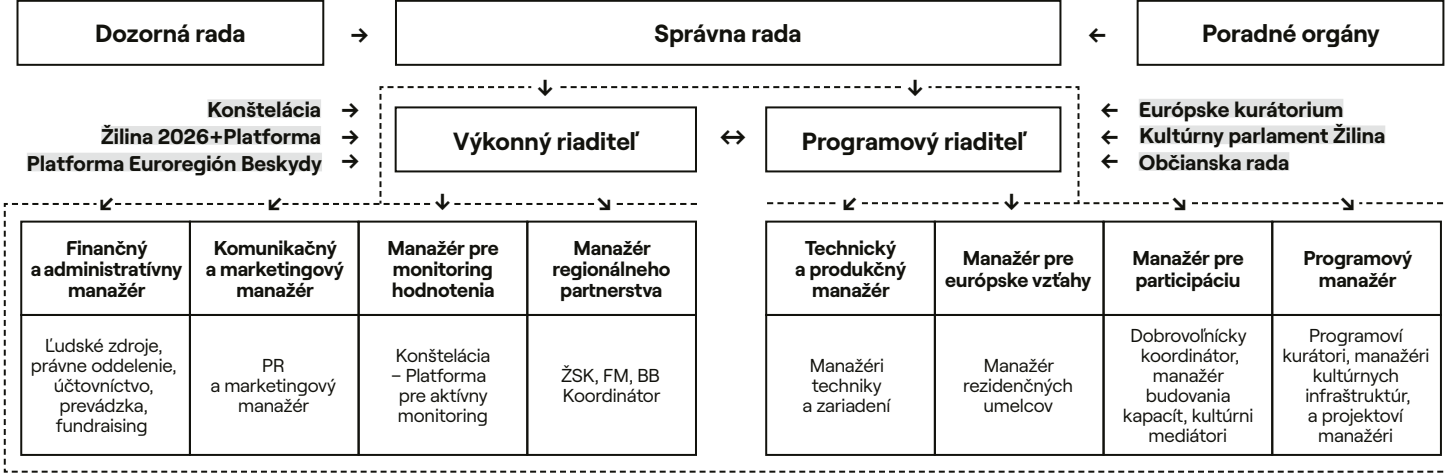
KD Strážov	553 780€	Mesto Žilina
KD Bytčica	975 800€	Mesto Žilina
Ciachovňa	2 149 400€	Mesto Žilina
Hlavná železničná stanica v Žiline – Múzeum dopravy	297 000€	Mesto Žilina
Mestský les Dubeň	230 000€	Mesto Žilina
Mestský len Straník	230 000€	Mesto Žilina
Nábrežie Rajčanka	580 000€	Mesto Žilina
Nábrežie Bánová	515 000€	Mesto Žilina
Mestské divadlo Žilina	630 000€	Mesto Žilina
Námestie A. Hlinku + SNP park	5 150 000€	Mesto Žilina
Medzinárodný dom literatúry Vrba a Wetzler	350 000€	Mesto Žilina
Komunitné vnútrobloky	3 500 000€	Mesto Žilina
Stará radnica – výstavné priestory	2 500 000€	Mesto Žilina
Kino Choč a múzeum – Dolný Kubín	500 000€	Mesto Dolný Kubín
Kino Kysuca– Kysucké Nové Mesto	400 000€	Kysucké Nové Mesto
Kultúrny dom Jána Palárika – Čadca	700 000€	Mesto Čadca
Lesná železnica Vychylovka	3 475 000€	Žilinský samosprávny kraj
Múzeum lesa Vychylovka	3 160 000€	Žilinský samosprávny kraj
Interaktívne detské múzeum	2 210 000€	Žilinský samosprávny kraj
Budatínsky zámok	705 000€	Žilinský samosprávny kraj
Považská galéria umenia v Žiline	460 000€	Žilinský samosprávny kraj
Kysucká galéria umenia – ARTborétum	309 000€	Žilinský samosprávny kraj
Oravská galéria – Slanický ostrov umenia	285 000€	Žilinský samosprávny kraj
Interaktívne centrum rozprávok a animovaných filmov	8 450 000€	Mesto Bielsko-Biala
Ekologický vzdelávací park „AQUA“	13 600 000€	Mesto Bielsko-Biala
Nová scéna + Moravia banka + Národný dom	30 800 000€	Mesto Frýdek-Místek
Nová osmička	200 000€	Mesto Frýdek-Místek
Spolu	99 654 000€	

5. 2 Organizačná štruktúra

Organizačná a riadiaca štruktúra

Mesto Žilina pripravilo všetky potrebné dokumenty na založenie novej neziskovej organizácie, ktorá bude riadiť projekt Žilina Beskydy 2026. Neziskové organizácie podľa slovenskej legislatívy zahŕňajú všetky kľúčové vlastnosti a funkcie potrebné pre projekt a možnosti boli dôkladne zvážené právnym a ekonomickým oddelením Mestského úradu. V priebehu novembra budú dokumenty vyhodnotené finančnou a kultúrnou komisiou mestského zastupiteľstva a vznik novej organizácie je naplánovaný na zasadnutie zastupiteľstva dňa 13. 12. 2021, ihneď po rozhodnutí poroty. Zriaďovateľom organizácie bude Mesto Žilina. Orgány organizácie sa po prvom zasadnutí rozšíria o zástupcov oboch spolukandidujúcich miest a Žilinského samosprávneho kraja. Ich prítomnosť v dozornej rade umožní kontrolovať efektívnosť riadenia a správnosť finančných tokov. Všetci partneri sa dohodli na účasti a kompetenciách v rámci tejto novej organizácie podpísaním memoránd. Ak s projektom na EHMK neuspějeme, nezisková organizácia bude pokračovať v odkaze kandidatúry na EHMK. Bude pokračovať vo vývoji už definovaných projektov, ktoré budú naďalej podporované a financované mestom a ďalšími zainteresovanými subjektmi, pričom sa zameria najmä na realizáciu cieľov kultúrnej stratégie mesta. Navrhované orgány organizácie sú:

Správna rada organizácie ako hlavný rozhodovací orgán bude pozostávať z jedného zástupcu pre každé mesto – Žilinu, Bielsko-Biala, Frýdek-Místek a jedného pre Žilinský samosprávny kraj. Súčasťou rady bude aj jeden medzinárodný expert v oblasti kultúry, vybraný z európskeho kuratória projektu, a sedem členov rady doplnia dvaja kultúrni experti zo Slovenska. Členovia sa budú stretávať aspoň raz za šesť mesiacov a od výkonného riaditeľa dostanú správu o napredovaní projektu. **Dozorná rada** bude zriadená s cieľom monitorovať finančné činnosti a efektívnosť postupov organizácie a zasahovať v prípade akéhokoľvek pochybenia. Členov dozornej rady bude navrhovať a schvaľovať správna rada organizácie a regionálne a mestské zastupiteľstvá (Žilina, Bielsko-Biala, Frýdek-Místek). Každé z troch miest a Žilinský samosprávny kraj budú mať v rade svojho zástupcu. Aby sa zabezpečila objektivita, kandidáti budú z miestnych samosprávnych orgánov alebo zástupcovia politickej opozície. Dozorná rada sa bude zvolávať každých šesť mesiacov. Správna rada organizácie vymenuje **výkonného riaditeľa a programového riaditeľa**. Tieto pozície zatiaľ neboli obsadené. Štruktúru organizácie sa snažíme nastaviť tak, aby bola efektívna a stabilná, aby sa v jej rámci dalo pracovať v zhode s naším manifestom, s cieľom zabezpečiť nezávislosť programu a chrániť ho pred politickými zmenami a zásahmi do každodenného riadenia.

Výkonný riaditeľ bude mať celkovú zodpovednosť za projekt a strategické riadenie, financie, administratívu, ľudské zdroje, komunikáciu a marketing. Výkonný riaditeľ je osoba s konečnou zodpovednosťou za vedenie projektu. Bude tiež dohliadať na programového riaditeľa a viesť diskusie o právnom, administratívnom a finančnom rámci nezávislej umeleckej vízie. Úlohou **programového riaditeľa** bude navrhovať, usmerňovať a viesť program a jeho realizáciu spolu s programovým tímom a s pomocou európskeho kuratória. Autonómia riaditeľa programu, pokiaľ ide o obsah programu, bude zaručená.

- Doplňujúce a napriek tomu rozhodujúce poradné orgány k načrtnutej štruktúre budú:
- **Európske kurátorium** bude úzko spolupracovať s umeleckým riaditeľom na rozvoji kultúrneho programu, vychádzajúc zo skúseností doterajšej umeleckej rady, doplnenej ďalšími medzinárodnými členmi.
 - **Žilinský kultúrny parlament** bude platformou pre kultúrnych operátorov zapojených do koprodukcie aktivít a nástrojov pre udržateľnú kultúrnu a kreatívnu scénu.
 - Platforma **Euroregión Beskydy** je medzimestská a cezhraničná partnerská platforma, ktorá sa stretáva raz ročne, kde zástupcovia obcí dostanú tiež správu o pokroku projektu.
 - Rada občanov poskytne nielen dôsledný monitoring a spätnú väzbu od obyvateľov.
 - **Klub 2026+** bude zahŕňať partnerov zo súkromného sektora.
 - **Platforma Konštelácia** – platforma pre aktívny monitoring a evalváciu projektu.

Výber výkonného riaditeľa a programového riaditeľa sa zatiaľ neuskutočnil. Po založení neziskovej organizácie dňa 13. 12. 2021 bude vyhlásená medzinárodná otvorená výzva. Obe funkcie bude schvaľovať Správna rada organizácie, pričom funkciu výkonného riaditeľa bude potrebné schváliť aj Mestským zastupiteľstvom v Žiline. Výkonný riaditeľ a programový riaditeľ sú najvyšší manažéri projektu, ako takí, musia byť oddaní transformačnej vízii projektu, mať schopnosti riadiť, plánovať a dosahovať ciele, strategické myslenie aj silné líderske schopnosti. Výkonný riaditeľ musí mať všeobecné znalosti slovenského daňového, politického a právneho systému, administratívne vzdelanie a skúsenosti s programami EÚ, veľmi dobré manažérske a vyjednávacíe schopnosti a prehľad o špecifikách regiónu Beskydy. Programový riaditeľ musí mať silnú umeleckú víziu a kultúrne zázemie, preukázateľné skúsenosti s realizáciou medzinárodných kultúrnych podujatí a programov, znalosť širokých európskych sietí a musí byť kreatívnou osobou so schopnosťou koordinovať veľký tím.

Spolupráca medzi miestnymi úradmi a tímom Žilina Beskydy 2026

V každom z troch miest bude určený jeden zástupca vedenia mesta zodpovedný za koordináciu aktivít v rámci EHMK. Úlohou politickej moci je zabezpečiť podporu, financovanie a proces realizácie kľúčových investícií podporujúcich realizáciu schváleného umeleckého a kultúrneho programu. Priamo v tíme EHMK budú pracovať aj dočasne pridelení zamestnanci partnerských orgánov, ktorí sa budú zúčastňovať na týždenných stretnutiach. Každý mesiac sa budú konať stretnutia s výkonným riaditeľom a primátorom mesta Žilina, Bielsko Biala, Frýdku-Místku a predsedom Žilinského samosprávneho kraja alebo ich zástupcami s cieľom zabezpečiť plynulý tok informácií a hladký priebeh investičného procesu. Ostatné obce sú zastúpené v platforme Euroregión Beskydy, ktorá bude jedným z konzultačných orgánov organizácie. Na mestských a miestnych úradoch bude vytvorený špecializovaný tím zodpovedný za investície. Najmenej dvakrát ročne sa budú konať pravidelné zasadnutia správnej rady organizácie, na ktorých výkonný riaditeľ predstaví správnej rade výsledky finančných, programových a marketingových plánov. Správna rada schvaľuje stratégie a jej zástupcovia potom odovzdajú informácie mestským a regionálnym zastupiteľstvám s cieľom informovať ich a zabezpečiť primeranú a hladkú spoluprácu medzi jednotlivými orgánmi a úradmi.

Ľudské zdroje, zručnosti a skúsenosti

Do zriadenia novej organizácie a pridelenia vlastného rozpočtu bude jadro tímu pokračovať v práci na projekte EHMK 2026 v rámci existujúcej štruktúry OOCR Malá Fatra alebo kancelárie primátora. Po vymenovaní výkonného riaditeľa a programového riaditeľa budú vyhlásené verejné výberové konania na všetky nové pracovné pozície. Všetky doterajšie výberového konania boli verejne oznámené a záujem zo strany uchádzačov bol značný, zdá sa preto, že téma EHMK je pre mladých profesionálov veľmi zaujímavá. Osobitnú pozornosť budeme venovať náboru kandidátov z celého regiónu Beskyd a zabezpečeniu kontinuity. Partnerské mestá Bielsko-Biala, Frýdek-Místek a Žilinský samosprávny kraj budú požiadané o vymenovanie svojich dočasne pridelených zamestnancov do nového tímu. Počty zamestnancov, ktoré sa očakávajú od roku 2022 do roku nasledujúceho po získaní titulu EHMK, sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Máme v úmysle priťahovať do tímu kvalifikovaných miestnych a medzinárodných odborníkov, aj takých, ktorí zvažujú návrat zo zahraničia.

POČET ZAMESTNANCOV ZA ROK	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Na plný úväzok	10	17	24	35	49	8
Na polovičný úväzok (½ PU)	2	2	2	4	8	0
Stážisti/Pomocníci (¼ PU)	2	2	4	6	8	0
Spolu (FTE)	12	19	26	39	55	8

5. 3 Plánovanie a riadenie rizík

TÉMA	RIZIKÁ	DOPAD (1 – 5)	ZMIERNENIE / RIADENIE
Cezhraničná spolupráca/ značka Beskydy	- Nedostatok hlbšej inštitucionálnej spolupráce s mestami Bielsko–Biala a Frýdek–Místek a nedostatočné cezhraničné kultúrne projekty - Nedostatočne rozvinuté kapacity a zdroje slovenského úradu Euroregiónu Beskydy - Konkurencia medzi miestnymi orgánmi a inštitúciami - Obyvatelia Žiliny sa nestotožňujú s myšlienkou Beskýd a konkurencia medzi identitami - Politický konflikt jednej z troch členských štátov mesta s EÚ	3	- Budovanie kapacít v oblasti cezhraničnej spolupráce a projekt Accelerator Beskids v roku 2021 - Vypracovanie spoločnej cezhraničnej stratégie pre kultúru a cestovný ruch s cieľom posilniť spoločnú značku Beskydy - Ďalšie iniciatívy, ktorými sa dosiahnu podrobné formálne dohody a vytvorenie regionálnej platformy na podporu bilaterálnych vzťahov - Investície do administratívnych kapacít mesta na spracovanie projektov EÚ a do slovenskej kancelárie Euroregiónu Beskydy - Strategická komunikácia, kampane a kultúrne projekty zamerané na budovanie miestneho vlastníctva značky Beskydy - Uznanie kultúrnej rozmanitosti v regióne a zároveň zintenzívnenie cezhraničnej spolupráce
Hospodárstvo a kreatívny priemysel	- Monoindustriálny model strojárkeho a automobilového priemyslu,ktorý by mohol zaznamenať spomalenie - Nedostatočne rozvinutý kreatívny priemysel, nedostatok príležitostí vyššieho kreatívneho vzdelania, zrýchľujúci sa odliv tvorivých ľudí	4	- Možnosti strategického získavania finančných prostriedkov pre projekty EHMK – formovanie partnerstiev s veľkými spoločnosťami a regionálnymi podnikateľskými alianciami – a podpora rozvoja kreatívneho zoskupenia v regióne s pomocou nového InoVia – Regionálneho inovačného centra - Organizovanie celoživotných školení, vytváranie nových študijných programov, spolupráca medzi UNIZA a univerzitami zameranými na umenie - Investície do nových coworkingových/FabLab zariadení a výrobných centier, prístupné pre kreatívnych podnikateľov a akceleračné programy - Investície do kreatívneho priemyslu, podpora cezhraničnej siete kreatívnych podnikov, výmena osvedčených postupov a zavedenie Centra kreatívneho rozvoja na základe skúseností z Bielska–Bialej
Politické zmeny	- Komunálne a regionálne voľby v roku 2022 v Žiline môžu spôsobiť posun a oslabenie politickej podpory - Komunálne voľby v Českej republike v roku 2022 a v Poľsku v roku 2023 by mohli priniesť zmeny a ovplyvniť - ochotu investovať do projektu	3	- Dôsledná a otvorená komunikácia s mestským zastupiteľstvom, zapojenie politickej opozície do kontrolných orgánov organizácie, transparentnosť a zodpovednosť vedenia voči miestnym a regionálnym zainteresovaným stranám - Diálogo so všetkými politickými zložkami v meste, udržiavanie politicky neutrálneho postoja, stavanie na doteraz jednohlasnej podpore
Oneskorenie investícií	- Oneskorená realizácia investičných projektov - Nízka administratívna kapacita a úroveň prípravy investičných projektov - Oneskorené prevody finančných prostriedkov zo strany slovenských vykonávacích orgánov, vrátane stále nejasného finančného rámca programu a jeho kritérií realizácie	3	- Rozsiahla príprava všetkých investičných projektov vrátane realizovateľnosti štúdií, podrobných rozpočtov, technickej analýzy a časového harmonogramu, pričom v prípade niektorých z nich už pripravenou stavebnou dokumentáciou a povoleniami - Výrazné zvýšenie kapacít investičného oddelenia mesta a oddelenia fondov EÚ, pričom od roku 2022 bude zriadená špeciálna pracovná skupina - Postupný postup investícií počas celého obdobia 2022 – 2025, aby nedošlo k preťaženiu kapacít - Advokačné aktivity s ostatnými kandidátskymi mestami na vyjasnenie rozpočtov s ministerstvom kultúry
Budovanie kapacít a ľudských zdrojov	- Inštitucionálna vyčerpanosť – miestne kultúrne mimovládne organizácie a inštitúcie môžu byť v nadchádzajúcich mesiacoch silne zasiahnuté pandémiou COVID, čo bude mať za následok zníženú kapacitu miestnych kultúrnych operátorov spolupvytvárať projekty - Problémy so získavaním kvalifikovaných miestnych a medzinárodných odborníkov do tímu s relevantnými skúsenosťi	4	- Intenzívne investície do budovania kapacít sektora - Zabezpečenie účasti sektora počas celej prípravy ponuky v roku získania titulu pomocou mechanizmu, akým je Žilinský kultúrny parlament - Vysoké profesionálne štandardy a angažovanosť pri implementácii nášho Manifestu, konkurenčné pracovné podmienky pre odborníkov s motivačnými stimulmi a platy o ⅓ vyššie, ako je priemerná mzda na Slovensku - Head hunting a stratégia na prilákanie kvalifikovaných odborníkov, ktorí odišli z regiónu, späť do Beskýd
Verejná podpora	- Nízka úroveň sociálneho kapitálu v určitej časti regiónu a nedostatok spoločenského dialógu - Nedostatok pochopenia a podpory projektu EHMK v miestnej komunite, pokiaľ ide o témy rozvinuté v programe - Vysoká miera nedôvery voči orgánom verejnej moci	3	- Strategická komunikácia a kampaň medzi miestnym obyvateľstvom - Vysoké profesionálne štandardy, transparentné rozhodovacie procesy a zameranie na posilnenie miestnej demokracie - Investície do kapacít a vzdelávania verejných zamestnancov, zlepšenie riadenia verejných služieb a participácie občanov
Covid-19	- Ekonomický pokles v dôsledku pandémie a následného poklesu verejných príjmov a výdavkov v nasledujúcich rokoch - Vplyv na publikum, návrat sociálnych zvyklostí a pokles cestovného ruchu	3	- Zapojenie tímu EHMK do prípravy strategických dokumentov na meste a v krají týkajúce sa nového finančného rámca EÚ - Priebežné znižovanie dlhového zaťaženia mesta Žilina a otvorená príležitosť na potenciálny budúci finančný úver - Pripravený prechod z fyzického na digitálny program EHMK a dekoncentrovaný program - Alternatívne ponuky cestovného ruchu (pomalý a prírodný cestovný ruch)

5. 4 Marketing a komunikácia

Našou hlavnou komunikačnou zásadou je zostať čo najviac angažovaní a autentickí. Ako slogan projektu používame od začiatku *Okno príležitosti* a na základe tohto hesla plánujeme vytvoriť kampaň a celú komunikačnú stratégiu. V symbolickej rovine nám umožňuje pracovať s predstavami *prechodu, modrej oblohy, obzorov, odpočítavania do štartu, dokonca kozmických lodí* a tak komunikovať odkazy *otvorenosti, inšpirácie, dynamiky, výzvy k akcii*, ale aj samotnú základnú myšlienku kandidatúry Beskýd ako územia prepojeného s Európou. Tieto kľúčové posolstvá komunikačne prepojíme s princípmi nášho manifestu (rozmanitosť, inklúzia...) a na základe toho vytvoríme ucelený príbeh o EHMK ako príležitosti pre región a komunity, aby sa opäť spojili a otvorili prostredníctvom umenia a kultúry. *Otvorme okná a nadýchnime sa čerstvého vzduchu!* Slogan vieme obmeniť aj na vetu v prvej osobe „Otváram okno príležitosti“ s hashtagom *#openingwindowoportunity*, ktorý je viac osobný a vŕahuje návštevníka, aby sa podelil o svoje skúsenosti na sociálnych sieťach.

Marketingová a komunikačná stratégia

POZADIE → Väčšina kultúrnych podujatí na území Beskýd má prevažne domáce publikum s niekoľkými podujatiami medzinárodného významu. Prekážkou cezhraničnej kultúrnej mobility je najmä zlá územná dostupnosť a nedostatok informácií o existujúcej kultúrnej ponuke. Neexistuje žiadny cezhraničný marketing, spoločné cezhraničné turistické balíky ani spoločná marketingová stratégia. Kandidatúra je preto príležitosťou lepšie sa zoznámiť s kultúrnou ponukou na druhej strane hranice. Rozpoznateľnosť značky Beskydy sa v jednotlivých krajinách líši. Zatiaľ čo v Poľsku a Českej republike je silnou národnou značkou v oblasti cestovného ruchu, na Slovensku je slabo rozpoznateľná aj v rámci regiónu. Titul je príležitosťou, ako to zmeniť.

MARKETINGOVÁ ALIANCIA → Projekt EHMK bol hybnou silou dialógu medzi kandidátskymi mestami a šestnástimi miestnymi a regionálnymi organizáciami cestovného ruchu pôsobiacimi v Beskydách, ktoré združujú približne šesťsto partnerov (hotely, turistické kancelárie, turistické zariadenia atď.). Dialóg vyvrcholil spoločným memorandumom o vytvorení Marketingovej aliancie Beskydy a dohode na spoločnej realizácii marketingového plánu pre Žilina Beskydy 2026. Memorandum bolo podpísané na Kultúrnom fóre Beskydy 9. septembra 2021 a je obrovským krokom k spolupráci v oblastiach medzinárodného brandingu a profesionálneho marketingu destinácie Beskydy na medzinárodných trhoch. Okrem toho, projekt prináša pre región možnosť nanovo definovať svoju identitu aj prostredníctvom kultúrneho programu v rámci EHMK. Titul je tiež príležitosťou na vytvorenie novej ponuky cestovného ruchu spojenej s programom EHMK v oblasti udržateľného kultúrneho turizmu.

BRANDING → Značka Žilina Beskydy 2026 ako Európske hlavné mesto kultúry sa stane hlavnou značkou, ktorá bude zastrešovať všetkých partnerov projektu od samospráv, kultúrnych inštitúcií až po sponzorov, turistické organizácie a médiá. Rôzne verzie loga Žilina Beskydy 2026 s dizajnovým manuálom budú na našej webovej stránke dostupné pre rozličných partnerov, ako aj súbor voľne stiahnuteľných log, vizuálov, filtrov, animácií so šablónami a pokynmi na ich používanie. Vzťah každej kultúrnej inštitúcie, obce alebo mesta ako partnera projektu by mal byť vo verejnom priestore vizuálne viditeľný umiestnením „informačného totemu“.

ZACIELENIE → Komunikačná stratégia bude prispôbosená potrebám rôznych skupín publika na základe ich geografickej polohy a záujmov. V Žiline chceme pomocou komunikácie zlepšiť zapojenie občanov do diania vo veciach verejných, zapojiť ich do participatívnych programov a vzbudiť väčšiu hrdosť na región Beskydy a mesto. Komunikáciou s obyvateľmi mesta Bielsko–Biala a Frýdek–Místek chceme aj v nich prebudiť vzťah k spoločnému regiónu Beskýd. Komunikácia v regióne Beskýd sa zameria na sprístupnenie kultúrnej ponuky obyvateľom

odľahlejších oblastí regiónu. Naša cieľová skupina mimo obyvateľstva regiónu Beskydy bude rozdelená na návštevníkov zo Slovenska, z Českej republiky a Poľska a napokon na návštevníkov zo zvyšku Európy. Na návštevníkov budeme naše komunikačné posolstvá cieľiť podľa oblastí ich záujmu s použitím všetkých dostupných online nástrojov, aby sme im odovzdali informácie o tých oblastiach a podujatiach, ktoré ich podľa vlastného záujmu môžu pritiahnúť, či už je to výtvarné alebo divadelné umenie, priemyselné dedičstvo, dizajn a architektúra, historické pamiatky, tradičná ľudová kultúra, udržateľný, pomalý a zelený cestovný ruch alebo komunitný cestovný ruch.

KLASICKÝ MARKETING → Uvedomujeme si potrebu komunikácie formou tradičných komunikačných nástrojov, najmä pre špecifické cieľové skupiny, s cieľom zaujať čo najširšie publikum v regióne Beskýd. Pre rok 2026 vydáme klasickú *Knihu programu*. Pre každé významné podujatie vytvoríme *vlastný plagát a leták* a každé podujatie zaradíme do tlačeneého *mesačného prehľadu programu*, ktorý bude v roku 2026 súčasťou nášho vlastného *magazínu EHMK*. Využijeme možnosť osobnej prezentácie na B2B a B2C výstavách či veľtrhoch cestovného ruchu a prezentačný stánok Žilina Beskydy 2026 bude viditeľný na tradičných hromadných podujatiach v regióne aj mimo neho.

DIGITÁLNY MARKETING → Od viacerých miest s titulom EHMK sme sa naučili, že väčšina medzinárodného publika objavuje aktivity EHMK online a v mediálnom priestore, preto je našou ambíciou priniesť rovnako pútavý zážitok v online prostredí. Využijeme najpopulárnejšie online komunikačné kanály súčasnosti, ktoré skombinujeme s kreatívne ladenými kampaňami pri príležitosti významných podujatí EHMK a tematicky zameraným guerrillovým marketingom so zapojením umelcov na miestach, kde sa ľudia prirodzene zhromažďujú. Základom online prezentácie projektu bude samostatná podstránka webovej stránky projektu EHMK s názvom – *Okno do Beskýd*, ktorá bude obsahovať mnohé praktické funkcie, ako napríklad *interaktívny kalendár podujatí*, z ktorého si každý návštevník bude môcť vybrať podľa vlastných preferencií (podujatie, projekt, dátum, miesto) alebo dostane prispôbosené návrhy na základe svojho používateľského profilu. Kalendár podujatí bude prepojený so systémom predaja vstupeniek a *komunikačným chatbotom*, ktorý bude podľa preferencií ponúkať ďalšie podujatia a aktivity z programu EHMK. Bude obsahovať aj *online rezervačný systém* pre ubytovanie a kultúrny turizmus v regióne v spolupráci so systémom FairBnb. coop system. Aj Marketingová aliancia Beskydy bude vylepšovať prístup k vybraným turistickým informáciám z regiónu v online prostredí. Väčšinu programu EHMK budeme vysilať naživo, chceme priniesť najmodernejšie formáty prezentácie umeleckých diel online. Podstránka bude obsahovať platformu *Video On Demand*, ako aj *online galériu* pozostávajúcu z 3D prehliadok výstav a pamiatok, vzdelávacích aktivít a umeleckých hier spojených s vernostným programom. Niektoré z predstavení z programu EHMK pôjdu aj na *VR European Tour* v spolupráci s Breglando (CZ), ktoré ponúkne vlastné umelecké a kultúrne programy na VR headsetoch v kultúrnych priestoroch po celej Európe. Digitálne PPC kampane využijeme na podporu cielených kampaní. Zameriame sa na spoluprácu s populárnymi digitálnymi platformami s turistickou a kultúrnou ponukou, ako sú TripAdvisor, zlavada-na.sk, goout.sk a ďalšie. Pozveme influencerov zameraných na kultúru a životný štýl na víkend do Beskýd.

PRÁCA S VEREJNOSŤOU → Uvedomujeme si, že osobné stretnutia s verejnosťou nemožno podceňovať. A tak od marca 2022 budeme v každom z troch miest (Žilina, Frýdek Místek, Bielsko–Biala) organizovať informačné podujatia pre komunity, tzv. *Small Talks*. Členovia tímu alebo vyškolení dobrovoľníci navštvia konkrétne komunity, centrá pre seniorov, firmy a školy a zorganizujú pripravenú interaktívnu prezentáciu projektu so súborom propagačných materiálov a nástrojov. Okrem toho budeme každoročne až do roku 2027 organizovať verejné výročné podujatie pre partnerov – *Kultúrne fórum Beskydy*, kde spolu s odborníkmi zhrnieme, čo daný rok v rámci EHMK priniesol a čo bude nasledovať.

WELCOME SERVIS → Pracovníci a dobrovoľníci v turistických informačných centrách, hotelových recepciách, na železničných a autobusových staniciach, vo verejnej doprave, na miestnych úradoch, v športových zariadeniach, na turistických atrakciách, na regionálnych letiskách, ale aj policajti a taxikári budú mať k dispozícii **informačné balíčky a komunikačné školenia** o programe EHMK. Od roku 2025 plánujeme vydávať **vernostnú kartu** (kombinácia viacerých existujúcich) pre návštevníkov Beskýd, ktorá im umožní jednoduchý pohyb po regióne, vďaka čomu

Komunikačný plán

Komunikačná fáza	Zámer komunikácie	Kľúčové aktivity
Začiatok 2020 – 2021	● Získať a zapojiť partnerov a podporovateľov pre projekt EHMK Žilina Beskydy 2026 ● Vytvoriť marketingovú alianciu Beskydy 2026 spolu so 16 turistickými organizáciami	● Komunikácia na miestnej úrovni v troch mestách prostredníctvom tlačových správ, webových stránok a sociálnych médií ● Komunikácia s odbornou a laickou verejnosťou prostredníctvom každoročnej konferencie Kultúrne fórum Beskydy a komunitných informačných podujatí „Small Talks“
Získanie pozornosti 2022 – 2023	● Posilnenie aktívnej spolupráce všetkých zainteresovaných strán projektu EHMK. ● Spolu s členmi marketingovej aliance Beskydy 2026 zostaviť podrobný marketingový plán, komunikačný projekt a destináciu	● Aktívna kampaň, ktorá odbornej a laickej verejnosti predstaví hlavné témy projektu Európske hlavné mesto kultúry, jeho očakávané prínosy, komunitné informačné podujatia „Small Talks“ a komunikácia online a offline
Angažovanie 2024 – 2026	● Podporovať nadšenie pre projekt medzi všetkými zainteresovanými stranami a verejnosťou ● Aktívne propagovať projekt a jeho príbeh, ako aj jeho obsah (podujatia a aktivity) a získať regionálne a medzinárodné publikum na cieľových trhoch	● Vedenie intenzívnych komunikačných a marketingových kampaní pre cieľové skupiny v troch krajinách a na medzinárodnej úrovni ● Vysielanie a prezentácia obsahu roka
Upevňovanie 2027+	● Zhrnutie poznatkov z projektu EHMK, jeho výsledky a vplyvy ● Upevňovanie marketingovej aliance Beskydy a príprava marketingového plánu na ďalšie obdobie (2028 – 2032)	● Rozšírenie hodnotenia EHMK a najпамätnejších momentov v rôznych formátoch a prezentácia výstupov verejnosti na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni ● Pokračovanie v marketingových kampaniach prezentujúcich destináciu Beskydy a jej turistickú ponuku

Mediálne partnerstvá a pokrytie

Požiadame verejnoprávny rozhlas a televíziu (RTVS) o oficiálne **mediálne partnerstvo** v rámci ktorého vznikne séria reportáží z najvýznamnejších udalostí roka, oslovíme tiež všetky lokálne a regionálne médiá (takmer 60). Na **otvárací ceremoniál** pozveme tiež medzinárodné televízne štáby a vytvoríme pre nich samostatnú tlačovú kanceláriu s kompletným servisom. Ostaneme s nimi v kontakte počas celého roka zasielaním vybraných tlačových správ, s odkazmi na online fotobanku a náš video portál. Od roku 2025 budeme pozývať zahraničných novinárov z rôznych krajín na **tlačové informačné cesty**, ktoré budú primárne zamerané na prezentáciu projektu EHMK a regiónu Beskýd. Pre doplnenie mediamixu a v súvislosti s cieľenými kampanami budeme nakupovať komerčný mediálny priestor vždy s ohľadom na efektivitu. Naším zámerom je tiež vybudovať vlastný **„EHMK Media House“** a spoločne s našimi partnermi a platformou občianskej kultúrnej žurnalistiky vytvárať obsah pre náš YouTube kanál. Budeme tiež vytvárať podcasty o a rozhovory s pozvanými hosťami. Na webovej stránke projektu, budeme pravidelne uverejňovať aktuálne informácie zo zákulisia projektu. Pri dôležitých udalostiach budeme uverejňovať tlačové správy, resp. organizovať brífingy pre novinárov vrátane „raňajok s novinármi“.

Nech to svetu povedia ľudia

Náš podprojekt *Platforma občianskej kultúrnej žurnalistiky* zapojí verejnosť – amatérskych novinárov, ktorí dostanú školenie, exkluzívny prístup na podujatia EHMK a priestor na publikovanie. Hlavnou myšlienkou je podporiť aktivity v súlade s našimi programovými líniami o slobode slova a podpore nezávislej žurnalistiky. Budeme tiež aktívne motivovať miestnych fanúšikov, oslovovať ich kreatívnymi kampaniami a poskytovať im online platformu a podporu na nahrávanie videí, fotografií a publikovanie textov v rôznych jazykoch. Použijeme metódu „rozprávania príbehov“ s miestnymi obyvateľmi z troch krajín, aby sme zaznamenali ich príbehy z minulých alebo súčasných Beskýd a zverejnili ich prostredníctvom podcastov, a aj týmto spôsobom priťahli pozornosť

budeme získavať cennú spätnú väzbu a tiež dáta. V každom z troch miest zriadieme návštevnícke centrá ako kontaktné body s projektom EHMK. V Žiline sa budú nachádzať na zrekonštruovanej železničnej stanici a v obnovenom Turistickom informačnom centre na námestí Andreja Hlinku. Založíme tiež partnerský informačný Welcome EHMK pult, alebo budeme mať aspoň mediálnych/turistických partnerov, ktorí budú šíriť povedomie o Žllina Beskydy 2026 v partnerských mestách, ako aj v hlavných mestách Bratislava (SK), Praha (CZ) a Varšava (PL).

návštevníkov k regiónu. Radi by sme experimentovali s peer-to-peer marketingovým prístupom, zapájaním mladých ľudí a iných cieľových skupín do realizácie vlastných komunikačných kampaní. Ako marketingových ambasádorov vyberieme miestnych obyvateľov (rodičov, deti, seniorov, milovníkov prírody, fanúšikov kultúrneho dedičstva, umelcov), ktorí budú oslovovať svoje vlastné cieľové skupiny. Napríklad zapojíme mladých ľudí prostredníctvom focusových skupín do vytvárania ich vlastného komunikačného plánu a následne ich spojíme s marketingovými odborníkmi, aby sa aktívne podieľali na jeho realizácii a komunikovali obsah, ktorý je pre ich rovesníkov najrelevantnejší. Ďalším kanálom medzinárodného šírenia informácií o EHMK bude **Stretnutie Európskej dobrovoľníckej služby 2026**, kde sa opäť stretnú všetci európski dobrovoľníci, ktorí v minulosti strávili čas v Žiline a prídu už spolu so svojimi rodinami. Ich príbehy sa budú šíriť so zameraním na publikum v ich vlastných krajinách. **Beskydská platforma pohostinnosti** bude popri ponukách ubytovania pozostávať aj z prechádzok a prehliadok so sprievodcom v jeho domácom prostredí dediny, ulice, štvrte, mesta. a pre návštevníkov aj miestnych obyvateľov to bude zdrojom jedinečných zážitkov, o ktoré sa podelia na sociálnych sieťach.

Vyzdvihnutie Európskeho hlavného mesta kultúry ako aktivity Európskej únie

Otvorenosť hraníc a nadnárodná spolupráca je jednou zo základných hodnôt Európskej únie, ktorá posilňuje jej jednotu a súdržnosť. Naša spoločná cezhraničná ponuka a európsky rozmer nášho programu tvoria akýsi model únie a ako taký poskytuje štrukturálne príležitosti na komunikáciu o EHMK ako o aktivite EÚ. Hlavnou rovinou rozpoznateľnosti bude, samozrejme, výrazné označenie všetkých priestorov a podujatí logami a vlajkami, ale aj „informačné totemy“ po celom meste, informačné body na rôznych podujatiach organizované v spolupráci s Europe Direct a zastúpením EÚ na Slovensku. Pri príležitosti nášho vstupu do EÚ zorganizujeme v máji 2026 podujatie vo verejnom priestore a pripomenieme históriu vzťahov medzi EHMK a EÚ. Ďalšia rovina komunikácie sa aktivuje prostredníctvom mnohých investičných projektov, ktoré budú financované z fondov EÚ.

6. SCHOPNOSŤ DOSIAHNUŤ CIELE

6. 1 Nepretržitá politická podpora a záväzky zo strany príslušných orgánov

Iniciátorom kandidatúry bolo mesto Žilina. Po prvotnej konzultácii s mestskou kultúrnou scénou, kultúrnou komisiou mestského zastupiteľstva a ich súhlase, mestské zastupiteľstvo jednohlasne schválilo kandidatúru a tiež finančné prostriedky na prípravu projektu v prvom kole. Prihláška s programom, ktorú porota posunula do finále, bola predstavená na zastupiteľstve dňa 2. februára 2021. Projektový tím bol vytvorený dočasne pod mestskou turistickou organizáciou OOCR Malá Fatra. Odvtedy je vedenie mesta pravidelne informované o napredovaní projektu, pričom raz týdenne sú pracovné stretnutia s viceprimátorom a raz mesačne je informovaný primátor spolu s celým vedením. Do niektorých našich participačných programov a podujatí sa zapojilo niekoľko členov mestského zastupiteľstva, pričom predseda kultúrnej komisie sa stal členom nášho poradného orgánu – umeleckej rady. 25. februára 2021 mestské zastupiteľstvo jednohlasne schválila finančné prostriedky na prípravu finálnej prihlášky. Tú sme odprezentovali na Kultúrnom fóre Beskydy, na ktoré boli pozvaní aj členovia vedenia mesta a zorganizovali sme pre nich tiež špeciálne konzultačné stretnutie. Návrh prihlášky, prevádzkový a kapitálový rozpočet a zoznam investícií boli predložené kultúrnej a finančnej komisii mestského zastupiteľstva na posúdenie dňa 31. augusta 2021 a následne boli jednohlasne schválené na zasadnutí mestského zastupiteľstva dňa 20. septembra 2021. Spolupráca so žilinským samosprávnym krajom bola systematická a stabilná počas celého procesu, keďže na úrade ŽSK bol určený konkrétny koordinátor ako hlavná kontaktná osoba za kraj. Navrhované investície a program boli pripravené v úzkej spolupráci s tímom Žilina Beskydy 2026. Projekt finálnej prihlášky bol predložený a jednohlasne schválený v kultúrnej a finančnej komisii a napokon aj v regionálnom zastupiteľstve dňa 27. septembra 2021. Tento proces schvaľovania v rámci ŽSK vyvrcholil podpísaním spoločného memoranda dňa 13. októbra 2021, ktoré obsahuje finančný záväzok zo strany regiónu. Dňa 16. septembra 2021 bolo schválené memorandum o podpore projektu mestským zastupiteľstvom vo Frýdku-Místku, vrátane

programu, investícií a finančných záväzkov. Podobne schválilo podporu projektu mestské zastupiteľstvo v Bielsko-Bialej, vrátane programu, investícií a finančných záväzkov. Zmena na poste primátora vo Frýdku-Místku, ku ktorej medzičasom došlo, nemala na podporu projektu žiaden negatívny vplyv. V tíme Žilina Beskydy 2026 začali od marca 2021 v oboch partnerských mestách pôsobiť cezhraniční koordinátori zodpovední za zapojenie miest a miestnych kultúrnych scén. Navyše, deväťdesiat obcí z Beskýd podpísalo s mestom Žilina predbežnú zmluvu o podpore projektu, vrátane programovej spolupráce a finančnej podpory. Predbežnú zmluvu o podpore projektu so žilinským samosprávnym krajom uzavreli partneri z Moravskosliezského kraja (ČR) dňa 4. októbra 2021 a Sliezskeho vojvodstva (PL) dňa 6. októbra 2021.

6. 2 Opis infraštruktúry projektov vrátane harmonogramu prác a prepojenie s projektom EHMK

PROJEKTY MESTA ŽILINA

Hangár – Kreatívne centrum pre umenie vo verejnom priestore

Investícia: Čiastočná rekonštrukcia / výmera interiéru = 4 280 m², vonkajšia plocha = 12 600 m²/ **Vlastník:** Mesto Žilina **Časový rámec:** 9. 2021 – projektová príprava → 10. 2022 – architektonická súťaž → 2022–24 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024–25 – rekonštrukcia → 10. 2025 – otvorenie

Hangár je veľké autobusové depo s rozľahlým parkoviskom, ktoré v súčasnosti využíva mestský dopravný podnik ako dielne na opravu trolejbusov. Mestský dopravný podnik sa presťahuje do nového sídla a tento objekt prejde komplexnou rekonštrukciou strechy a interiéru za účelom transformácie na multifunkčnú infraštruktúru pre výrobu aj prezentáciu umenia. Zrekonštruované priestory budú slúžiť na tvorbu predstavení a výrobu veľkoformátových výtvarných diel určených do verejného priestoru. Nové dielne budú zároveň slúžiť ako technické zázemie pre produkciu diel a projektov EHMK a ako tvorivý priestor pre umelcov, v ktorom nájdú potrebné technológie aj

technickú podporu. V Hangári bude tiež upcyklačné centrum s materiálovou bankou pre umeleckú tvorbu. Hangár poskytne priestor aj na produkciu a natáčanie animovaných filmov, príležitostne sa tu budú konať veľké podujatia a koncerty, a parkovisko bude práve ideálnym priestorom na vonkajšie podujatia, trhy alebo cirkusový stan. Vznikne tam nový vstup s recepciou, kaviarňou a informačným centrom.

Podujatia EHMK: *Výstava „A dost!“, Scale up workshopy, Beskidský týždeň udržateľného dizajnu, Európske dni umeleckých remesiel, Animátori na rezidencii, Ozveny mesta, NCAF – Festival nového cirkusu, EXPO Priemyselného dedičstva, CC: Workshops*

PASÁ:Ž – Platforma pre architektúru a občiansku participáciu

Investícia: rekonštrukcia / výmera interiéru = 2 700 m² + Átrium = 300 m² / **vlastník:** Mesto Žilina + ďalší subjekt **Časový rámec:** 11. 2021 projektová príprava + súťaž → 12. 2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024–25 – stavebné práce → 09. 2025 – otvorenie

PASÁ:Ž je čiastočne nevyužívaná budova v centre mesta vo vlastníctve mesta Žilina, do ktorej sa nedávno presťahoval Útvar hlavného architekta. Má tam sídlo aj tím Žilina Beskydy 2026 a bude ju využívať až do úplnej rekonštrukcie, ktorá je naplánovaná na rok 2024. Budova pozostáva z obchodných priestorov na prízemí s malým nádvorím, ktoré slúži ako mestská pasáž, kancelárskych priestorov na prvom poschodí a podkrovných priestorov, ktoré sa budú rekonštruovať. Investícia bude pozostávať z vnútornej rekonštrukcie budovy potrebnej pre jej nové funkcie, vrátane galérie na prízemí alebo dizajnového obchodu a kaviarne. Prvé poschodie sa využije pre kancelárie a ateliéry, v podkroví vznikne priestor pre coworking a konferenčná miestnosť. PASÁ:Ž bude predstavovať organizovať výstavy, workshopy, konferencie, verejné stretnutia a podujatia.

Podujatia EHMK: *Moje mesto, Kreatívna byrokracia, Mestská akupunktúra, Prospektívne mestá, Skupina SIGMA, Mestá bez hraníc, Architekt voľného času Dušan Jurkovič, Svojdomov – funkcionalizmus v Žiline, Nonument*

Environmentálny park Bôrik

Investícia: novostavba / výmera interiéru = 1 430 m² + vonkajšia plocha = 3 610 m² / **vlastník:** Mesto Žilina + SEVAK **Časový rámec:** 09. 2021 – projektová príprava → 03. 2023 – arch. súťaž → 12. 2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024–25 – stavebné práce → 11. 2025 – otvorenie

Vznik *Environmentálneho parku Bôrik* bude výsledkom komplexnej rekonštrukcie najstarších podzemných vodných zásobníkov v meste z roku 1908, ktoré v súčasnosti vlastní súkromná vodárenská spoločnosť SEVAK. Environmentálny park Bôrik bude pozostávať z Imerzívneho múzea, ktoré bude využívať najmodernejšie technológie, aby ponúko jedinečný kultúrny zážitok a reflektovalo aktuálne environmentálne problémy prostredníctvom multimediálnych inštalácií. Priamo na mieste starej vodnej nádrže prinesie aj stále expozície na tému vody a hydrologie, určené najmä pre deti a školské výlety. Dotvára ho pekný park s interaktívnymi vonkajšími vodnými inštaláciami a výstavba novej menšej budovy s priestorom pre workshopy, návštevnícke centrum a kaviareň.

Podujatia EHMK: *výstava Príbeh vody, výstava Roztápanie, Rieka čistého diania, Ponor do slovenskej moderny*

Ciachovňa

Investícia: *rekonštrukcia / výmera interiéru = 883 m² / vlastník:* Mesto Žilina
Časový rámec: *2022 – zmeny v stavebnom povolení → 2023–24 – stavebné práce → 12. 2024 – otvorenie*

Ciachovňa je pamiatkovo chránená budova bývalej parnej elektrárne. Bola postavená v roku 1908, už dlhé roky sa nepoužívala. Nedávno ju mesto Žilina odkúpilo od Žilinského samosprávneho kraja s príslubom novej kultúrnej funkcie. Rozprestiera sa na dvoch poschodiach a ponúka 651 m² výstavnej plochy. Budova sa po rekonštrukcii stane galériou a laboratóriom pre spojenie umenia a vedy. STE(A)M² NextGen LAB ponúkne kreatívne vývojové centrum pre technologicky náročnejšie umelecké projekty a diela z oblasti nových médií. Bude tam tiež FabLab, tvorivé workshopy a program pre umelcov.

Využitie: *laboratórium, rezidencia, výstavný priestor, workshopy*
Podujatia EHMK: *STE(A)M² NextGen LAB, Cezhraničný Fab Lab a kreatívne vývojové centrum, Video Point mediátéka, Textile Biophilia, Bienále STE(A)M², Stav amplitúdy – edícia struna IGDAF Festival, Bienále videoumenia, VAL a perspektívna architektúra dneška*

Centrum tanca S2

Investícia: *novostavba / výmera interiéru = 920 m² + vonkajšia plocha = 360 m² / vlastník:* Mesto Žilina + Truc sphérique
Časový rámec: *2021 – projektová príprava → 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024–25 – stavebné práce → 3. 2025 – otvorenie*

Centrum tanca S2 bude novou dvojpodlažnou budovou s multifunkčnou sálou určenou pre umelecké vystúpenia pre 150 divákov, flexibilným rozložením pódia a sedadiel. Súčasťou budovy bude štúdio, priestor pre workshopy a tiež malý byt pre dočasné rezidencie. Ide o veľmi potrebný profesionálny priestor na skúšky a produkciu predstavení z oblasti fyzického divadla a súčasného tanca, akých je na Slovensku nedostatok. V rámci nového modelu verejno-súkromného partnerstva ho bude spravovať tím kultúrneho centra Stanica-Záriečie, ktorý ponúkne celoročný priestor na rôzne podujatia a festivaly. Nachádza sa v malom parku, vedľa kultúrneho centra Stanica a pod kruhovým objazdom na diaľničnom moste.

Podujatia EHMK: *KIOSK festival, Slovenská tanečná platforma, Fest Anča 2026, Festival nezávislých hier a digitálneho umenia, CEE Animation – fórum a workshopy*

Medzinárodný dom literatúry Vrba a Wetzlera

Investícia: *čiastočná rekonštrukcia / Výmera interiéru = 500 m² / Vlastník:* Židovská náboženská obec Žilina (ŽNO)
Časový rámec: *2022 – zmeny v projektovej dokumentácii a stavebných povoleniach → 2023–24 – stavebné práce → 12. 2024 – otvorenie*

Budova, v ktorej sa v apríli roku 1944 ukrývali Rudolf Vrba a Alfréd Wetzler po úteku z koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau a kde napísali svoju slávnu správu o zločinoch, ktoré sa tam diali. Tento rok mesto spolu s vlastníkom budovy (ŽNO) zrekonštruovali suterén budovy a premenili ho na pamätnú izbu, čím podporili turistický a historický potenciál tohto unikátneho miesta. V nasledujúcich rokoch premeníme zvyšok budovy na rezidenčný priestor pre spisovateľov a prekladateľov s cieľom propagovať európsku literatúru. V roku 2026 sa v ňom bude nachádzať aj Centrum slobody slova, v ktorom nájdú prenasledovaní novinári, umelci a akademici z celého sveta priestor na prácu a tvorbu. V suteréne budovy sa budú konať verejné podujatia, bude tu konferenčná miestnosť a priestor pre workshopy. Na prvom poschodí bude knižnica a na poschodiach nad ňou sa budú nachádzať ubytovacie priestory pre rezidentov.

Podujatia EHMK: *Žilinský literárny festival, Medzinárodný dom literatúry Vrba a Wetzlera, Pamätná izba Vrba a Wetzlera, Centrum slobody slova*

Kultúrne domy – Budatín, Zástranie, Žilinská

Lehota, Vranie, Trnové, Strážov, Bytčica

Investícia: *rekonštrukcia / Vlastník:* Mesto Žilina
Časový rámec: *do 12. 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024 – stavebné práce → 12.2024 – otvorenie KD Budatín = 800 m², KD Zástranie = 1040 m², KD Žilinská Lehota = 700 m², KD Žilinská Lehota = 700 m², KD Vranie= 1150 m², KD Strážov = 1110 m², KD Bytčica = 1710 m²*

Investičný projekt *Kultúrne domy* predstavuje premenu siedmich budov v mestských častiach Žiliny. Zrekonštruujeme existujúce kultúrne domy vo vlastníctve mesta na moderné priestory pre kultúru a komunitný život v rôznych mestských častiach Žiliny. V prípade dvoch z nich, Strážov a Budatín, ide o zavedenie nových funkcií do budov. Kultúrne domy v súčasnosti naliehavo potrebujú nový impulz a rozšírenie svojich aktivít. Na zvýšenie atraktivity priestorov je potrebná rekonštrukcia interiéru aj exteriéru a investície do potrebného technického vybavenia. Pri väčšine priestorov je navrhované vytvorenie: hlavného spoločenského priestoru s možnosťou stretávania sa a prezentácie kultúrnych programov, miest na workshopy (napr. malé makerspace), kancelárskeho priestoru a kuchynského kútika. Kultúrne domy budú fungovať ako sieť mestských komunitných umeleckých centier, spravovaná Rosenfeldovým palácom. Kultúrny obsah bude zameraný najmä na komunitné plánovanie, umelecké aktivity a mobilizáciu miestnych obyvateľov, a to všetko s podporou vyškolených kultúrnych mediátorov.

Podujatia EHMK: *Európsky rodinný fotoalbum, Komunitné múzeum, Knižný vandrák – mobilná knižná dielňa, Beskydská medzigeneračná univerzita*

Hlavná železničná stanica v Žiline – Múzeum dopravy a Návštevnícke centrum

Investícia: *čiastočná rekonštrukcia / výmera interiéru = 300 m² + vonkajšia plocha 50 m² / Vlastník:* Železnice Slovenskej republiky – ŽSR
Časový rámec: *2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2023 – stavebné práce → 12. 2023 – otvorenie*

Hlavná železničná stanica bola postavená v roku 1942 podľa projektu Ferdinanda Čapku a Eduarda Františka Bednárika a v súčasnosti sa považuje za jednu z najhodnotnejších modernistických stavieb v Žiline. Budova prejde kompletnou rekonštrukciou z fondov REACT-EU, a navyše pred ňou vznikne nové námestie, čím vznikne nový reprezentatívny vstup do mesta. Budova po rekonštrukcii získa vďaka

ka EHMK nové kultúrne funkcie. Časť budovy sa zmení na Múzeum dopravy, pôjde o rozšírenie existujúcej expozície Považského múzea a hlavná staničná hala sa stane otvoreným priestorom pre dočasné výstavy a menšie umelecké intervencie. V roku 2026 tam bude návštevnícke centrum pre návštevníkov EHMK.

Podujatia EHMK: *Bon Voyage, VlakFest, Locomotion, Kultúrna križovatka – Múzeum dopravy*

Mestské divadlo Žilina

Investície: *rekonštrukcia interiéru a technické vybavenie / obsah = elektrické a vodovodné rozvody a kanalizácia, javisko a hľadisko, okná, svetelné a zvukové systémy / vlastník:* Mesto Žilina
Časový rámec: *2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2023 – stavebné práce → 01. 2024 – otvorenie*

Mestské divadlo Žilina sídli v monumentálnej klasicistickej budove priamo v centre mesta, ktorá bola postavená v roku 1941 pôvodne ako škola. Hlavná sála má kapacitu až 310 miest a k dispozícii je tiež menšie štúdio, v ktorom sa bude konať Európsky divadelný inkubátor. Oba tieto priestory vyžadujú kompletnú rekonštrukciu, v rámci ktorej sa vymenia sedadlá, elektroinštalácia, vodovodné potrubia, obnovia sa okná a nainštaluje sa tiež moderná osvetľovacia a zvuková technika.

Podujatia EHMK: *Zdieľané mestá – Hej! Divadelný inkubátor, Radikalizácia – Hej! Divadelný inkubátor, divadelné predstavenie Slovena, Kultúrne fórum Beskydy*

Park SNP & Námestie Andreja Hlinku

Investícia: *renovácia + rekonštrukcia / vonkajší priestor = 17 500 m² + 11 000 m² / vlastník:* Mesto Žilina
Časový rámec: *2022–23 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024–25 – stavebné práce → 11.2025 – otvorenie*

Park SNP a Námestie Andreja Hlinku sú centrálné časti mesta v blízkosti hlavnej železničnej a autobusovej stanice. Plánovaná rekonštrukcia parku SNP zahŕňa najmä obnovu zelene, pouličného osvetlenia, fontány a vznikne tam priestor pre umelecké inštalácie a altánok na outdoorové koncerty. Námestie Andreja Hlinku bude kompletne zrekonštruované, s novou dlažbou, fontánou, pouličným vybavením a sochami. Projekt zahŕňa aj rekonštrukciu hlavnej turistickej kancelárie mesta, ktorá sa nachádza na námestí, a základnú infraštruktúru pre vonkajšie podujatia a pravidelné trhy.

Podujatia EHMK: *Vodný potok Všívák, Velvyslanectvo Argillia*

Nábrežia Rajčanka + Bánová

Investícia: *renovácia + sociálne zariadenia / výmera interiéru = 50 + 25 m² + vonkajšia plocha = 2 400 + 2 225 m² / vlastník:* Mesto Žilina
Časový rámec: *09. 2021 – projektová príprava → 2022–24 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024–25 – stavebné práce → 11. 2025 – otvorenie*

Dve približne päťkilometrové, v súčasnosti zanedbané *nábrežia Rajčanka a Bánová* v mestských častiach Závodie a Bánová plánujeme premeniť na nový verejný priestor pre spoločenské aktivity. Novovytvorené parky s prístupom k vode budú zahŕňať miesta na stretávanie sa a relax, prídudne nový mobilár, umelecké diela, priestor pre kultúrne podujatia a cyklistický chodník. V rámci festivalu Hello Rajčanka tam vzniknú dočasné veľkoformátové umelecké inštalácie.

Podujatia EHMK: *Hello Rajčanka, Flow Festival*

Mestský les – Dubeň & Straník

Investícia: *renovácia / vonkajšie priestory = kultúrne a vzdelávacie zázemie na 5 000 m² pozemku / vlastník:* Slovenský pozemkový fond
Časový rámec: *2022–23 – majetkoprávne vysporiadanie → 2024 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2025 – stavebné práce → 11. 2025 – otvorenie*

Na úpätí kopca s výhľadom na Žilinu plánujeme vytvoriť *Mestský les – Dubeň & Straník*, ktorý vznikne renováciou existujúcich chodníkov a investíciou do kvalitného exteriérového mobiliáru a infraštruktúry služieb, ako je samoobslužné informačné centrum, sociálne zázemie, priestory pre voľnočasové aktivity, občerstvenie a exteriérové umelecké diela s environmentálnou tematikou. Les bude mať dobrú dopravnú dostupnosť a bude prepojený cyklotrasami s inými rekreačnými lokalitami v meste.

Podujatia EHMK: *Umelecké trasy Beskydy, Z oblakov, Z mesta von*

Historická radnica mesta Žilina – Mestské múzeum: stála expozícia o histórii mesta

Investícia: *rekonštrukcia interiéru / obsah = výstavné priestory / vlastník:* Mesto Žilina
Časový rámec: *2022 – obnovenie stavebnej dokumentácie → 2023 – reštaurátorský výskum a stavebné povolenie → 2023–24 – stavebné práce → 06. 2024 – otvorenie*

Národná kultúrna pamiatka *Historická radnica v Žiline* dnes slúži ako reprezentač-

ný priestor mesta. Plánujeme zrenovovať interiéry a prispôbiť ich novým funkciám. Na radnici bude pre návštevníkov vytvorená stála expozícia histórie mesta a výstavná miestnosť pre menšie výstavy. V podkrovných priestoroch budovy budú zrekonštruované ubytovacie priestory pre rezidencie umelcov a konferenčná miestnosť pre vzdelávacie aktivity.

Funkcie: *Mestské múzeum, školiace stredisko*

Komunitné vnútrobloky

Investícia: *Renovácia 12 objektov / vonkajšia plocha o priemernej výmere 500 m² / vlastník:* Mesto Žilina

Renováciou dvanástich vnútorných komunitných blokov na najväčších sídliskách v meste vytvoríme nové komunitné a kultúrne priestory doplnením zelene, komunitných a kultúrnych zariadení. V komunitných vnútroblokoch budú aj umelecké fontány, ktoré budú výsledkom veľkého kultúrneho projektu so zapojením obyvateľov.

Podujatia EHMK: *Komunitné vnútrobloky, Fontány pre Zuzany, Komunitné záhrady, Mestské zásahy, Citlivé susedstvá*

PROJEKTY ŽILINSKÉHO REGIÓNU

Múzeum lesa Vychylovka & Kysucko-oravská lesná železnica

Investícia: *Novostavba / výmera interiéru = 1 750 m², vonkajšia plocha = 850 m² / Vlastník:* Žilinský samosprávny kraj
Časový rámec: *09. 2021 – projektová príprava → 03. 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → do 03. 2023 – verejné obstarávanie → 2024–2025 – stavebné práce → 05. 2025 – otvorenie*

Projekt *Múzea lesa Vychylovka* bude zahŕňať výstavbu nového múzea vrátane stálych expozícií a dočasných výstavných priestorov, priestoru pre workshopy a vstupnej haly s informačným pultom, občerstvením a predajňou suvenírov. Táto nová, ekologická, moderná budova vyrobená z dreva a skla bude umiestnená do krajiny pri vstupe do existujúceho etnografického skanzenu. Ponúkne moderné služby a interaktívne zážitky, ideálne pre rodiny s deťmi. Prinesie tiež technické výrobné priestory pre umelcov a remeselníkov pracujúcich s drevom. Súčasťou plánu sú tiež investície do rekonštrukcie Kysucko-oravskej lesnej železnice, štyroch kilometrov historickej lesnej

železnice v horskom priesmyku Beskydy medzi Oravou a Kysucami; táto významná turistická atrakcia má v súčasnosti v pre-vádzke len krátku časť trate.

Podujatia EHEMK: *V korunách stromov, Myco Fikcia, Decomposition, Rozprávky a legendy lesa*

Detské interaktívne múzeum

Investícia: *Novostavba / výmera interiéru = 1750 m², Átrium + zelená strecha = 250 m² / vlastník: Žilinský samosprávny kraj*
Časový rámec: *09. 2021 – štúdia uskutočnitelnosti → 04. 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → do 10. 2023 – verejné obstarávanie → 2024–2025 – stavebné práce → 03. 2025 – otvorenie*

Nové priestory **detského interaktívneho múzea** vzniknú na nádvorí a v hornej časti priestorov dielní Bábkového divadla Žilina v mestskej časti Závodie. Dvojpodlažná moderná budova ponúkne ideálne priestory na dočasné interaktívne a zážitkové výstavy určené pre deti, návštevy škôl a rodín. Múzeum bude pozostávať z jednej veľkej výstavnej miestnosti s rozlohou 500 m², z menšej s rozlohou 400 m², priestoru pre workshopy, priestoru pre menšie deti a z veľkého foyer. Dôležitým prvkom je aj produkčná dielňa, v ktorej budú vznikať buď samostatné výstavy, alebo reinterpretácie bábkových divadelných predstavení formu výstavy. Projektová dokumentácia na rekonštrukciu dielní bábkového divadla je už hotová.

Podujatia EHEMK: *Budovanie mesta podľa Sutnara, Príbeh v priestore*

Budatínsky hrad

Investícia: *rekonštrukcia / výmera interiéru = 400 m² / vlastník: Žilinský samosprávny kraj*
Časový rámec: *do 02. 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → do 08. 2023 – verejné obstarávanie → 2023–24 – stavebné práce → 12. 2024 – otvorenie*

Budatínsky hrad bol postavený ako pevnosť v druhej polovici 13. storočia pri sútoku riek Kysuca a Váh. Dnes je sídlom historického Považského múzea v Žiline. Investícia pozostáva z rekonštrukcie podkrovia hradu s cieľom vytvoriť nové výstavné priestory pre dočasné výstavy a z výstavby výťahu pre bezbariérový prístup do tohto ikonického objektu historického dedičstva.

Podujatia EHEMK: *Vojnový slovenský štát (1939–45), Time Machine – Európska textilná platforma, EXPO Priemyselného dedičstva, Výstava umenia Kintsugi, Struny, Európske dni umeleckých remesiel*

Považská galéria umenia v Žiline

Investícia: *rekonštrukcia / výmera interiéru = 733 m² + vonkajšia plocha = 294 m² / vlastník: Žilinský samosprávny kraj*
Časový rámec: *do 05. 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → do 12. 2023 – verejné obstarávanie → 2024 – stavebné práce → 02. 2025 – otvorenie*

Považská galéria umenia v Žiline vznikla v roku 1976 osamostatnením od Považského múzea. V súčasnosti sa galéria špecializuje najmä na intermédia a umenie nových médií (videoumenie a inštalácie). Investícia bude pozostávať z vytvorenia bezbariérového prístupu do väčšiny výstavných priestorov pomocou výťahu a rekonštrukcie prízemia, kde vznikne priestor na rozšírenie expozície Múzea intermédií a zázemie pre aktivity zamerané na rozvoj publika.

Podujatia EHEMK: *Bienále videoumenia, VAL a prospektívna architektúra dneška, Intermédia a videoart 90. rokov strednej a východnej Európy, Textilie ako (ne)materiály, Galéria 25 000*

Kysucká galéria umenia – ARTborétum

Investícia: *rekonštrukcia / výmera interiéru = 120 m² + vonkajšia plocha / vlastník: Žilinský samosprávny kraj*
Časový rámec: *do 09. 2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → do 02. 2023 – verejné obstarávanie → 2023 – stavebné práce → 12. 2023 – otvorenie*

Projekt **ARTborétum** je iniciatívou Kysuckej galérie a má za cieľ vytvoriť nové zázemie pre rezidenčné pobyty umelcov zo Slovenska a zahraničia. Priestor umožní dvom umelcom celoročne bývať a tvoriť v tomto jedinečnom prostredí krásneho historického kaštieľa v Oščadnici a jeho okolitého lesoparku. Výstupy rezidenčných pobytov, najmä sochy a inštalácie, budú vystavené v parku a pozdĺž Beskydských umeleckých chodníkov.

Podujatia EHEMK: *ARTboretum – Medzinárodné sochárske sympóziu*m, *Beskydské umelecké chodníky*

Oravská galéria – Slanický ostrov umenia

Investícia: *renovácia + rekonštrukcia / výmera interiéru = 450 m² + vonkajšia plocha = 3,5 ha / vlastník: Žilinský samosprávny kraj*
Časový rámec: *do 01. 2023 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → do 06. 2023 – verejné obstarávanie → 2023–24 – stavebné práce → 10. 2024 – otvorenie*

V krásnom prostredí **Slanického ostrova** uprostred Oravskej priehrady sa nachádza stála expozície tradičného ľudového umenia zo zbierok Oravskej galérie. V interiéri kostola, nachádzajúcim sa na ostrove sa nachádza expozícia – Tradičné slovenské ľudové sochárstvo a maľby, zatiaľ čo v exteriéri lapidárne oravské kamenné sochy z 18. a 19. storočia. Na ostrove sa nachádzajú exponáty súvisiace so zatopenými obcami a výstavbou Oravskej priehrady. Vďaka svojej jedinečnej polohe je Slanický ostrov jedným z najnavštevovanejších miest oravského regiónu, organizujú sa tam výstavy, koncerty, ale aj viaceré umelecké a hudobné festivaly.

Podujatia EHEMK: *Tanečno, Slanický ostrov divadla, Orava DAM*

PROJEKTY PARTNERSKÝCH MIEST NA SLOVENSKU

Kultúrny dom Jána Palárika v Čadci

Investícia: *rekonštrukcia / výmera interiéru = 1142 m² / vlastník: mesto Čadca*
Časový rámec: *06. 2022 – verejné obstarávanie → 01. 2023 – 06. 2024 – stavebné práce → 6. 2024 – otvorenie*

Pôvodná budova **Kultúrneho domu Jána Palárika** na hlavnej promenáde v Čadci vyhorela v roku 2004. Hlavným cieľom projektu je rekonštrukcia budovy a následné zriadenie expozície venovanej príbehu Vrby a Wetzlera v jej centrálnej časti. Výstava vznikne v rámci partnerstva, ktoré sa snažíme nadviazať s múzeom Yad Vashem v Izraeli a bude tvoriť neoddeliteľnú súčasť Trasy po stopách Vrby a Wetzlera. Druhé poschodie bude určené na dočasné výstavy, rôzne kultúrne aktivity a verejné diskusie.

Podujatia EHEMK: *Trasa po stopách Vrby a Wetzlera, Komiks o úteku Vrby a Wetzlera, Pochod Vrby a Wetzlera*

Kino Choč a múzeum v Dolnom Kubíne

Investícia: *čiastočná rekonštrukcia / výmera interiéru = 561 m² / vlastník: mesto Dolný Kubín*
Časový rámec: *do 12. 2021 – stavebné povolenie → 2022 – verejné obstarávanie → 2023 – stavebné práce → 01. 2024 – otvorenie*

Budova bývalej židovskej synagógy, ktorá bola postavená v roku 1901 v centre Dolného Kubína slúžila až do roku 2012 ako kino. Dnes chce mesto oživiť budovu kina a spolu s novozriadeným Múzeom židovského de-

dičstva mesta zriadiť expozíciu venovanú Tíborovi Spitzovi, miestnemu obyvateľovi, ktorý prežil holokaust. Výstava má priblížiť príbeh Židov počas druhej svetovej vojny na Slovensku, osobitne v Dolnom Kubíne. Prostredníctvom osobného príbehu pána Spitza na pozadí miestnych aj veľkých dejín výstava vyrozpráva širšie historické súvislosti zo života prenasledovanej židovskej minority v tragickom období našich dejín. Múzeum bude interaktívnou formou využívať unikátny audiovizuálny obsah, ktorý pútavou formou preniesie návštevníkov do daného obdobia. Múzeum bude slúžiť ako dôležitý nástroj vzdelávania a osvetypre školy a študentov v regióne. Po rekonštrukcii bude v budove sídliť aj turistická informačná kancelária.

Podujatia EHEMK: *Kinobus, Fest Anča 2026*

Kino Kysuca – Kysucké Nové Mesto

Investícia: *čiastočná rekonštrukcia / výmera interiéru = 1197 m² / vlastník: mesto Kysucké Nové Mesto*
Časový rámec: *do 12. 2022 – obnovenie projektovej dokumentácie → 1. 2023 – stavebné povolenie → 2024 – stavebné práce → 12. 2024 – otvorenie*

Zanedbaná budova kina v Kysuckom Novom Meste sa dočká čiastočnej rekonštrukcie interiéru, hľadiska a pôvodné analógové premietacie zariadenie sa doplní o modernú techniku. Kino sa transformuje podľa konceptu Boutique Cinema na moderný multifunkčný priestor, kde okrem kina budú k dispozícii aj kaviareň a workshopové priestory, poskytujúce zázemie miestnym kultúrnym organizáciám.

Podujatia EHEMK: *Kinobus, Fest Anča 2026*

PROJEKTY PARTNERSKÝCH MIEST V ČESKU A POĽSKU

Nová scéna / Moravia Banka / Národný dom

Investícia: *novostavba + rekonštrukcia / Nová scéna = 3 910 m² + Moravia banka = 1 864 m² + Národný dom = 4 425 m² / vlastník: mesto Frýdek-Místek*
Časový rámec: *2022–23 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2024 26 – stavebné práce → 01. 2026 – otvorenie*

V roku 2018 si mesto Frýdek-Místek zadalo vypracovanie projektu novej kultúr-

Interaktívne centrum rozprávok a animovaných filmov

Investícia: *novostavba / výmera interiéru = 225 m² / vlastník: mesto Bielsko-Biala*
Časový rámec: *10. 2021 – verejné obstarávanie → 1. 2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2022–2023 – stavebné práce → 12. 2023 – otvorenie*

V Štúdiu animovaného filmu v Bielsku-Bialej vznikali od 50. rokov 20. storočia najznámejšie poľské animované filmy ako Bolek a Lolek alebo Reksio. Štúdio plánuje rozšíriť svoje aktivity popri tradičnej filmovej produkcii aj o vzdelávacie aktivity v oblasti animovaného filmu v novom Interaktívnom centre pre kreslený film a animáciu. Víťazný návrh renomovaného architektonického štúdia Nizio International Design prepája historické budovy s novou architektúrou a inovatívnymi multimedialnými riešeniami, výsledkom čoho bude oživenie časti mesta Bielsko-Biala. Centrum má byť kombináciou interaktívneho moderného múzea so zábavným parkom, súčasťou ktorého budú aj priestory pre workshopy a vzdelávacie aktivity.

Podujatia EHEMK: *Medzinárodný festival animovaného filmu v Bielsko-Bialej, Animátori na rezidencii, CEE Animation – fórum a workshopy*

Ekologický vzdelávací park „AQUA“

Investícia: *novostavba / výmera interiéru = 225 m² / vlastník: Aqua sa + mesto Bielsko-Biala*
Časový rámec: *10. 2021 – architektonická súťaž → 1. 2022 – projektová dokumentácia a stavebné povolenie → 2023–2024 – stavebné práce → 12. 2024 – otvorenie*

Ekologický vzdelávací park „AQUA“ sa stane jedinečným mestským vodným múzeom pre Bielsko-Biaľu a región. Jeho súčasťou budú okrem už existujúceho bazénového komplexu štyri vzdelávacie miestnosti a interaktívne laboratóriá na organizáciu vzdelávacích aktivít s výstavnou sieňou venovanou stálým a dočasným výstavám. Mesto Bielsko-Biala už zorganizovalo architektonickú súťaž, víťazný projekt bol vybraný v septembri 2021, výstavba by sa mala začať v roku 2022 a objekt by mal byť otvorený do konca roka 2024.

Podujatia EHEMK: *výstava Príbeh vody*

Kandidát
Mesto Žilina v spolupráci s mestami
Bielsko-Biala a Frýdek-Místek

Mesto Žilina
Peter Fiabáne, Vladimír Randa, Barbora Birnerová, Ingrid
Dolníková, Katarína Gazdíková, Štefan Vančík, Ivana
Stillerová, Veronika Harvánková, Rudolf Chodelka,
Veronika Tabačková, Janka Pačeková, Michal Berger

Mesto Bielsko-Biała
Jarosław Klimaszewski, Adam Ruśniak, Przemysław Smyczek,
Jolanta Gilman-Gałoszka, Anna Zgierska, Ewa Kozak

Mesto Frýdek-Místek
Petr Korč, Jakub Míček, Jakub Tichý, Ondřej
Zdvomka, Gabriela Kocichová, Michaela
Kocourková, Jitka Brňovjaková, Karin Šrubařová

Žilinský samosprávny kraj
Erika Jurinová, Martin Hromada, Zuzana
Mičíková, Peter Mrvečka, Peter Polák

Sliezske vojvodstvo
Agnieszka Saternys, Bartłomiej Kamiński

Moravskosliezsky región
Jaromír Bönisch, Taťána Kahánková

Zoznam obcí podporujúcich ponuku
Svrčinovec, Skalité, Nededza, Dolná Tižina, Gbelany,
Krasňany, Lysica, Mojš, Teplička nad Váhom, Terchová,
Varín, Zázrivá, Turzovka, Korňa, Makov, Vysoká nad
Kysucou, Nová Bystrica, Dunajov, Krásno nad Kysucou,
Radôstka, Zborov nad Bystricou, Hričovské Podhradie,
Paštiná Závada, Bitarová, Hôrky, Konská, Lietavská
Lúčka, Rajecké Teplice, Stránske, Kunerad, Kamenná
Poruba, Ďurčiná, Rudinka, Dolný Vadičov, Nesluša, Lodno,
Námestovo, Beňadovo, Bobrov, Breza, Hruštín, Bziny, Klin,
Oravské Veselé, Ťapešovo, Podvysoká, Zákamenné, Divinka,
Dlhé Pole, Svederník, Hlboké nad Váhom, Hvozdnica,
Kolárovice, Kotešová, Maršová-Rašov, Petrovice, Predmier,
Jablonové, Súľov-Hradná, Rajec, Bytča, Kysucké Nové
Mesto, Čadca, Dolný Kubín, Čierne, Kotrčiná Lúčka, Stráža,
Stará Bystrica, Horný Hričov, Dolný Hričov, Ovčiarsko,
Višňové, Malá Čierna, Čičmany, Jasenové, Rudina, Kysucký
Lieskovec, Ochodnica, Babín, Novoť, Oravská Jasenica,

Oravská Polhora, Rabča, Vavrečka, Zubrohlava, Divina,
Štiavnik, Oravský Podzámok, Lietava, Cieszyn (PL), Żywiec
(PL), Oswiecim (PL), Třinec (CZ), Frýdlant nad Ostravicí
(CZ), Frenštát pod Radhostem (CZ), Příbor (CZ), Nový
Jičín (CZ), Palkovice(CZ), Čeladná (CZ), Těrlicko (CZ)

Tím Žilina Beskydy 2026
Martina Buzgóová, Roman Černík, Filip Kováč, Zuzana
Hlávková, Elžbieta Chmiel, Silvia Jánošková, Soňa Majeríková,
Miloš Martinka, Christian Potiron, Rafał Sakowski, Lucia Šimo

Umelecká rada
Marek Adamov, Karel Hampl, Zuzana Hlávková, Pavel
Choma, Michal Jurecký, Jaroslav Kyša, Peter Lényi, Michal
Németh, Ján Ničík, Zuzana Pacáková, Jozef Ristvej

Autori pôvodnej anglickej verzie knihy
Fedor Blaščák, Zuzana Hlávková, Silvia
Jánošková, Christian Potiron

Odborné konzultácie
Ulrich Fuchs

Preklad do slovenského jazyka
Ján Gažo, Denisa Michalíková, Igor Šimo, Michal Spáda

Design & layout
Kolektív ALTELIER
(Marek Mati, Eva Husárová, Ivan Galdík)

Tlač a produkcia
Typografia+ / J+D kníhviazačstvo /
Lubomír Geriak / Pavol Dendis

Foto
© Tomáš Turek, © Archív OOCR Malá Fatra, © Združenie
VAL, © Archív Stanica Žilina Záriečie, © Jan Vidlička, © Lucia
Brajerčíková, © refunc, © Dávid Pálinkáš, © Darek Dudziak,
© SNA – fond Slovenská tlačová kancelária, © Dávid
Lajmon, © Orsi Varga – Truc spherique, © Jiří Birke, © Archív
Plastique fantastique, © Muzeum umění Olomouc

& Špeciálne poďakovanie
Soňa Holúbková, Iveta Niňajová, Denisa Michalíková,
Marek Adamov, Martin Poláček, a všetci ľudia, ktorí
sa zúčastnili a prispeli na workshopoch, diskusiách
a stretnutiach počas prípravy projektu.

Frýdek-Místek

- 1 Múzeum Beskýd
- 2 Mestská knižnica Frýdek-Místek
- 3 Galéria Věž
- 4 Kino Vlast
- 5 Nová osmička – Slezan
- 6 Nová scéna / Moravia banka / Národní dom

Bielsko-Biala

- 1 Nadácia ľudia – inovácie – dizajn
- 2 Lotos Jazzový Festival – Bielska Zadymka Jazzowa
- 3 Redakcja BB
- 4 Poľské divadlo
- 5 Beskydská knižnica v Bielsko-Bialej
- 6 Kultúrne centrum Bielsko
- 7 Galéria Bielska BWA
- 8 Nadácia Centrum pre fotografu
- 9 Bábkové divadlo Banialuka
- 10 Historické múzeum Bielsko-Biala – Zámok kniežat Sułkowských
- 11 Galéria fotografie
- 12 Štúdio animovaných filmov
- 13 Divadlo Grodzki
- 14 Ekologický vzdelávací park AQUA

Žilina

- 1 Budatínsky hrad
- 2 Detské interaktívne múzeum
- 3 Ciachovňa
- 4 PASÁ:Ž
- 5 Hangár
- 6 Environmentálny park Bôrik
- 7 Centrum tanca S2
- 8 Nábřežia Rajčanka + Bánová
- 9 Mestský les – Dubeň & Straník
- 10 Park SNP a námestie A. Hlinku
- 11 Hlavná železničná stanica

- 12 Považská galéria umenia
- 13 Medzinárodný dom literatúry Rudolfa Vrba a Alfréda Wetzlera
- 14 Mestské divadlo Žilina
- 15 Rosenfeldov palác
- 16 Nová synagóga
- 17 Bábkové divadlo
- 18 Štátny komorný orchester v Žiline
- 19 Krajské kultúrne stredisko
- 20 Krajská knižnica
- 21 Hájovňa – nezávislé kultúrne centrum

